

NE VIETÄVÄN SANOMALEHTIMIEHET

Tiedotusvälineiden ja poliisin väliset suhteet Tulilahden murhatutkinnan aikana vuosina 1959-1961

Sami Hurinki

5/2017

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Sami Hurinki		Poliisi AMK2015/1 B	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
Ne vietävän sanomalehtimiehet. Tiedotusvälineiden ja poliisin väliset suhteet Tulilahden murhatutkinnan aikana vuosina 1959-1961.		Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto	
Tiina Tuulasvaara-Kaleva ja opetustiimi		Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä			
<p>Vuoden 1959 heinäkuussa sairaanhoitajaoppilas Eine Nyysönen ja toimistoapulainen Riitta Pakkanen murhattiin Heinäveden Tulilahden leirintäalueella. Hyvin pian katoamisilmoitus johti laajoihin etsintöihin, joita lehdistö noteerasi näkyvästi koko maassa. Naisten ruumiit löytyivät suohaudasta 21.8.1959, joka käynnisti Suomen mittakaavassa huomattavan laajat tutkintatoimet murhaajan löytämiseksi. Lähes päivittäinen uutisointi sisälsi tutkimusten pitkittyessä kritiikkiä poliisia kohtaan, johon vastattiin jyrkillä sanakäänteillä poliisien ammattilehdissä. Yksittäiset poliisimiehet tiedottivat etsintöjen ja tutkinnan etenemisestä oman harkintansa mukaan. Kontrolloimaton tiedotuskulttuuri tutkinnan alkuvaiheessa palveli lehdistöä, mutta aiheutti todennäköisesti haittaa tutkinnan etenemiselle ja todisteiden talteenotolle.</p> <p>Syyskuussa 1959 Heinävedellä vieraili joukko korkea-arvoisia poliisiviranomaisia. Käynnin jälkeen poliisin ja sanomalehdistön välinen yhteistyö muuttui merkittävästi, kun sekä tutkinta että tiedotus keskitettiin Keskusrikospoliisille. Tutkimusten etenemisestä annettu tieto oli Keskusrikospoliisin taholta kontrolloitua. Sanomalehdissä kritisoiitiin muutosta joko suoraan tai niin sanotusti rivien välistä. Poliisin ja tiedotusvälineiden suhteita helpottivat opinto- ja koulutuspäivillä järjestetyt tapaamiset. Lähes reaaliaikainen tutkintauutisointi loi lukijakunnalle mielikuvia tapahtumista, joka todennäköisesti vaikutti myös mahdollisten todistajien kertomuksiin. Yksittäisille poliisimiehille tiedon jakaminen mahdollisesti hetkellisen paistattelun julkisuuden valokeilassa, mutta se ei ollut perusteltua tutkinnallisista lähtökohdista käsin.</p>			
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)	
135	Toukokuu 2017	AMK2015ONT	
Avainsanat			
Tulilahti, Heinävesi, henkirikos, sanomalehdet, tiedotus, opinnäyte			

SISÄLLYS

KANSILEHTI TIIVISTELMÄ

1. JOHDANTO	
1.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA METODI	3
1.2 LÄHTEET JA AINEISTON RAJAUS	5
1.3 KATSAUS TIEDOTUSVÄLINEIDEN JA POLIISIN VÄLISIIN SUHTEISIIN POLIISIALAN AMMATTILEHDISSÄ 1950-LUVULLA	12
1.4 TULILAHDEN KAKSOISMURHA VUONNA 1959	16
2. TULILAHDEN TAPAUKSEEN LIITTYNYT TUTKINTAUUTISOINTI VUOSINA 1959-1961	
2.1 UUSI SUOMI	22
2.2 HELSINGIN SANOMAT	64
3. POLIISIN JA TIEDOTUSVÄLINEIDEN SUHTEISIIN LIITTYNYT KESKUSTELU POLIISIALAN LEHDISSÄ VUOSINA 1959-1961	
3.1 SUOMEN POLIISILEHTI	100
3.2 POLIISIMIES	106
4. TUTKIMUSTULOKSET JA LOPPUSANAT	114
5. LÄHTEET	132

1. JOHDANTO

1.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA METODI

Tieteellinen tutkimustehtävä syntyy silloin, kun aikaisemmassa tiedossa havaitaan puute tai ristiriita.¹ Omassa tutkimuksessani kyse on Heinäveden kaksoismurhien aikaisen lehdistökeskustelun tarkastelun puutteesta syntyneestä tutkimustehtävästä. Tutkimusjakso alkaa kesästä 1959, jolloin henkirikoksien uhreiksi joutuneet naiset katosivat ja heidän ruumiinsa löydettiin² Heinäveden Tulilahden alueelta. Luonteva takaraja tutkimusajankohdalle on vuosi 1961, jolloin henkirikosten pääepäilty Runar Holmström oli kuollut ja hänen syyllisyyttään pidettiin viranomaisten taholta selvänä. Tutkimuskysymykset opinnäytetyössäni ovat:

1. Millaisina tiedotusvälineiden ja poliisin suhteet näyttäytyivät tutkimukseen valituissa sanoma- ja ammattilehdissä Tulilahden henkirikosten tutkinta-aikana vuosina 1959-1961?
2. Miten poliisin toimintaa arvioitiin kyseisenä ajanjaksona lehdistössä ja miten poliisi reagoi tähän oman ammattikuntansa julkaisuissa?
3. Miten Tulilahden henkirikostutkinnan aikana poliisiorganisaation tiedotus oli järjestetty ja millaisia muutoksia siihen tuli tutkimusajankohdan aikana?

Ensimmäinen tutkimuskysymys on pääkysymys ja kaksi muuta siihen liittyviä alakysymyksiä. Kysymys opinnäytetyössäni on lehdistöön kohdistuvasta mielipidehistoriallisesta tutkimuksesta, jossa erityisen huomion kohteena ovat uutiset, mielipidekirjoitukset ja lehdissä julkaistut artikkelit.³ Pääosiltaan lehdistötutkimus on historiallis-kvalitatiivisen menetelmän soveltamista.⁴ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ulkoisen ja sisäisen lähdekritiikin keinoin ratkaisen tutkimuskysymyksissä asetettuja ongelmia.⁵ Ulkoisen lähdekritiikin keinoin pyrin ymmärtämään aikakautta, jonka keskellä lähteen aines on kirjoitettu. Sisäisen lähdekritiikin avulla pohdin, mitkä olivat lähteen laatijan tavoitteina. Lopputuloksena on pyrkimys luoda mielekäs yhtenäinen kuva useamman lehden kannanottojen muotoutumisesta.

Kun tarkastellaan tietyn historiallisen tapahtumasarjan ilmenemistä lehdistössä, on hyvä erottaa kolme tasoa, joilla se esiintyy. Ensiksi tulevat itse tapahtumat, sitten sitä koskeva tosiasiainformaatio ja kolmanneksi suhtautuminen siihen eli lehdistön tai julkaisun tekijöiden niistä ilmaisemat mielipiteet. On tärkeää huomata, että näiden olemassaolo ei riipu siitä, erottaako lehti tai julkaisu ne journalistisin keinoin toisistaan vai ei. Lehdistöhistoria keskittyy edellä mainittuihin tasoihin ja sen avulla analysoidaan lehdissä käytyjä keskusteluja, siellä julkaistuja uutisia tai esimerkiksi artikkeleja ja niiden taustalla vaikuttaneita tekijöitä.⁶ Lehdistöhistoriallista tutkimusta voi olennaisesti syventää, jos tutkija kykenee analysoimaan uutisten ja kirjoitusten taustavaikuttimia. Tämä edellyttäisi

¹ Rasila 1977, 11.

² Helsingin Sanomat 225/22.8.1959, 5.

³ Lehtihistoria ja sen tutkimus 1974, 17.

⁴ Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö 1977, 96.

⁵ Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö 1977, 97-98.

⁶ Eskola 1973, 9.

prosessin selvittämistä, joka on edeltänyt uutisen tai tietyn kommentin tuloa lehteen.⁷ Oleellisena osana tällaista syventämistä olisivat toimituksen kirjeet, muistuinpanot ja pöytäkirjat eli painamattomat alkuperäiset materiaalit. Kuvatun kaltaista työskentelytapaa voi täydentää henkilöhaastattelujen avulla. Tässä tutkimuksessa edellä kuvattujen työvaiheiden hyödyntäminen jäi puolittiehen, koska tutkimusta tehdessä edellä mainittuja lähteitä ei ole ollut kohtuullisella vaivannäöllä saatavissa.

Keskeisinä lähteinä tutkimuksessa ovat tutkinta-ajankohtana ilmestyneet sanoma-, aikakausi- ja ammattilehdet. Laajuutensa puolesta materiaali oli työläs läpikäytävä ja edellytti hyödynnettävän materiaalin sisällöllistä rajausta. Ilman rajausta materiaalin hallitseminen kvantitatiivisin menetelmin olisi ollut vaikeaa.⁸ Hyödynnän kuitenkin tutkimuksessani myös sellaista aineistoa, joka ei suoraan vastaa tutkimuskysymyksiin. Henkirikoksiin liittyvän yleisen uutisoinnin ja niiden synnyttämän keskustelun kuvaamisen avulla pyrin tuomaan lukijalle laajemman kuvan niistä teemoista, joita vuosina 1959-1961 käsiteltiin lähdeaineistossa Tulilahden murhiin liittyen. Sanoma-, aikakausi- ja ammattilehtien avulla selvitän julkisuudessa esiintyviä erilaisia käsityksiä lehdistön ja poliisin yhteistyöstä sekä näiden välisestä tiedonkulusta. Tässä on kysymys tiettyjen ihmisryhmien käsityksistä toistensa asenteista ja heidän tekemänsä työn laadusta. Tutkimuksessa päähuomio kohdistetaan poliisien ja toimittajien välisiin suhteisiin, jotka tutkimusajankohtana arvioivat toinen toisiaan julkisen sanan kautta. Poliisiorganisaation ja yksittäisten poliisimiesten näkemyksiä tarkentavat lähdemateriaalina olevat poliisin ammattilehdet.

Tutkinta-ajankohdan lähdeaineistosta heijastuu kuva aikakauden julkisista mielipiteistä henkirikoksiin ja niiden tutkintaan liittyen.⁹ Julkinen tai yleinen mielipide ovat käsitteinä hankalia määriteltäviä. Yleisen mielipiteen käsitys on peräisin 1700-luvun loppupuolelta, jolloin sillä ymmärrettiin reformihaluisten porvarillisen keskiluokan katsomuksia.¹⁰ Perustana määrittelylle olivat julkiset mielipiteet, jotka voitiin esittää painettuna tai muulla tavalla tuoda julkisuuteen. Esimerkiksi lehdistön kautta välitettyä kuvaa on toisinaan haluttu pitää kansan mielipiteensä sellaisenaan. Tämä määrittely on ollut etenkin sellaisten taustavoimien intressinä, jotka poliittisesti ohjailleet tiettyä sanomalehteä. Marxilainen lehdistöteoria lähtee juuri siitä, että valtio valvoo kansan nimissä lehdistöä ja käyttää sitä sosiaalisen muutoksen ja kontrollin välineenä. Nykyaikaisessa demokraattisessa maassa kansalaiset yhdessä vastaavat yleisestä mielipiteestä. Se on tavallaan yhteisön jäsenten mielipiteiden summa.¹¹ Sanomalehti ei kuitenkaan sellaisenaan toista yhteisön jäsenten mielipiteitä. Hyvänä esimerkkinä ovat lehtien pääkirjoitukset. Ne eivät sellaisenaan edusta yleistä mielipidettä, eivätkä välttämättä edes lukijakunnan käsityskantaa. Sen sijaan ne ovat osa julkista mielipidettä.¹² Sama pätee mielipidekirjoituksiin. Kirjoitukset ovat usein

⁷ Oman ajan historia ja politiikan tutkimus 1967, 49.

⁸ Oman ajan historia ja politiikan tutkimus 1967, 50.

⁹ Eskola 1973, 10. On hyvä erottaa toisistaan lehden suhtautuminen johonkin asiaan ja sen siitä antama kuva. Kuvalla tarkoitetaan usein tapahtumakokonaisuuden esittelystä. Se muodostuu uutisista, otsikoista ja muusta asiaa esittelevästä materiaalista. Lehden suhtautuminen sen sijaan ilmenee arvoasetelmina, lähinnä ulottuvuudella hyväksyvä – hylkäävä. Uutiset ja toimittajien kommentit eivät välttämättä kuitenkaan erotu toisistaan, vaikka Eskola toteaaakin anglosaksisen lehdistöperinteen tukevan näiden erottamista.

¹⁰ Lehtihistoria ja sen tutkimus 1974, 26.

¹¹ Lehtihistoria ja sen tutkimus 1974, 27-28.

¹² Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö 1977, 97.

toimittajien sillä perusteella valikoimia, että lehden kantaa kritisoivat kirjoitukset jäävät vähemmistöön.

Sanomalehdet toimivat yhteisönsä mielipiteen tulkkina ja julkaisukanavana. Tulkkaukseen vaikuttavat tiedotusvälineen sidonnaisuudet esimerkiksi poliittiseen puolueeseen.¹³ Sitoutumatonkaan tiedotusväline ei ole vapaa vaikuttimilta, koska jokaisella yksittäisellä toimittajalla on oma henkilökohtainen arvomaailma. Toimituksen esimiehillä on vahvempi vaikutus julkaistavaan sisältöön, kuin yksittäisellä toimittajalla. Suhtautuminen eri teemoihin vaikuttaa sanomalehden välittämään kuvaan tietystä asiasta. Se on heijastusta sanomalehden omistajien, henkilökunnan ja lukijakunnan arvomaailmasta sekä tavoitteista. Toisaalta on tärkeää huomioida uutisten muodon merkitys tiedotusvälineen tunnettavuudelle ja sen menestykselle. Esimerkiksi sensaatiota sisältävä uutinen huomataan paremmin kuin muut uutiset, vaikka sen sisältö ei olisi asiapitoista uutista laadukkaampi. Sensaatioefekti tulee yleensä sitä suuremmaksi, mitä nopeammin tieto saadaan lukijoille.¹⁴ Huomiota herättävällä otsikolla tai jutun sisällöllä voi olla puhtaasti kaupallinen tavoite informaation välittämisen ohella.

Historiallinen tutkimus on lähdesidonnainen tieteenala. Lähdeviitteiden tarkoitus on auttaa lukijaa arvioimaan, onko tutkimuksessa käytetty lähdeaineisto tutkimuskysymysten kannalta perusteltua ja ovatko saadut tuloksen johdonmukaisia suhteessa käytettyyn lähdeaineistoon. Erillisessä alaluvussa esiteltävien lähteiden joukossa on sanoma-, aikakausi- ja ammattilehtien lisäksi kirjallisuutta, jonka tarkoituksena on täydentää ja syventää tutkimuksessa löydettäviä tuloksia. Poliisihistoriaan liittyviä oppinnäytetöitä ei ole Poliisiammattikorkeakoulussa lukumääräisesti tehty montaa ja siksi koen, että aiheen valinta puoltaa paikkaansa. Tulilahden kaksoismurhaa on tutkittu yllättävän vähän ja siihen liittyvät julkaisut ovat lähinnä katsauksia tapahtumien kulkuun ja sen arvuuttelua, kuka oli henkirikosten tekijä. Tulilahden teema ei siis ole tutkinnallisesti ”*puhki kulutettu*”. On oletettavaa, että tutkimuskysymysten antamalla vastauksilla on liittäntäkohtansa nykyhetkenkin yhteistyöhön poliisiin ja median välillä. Poliisin ja median suhde on kautta aikojen ollut jännitteinen, mutta molemmat tarvitsevat toisiaan työnsä hoitamiseksi.

1.2 LÄHTEET JA AINEISTON RAJAUS

Suomalainen yhteiskunta eli 1950-luvulla niukkuudessa ja säännöstelytaloudessa, mutta elinkeinorakenteen murros oli kiihtymässä. Vuosikymmenen alkupuolella suomalaisista lähes puolet (46%) hankki elantonsa maataloudesta, mutta jo 1960-luvulle tultaessa luku oli tippunut runsaaseen kolmannekseen (35%)¹⁵. 1950-luku oli lehdistön murrosaikaa. Vuosikymmenellä perustettiin kymmeniä uusia paikallislehtiä. Vuonna 1956 perustettiin kolmetoista uutta lehteä ja rikoksen tapahtumavuonna 1959 kymmenen uutta paikallislehteä. Vuosikymmenen loppupuolella paikallislehtien lukumäärä nousi yli sadan¹⁶. Lehdistön roolin korostuminen yhteiskunnassa johtui monesta tekijästä. 1950-luvun alussa sotakorvausten maksaminen loppuunsaatettiin ja alkoi hyvinvointivaltion rakentaminen.

¹³ Oman ajan historia ja politiikan tutkimus 1967, 45-46.

¹⁴ Lehtihistoria ja sen tutkimus 1974, 49-52.

¹⁵ Pernaa 2009, 18.

¹⁶ Suomen lehdistön historia 4, 115.

Kansallisen identiteetin uudelleen muotoutumista vauhdittivat Helsingin olympialaiset vuonna 1952. Sotaa edeltänyttä aikaa voidaan luonnehtia agraaris-konservatiiviseksi, jonka vastareaktionä oli uudenlaisia poliittisia ilmiöitä. Niiden esiintuojaksi nousivat radio ja televisio, jotka jo 1960-luvulla koettiin tehokkaimmaksi suoran vaikuttamisen välineeksi. Sota-ajan jälkeisinä vuosina maa eli poliittisesti arkaluontoisessa tilanteessa. Uutisten kysyntä nousi tänä aikana maassa suureksi.¹⁷ Kun samaan aikaan lehdistö laajeni ja tietovirrat lisääntyivät, alettiin puhua informaatioyhteiskunnan käsitteestä¹⁸.

Poliisin ja median suhdetta tutkittaessa oli opinnäytetyössä paneuduttava erikseen valittujen sanoma- ja ammattilehtien vuosikertoihin. Tutkimusajankohdan vuosina 1959-1961, on ilmestynyt yli 1000 numeroa yhtä tutkimukseen valittua 7-päiväistä sanomalehteä kohden. Sanomalehtiä oli perusteltua valita tutkimukseen ainakin kaksi, jotta tutkimusajankohdan lehdistökeskustelusta saisi kattavamman kuvan. Tämä kuitenkin merkitsi, että tutkimusta varten oli välttämätöntä lukea yli 2000 sanomalehden numeroa. Yhdessä lehden numerossa oli keskimäärin noin 20-30 sivua, jolloin lähdeaineistona käytettyjen sanomalehtien kokonaissivumääräksi tuli 40000-60000 sivua. Sanomalehtien lisäksi tutkimusta varten oli käytävä läpi poliisialan ammattilehtiä ja muita yksittäisiä lehtinumeroita. Haasteellista sanomalehtien käyttämisessä lähdeaineistona on se, että sanomalehtien osastojako ei ollut selkeä takavuosisikymmeninä. Lehdissä tekstiä on paljon ja yksittäisten uutisten hajauttaminen eri sivuille oli tavallista. Myös otsikoiden muotoilu oli osin vaikeaselkoista ja siksi niistä saattoi olla vaikea päätellä uutisen tosiasiallista sisältöä. Vanhoja lehtiä lähdemateriaalina käyttävän tutkijan on oltava tarkkana, että jokainen tutkimusaiheeseen liittyvä uutinen tai mielipidekirjoitus tulee tarkistettua.

Kuva 1. Sanomalehtien käyttäminen lähdeaineistona on tutkijalle haasteellista, koska nykyisistä sanomalehdistä tuttu selkeys ja osastojako puuttuivat tutkimusajankohdan lehdistä. Maaliskuussa 1960 ilmestyneen Helsingin Sanomien numeron yhdellä sivulla on noin 20 eri otsikkoa ja uutista.¹⁹

¹⁷ Suomen lehdistön historia 3, 156.

¹⁸ Suomen lehdistön historia 3, 143-144.

¹⁹ Helsingin Sanomat 73/17.3.1960, 4.

Sanomalehdistä valitsin tutkimukseni lähdeaineistoksi valtakunnalliset sanomalehdet Helsingin Sanomat ja Uuden Suomen. Näillä kahdella lehdellä oli 1950- ja 1960-luvun taitteessa mittava levikki koko maan mittakaavassa. Helsingin Sanomien levikki oli vuonna 1950 yli 168000 ja Uuden Suomen samana vuonna noin 105000 kappaletta. Valitsemieni lehtien levikkiin ei yltänyt yksikään muu sanomalehti tarkasteluvuonna. Molemmat lehdistä ilmestyivät seitsemänä päivänä viikossa. Lehdistä Uusi Suomi oli sitoutunut kannattamaan kokoomuslaista maailmankatsomusta jo vuodesta 1919, mutta Helsingin Sanomat oli pääsääntöisesti vapaa poliittisesta ohjauksesta.²⁰ Tutkimusajankohtana Kokoomus -puolue oli oppositiossa²¹. Todennäköisesti oppositiopuolueen äänenkannattaja on kriittisempi yhteiskuntaa kohtaan, joka voi heijastua suhteessa myös asenteisiin arvioitaessa viranomaisten toimintaa. Heinävedellä surmattujen naisten katoamista ja tutkintojen etenemistä seurattiin Suomessa, kuin jännitysnäytelmää. Julkisuuspaineen ohella myös poliittinen eliitti lisäsi tutkintaviranomaisten painetta.²² Raaka rikos herätti yksittäisten kansalaisten tunteenpurkauksia sanomalehdissä. Tämä heijastui lehtiin hyväksytyjen ja julkaistujen mielipidekirjoitusten kautta.

Helsingin Sanomat oli johtava sitoutumaton sanomalehti sodanjälkeisessä Suomessa, joka ilmestyi 7 kertaa viikossa.²³ Lehti oli voimakkaasti kasvava ja sen levikki ylittikin neljännesmiljoonan 1950-luvun puolenvälin jälkeen. Suomen sanomalehdistö merkittävimpiin aatteellisiin kehityspiirteisiin kuuluu Toisen maailmansodan jälkeen puolueisiin sitoutumattoman lehtiryhmän voimakas kasvu. Puolueettomaan tiedonvälitykseen kohdistui odotuksia jatkosotaan liittyneiden poliittistenkin pettymysten vuoksi. Helsingin Sanomien sitoutumaton ja vapaamielinen linja koettiin kriisiaikana arvokkaaksi ja suorastaan turvalliseksi. Lehti oli sen keskeisen asemansa takia erityisen huomion kohteena niin sisäpolitiikan kuin ulkopoliittikan osalta.²⁴ Helsingin Sanomat otti lentokuljetukset käyttöön 1950-luvun loppupuolella ilmeisesti ensimmäisenä Suomessa lähettämällä oman koneen Joensuuhun. Reaaliaikainen tiedonjano oli kasvanut lukijakunnan taholta ja siksi uutisten lähettämistä lukijakunnan luokse oli kiirehdittävä. Tapauksen 2-vuotispäivänä lehti kertoi, kuinka Seutulasta klo 02:50 Convair Metropolitan -kone lähti kuljettamaan lehtiä kohti Oulua. Viisi minuuttia tämän jälkeen lähti vielä toinen DC-3 -mallinen kone viemään lehtikuormaa Kemiin.²⁵

²⁰ Suomen lehdistön historia 3, 151-153, 169.

²¹ Suomen lehdistön historia 3, 144.

²² 16.11.2014 HS ja 1950-luku. Tulilahden ihmispetoja etsimässä.

<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1305897565440>

²³ Suomen lehdistön historia 3, 151.

²⁴ Suomen lehdistön historia 3, 151, 157-159.

²⁵ Helsingin Sanomat 90/1.4.1960, 23.

Liitto ry:n kautta ollut jo aikaisemmin, sillä järjestö oli liittynyt Pohjoismaiseen Poliisiliittoon vuonna 1949.³⁴

Poliisipäällystön äänenä organisaation sisällä toimi Suomen Poliisilehti, jonka julkaisemisesta päätettiin 28.7.1929 pidetyssä Suomen Nimismiesyhdistyksen³⁵ vuosikokouksessa.³⁶ Vuosikokous antoi hallituksen tehtäväksi oman äänenkannattajan aikaansaamisen. Saatuaan tarpeellisen selvityksen lehden taloudellisesta tilasta ja varmuuden lehden säännöllisestä ilmestymisestä, valitsi yhdistyksen hallitus Suomen Poliisilehden yhdistyksen äänenkannattajaksi. Lehden ja yhdistyksen välit olivat alusta alkaen hyvät ja lehti kykeni todennäköisesti miellyttämään sisällöllään lukijakuntaansa. Lehti on tämän tutkimuksen olennaisena lähdeaineistona Poliisimies-lehden ohella.

Sanomalehtien ohella radio oli palvellut kansalaisia nopeana uutisten välittäjänä. Vuoden 1955 alussa Suomessa toimi 16 ula-asemaa, joista 13 lähetti suomenkielistä ja neljä ruotsinkielistä ohjelmaa. Vuotta aikaisemmin Noin neljässä vuodessa Suomeen rakennettiin asemaverkko, jolla vuoden 1956 lopussa peitettiin yli 80% maan väestöstä ja vuoden 1957 lopulla maan väestöstä 95% asui kuuluvuusalueella.³⁷ Taajuuksien ruuhkautumisen vuoksi radion kuuluvuudessa kuitenkin oli vakavia ongelmia. Vuonna 1955 Suomen 15 pitkä- ja keskiaaltoaseman häiriöttömän kuuntelun alueet peittivät pimeän aikana vain 20% maan pinta-alasta ja mahdollistivat tyydyttävät kuunteluolosuhteet noin 40% väestöstä. Tilanne oli heikentynyt vuosi vuodelta. Sanomalehtien merkitys uutisten välittäjänä oli tämänkin vuoksi edelleen suuri.

Kuva 4. Helsingin Sanomat uutisoi lehtiensä lentokuljetuksesta vuoden 1960 keväällä.³⁸

Televisiolähetykset rantautuivat Suomeen 1950-luvulla radion ja sanomalehtien rinnalle. Yleisradion ulkopuoliset tv-harrastajat perustivat Tekniikan edistämissäätiön yhteyteen erikoisrahaston televisiotoiminnan kehittämistä varten.³⁹ Se käynnisti vuonna 1956 kolmena iltana viikossa lähetetyn TES-TV:n⁴⁰. TES oli aloittanut tv-toiminnan Yleisradion epäroïdissä ja sen ensimmäinen televisiolähetys toteutui 24.5.1955.⁴¹ Yleisradio

³⁴ Helsingin Sanomat 224/20.8.1960, 7.

³⁵ Suomen Nimismiesyhdistys 1921-1971, 7. Suomen Nimismiesyhdistyksen aikaisempi nimi oli Suomen Kruununnimismiesten Yhdistys.

³⁶ Suomen Nimismiesyhdistys 1921-1971, 62.

³⁷ Salokangas 1996, 29-30.

³⁸ Helsingin Sanomat 90/1.4.1960, 23.

³⁹ Salokangas 1996, 115.

⁴⁰ Kilpi 2007, 114.

⁴¹ Salokangas 1996, 19.

myöhemmin ilmoitti lähettävänsä ensimmäiset televisiolähetykset, joka johtui joko tietämättömyydestä tai tarkoituksellisesta huomion hakemisesta.⁴² Myöhemmin TES-TV:n työ jatkui nimellä Oy TESVISIO Ab.⁴³ Merkittävä osa television ohjelmatuotantoa olivat jokapäiväiset sähköuutiset.⁴⁴ Uutisaineksen kokoajana toimi Yleisradiolle Suomen Tietotoimisto, jonka perustalta välitettiin kuulijoille noin 7-10 minuutin mittaisia uutislähetyksiä.⁴⁵ Uutisia luettiin kahdella kielellä viidesti päivässä: aamulla kello 06:30 ja sama lähetys uusintana kello 8:00, päivällä 12:30, illalla kello 19:00 ja myöhäisuutiset kello 22:00. Vuodesta 1959 eteenpäin alettiin lähettää viiden minuutin uutiset hieman ennen viittä iltapäivällä. Televisio kasvoi radion ohella tehokkaimmaksi suoran vaikuttamisen välineeksi vasta 1960-luvulla. Sanomalehdillä oli 1950- ja 1960-luvun taitteessa edelleen merkittävimmän tiedotusvälineen rooli.⁴⁶

Uutisten ohella erilaiset reportaasit ja paikkaselostukset olivat osa radion ja television ohjelmatarjontaa. TES-TV tuotti Heinäveden tapahtumista uutisfilmin *“Tulilahden mysterio”*. TV-lupia oli tosin lunastettu vuonna 1958 vain 7757 kappaletta, mutta silti liikkuvan kuvan tuottaminen toi uudenlaisen lähestymistavan uutistapahtumiin⁴⁷. Kasvu oli kuitenkin huomattavaa, sillä jo vuonna 1964 lupia oli reilusti yli 600000.⁴⁸ Yleisradion taltioimassa uutisfilmissä *“Tulilahden murhenäytelmä”* vuodelta 1959 sisältää kuvaa vain vuorokausi surmattujen ruumiiden löytymisen jälkeisistä tutkinnoista.⁴⁹ Radion ja television merkityksestä 1950- ja 1960 -lukujen taitteen viestiminä on hyvä olla tietoinen tätä tutkimusta luettaessa. Syvempi paneutuminen niiden ohjelmatarjontaan ei todennäköisesti olisi tuonut lisävaloa tutkittavan aiheen ympärille. Joitakin kuvia tutkimukseen on otettu Yleisradion kuvanauhatalenteista, mutta niiden sanallista sisältöä ei ole hyödynnetty. Tutkimusajankohdan tv-uutisissa kerrottiin maailman tapahtumat lyhyesti ja asiallisesti, kuten STT:n toimitusjohtaja E. A. Berg totesi vuonna 1956.⁵⁰ Television ja radion ohjelmien tutkiminen olisi tuskin ilmentänyt tiedotusvälineiden ja poliisin välistä keskustelua samalla tavoin, kuin sanoma- tai ammattilehdet.

Lehdistön ja poliisin välistä keskustelua käytiin Tulilahden tutkinnan aikana muun muassa lehtimiespäivillä, joista Keskisuomalainen uutisoi marraskuussa 1959. Tämä ei sellaisenaan ollut erikoista, sillä sekä lehdistössä että poliisissa tunnettiin epäluuloa vastapuolta kohtaan. Tätä kuilua yritettiin kaventaa ammatillisissa kokoontumisissa kutsumalla joko poliisin tai sanomalehdistön edustajia alustamaan keskusteluja.⁵¹ Tätä tuki aikakausi, sillä tutkimusajankohdan vuosina elettiin Suomessa eräänlaisen suhdetoiminnan kulta-aikaa.⁵² Se ulottui myös lehdistön ja poliisin välisiin suhteisiin. Tarvetta kanssakäymiselle oli. Esimerkiksi Keskisuomalaisessa esimerkiksi kommentoitiin poliisin

⁴² Helsingin Sanomat 140/24.5.1960, 18.

⁴³ Helsingin Sanomat 137/21.5.1960, 10.

⁴⁴ Perna 2009, 15, 22.

⁴⁵ Salokangas 1996, 69-70.

⁴⁶ Suomen lehdistön historia 3, 144.

⁴⁷ Kilpi 2007, 122-124: *“Tulilahden mysterio. Uutiskamera jyvaskyläläisneitosten traagillisen kuoleman tapahtumapaikalla Heinäveden Tulilahdella. Vaikuttava surujuhla ja hautajaiset Jyväskylässä. Selostajana Niilo Ihamäki”*

⁴⁸ Salokangas 1996, 123.

⁴⁹ 1959 Tulilahden murhenäytelmä. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/05/08/tulilahden-kaksoissurma>. Viitattu 26.6.2015.

⁵⁰ Salokangas 1996, 70.

⁵¹ Rikokset ja lehdistö esillä lehtimiespäivillä. Keskisuomalainen N:o 292/28.11.1959.

⁵² Suomen lehdistön historia 3, 148.

esittämiä teorioita lehtijuttujen yhteydessä. Todennäköisesti lehdistön asenne oli laitettu merkille myös poliisiorganisaatiossa. 9.8.1959 ilmestyneessä Keski-suomalaisessa poliisi oli esittänyt kolme teoriaa naisten katoamiseksi: hukkumisen, yliajon tai henkirikoksen. Toimittaja arvioi poliisin esittämiä teorioita lehtijutussa:

Viranomaisten käsityksen mukaan oli lauantaina olemassa kolme ratkaisua. Ensimmäiseksi neitokset ovat hukkuneet (mikä teoria tuntuu pettävältä, koska varusteita ja pyöriä ei ole löytynyt), toiseksi neitokset ovat joutuneet liikennehurjastelijan uhreiksi tämän yrittäessä hävittää jälkensä (Vertaa Kyllikki Saaren tapausta), kolmanneksi neitokset ovat joutuneet väkivaltarikoksen uhriksi, rikosentekijän hävittäessä sekä ruumiit että varusteet. Teoria on hieman ontuva, koska neitosia on ollut kaksi.⁵³

Tutkimuksen kannalta olisi ollut mielenkiintoista löytää pöytäkirjoja ja muistioita, jotka liittyisivät poliisiin ja sanomalehdistön väliseen kanssakäymiseen. Joistakin tapaamisista on uutisoitu tutkimusajankohdan sanomalehdissä. Oletettavasti parhaat keskustelut käytiin vapaamuotoisesti ja näistä tiedon saaminen edellyttäisi aikalaishaastatteluja. Tähän ei kuitenkaan tämän työn yhteydessä ollut resursseja.

Rikollisuus väheni sodan jälkeen 1950-luvun puoliväliin saakka, mutta alkoi tilastojen valossa jälleen lisääntyä vuosikymmenen loppupuolella.⁵⁴ Henkirikoksia tehtiin vuositasolla alle sata, Tulilahden tapauksen ilmitulovuonna 1959 vain 79 kappaletta.⁵⁵ Vuonna 1955 murhia oli tapahtunut 39 kappaletta ja tappoja tai kuoleman aiheuttamia pahoinpitelyjä 71 kappaletta.⁵⁶ Näiden rikosten suhteellisen vähäinen lukumäärä on entisestään korostanut yksittäisten veritekojen uutisarvoa. Toisaalta on hyvä huomioida, että tutkimuskohteena olleessa tapauksessa henkirikos oli tapahtunut varsin yllättäen ja sen todistusaineisto pyrittiin tekijän toimesta hävittämään. Oletettavaa on, että vielä nykyäänkin vastaava rikos saisi paljon palstatilaa, joskaan sen vaikutus yhteiskuntaan ei yhtä vahva johtuen aikamme uutistulvasta ja yhteiskunnan kehityksestä. Suomi oli 1950-luvulla yhteisöllisempi ja uutisaiheita oli vähemmän. Oman lukunsa tutkimusajankohdan keskusteluun toi Bodom-järven kolmoismurha, josta uutisoitiin⁵⁷ näyttävästi Helsingin Sanomissa kesäkuussa 1960 eli samoihin aikoihin Tulilahden murhista syytetty Holmström joutui ensimmäistä kertaa käräjille. Myös Bodomin tapaus nosti poliisin ja sen tutkimukset lehdistön valokeilaan. Tutkimusaiheen kannalta oli haasteellista erottaa lehdistökeskustelusta se aines tämän ajankohdan jälkeen, jonka perustana oli vain Tulilahden tapaus tai muuten siihen uutisessa oli vahva liittymäkohta. Lähdeaineiston rajausta piti tehdä juttukohtaisesti ja pohtia, onko uutisella tai kirjoituksella selkeä merkitys tutkimusaiheen kannalta.

1.3 KATSAUS TIEDOTUSVÄLINEIDEN JA POLIISIN VÄLISIIN SUHTEISIIN POLIISIALAN AMMATTILEHDISSÄ 1950-LUVULLA

Poliisityön ja tiedotusvälineiden suhde on aina ollut jännitteinen kautta historian. Rikosten ratkaisemiseen ja tiedottamiseen liittyen, tarvitsee poliisi- ja viranomaistoiminta

⁵³ Kadonneiden neitosten etsintä keskitetään nyt Viinijärven ja Varkauden väliselle osuudelle. Keski-suomalainen N:o 212/9.8.1959.

⁵⁴ Helsingin Sanomat 61/4.3.1961, 16.

⁵⁵ Helsingin Sanomat 156/11.6.1969, 4. Lukuun sisältyy murhat, tapot ja kuolemaan johtaneet pahoinpitelyt.

⁵⁶ Suomen Poliisilehti 3/1957, 108.

⁵⁷ Helsingin Sanomat 152/7.6.1960, 7-10.

tiedotusvälineitä. Toisaalta tiedotusvälineiden liian aktiivinen tiedonhankinta on pahimmillaan haitannut poliisin työtä etenkin rikos- ja onnettomuustilanteissa. Ne ovat rikostapausten lisäksi kiinnostuneita poliisista organisaatio- ja keinotasolla. Tiedotusvälineet hankkivat tietoa virkavallan toiminnasta ja työstä. 1950-luvulla lukijakunta ei todennäköisesti osannut olla yhtä kriittistä lukemalleen uutisoinnille, kuin nykyään. Painettu teksti oli monelle totta.⁵⁸

Poliisikunnassa oivallettiin 1940-luvun jälkipuoliskolta alkaen julkisuuden todellinen merkitys. Sotien jälkeisessä vaikeassa yhteiskunnallisessa tilanteessa poliisikunta oli useasti kielteisessä mielessä esillä lehdistössä. Lehdistöllä oli periaatteelliseksi muodostunut negatiivinen kuva poliisikuntaa kohtaan ja virkamiesten hoitamia epäonnistuneita juttuja nostettiin sensaatiohakuiseksi esille.⁵⁹ Poliisialan järjestöt olivat 1940-luvun lopussa ja 1950-luvulla huolissaan imagostaan ja koko ammattikunnan julkisuuskuvasta. Poliisin julkisuuskuvalla oli autonomian ajan taakka, jolloin virkavalta miellettiin epäkansalliseksi santarmiksi. Etenkin kansalaiset kirjoittivat herkästi poliisimiesten toimista, jos he eivät olleet näiden edesottamuksiin tyytyväisiä. Kaikkien ei ollut helppo ymmärtää, että poliisin oli käytettävä järjestyksen ja yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi toisinaan myös kovia otteita. Oman osansa poliisin julkisuuskuvan muutoksiin toivat ammattikunnan sisäiset erimielisyydet. Poliisipäällystön ja -miehistön vastakkainasettelu miellettiin asiaksi, joka ilmiönä pyrittiin minimoimaan.⁶⁰

1950-luku oli Suomessa tiedotusvälineiden murrosaikaa, jolloin alkoivat ensimmäiset säännölliset televisiolähetykset ja sanomalehtien määrä sekä levikki kasvoivat. Rikostapaukset kiinnostivat suurta yleisöä ja niillä oli ollut näkyvä sijansa uutisoinnin joukossa. 1950-luvun alkupuolella sattui yksi suomalaisen rikoshistorian kuuluisimmista henkirikoksista, Kyllikki Saaren murha (v. 1953). Se tuskin olisi rikostapauksena ansainnut asemaansa ilman tiedotusvälineitä. Tulilahden kaksoismurha⁶¹ oli Saaren murhan tavoin uutinen, jota koko Suomi seurasi tiiviisti. Tiedotusvälineiden näkyvä rooli oli esitutkinnalle haaste, jonka lieveilmiöitä ei ilmeisesti täysin saatu torjuttua.

Vuoden 1950 tammikuussa ilmestyneessä Suomen Poliisilehden numerossa⁶² julkaistiin ylipoliisipäällikkö Urho Kiukkaan maaherrojen kokouksessa 5.12.1949 pitämä esitelmä. Kiukkaan mukaan poliisi oli joutunut ”*ennenaikaisesti ja ilmeisesti asiattoman*” arvostelun kohteeksi puuttuttuaan lakkolevottomuuksiin. Arvostelun taustalla oli ilmeisesti näkemys, että puuttuessaan lakkolevottomuuksiin poliisi ottaisi poliittisesti kantaa maan tapahtumiin. Ylipoliisipäällikkö totesi puheessaan lisäksi, että sodanjälkeisinä vuosina poliisi on kyennyt selvittämään vain suurimpia ja tärkeimpiä juttuja, pienten jäädessä vähemmälle huomiolle. Tällainen arvostelu oli luennoitsija Kiukkaan mukaan oikeutettua. Kiukaan esille ottama poliisiin kohdistunut arvostelu tuli esille lehdessä myöhemmin samana vuonna, mutta hyvin toisenlaisesta näkökulmasta. Lokakuussa 1950 Suomen Poliisilehti⁶³ kuvasi pääkirjoituksessaan 28.9.1950 lähetettyä Yleisradion ohjelmaa, jossa lavastettiin murtopaikka ja kutsuttiin poliisi paikalle selvittämään tilannetta. Tosielämän koe oli johtanut

⁵⁸ Halmari 2002, 84.

⁵⁹ Laaksonen 1998, 81.

⁶⁰ Laaksonen 1998, 82-83.

⁶¹ 8.2.2015 Murhamysteeri: Tulilahden surma pysäytti koko valtakunnan – Epäilty hirttäytyi lakanaan. <http://www.ksmi.fi/uutiset/kotimaa/tulilahden-surma-toi-surun-koko-valtakuntaan/1898285>

⁶² Suomen Poliisilehti 1/1950, 7-13.

⁶³ Suomen Poliisilehti 19/1950, 559.

siihen, että paikalle saapuneet poliisimiehet olivat kiroilleet ja lyöneet paikalta löydettyä miestä. Pääkirjoitus oli otsikoitu sanalla ”*Häpeä*” ja kirjoituksessa todettiin radio-ohjelmassa esiintyneiden poliisimiesten toimineen poliisikunnan ja poliisijärjestöjen antamaa kuvaa vastaan. Pääkirjoituksen mukaan poliisin saama maine olisi poistettava asiallisella käyttäytymisellä jokaisessa poliisin kohtaamassa tilanteessa ”*ettei siinä ole arvostelun sijaa*”. Aiheeseen palattiin lehden numerossa 20/1950⁶⁴, jossa julkaistiin pääkirjoituksen ohessa radio-ohjelmassa esiintyvien poliisimiesten ja näiden käyttämien voimakeinojen puolustus. Helsingin rikospoliisi oli närkästynyt lehden kirjoituksesta, koska sitä laadittaessa lehden toimitus oli luullut radio-ohjelmassa rikospaikalle tulleita poliisimiehiä rikospoliisiin kuuluviksi. Myöhemmin samassa lehdessä toimitus viittasi sisäasiainministeriön yleiskirjeisiin 30.4.1926 no 6740/6746, jotka koskivat poliisin suhtautumista yleisöön. Edelleen toimitus viittasi yleiskirjeeseen 16.5.1947 no 8485/P, jossa määrättiin poliisimiehen tasapuolisesta suhtautumisesta eri kansalaisiin, yhdistyksiin ja järjestöihin. Ilmeisesti toimitus halusi nostaa asiakirjat esiin omien näkemystensä tueksi. Julkisuusteeman käsittelyn päätti sisäasiainministeri Urho Kekkosen ja ylipoliisipäällikkö Urho Kiukkaan joulutervehdys maan poliisikunnalle, joka julkaistiin joulunumerossa 1950.⁶⁵ Tervehdyksessä viitattiin ”*yksittäisiin tapauksiin*”, jossa poliisimiesten käytös oli antanut aihetta arvosteluun. Tämä oli kirjoittajien mukaan aiheuttanut ”*tuntuva haittaa poliisitoiminnalle*”. Kekkonen ja Kiukas toivoivat kirjoituksensa lopuksi, että kaikki poliisikuntaan kuuluvat pitäisivät mielessään poliisin ammattiin liittyvät velvoitteet niin yksityiselämässään, kuin virantoimituksessakin.

Poliisitarkastaja Fjalar Jarva kirjoitti Suomen Poliisilehden artikkelin poliisin ja yleisön suhteista, joka julkaistiin vuoden 1951 toisessa numerossa⁶⁶. Jarvan mukaan oli normaalia, että poliisia arvosteltiin. Suhtautuminen poliisiin ei Jarvan mukaan kuitenkaan ollut poliisin toiveiden mukaista. Poliisin tehtävien luonne aiheutti Jarvan mukaan osan negatiivisesta asenteesta, mutta myös poliisin tapa hoitaa sille annettuja tehtäviä. Yleisö ei hänen mukaansa suhtautunut poliisiin riittävällä ymmärryksellä ja lojaalisuudella. Jarva ei kuitenkaan syyttänyt tilanteesta yleisöä, vaan totesi arvostelun johtuvan poliisin asemaan ja tehtäviin liittyvästä tiedon puutteesta. Fjalar Jarva päätti kirjoituksensa todeten, että muutos tilanteeseen tulisi ainoastaan poliisin kehittymisellä ja yleisön tiedon lisääntymisellä. Jarvan esiin nostamaa teemaa sivuttiin joulunumerossa 1951 ilmestyneessä kirjoituksessa⁶⁷. Se oli otsikoitu ”*Me ja muut*”. Tekstissä todettiin kansan nousevan toisinaan poliisin yläpuolelle arvostellen tämän ”*yhteiskunnallisen arvoasteikon alimmille portaille*”. Yksittäisen poliisimiehen sopimaton menettely saattoi kirjoituksen mukaan yleistyä koko poliisikuntaa koskevaksi. Ratkaisuksi tilanteeseen tekstin kirjoittaja totesi, että poliisin pitäisi voittaa yleisö puolelleen. Vaikka muutosta ei tilanteeseen tulisi heti, olisi sellainen näköpiirissä tulevien sukupolvien aikana.

Komisario Ilmari Paakkolanvaaran tervehdyssanoista julkaistiin lyhennelmä Suomen Poliisilehdessä vuoden 1952 alkupuolella.⁶⁸ Tervehdyssanat oli pidetty Lapin Poliisien yhdistyksen Rovaniemen osaston pikkujouluissa 13.12.1951. Paakkolanvaaran mukaan poliiseille ei ollut saman tekevää, ovatko heistä saadut vaikutelmat myönteisiä vai kielteisiä.

⁶⁴ Suomen Poliisilehti 20/1950, 585.

⁶⁵ Suomen Poliisilehti 23-24/1950, 657.

⁶⁶ Suomen Poliisilehti 2/1951, 35-36.

⁶⁷ Suomen Poliisilehti 23-24/1951, 673.

⁶⁸ Suomen Poliisilehti 1-2/1952, 55.

Ratkaisuksi myönteisen vaikutelman saamiseen tervehdyssojen pitäjä esitti poliisimiehen kypsymättä. Poliisimiehen hyvä sivistystaso ja moitteeton käytös olivat hänen mukaansa avaimia myönteisen kuvan saavuttamiseen. Ikään kuin jatkona Paakkolanvaaran esiin nostamaan teemaan, julkaisi lehti⁶⁹ katsauksen vuotta aiemmin pidettyyn kilpailuun. Helsingin rikospoliisiosasto oli pyrkinyt löytämään mallikelpoisimman poliisimiehen. Kirjoituksen mukaan valtaosa poliisimiehistä oli ”*tasaista ja hyvää*” ainesta, mutta myös ”*räikeiden kirosojen käyttäjiä, veltoja, töykeitä ja joka suhteessa epäkohteliaita*” poliisimiehiäkin työssä oli. Taso oli kuitenkin parantunut sodan jälkeisiin vuosiin verrattuna. Kirjoittaja päätti tekstinsä käytös- ja tapakulttuurin opettamiseen, johon hän ilmeisesti näki tarvetta.

Vuoden 1954 toisessa numerossa⁷⁰ käsiteltiin professori Bruno A. Salmialan julkaistussa laajassa artikkelissa ”*Sanomalehdistön rikosraportteja*”. Salmialan mukaan rikosuutisoinnilla oli suuri merkitys sanomalehtien kilpailukyvyille ja sen vuoksi uutisoinnin hoitamiseen keskitettiin voimavaroja. Rikosuutisoinnin haittavaikutukset voitiin Salmialan mukaan jakaa neljään osaan: rikollisuuden edistäminen, rikoksen selvittämisen häirintä, haitalliset vaikutukset oikeudenkäynnille ja lain antaman yksilön suojan loukkaaminen. Salmialan mukaan haitallista rikosuutisointia vastaan oli taisteltava, mutta sanomalehdistö tarvitsee tähän apua lukijakunnaltaan. Sen pitäisi tyytyä asiallisiin uutisiin ja objektiivisiin selostuksiin. Salmialan artikkelista ei selvinnyt, oliko se kirjoitettu nimenomaan Suomen Poliisilehteä varten. Joka tapauksessa sen julkaiseminen vastasi todennäköisesti lukijakunnan tarpeisiin ja teemana asia oli ajankohtainen. Teksti oli kirjoitettu poliisin näkökulmasta, koska sen merkittävimpänä sisältönä olivat juuri haittavaikutukset poliisin työlle.

Suomen Poliisilehti julkaisi Arne Swanljungin artikkelin ”Rikos ja julkisuus” kaksiosaisen artikkelin numeroissa 3/1958 ja 4/1958⁷¹. Swanljungin artikkelin perustana oli lehtikirjoitusten ongelmallisuus Ruotsissa ja siihen liittyvä lainsäädäntö. Kirjoittaja painotti, että rikosentekijä todetaan syylliseksi vasta tuomioistuinmenettelyn aikana. Lainsäädännön osalta artikkelissa painotettiin yksilön suojaan ja nimisuojaan. Yksittäisinä kysymyksinä Swanljung käsitteli nimien julkistamista ja rikospaikan nimen julkistamista. Artikkelin päättyi poliisin ja lehdistön välisten suhteiden kuvaamiseen. Henki- ja varkausrikosryhmät toimivat pääkaupungissa hyvässä yhteistyössä, kun taas murto- ja petosryhmät pitivät lehdistöä välttämättömänä pahana. Rikoksen selvittämisvastuu kuului artikkelin laatijan mukaan sekä poliisille että lehdistölle. Ratkaisuksi tiedotushaasteisiin Swanljung ehdotti tiedotusvälineiden ”*keskuselintä*”, jolloin poliisin tiedotus olisi kriittisissä tilanteissa helppo kohdistaa aikaa säästäen.

Suomen Poliisien liiton äänenkannattajana toiminut Poliisimies -lehti julkaisi Hugo Nousiaisen artikkelin ”Poliisimiehen kunnia” numerossa 9/1952⁷². Nousiaisen mukaan suomalaisen kansan perusluonteeseen kuului ”*kinastelu pikkuasioista, jonkinlainen naapurikateus ja useisiin verisiin murhenäytelmiin päättyvät huvittelumuodot*”. Tästä huolimatta kehitystä oli tapahtunut ja kansa suhtautui kirjoittajan mukaan ymmärtäväisesti poliisimieheen. Kuitenkin osa poliisin tehtävistä aiheutti artikkelin mukaan sen, että poliisi

⁶⁹ Suomen Poliisilehti 7/1952, 231.

⁷⁰ Suomen Poliisilehti 2/1954, 55-61.

⁷¹ Suomen Poliisilehti 3/1958, 111 ja 4/1958, 154.

⁷² Poliisimies 9/1952, 234.

oli ”joka hetki” arvostelun kohteena. Arvostelua oli ”toivotonta” välttää. Nousiainen kuitenkin totesi, että viime vuosina oli ollut havaittavissa huomattavia edistysaskeleita.

Toimituksen julkaisema artikkeli ”Eräitä mietteitä poliisimiehen esiintymisestä”⁷³ korosti poliisimiesten velvollisuutta käyttäytyä asiallisesti. Kirjoituksen mukaan poliisi oli tekemisissä ”irtolaisten, hamppareiden ja kaikenlaisten pensas-Leenojen kanssa”. Poliisin ei tarvinnut ottaa ”papin hurskasta ja tekopyhää asennetta” eikä poliisi saisi esiintyä ”teennäisen arvokkaasti pahansuisten henkilöiden” edessä. Etenkään poliisi ei saisi ottaa osaa ”typerien rivouksien latelemiseen”. Kirjoituksen mukaan poliisin käyttäytymisellä oli yhteys ihmisten poliisista muodostamaan mielipiteeseen.

Poliisimies-lehdessä⁷⁴ julkaistiin kaksi kirjoitusta otsikoilla ”Yleisö ja poliisi” ja ”Muuttuva yleisö”. Ensimmäisen kirjoituksen mukaan poliisin määrittämätön työkenttä ulotti virkavallan vaikutuksen kaikkiin kansalaisiin. Kansa oli luonnostaan kaikkea pakkoa vastaan ja siksi kansa oli usein myös poliisi vastaan. Kirjoittajan mukaan poliisikunta oli pyrkinyt vastaamaan tähän asenteeseen selvittämällä yleisölle omaa tehtäväänsä yhteiskunnassa. Tämä ei kuitenkaan saisi johtaa siihen, että poliisi pyrki saavuttamaan yleisön hyväksyntää linjastaan tinkimällä. Poliisin ja lehdistön välisten suhteiden hoitamisen kannalta oli jokaisen poliisimiehen hyvin hoidetut tehtävät avainasemassa. Toisen artikkelin mukaan sääty-yhteiskunnan muuttuminen demokratiaksi oli tuonut kansanryhmät lähemmäksi toisiaan ja tasapäistänyt myös kansan ääntä. Aikaisemmin eri yhteiskuntaryhmien asennoituminen poliisiin oli erilaista, mutta kirjoittajan mukaan tämä on muuttunut. Poliisin tulisi uudessa tilanteessa käyttäytyä ”tahdikkaasti” riippumatta siitä, kenen kanssa poliisi olisi kulloinkin asioimassa.

1.4 TULLILAHDEN KAKSOISMURHA VUONNA 1959

Kuva 5. Tullilahden leirialueelle osoitti päätieltä viitta, jota Eine Nyysösen ja Riitta Pakkanen ovat seuranneet.⁷⁵

⁷³ Poliisimies 21/1954, 807.

⁷⁴ Poliisimies 19/1958, 624-626

⁷⁵ YLE kuvanauha 1959, Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen hautajaiset.

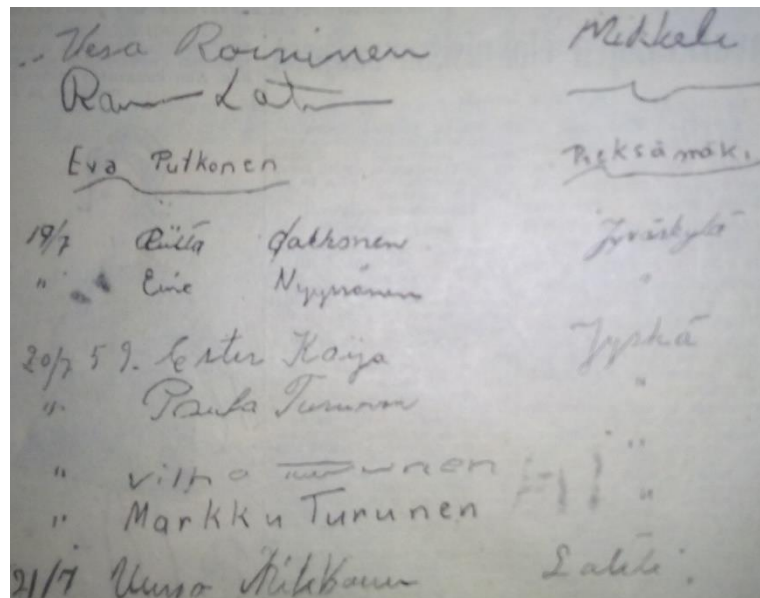
Tiistaina 4.8.1959 kello 09:40 Jyväskylän poliisille tehtiin katoamisilmoitus. Sen tekijänä oli vaaturityöntekijä Aino Nyyssönen. Hän ilmoitti, että hänen 26.9.1937 Tampereella syntynyt tyttärensä, sairaanhoitajaoppilas Eine Maria Nyyssönen ja tämän Sortavalassa 14.5.1936 syntynyt ystävänsä, toimistoapulainen Riitta Aulikki Pakkanen olivat jääneet palaamatta kotiinsa 18.7.1959 alkaneelta retkeltään. Naiset olivat lähteneet lomamatkalle polkupyörillä. Lähtiessään ilmoittajan tytär oli luvannut lähettää postikortin jokaisesta pysähtymispaikasta. Viimeinen kortti oli lähetetty 25.7.1959 Koliilta, Pohjois-Karjalasta. Siinä tytär oli ilmoittanut, että ystävykset poikkeavat kotimatalla Varkaudessa ja olevansa kotona Jyväskylässä 29.-30.7.1959:

Koli 25.7.59

Hei! Olemme valloittaneet Kolin ja kohta aiomme valloittaa J:kylän. Ihana matka, mutta täytyy sanoa, että hieman on ikävä Äidin tekemää muonaa ja Isän lämmittämää saunaa ja omaa sänkyä. Saavumme ensi viikon keskivaiheella tai lopulla. Monin terv.

Eine ja Riitta⁷⁶

Riitta Pakkanen olisi pitänyt olla työssään Puhelin- ja Lennätinpiirin konttorissa 3.8.1959.⁷⁷

Kuva 6. Riitta Pakkanen ja Eine Nyyssönen olivat jättäneet matkallaan nimikirjoituksensa Naarajärven leirintäalueen vieraskirjaan.⁷⁸

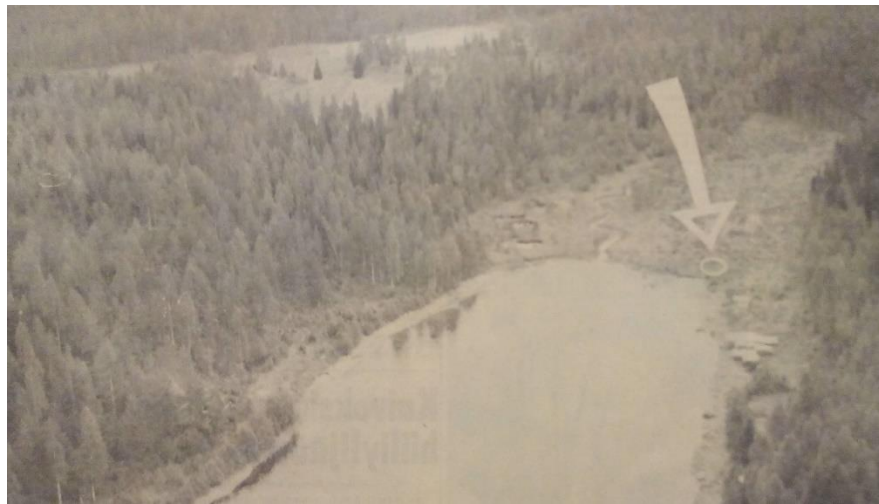
Naiset olivat yöpyneet Aune Jantusen omistamassa matkustajakodissa Polvijärvellä, josta he olivat lähteneet maanantaina 27.7.1959 kohti Heinävettä, käyttäen reittiä Sotkuma – Käsämän lossi – Liperin kirkonkylä – Onkisalmen lossi – Vihtari – Heinäveden kirkonkylä. Kirkonkylässä naiset olivat käyneet ainakin apteekissa ja paikallisen osuiskaupan baarissa. Noin kello 20 aikaan naiset olivat lähteneet kohti

⁷⁶ Markkula 1991, 42; Uusi Suomi 225/22.8.1959, 10.

⁷⁷ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 9.

⁷⁸ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 10.

Tulilahtea, mutta vaihtaneet vaatteitaan Heinäveden kirkon ja hautausmaan välillä.⁷⁹ Kello 21:30 aikanaan naisten tiedettiin jo leiriytyneen alueelle.⁸⁰

Kuva 7. Naisten ruumiita kuljetettiin noin 200 metrin matka leiripaikalta nuolen osoittamaan hautapaikkaan.⁸¹

Kuopion ja Mikkelin läänien rikospoliisikeskukset ja Liikkuva Poliisi tekivät etsintöjä naisten löytämiseksi. Myöhemmin etsintöihin kutsuttiin mukaan sotilaita. Viranomaiset suorittivat maastoharavointia Polvijärven ja Pieksämäen välisellä tieosuudella. 10.8.1959 ilmoittautui Heinäveden nimismiehelle kaksi paikkakuntalaista miestä nimeltään Heikki Pelkonen ja Keijo Ruuskanen. He kertoivat tavanneensa naiset paikkakunnalla sijaitsevalla Tulilahden leirintäalueella 27.8.1959. Alustavissa puhutteluissa poliisi sai väärää tietoa siitä, oliko naisten nähty poistuvan Tulilahdesta. Tämä suuntasi viranomaisten voimavaroja väärään suuntaan. Elokuun loppupuolella 1959 etsintöjä keskitettiin Tulilahden alueelle. 18.8. sukeltaja tutki järven pohjaa, mutta tuloksetta. Samana päivänä kuitenkin löydettiin valkoinen nauha, joka tunnistettiin mahdolliseksi pesulalapuksi. 21.8. kello 07:00 aloitettiin Tulilahdessa mittava etsintä, johon osallistui Heinäveden nimismiespiirin, Mikkelin ja Kuopion läänien rikospoliisikeskuksen ja Liikkuvan Poliisin Mikkelin osaston poliisimiehiä. Lisäksi mukana oli 24 varusmiestä. Etsintä toteutettiin kulkemalla tiheässä ihmisketjussa etsintäalueen poikki. Kello 08:30 ketjussa kulkenut varusmies havaitsi irtonaisen puun taimen. Tällä oli merkitty mutasuohon kaivettu hauta, johon naisten ruumiit oli poljettu.⁸²

Hyvin naamioidusta haudasta löydettiin alimmaisena Riitta Pakkasen ruumis, jolla oli vaatteet yllä. Eine Nyysösen ruumis oli alastomana Pakkasen ruumiin päällä. Nyysösen poisriisutuissa vaatteissa ei havaittu pistojälkiä. Nyysöstä oli kuristettu kurkusta, mutta hän oli menehtynyt teräaseen vasempaan keuhkoon tekemän haavain aiheuttamaan verenvuotoon. Riitta Pakkasen rintakehässä oli useita pistojälkiä. Pään

⁷⁹ Helsingin Sanomissa 9.6.1960 julkaistu syytekirjelmä ei kerro, tarkoitettiinko hautausmaalla Heinäveden kirkon vieressä ollutta vanhaa ns. Kirkastusvuoren hautausmaata vai päätien varressa sijainnutta Petäjähärjun hautausmaata. Todennäköisesti kyseessä ei kuitenkaan ole kirkonkylässä sijainnut Parkintauksen hautausmaa, joka on sijainniltaan sivussa naisten kulkureitiltä. Kaikki edellä mainituista hautausmaista olivat käytössä tutkinta-ajankohtana.

⁸⁰ Helsingin Sanomat 154/9.6.1959, 14.

⁸¹ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 11.

⁸² Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 14.

vasemmalla puolella ja takaraivossa Pakkasella oli tylpän useita esineen aiheuttamia vammoja. Ruumiinavauspöytäkirjan mukaan ei kuitenkaan voitu todeta, aiheuttiko vammat terävä vai tylppä esine. Kummallekaan naisista ei oltu tehty seksuaalista väkivaltaa.⁸³ Murhista ja naisten ruumiiden löytymisestä uutisoitiin laajasti. Vihjetietojen saamiseksi lehdistön rooli oli murhatutkimuksissa olennainen, mutta jatkuvalla uutisoinnilla oli myös varjopuolensa. Suur-Savon maakunnan valtaalehti Länsi-Savo totesi kuvatekstissä, että ”kansanvaellus murhamaastossa on saanut suorastaan sairaalloisen piirteen”⁸⁴. Itse kuvassa oli seitsemän mieshenkilöä kävelemässä murhapaikalla.

Kuva 8. Eine Nyysösen ja Riitta Pakkanen siunattiin Jyväskylän Taulumäen kirkossa ja laskettiin haudan lepoon Jyväskylän vanhalle hautausmaalle lauantaina 29.8.1959. Kuvassa naisten arkkuja kannetaan kirkosta.⁸⁵

Ruumiiden löytymisen jälkeen alueelta alkoi löytyä useita naisten mukanaan kantamia retkivarusteita ja esineitä. Naisten polkupyörät löydettiin vasta 4.9.1959 keskeltä lahtea, noin 130 metrin päässä rannasta. Pyörien renkaista oli tyhjennetty ilmat. Alueelta löydettiin myös teroitettu leipäveitsi, joka todennäköisesti ei kuitenkaan ollut henkirikoksessa käytetty väline. Naisten kukkarot löytyivät, mutta niissä ei ollut rahaa. Riitta Pakkasella oli ollut pyörälaukut, joissa naiset olivat ilmeisesti kuljettaneet telttakangasta ja -pussia.⁸⁶ Nimismiehelle ilmoittautuneet nuoret miehet Ruuskanen ja Pelkonen olivat valmistaneet naisille tuohilipot, joihin he olivat kirjoittaneet nimet sekä päivämäärän 27.7. ja kellonajan 23:15. Myöhemmin tutkinnassa kävi ilmi, että miesten lisäksi naisia oli seurannut mopedilla ajava mieshenkilö. Munsalassa asuva sekatyömies Erik Runar Holmström pidätettiin 6.11.1959 Vaasan seudulla tapahtuneiden varkauksien vuoksi. tutkimusten aikana kävi ilmi, että Holmströmin käytössä oli ollut sininen mopedi, jollaista etsittiin Tulilahden tapaukseen liittyen. Häneltä löydettiin myös sivu Sairaanhoidaja - lehdestä numero 10, joka oli ilmestynyt 18.7.1959. Juuri tämä numero puuttui Nyysösten

⁸³ Helsingin Sanomat 154/9.6.1959, 15.

⁸⁴ Länsi-Savo 194/26.8.1959.

⁸⁵ YLE kuvanauha 1959, Eine Nyysösen ja Riitta Pakkanen hautajaiset.

⁸⁶ Helsingin Sanomat 154/9.6.1959, 14.

kotoa. Lisäksi Holmströmiltä löydettiin kahdet naisten alushousut. Holmström oli kykenemätön antamaan löydöksille uskottavaa selitystä.⁸⁷ Hän kuitenkin oli kuulusteluissa myöntänyt olleensa Tulilahdessa, mutta kiisti syyllistyneensä henkirikoksiin. Sen sijaan Holmström kertoi tarkkailleensa Ruuskasen ja Pelkosen toimintaa. Holmström kertoi näiden käyttäytyneen naisia kohtaan väkivaltaisesti.⁸⁸ Hän kuitenkin kertoi miesten poistuneen 23:30 moottoriveneellä leirialueelta.⁸⁹

Kuva 9. Riitta Pakkasen ja Eine Nyysösen hautajaisiin kokoontui valtava määrä yleisöä 29.8.1959. Laaja julkisuus toi naisten murhat koko kansakunnan yhteiseksi asiaksi.⁹⁰

Holmströmin puolustusasianajaja Holger Strömberg kiisti päämiehensä syyllistyneen rikokseen. Hän perusteli väitettään sillä, ettei Holmström olisi kyennyt murhaamaan kahta naista ilman, että jompikumpi olisi samalla kyennyt huutamaan apua. Myös naisten kantaminen, hautaaminen ja tavaroiden piilottaminen olisi ollut yhdelle ihmiselle mahdoton tehtävä. Edelleen Strömberg vetosi siihen, leirintäalueella oli myöhemmin yöpynyt pariskunta, jotka olivat kuulleet kahden miehen puhuvat tapauksesta. Lisäksi haudan kaivamiseen oli haettu lähitalosta lapio eikä vihaiseksi tunnettu koira ollut lapiota haettaessa haukkunut. Todistajat olivat arvioineet näkemänsä mopedimiehen eri mittaiseksi eivätkä puolustusasianajajan mukaan silminnäkijähavainnot olleet luotettavia. Strömberg katsoi

⁸⁷ Helsingin Sanomat 154/9.6.1959, 15.

⁸⁸ Paloaro & Palo 2004, 106 & Uusi Suomi 232/29.8.1959, 8. Kirjansa Tulilahti-osuudessa kirjoittajat Paloaro ja Palo kertovat, että ruumiinavaus osoitti toinen naisista olleen sukupuoliyhteydessä miesten vierailun aikana. Mikäli tieto pitää paikkansa, tällä lienee ollut merkitystä pohdittaessa Ruuskasen ja Pelkosen yhteyttä henkirikoksiin. Uusi Suomi kertoi elokuussa 1959, että miesten kesken oli naisten jaosta sopimus. Ruuskasen oli valinnut Eine Nyysösen ”*daamikseen*” ja Pelkonen Pakkasen. Lisäksi lehti tiesi kertoa, että he olivat vierailleet Tulilahdessa kesän aikana ennen henkirikoksia silminnäkijähavaintojen mukaan 20-30 kertaa ja liikkuneet yhdessä moottoripyörällä ja vesillä.

⁸⁹ Helsingin Sanomat 154/9.6.1959, 15.

⁹⁰ ⁹⁰ YLE kuvanauha 1959, Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen hautajaiset.

haudan peittämiseen käytetyn tekniikan olleen sellainen, ettei armeijaa käymätön mies olisi voinut saada aikaan niin taitava jälkeä.⁹¹

Kuva 10. Komisario Martti Tarvainen ja Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva tutkivat suohaudan kaivamiseen käytettyä lapiota Tulilahdessa.⁹²

Runar Holmström oli kevään 1960 kuluessa yrittänyt kaksi eri kertaa tehdä itsemurhan vankisellissään. Ensimmäisen itsemurhayrityksen jälkeen Holmström oli kirjoittanut viestin, jossa hän totesi: ”*Jag är inte skyldig till mordet i Heinävesi, därför finns det endast ett att göra...*”. Viestissään Holmström kiisti olevansa veritekoihin syyllinen, kuten myös aikaisemmin oikeudessa. Holmström ei kuitenkaan ollut kyennyt antamaan uskottavia selityksiä kaikista hänen liikkeistään tai halluussaan olleista tavaroista. Lisäksi moni silminnäkijä tunnisti Holmströmin oikeudessa Heinäveden ns. mopedimieheksi. 8.5.1961 Holmströmin kolmas itsemurhayritys onnistui, kun hän hirttäytyi Vaasan lääninvankilassa lakanasta tekemäänsä köyteen. Holmströmin kuoleman johdosta syyte kahdesta murhasta ja ryöstöstä katsottiin rauenneeksi neljännessä oikeudenistunnossa 5.10.1961 Heinävedellä.

Vaikka rikosuutisointia seurannut suuri yleisö oli pettynyt ja epävarma, olivat poliisiviranomaiset varmoja Holmströmin syyllisyydestä. Rantasalmen tuomiokunnan tuomari Erik Granfelt totesi vuonna 1975, että Tulilahden tapaus vaivasi häntä melkein päivittäin. Hänen mukaansa oli kuitenkin selvää, että Holmström seurasi naisia Tulilahteen. Myös komisario Axel Skogman totesi samana vuonna, että hän ”*kuolee siinä uskossa*”, että Runar Holmström oli syyllinen henkirikoksiin. Hän oli aikaisemmin todennut, että hänen 42 vuotta kestäneen poliisiuransa aikana ei sattunut yhtään tapausta, joka olisi hänen toimenpiteidensä vuoksi tullut väärin tuomituksi.⁹³

Tulilahden rikostutkinnan aikainen uutisointi oli erittäin laajaa ja tunnepitoista, jonka aikana poliisin toimia ja tiedottamista arvosteltiin. Sanomalehdet yrittivät vastata

⁹¹ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 15.

⁹² Ei vanhene koskaan. Jakso 3: Tulilahden kaksoismurha - syyllinen vai syytön. YLE Kuvanauha.

⁹³ Jermo 1993, 119, 133, 140-142.

lukijakunnan tarpeisiin, jotka osin oli sensaatiohakuista. Ylioppilaslehti julkaisi elokuun lopussa 1959 mielipidekirjoituksen otsikolla ”*Murhaturhauma*”⁹⁴, jossa otettiin kantaa Tulilahden tapauksen lehdistökeskusteluun:

Murhan tapahduttua on lehdistön ja lukijoiden asenne tyyppillisen ambivalenttinen. Törkeän (ryöstö- tai sukupuolimurhaksi luullun) teon luoma tarve kiihottaa ja kiihottua törkeyden johdosta on läheistä sukua sille nautinnolle, jota murhaajan itsensä luullaan tuntevan.

Nimimerkki RO⁹⁵ kritisoi keskustelua kauttaaltaan, mutta osoittaen arvostelua ennen kaikkea lehtien lukijakuntaa kohtaan.

2 TULILAHDEN TAPAUKSEEN LIITTYVÄ TUTKINTAUTISOINTI VUOSINA 1959-1961

2.1 UUSI SUOMI

Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen kuvat julkaistiin⁹⁶ Uuden Suomen numerossa 210/1959. Kuvien yhteydessä oli vetoamus, jossa kerrottiin naisten olleen erittäin säännöllisiä ja hyviä ”*perhetyttöjä*”. Jutun yhteydessä julkaistiin Jyväskylän rikospoliisin numero ja kehoitus ottaa asiasta tietäviä yhteyttä lähimpään poliisiviranomaiseen. Lehti kertoi⁹⁷ laajamittaisista etsinnöistä koko Kuopion läänissä seuraavassa numerossaan. Etusivulla kerrottiin, että naiset olivat viimeksi yöpyneet Uuno Juntusen majatalossa Polvijärvellä. Lehden mukaan vastaavanlaista katoamista ei ole tapahtunut Jyväskylässä tai Kuopiossa lähivuosina.

9.8.1959 naisten katoaminen oli lehden pääuutisena⁹⁸ etusivulla. Lehden mukaan Kuopion lääninrikospoliisi on saanut tietoonsa huhuja ja vääriä ilmoituksia runsaasti. Jutussa kerrottiin, että Ylämyllyn varuskunnan Pohjois-Savon Prikaatin aliupseerikoulusta oli valjastettu etsintöihin 53 miehen partio ja Kontiolahden varuskunnan Karjalan Jääkäripataljoonasta 80 miestä. Molemmat partiot toimivat poliisin johdossa. Poliisin puolelta etsinnästä vastasivat Liikkuvan poliisin ylikonstaapeli Huuskonen ja konstaapeli Hietala. Uutena tietona kerrottiin, että naiset oli nähty Polvijärven urheilijoiden omistamalla tanssilavalla järjestetyissä tanssiaisissa. Naisten reitistä saatiin etsintää varten tärkeitä tietoja, kun seuraavana aamuna nämä olivat suunnitelleet matkareittinsä yhdessä rouva Juntusen kanssa matkustajakodissa. Uuden Suomen edustaja oli jutun mukaan seuraamassa etsintöjä ja hän oli yhdessä poliisien kanssa tavoittivat maanviljelijä Juho ja Emmi Issakaisen, joiden talon luona naiset olivat pysähtyneet.

Lehti jatkoi etsintöjen pitämistä pääuutisenaan⁹⁹ myös seuraavana päivänä. Naisten viimeinen varma sijainti oli paikallistettu Karvion Kanavalle. Lehdessä oli erillinen otsikko ja tummennettu teksti kappaleelle, jossa poliisi pyysi yleisöltä apua uusien vihjeiden saamiseksi. Erityisistä kiinnostuksena vetoamuksessa poliisilla olivat tieosuudet 27.-31.7. välisenä aikana, jolloin naiset olisivat voineet niitä kulkea. Vihjeitä pyydettiin lähettämään lähimmälle poliisiviranomaiselle. Elokuun 11. päivänä lehti kertoi¹⁰⁰, että naisten matkareitistä oli havaintoja Heinäveden kirkonkylään saakka. Juttuun oli koottu ote

⁹⁴ Ylioppilaslehti 24/1959, 6.

⁹⁵ Nimimerkistä ei saanut käyttämässäni lehtiversiossa selvää, se oli joko RO tai mahdollisesti RQ.

⁹⁶ Uusi Suomi 210/7.8.1959, 5.

⁹⁷ Uusi Suomi 211/8.8.1959, 1.

⁹⁸ Uusi Suomi 212/9.8.1959, 1, 5.

⁹⁹ Uusi Suomi 213/10.8.1959, 1, 3.

¹⁰⁰ Uusi Suomi 214/11.8.1959, 1, 5.

ensimmäisistä naisten kohtaloon liittyvistä teorioista. Heidän arveltiin hukkuneen, joutuneen ukonilman uhriksi tai he eivät muutoin ”viitsineet” lähteä kotiin. Naiset olivat saapuneet Heinävedelle noin kello 20, jolloin 21-vuotias Heikki Pelkonen ja 18-vuotias Keijo Ruuskanen olivat nähneet naiset. Miehet olivat tunteneet kiinnostusta naisia kohtaan ja tavatakseen naiset, he olivat laatineet ”sotajuonen”. Puoli yhdeksän aikaan illalla Pelkonen ja Ruuskanen olivat palanneet moottoriveneellä naisten luokse Tulilahteen ja viipyneet siellä parisen tuntia. Heinäveden piirin nimismies oli lehden mukaan antanut tietoja, joista jutussa kerrottiin. Tekstin lopuksi uusittiin poliisin vetoamus vihjetietojen saamiseksi.

Kadonneiden naisten omaiset olivat lehden mukaan¹⁰¹ lähteneet uudelle etsintä retkelle. Mukana oli Hugo Nyysönen, Riitta Pakkasen yli 70-vuotias isä, kaksi sisarta, kaksi veljeä ja muita omaisia. Matkalle lähdettiin kolmella viiden hengen autolla kohti Varkautta, jossa poliisi antoi etsintään ohjeita. Lehti kertoi lopuksi lohduttomasti, kuinka omaisten etsintäretki oli ollut tulokseton. Uutta toivoa naisten kohtalosta saatiin¹⁰², kun ”poliisiviranomaisten ilmoituksen” perusteella etsintöjä tehtiin Jäppilässä. Varmuudella oli voitu todeta, kuten lehti kirjoitti, naisten ajaneen Varkauden läpi. Lääninkomisario T. Räisäsen mukaan naiset olivat saapuneet 28.7.1959 klo 16 Varkauteen, mutta eivät olleet käyneet tervehtimässä sukulaisiaan. Lehti korosti uutisessaan, että yleisön antamat havainnot ovat huomattavasti auttaneet etsintöjen tekemisessä.

Lehti ikään kuin pyysi anteeksi edellisenä päivänä antamiaan havaintotietoja ja otsikoi juttunsa¹⁰³ aiheesta suurikokoisella kysymyksellä ”*Tyttöjen matka katkesi sittenkin ennen varkautta?*”. Jutussa kerrattiin uudelleen tärkeimmät havaintotiedot, mutta päädyttiin olettamukseen naisten matkan katkeamisesta ennen Varkautta. Lehti toisti asiassa poliisin käsityksiä, joka jutussa myös mainittiin. Lehti kirjoitti tummennetulla vetoamuksen, joka oli otsikoitu ”*Poliisi pyytää*”. Ilmeisesti poliisin toimittamassa tekstissä poliisi toivoi yhteydenottoja kahdelta pyöräilijältä ja Naarajärven leirintäalueella yöpyneiltä henkilöiltä. Naarajärven osalta tekstissä todettiin, että näköhavainto alueelta on virheellinen. Poliisi ilmoitti pyyntönsä perusteeksi matkareitin varmistuksen ja totesi, että Heinäveden alue kätkee katoamistapauksen ratkaisun. Poliisin päättämä teksti oli hämmästyttävän osuva, vaikka kirjoitusvaiheessa naisten kohtalo ei ollut selvillä. Uusi Suomi koki tehtäväkseen uutisoinnin ohella auttaa poliisia havaintotietojen keräämisessä ja siksi julkaisi näyttävän pyynnön niiden saamiseksi. Lehti mainitsi vielä mahdollisesta ilmakuvauksesta, joka olisi Suomessa ensimmäinen kerta, kun vastaavissa tapauksissa sitä käytettäisiin.

Uusi Suomi kertoi tuloksettomista suuretsinnöistä numerossaan 218.¹⁰⁴ Savon Prikaatin kranaatinheitinkomppania oli valjastettu naisten etsintöihin kolmeksi vuorokaudeksi. Mikäli etsinnät olisivat tuloksettomia, aloitettaisiin alueella ilmakuvaukset. Heinävedelle oli samalla saapunut Kuopion ja Mikkelin lääninrikospoliisien komisariat, jotka tarkistivat Tulilahdesta saamiaan vihjeitä. Jutun mukaan Tulilahti oli viimeinen varma paikka, jossa naiset oli todistettavasti nähty. Lehden mukaan poliisi oli kertonut vaikeuksista, jotka liittyivät kansalaisten antamiin vihjeisiin. Näiden sisältö oli ”*muovautunut*”, joka johtui toistuvasti annetuista tuntomerkeistä. Kansalaisten antamat

¹⁰¹ Uusi Suomi 215/12.8.1959, 12.

¹⁰² Uusi Suomi 216/13.8.1959, 4.

¹⁰³ Uusi Suomi 217/14.8.1959, 12.

¹⁰⁴ Uusi Suomi 218/15.8.1959, 4.

havaintotiedot olivat kuitenkin edelleen keskeisiä katoamistapauksen ratkaisemisen kannalta.

Ensimmäinen poliisin toimintaan turhautumista heijastanut mielipidekirjoitus julkaistiin¹⁰⁵ lehdessä elokuun puolivälissä. Nimimerkki ”*Ihmettelevä*” kysyi, missä poliisikoirat olivat. Kirjoittajan mukaan ennen vanhaan Viipurissa käytettiin koiria menestyksekkäästi, mutta sotien jälkeen koirat olivat kadonneet. Inga Mylläri¹⁰⁶ murhajutussa ruumista ei löydetty pitkään aikaan ja koira olisi saattanut muuttaa tilanteen. Jyväskyläläisneitosten ”*mystillinen katoaminen*” oli osoituksena siitä, että koirien syrjäyttämiseen olisi kiinnitettävä huomiota ja ryhdyttävä toimenpiteisiin niiden saamiseksi takaisin poliisin tärkeiksi apulaisiksi. Seuraava aiheeseen liittynyt kirjoitus julkaistiin jo seuraavan päivän lehdessä, jossa toimituksen puolesta osattiin kertoa vain etsintöjen keskittämisestä Heinävedelle.¹⁰⁷ Jutusta erillisessä mielipidekirjoituksessa nimimerkki ”*Parta*” totesi ilmailovalokuvauksen viipymisen olevan ”*suorastaan masentavaa*”. Hän tiesi kertoa, että Ilmavoimilla oli valmiudet tehdä ilmasta käsin tapahtuvaa valokuvausta tai näkö tiedustelua. Kirjoitus päättyi sarkastiseen toteamukseen, jossa ilmoittaja pohti ilmavoimien tapaa vastata mahdolliseen ilmahyökkäykseen. Hän kysyi, antaisiko Ilmavoimat silloinkin tiedotteen, jonka mukaan hyökkäykseen vastattaisiin vasta kolmen päivän kuluttua.

Varusmiesten merkittävä osuus etsintöjen suorittamisessa nousi jälleen esiin, kun lehti kertoi¹⁰⁸ Savon Prikaatin sotilasosaston etsineen merkkejä naisista tieosuudella Varkaus – Rummukkala – Heinävesi. Etsintää oli jatkettu Tulilahden leirintäalueella, jonka rantavedestä löytyi naisten käyttämä kattila. Kansalaisten näköhavainnot olivat alkaneet osoittautua epävarmoiksi ja alueella oli liikkunut useita muitakin retkeileviä ”*neitosia*”. Uuden Suomen mukaan¹⁰⁹ edes lentokone-etsintä ei ratkaissut kadonneiden naisten arvoitusta. Ylivääpeli Heikki Kokkosen lentämä kone oli lehden saamien tietojen mukaan kuitenkin jatkamassa etsintöjä. Koneessa valokuvauksesta oli vastannut valokuvausteknikko Aarne Lalle. Lehti ilmoitti saaneensa tietoja Heinäveden nimismieheltä, joka ei kuitenkaan ollut varsinaisena osallisena ”*yksityiskohtaisissa tutkimuksissa*”. Ilmeisesti paikallinen nimismies toimi yhteistyöhalukkaasti toimittajien kanssa, vaikka hän ei varsinaisista tutkimuksista ollutkaan osallinen.

¹⁰⁵ Uusi Suomi 218/15.8.1959, 13.

¹⁰⁶ Markkula 1991, 35-39; Uusi Suomi 315/21.11.1959, 9. Inga Mylläri joutui useiden seksuaalirikosten uhriksi ja hänen ruumiinsa löydettiin 9.1.1958. Rikokset olivat tapahtuneet 29.-30.12.1957 välisenä yönä ja niihin epäiltiin osallistuneen viiden miespuolisen linja-autonkuljettajan. Mylläri saattoi paleltua kuoliaaksi paettuaan tai sen jälkeen, kun hänet jätettiin heitteille. Korkein oikeus tuomitsi lopulta Esa Antero Aholan ja Teuvo Ensio Kinnusen 1 vuoden ehdottomaan vankeuteen. Esko Evald Klami, Leevi Tuomas Dufva ja Bror Åke Forström saivat kukin ehdollisen tuomion 3 vuoden koe-ajalla. Korvauksia tuomitut joutuivat maksamaan korvauksia 226000 silloista markkaa.

¹⁰⁷ Uusi Suomi 219/16.8.1959, 1, 16.

¹⁰⁸ Uusi Suomi 220/17.8.1959, 3.

¹⁰⁹ Uusi Suomi 221/18.8.1959, 1, 13.

Kuva 11. Myös muut lehdet uutisoivat lento-etsinnöistä. Keskisuomalainen oli kuvannut ”Stigun” ennen lähtöään etsintälennolle.¹¹⁰

Toimitus oli saanut tietoonsa¹¹¹, että tutkimuksia johtaneet etsivät olivat tutustuneet Luonetjärven varuskunnassa ilmakuvauksen tuloksiin ja suorittaneet tarkistuksia Jyväskylässä. ”Poliisin taholta” oli ihmetelty, että osa etsityistä henkilöistä ei ollut ilmoittautunut poliisille lainkaan. Sammakkomiehen tekemien tutkimusten perusteella poliisi ei ollut edistynyt naisten katoamisen selvittämisessä. Komisario Tauno Räisänen ilmoitti lehdelle¹¹², että Ilmavoimien Stieglintz-kone¹¹³ oli ollut mukana tuloksettomissa etsinnöissä. Ikään kuin tyyntä myrskyn edellä tiesi se, että Uusi Suomi ei kirjoittanut naisten etsinnöistä lehtensä numerossa 224.¹¹⁴ Seuraavan päivän etusivu¹¹⁵ oli kokonaan varattu Tulilahden tapaukselle, sillä naisten ruumiit oli löydetty. Sivun pääotsikossa todettiin naisten kohtalo sanoin ”Jyväskyläläisneitosilla kaamea loppu”. Lehden mukaan poliisi epäili ryöstömurhaa ja oli määrännyt ruumiit kuljetettavaksi Savonlinnan keskussairaalaan, jossa ruumiinavaus oli suoritettu samana iltana. Poliisi oli pyytänyt apua sotilasviranomaisilta etsintöjen tehostamiseksi. Uusi Suomi oli varannut jutun käsittelylle etusivun lisäksi kokonaisen sisäsivun aukeaman¹¹⁶, jossa oli useita kuvia sekä löytöpaikasta, naisten matkareitistä, Eine Nyysösen kukitetusta kotiovesta sekä etsintään osallistuneista sotilaista. Kirjoitettu juttu oli hyvin tunteisiin vetoava. Toimittaja oli päässyt Nyysösten kotiin, jonka

¹¹⁰ Keskisuomalainen 221/18.8.1959, 1.

¹¹¹ Uusi Suomi 222/19.8.1959, 5.

¹¹² Uusi Suomi 223/20.8.1959, 5.

¹¹³ Focke-Wulf Fw 44 Stieglitz oli saksalainen kaksitasoinen ja yksimoottorinen koulu- ja taitolentokone. ”Stiguja” käytettiin peruskoulukoneena Ilmavoimissa vuodesta 1940 vuoteen 1960.

¹¹⁴ Uusi Suomi 224/21.8.1959.

¹¹⁵ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 1.

¹¹⁶ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 10-11.

sisutusta ja tunnelmaa hän kuvasi. Jutussa oli kerrottu Eine Nyysösen koulutie ja ensimmäiset työpaikat Pohjoismaiden Yhdyspankissa ja Valmetin Rautpohjan tehtaitten konttorissa. Vainajan äiti oli ohjattu talonmiehen rouva Martta Luoman kotiin ja toimittaja sai ilmeisesti välikäden kautta luvan tutustua Nyysösten asuntoon. Myös Pakkasten perheen luota lehti oli saanut vierailla, jossa toimittajan mukaan 72-vuotias Antti Pakkanen oli ollut ”suruntäyttämin ilmein”. Riitta Pakkasen äiti Martta Pakkanen oli hänkin ”ylen määrin liikuttunut”. Ikään kuin runollisena yksityiskohtana jutussa kerrottiin, kuinka Riitan istuttama puu puhkesi ensimmäiseen kukkaansa juuri suruviestin saapuessa perheen luokse. Lehti oli sisäsivun otsikkoonsa lainannut virkkeen, joka oli todennäköisesti omaisten lausuma: ”Ei pitäisi päästää lasta maailmalle, joka on niin vaarallinen ja paha.”.

Kuva 12. Uuden Suomen etusivu oli omistettu lähes kokonaan Tulilahden tapaukselle. Etusivulla oli murhattujen naisten erilliset kuvat, kuva Tulilahden ranta-alueesta ja kuva sotilaista kantamassa naisen ruumista.¹¹⁷

Lehti kertoi, kuinka edelliset kolme viikkoa olivat olleet poliisiviranomaisille ”kuumeisen työn aikaa”:

Varkauden, Heinäveden, Liperin ja muiden lähipitäjien poliisivoimat aina Jyväskylää, Kuopiota, Pieksämäkeä ja Joensuuta myöten joutuivat työskentelemään todellisen korkeapaineen alla. Minkäänlaisista työvuoroista ei ehditty pitämään kiinni ja ruokailutautokin olivat täysin sattumanvaraisia. Poliisin hellittämätön ajojahti johtikin lopulta Heinäveden tienoilla liikkuneiden veriteosta epäiltyjen miesten pidättämiseen Hirvensalmella.¹¹⁸

¹¹⁷ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 1.

¹¹⁸ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 10.

Lehti nosti etsintöjä tehneet poliisiviranomaiset erittäin positiiviseen valoon. Ilmeisesti tätä auttoi se, että poliisilta saamiensa tietojen perusteella alueella liikkuneet mopedimiehet Huttunen ja Karvinen oli saatu tapauksen johdosta pidätettyä. Lehti oli poliisin ohella haastattanut useita paikallisia henkilöitä ja mopedimiehiä tavanneita henkilöitä, joiden kertomukset lehti toisti uutisessaan. Poliisit lehden toimittaja tai toimittajat olivat tavanneet ilmeisesti henkilökohtaisesti, sille jutussa tiedettiin kertoa, että etsintöjä paikalla oli suorittamassa Kuopion ja Mikkelin lääninrikospoliisit sekä Liikkuva poliisi. Lisäksi näitä oli avustamassa paikallisia poliisiviranomaisia. Tieto naisten ruumiiden löytymisestä oli annettu ensimmäisen kerran julkisuuteen edellisenä päivänä Suomen Tietotoimiston päivä uutisissa. Lehti kuvasi tilanteesta syntynyttä kohua:

Helsingissä iltapäivälehdet suorastaan riistettiin myyjien käsistä ja lehtikojujen sekä kirja- ja paperikauppojen eteen ilmestyi kuin taikomalla pitkiä jonoja. Suuren yleisön mielenkiintoa kuvaa hyvin se, että klo 12:30-14:00 välisenä aikana oli suorastaan mahdotonta puhelimitse päästä Helsingissä nollalla alkaviin yleisönpalvelu ja hätänumeroihin, koska uutisia välittävä numero 016 oli niin ylikuormitettu, että se sulki kaikki nollalla alkavat linjat. Järkyttyneet ihmiset soittelivat lehtien toimituksiin ja poliisilaitokselle saadakseen tarkempia tietoja. Kaamea löytö synnytti yleisössä voimakkaan vastareaktion ja yleinen mielipide tuomitsi jyrkästi raajan tihutyön tekijät.¹¹⁹

Uusi Suomi oli onnistunut kirjoittamaan naisten ruumiiden löytymisestä sekä tunteikkaalla että informatiivisella tavalla. Kuvien lukumäärä lehdessä kertonee siitä, että juttua oli tekemässä useita toimittajia sekä Jyväskylässä että Heinävedellä. Lisäksi lehden toimitus Helsingissä oli todennäköisesti soitellut osalle puhuttamistaan ihmisistä.

Seuraavan numeron etusivu¹²⁰ oli edellisen tavoin omistettu Tulilahden tapauksen uutisoinnille. Jutun yhteyteen oli liitetty näyttävä Heikki Pelkosesta ja Keijo Ruuskasesta, jotka olivat viimeksi nähneet naiset elossa Tulilahden leirintäalueella.

Kuva 13. Uudessa Suomessa julkaistiin elokuun loppupuolella kuva Heikki Pelkosesta ja Keijo Ruuskasesta. Miehet vierailivat naisten luona ennen näiden joutumista henkirikosten uhriksi.¹²¹

¹¹⁹ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 10.

¹²⁰ Uusi Suomi 226/23.8.1959, 1.

¹²¹ Uusi Suomi 226/23.8.1959, 1.

Toisena henkilökuvana lehden etusivulla oli Veerdi Koikkalainen, joka perheineen asui lähimpänä leiripaikkaa. Rikoksen osalta jutussa kerrottiin, että henkirikoksen tekijöitä oli ollut yksi. Ruumiiden piilottamiseen olisi sen sijaan osallistunut kaksi henkilöä. Lehden mukaan poliisi jatkoi työtään ”*laajalla rintamalla*”. Lehden sisäsivuilla oli neljä isoa kuva etsinnöistä, joihin oli kuvattu Mikkelin lääninrikospoliisikeskuksen päällikkö, komisario Tarvainen ja ylietsivä Ahti Pantzar. Tarvaisesta oli kaksi kuvaa, joista toisessa hän tutki polvillaan naisten teltpaikkaa.¹²² Lehti kertoi myös Keskusrikospoliisin ottaneen osaa tutkimuksiin, kun apulaispäällikkö Arvi Vainio ja komisario Eero Pekuri olivat saapuneet Heinävedelle. Vainiota oli haastateltu vain muutama minuutti tämän saapumisen jälkeen. Vainio oli todennut, että Heinävedelle saapuminen ei tarkoita tutkimuksien johdon siirtämistä. Hänen mukaansa tutkimuksia johti edelleen Mikkelin läänin rikospoliisin keskuspäällikkö Martti Tarvainen.

Kuva 14. Mikkelin lääninrikospoliisikeskuksen päällikkö, komisario Martti Tarvainen johti rikostutkintaa Heinävedellä (vas.). Myös ylietsivä Ahti Panzar sai Tarvaisen ohella paljon julkisuutta osakseen.¹²³

Lehti uutisoi samassa numerossaan, että Linnanmäen ennustaja oli onnistunut kertomaan asiat, kuin ne olivat tapahtuneet. Ennustajan mukaan veisi aikaa, ennen kuin naisten kohtalo selviäisi. Sen tapahtumapaikaksi ennustaja oli Linnanmäellä kertonut seudun, jossa maantie, vesi ja rautatie kohtaavat. Ennustajan puheiden lisäksi lehti toisti haudankaivaja Veerdi Koikkalaisen puheita. Tämä oli kertonut toimittajille, kuinka hänen olisi pitänyt rakentaa alueelle rantasauna. Tapahtuneen johdosta Koikkalaista ”*tympäisi*” koko ajatus ja hän valitteli, ettei haudankaivajana ollut osannut omasta rannastaan etsiä hautaa. Ilmeisesti haudankaivajan haastattelun johdosta lehti vielä kertoi toimitukseen soittaneesta selvännäkijästä. Tämän mukaan naisten kadonneet polkupyörät oli haudattu Heinäveden hautausmaalle. Selvännäkijän soitto oli yksi lukuisista vihjeistä, joita toimitus oli saanut päivän aikana.

¹²² Uusi Suomi 226/23.8.1959, 10-11.

¹²³ Ei vanhene koskaan. Jakso 3: Tulilahden kaksoismurha - syyllinen vai syytön. YLE Kuvanauha.

Toimittaja Jussi Suomalainen oli kirjoittanut seuraavan päivän lehteen aiheesta jutun, joka sai taas pääuutisen¹²⁴ osan lehden etusivulta. Suomalainen oli selostanut tutkimuksissa selvitettyt asiat ja kertonut etsinnöissä löydetystä esineistä. Toimittajien annettiin ilmeisesti olla läsnä poliisien tehdessään työtä. Jutussa kerrotaan, kuinka heinäveteläinen työmies Yrjö Tolvanen oli tullut ”etsintäkeskukseen” ja alkanut selostaa ylietsivä Pantzarille naisten polkupyörää kaupanneesta henkilöstä. Joko toimittajat olivat omasta aloitteestaan hakeutuneet kuuloetäisyydelle ylietsivästä tai heidän annettiin seurata poliisin työtä välittömässä läheisyydessä. Jutussa oli myös maininta, että lehden saamien tietojen mukaan poliisi suorittaisi lehden ilmestymispäivänä ratkaisevia kuulusteluja ja uusia pidätyksiä. Ilmeisesti myös nämä tiedot olivat peräisin asiaa tutkivilta poliiseilta. Tavallaan oli erikoista, että lehti pystyi kertomaan poliisin mahdollisista toimista jo etukäteen paljon luetussa sanomalehdessä.

Kuva 15. Uuden Suomen numerossa 227/1959 esiteltiin tutkimuksissa keskeisessä roolissa toimineita viranomaisia valokuvissa. Vasemmalla kuvattuna Heinäveden nimismies Ilmari Rautela murhaajan käyttämän lapion vieressä ja oikealla ”sammakkomies” Tenho Miettinen, joka suoritti etsintöjä Kermajärvässä. Miettinen oli kutsuttu apuun Kuopion kaupungin palokunnasta. Sanomalehdet muodostivat tiettyjen henkilöiden ympärille eräänlaisen henkilökultin ja nostivat heitä valokeilaan viranomaissankareina.¹²⁵

Mikkelin läänirikospoliisin komisario Lauri Haaranen oli kiertänyt epäiltyinä olleiden mopedimiesten matkareittiä Liperin suunnassa. Miehiä oli kuulusteltu ja heidän saamiensa tietojen perusteella tarkistettiin, olivatko he puhuneet totta. Lehti oli saanut tietoonsa reaaliaikaisesti, että miesten puheet ja poliisin löytämät todisteet olivat yhtäläisiä. Haaranen tutkimusten ohella toimittajat olivat olleet paikalla, kun tutkimuksia johtanut Mikkelin rikospoliisikeskuksen päällikkö Martti Tarvainen oli kiittämässä etsijöitä antaen näille ”täyden tunnustuksen”. Mikkelin rikospoliisikeskuksen päällikkö Martti Tarvainen

¹²⁴ Uusi Suomi 227/24.8.1959, 1.

¹²⁵ Uusi Suomi 227/24.8.1959, 1, 3.

toimi lehdelle aktiivisena tietolähteenä jopa ilta-aikoina. Lehti kertoi¹²⁶ kuinka Tarvainen oli kertonut lehdelle Tornion poliisin ilmoittaneen hänelle myöhään illalla pidättäneensä mopedimiehen. Toimittajat olivat ehtineet viestittää tiedon toimitukseen, joka sai liitettyä sen 25.8.1959 ilmestyneeseen uutiseen. Todennäköisesti toimittajat olivat olleet Tarvaisen kanssa Varkaudessa, koska lehdessä tämän kerrottiin yöpyvän siellä.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Arvi Vainio oli jutuntekopäivänä 23.8.1959 tutustumassa Tulilahden alueeseen. Toimittajat olivat seuranneet Vainion ja tämän apulaisten tekemiä tutkimuksia. Vainio oli kertonut Uudelle Suomelle, että hän oli tyytyväinen suoritettuihin tutkimuksiin ja ilmoitti, että Keskusrikospoliisin miehet eivät ota osaa tutkimuksiin.¹²⁷ Vainionkin myötämielisyys lehdistöä kohtaan heijastui lehden tekemien uutisten sisällössä. Lehdistön ja poliisin keskinäiset välit olivat Uuden Suomen uutisoinnin mukaan hyvät. Erityisenä mainintana lehti kertoi toimittajien ja poliisin välisistä keskusteluista Tulilahden leirintäalueella:

Etsintöjen jälkeen, kun leirialue alkoi hiljentyä, pidettiin etsintöjä johtaneiden tutkijoiden ja keskusrikospoliisin miesten kesken vielä neuvottelu, joka koski saavutettuja tuloksia sekä tulevia toimenpiteitä. Sen jälkeen myrskyn kaatamalle puun rungokselle leirialueen keskustassa istuutuivat tutkimuksia johtavat poliisimiehet ja lehdistön edustajat saivat tehdä heille tutkimuksia ja löytöjä koskevia kysymyksiä, joihin kaikkiin vastattiin. Tutkijain ja lehdistön välillä onkin vallinnut Tulilahden leirialueella esimerkillisen hyvän yhteisymmärrys, joka toivottavasti tuottaa tuloksia vastaisuudessakin.¹²⁸

Lehdistön edustajat olivat mielissään siitä, että he saivat seurata tutkimuksien tekemistä lähietäisyydellä. Joko heille kerrottiin tai he saivat kuunnella tutkimuksien etenemisestä ja nähdä poliisin löytämiä esineitä ja näiden kätköpaikkoja. Osittain poliisi oli valottanut myös tulevia suunnitelmiaan tutkimusten suhteen. Ilmeisesti poliisin edustajat katsoivat, että tutkimusten julkisuus ei sellaisenaan haittaa poliisin tekemää työtä eikä sitä osattu nähdä uhkana sille. Avoimuus nähtiin poliisin taholla ehkä mahdollisuudeksi parantaa virkavallan julkisuuskuva.

Poliisin ohella myös Heinäveden ulosottomies Aimo Pulkka oli antanut lehdelle haastattelun¹²⁹, jossa hän analysoi paikkakunnan rikoshistoriaa. Pulkan mukaan paikkakunnalla oli sattunut 20-30 vuoden ajanjaksolla kaksi murhaa, joita ei oltu saatu selvitettyä. Heinävedellä oli elänyt sananparsi, jonka mukaan paikkakunnalla sattuu murha joka kymmenes vuosi. Edellisestä tapauksesta oli kulunut noin 10 vuotta. Ulosottomies halusi kertoa myös Tulilahden ympäristössä asuneista ihmisistä, jotka olivat ”*tunnettuja kunnollisina ja työteliäinä ihmisinä*”. Pulkan toteamus oli todennäköinen vastaus lehden aikaisemmin tekemään kartoitukseen, jossa kerrottiin nimeltä kaikkien Tulilahden lähitalojen perheiden nimet ja näiden talojen sijainnit metrimäärinen leirintäalueelta mitattuna. Sanomalehdet eivät kunnioittaneet paikkakuntalaisten yksityisyyttä, vaan kertoivat avoimesti kaikista ihmisistä näiden nimillä, joilla saattoi olla tekemistä murhien kanssa tai jotka olisivat voineet jotakin tietää.

¹²⁶ Uusi Suomi 228/25.8.1959, 1.

¹²⁷ Uusi Suomi 227/24.8.1959, 3.

¹²⁸ Uusi Suomi 227/24.8.1959, 3.

¹²⁹ Uusi Suomi 228/25.8.1959, 8.

Kuva 16. Tulilahden tutkimuksia johtaneet poliisimiehet vastasivat toimittajien kysymyksiin puunrungolla istuen. Myös kuvatekstissä Uusi Suomi halusi mainita poliisien ja lehdistön ”esimerkillisen hyvästä yhteisymmärryksestä”.¹³⁰

Uuden Suomen toimittajat olivat seuranneet omaisten elämää murhien jälkeen myös Jyväskylässä ja lehti kertoi tästä uutisessaan. Lehti oli saanut tietoonsa, että Eine Nyssösen ja Riitta Pakkasan ruumiinsiunaus suoritetaan Jyväskylän hautausmaalla elokuun lopussa. Sisäministeri Eino Palovesi oli lupautunut tuomaan tilaisuuteen valtiohallan surunvalittelut. Varsinainen ilmoitus siunaustilaisuudesta julkaistiin lehdessä¹³¹ 29.8.1959, jossa kerrottiin lähiomaisten ja ministerin laskevan seppeleen kirkossa ja muiden osanottajien haudalla. Sekä Jyväskylässä että Heinävedellä järjestettiin ilmoituksen mukaan suruliputus klo 10-14 välisenä aikana. Lehden tietojen mukaan myös Vaasan läänin maaherra K. G. R. Ahlbäck ja lääninneuvos Alfred Leskinen olivat vierailleet naisten perheiden luona esittämässä tasavallan presidentin ja rouva Kekkonen henkilökohtaiset surunvalittelut.¹³²

Uusi Suomi julkaisi¹³³ 25.8.1959 kolme tunteikasta mielipidekirjoitusta, joissa kerrottiin muhien herättämistä peloista ja ahdistuksesta. Yhteistä nimimerkkien ”Pelästynyt”, ”Tyttölapsiaan raskastavat äidit ja isät” ja Kosti Kauppisen kirjoitukselle oli se, että niissä vaadittiin kuolemanrangaistuksen palautusta aktiiviseen käyttöön. Kirjoitukset kritisoivat ”eduskunnan suuria lainlaatijoita” ja sisäministeriä siitä, että maassa oli ajautettu ”roistojen terrorisoimaan valtakauten”. ”Valtaherrat” eivät kirjoitusten perusteella ymmärtäneet, että vankilassa ”lihotuskuurilla” olleet roistot eivät muuta tapojaan. Sirkuksesta karanteen tiikerin voisi erottaa kadulla ja ampua, mutta ihmispetoa ei voida. Ainostaan ”ankaran” uhan olemassaolo olisi omiaan estämään tapahtuneiden kaltaiset väkivallanteot. Vaikka kirjoitukset olivat kärjistyneitä, halusi lehti todennäköisesti antaa kansan tunteille purkukanavan ja julkaisi kirjoitukset niiden sisällöstä huolimatta.

¹³⁰ Uusi Suomi 228/25.8.1959, 8.

¹³¹ Uusi Suomi 232/29.8.1959, 8.

¹³² Uusi Suomi 227/24.8.1959, 3.

¹³³ Uusi Suomi 228/25.8.1959, 15.

Lehti kertoi¹³⁴ ihailevalla tavalla lehdessään tutkimuksien parissa työtä tekevästä poliiseista. Lehdessä julkaistu juttu oli otsikoitu sanoilla: ”*Tutkijat tekevät ympyräisiä työpäiviä*”. Jutun mukaan tutkijat olivat työskennelleet melkein vuorokaudet ympäri. Suurin paine oli kohdistunut tutkimuksia johtaviin poliisimiehiin, mutta myös ”*satamääräinen*” poliisijoukko oli saanut osansa tutkimusten haasteellisesta työmäärästä. Osa tutkimuksiin kutsutuista poliiseista oli jutun mukaan pienempien paikkakuntien konstaapeleita. Työtä aiheuttivat sadat tarkistusta vaatineet seikat, kuulustelut, tutkimuksen murhapaikalla sekä asiaa selvittäneet keskustelut. Osa tutkijoista oli lehden mukaan työskennellyt jopa neljä vuorokautta yhtämittaisesti. Kotiväki oli joutunut lähettämään tutkimuksiin komennetuille poliisimiehille puhtaita vaatteita, kumisaappaita ja sadetakkeja.

Uusi Suomi arveli jutussaan¹³⁵, että murhaajan kiinnisaamista odotettiin ”*joka hetki*” ja että jutun ilmestymispäivä tuo ratkaisun tapaukseen. Lehden päätelmät liittyivät siihen, että tutkijoiden joukko oli kokoontunut Heinäveden kirkolle ja nämä olivat kadonneet ”*salaperäisesti*”. Johtavia tutkijoita ei ollut näkynyt sen jälkeen puoleenyöhön mennessä. Ainoa poliisimies, jolta lehti oli saanut tietoja, oli nimismies Ilmari Rauteva. Hän oli puolen yön maissa kertonut lehdelle, että putka on ”*ainakin toistaiseksi tyhjä*”. Lehti tiesi kertoa, että Heinävedelle oli saapunut kolme Keskusrikospoliisin tutkijaa, jotka ovat yhteydessä pääkaupunkiin. Lehti kertoi seuraavassa numerossaan¹³⁶, että tutkijoiden kokema paine lisääntyy. Poliisin työ jatkui päivä toisena jälkeen ”*myöhäisiin yöhetkiin*”. Lehden mukaan nimismiehen ”*virallisten lausuntojen*” mukaan tutkimuskeskus on siirtynyt Tulilahdesta Heinäveden vanhalle kansakoululle. Nimismies Rauteva oli ilmeisen avoimesti antanut toimittajien tutustua työhönsä. Lehti kertoi, että jutuntekopäivänä nimismies oli vastaanottanut klo 18 mennessä 34 kirjettä, jotka koskivat Tulilahden verityötä. Työmäärän vuoksi tutkimusten ympärillä työtä tekevät henkilöt olivat joutuneet ”*suunnattoman työtaakan eteen*”.

Uusi Suomi kertoi¹³⁷ uutisessaan selvännäkijä Elli Moilasesta, jolle oli Jyväskylässä näytetty useita juttuun liittyviä kuvia. Hän oli nähnyt kuvissa esiintyneen miehen kamppailemassa Tulilahdessa. Lehti tuntui uskovan, että unet voisivat olla todenperäisiä ja totesi, että ratkaisun tapahduttua tiedetään unien osumisesta ”*oikeaan*”. Saman päivän lehdessä Uusi Suomi selosti pääkaupungissa levinneitä huhuja, joiden mukaan Tulilahden murhaaja olisi pidätetty. Lehden mukaan kiinnostus oli valtava ja osa ihmisistä oli lyönyt vetoa murhaajasta. Osalla ihmisistä oli erikseen nimetty ”*ennakkosuosikki*”. Uutinen oli aiheuttanut ”*salamapuheluja*” Heinävedelle, jonka vuoksi toimittajat yrittivät selvittää asian todenperäisyyttä. Todennäköisesti tutkimusten tuottamat uutiset olivat vähentyneet ja lehti halusi jotain täytettä päivän uutisoinnilleen. Siksi selostukset ennustajasta ja kohun aikaansaannoksista oli otettu uutiskeskistöön.

¹³⁴ Uusi Suomi 229/26.8.1959, 8.

¹³⁵ Uusi Suomi 230/27.8.1959, 1, 13.

¹³⁶ Uusi Suomi 231/28.8.1959, 1, 5.

¹³⁷ Uusi Suomi 232/29.8.1959, 8.

Kuva 17. Eine Nyyssösen ja Riitta pakkasen haudalle ministeriön sekä poliisikunnan puolesta laskivat sisäasiainministeri Eino Palovesi, poliisimestari Ilmari Karpio ja komisario Toivo Tolkki.¹³⁸

Uusi Suomi uutisoi¹³⁹ näyttävästi henkirikosten uhreina kuolleiden naisten hautajaisista. Hautajaisille ja Tulilahden tutkimuksille oli omistettu iso osa lehden etusivusta, kokonainen kuvasivu ja noin puolen sisäsivun mittainen selostus hautajaisista. Lehti onnistui jälleen kirjoittamaan omaisten kokemasta surusta tunteikkaasti ja kuvaamaan hautajaisten tunnelmia koskettavasti:

Tämän jälkeen astuivat arkun ääreen he, joita kohtaan koko Suomen kansa nyt haluaa osoittaa myötätuntoaan, he, joihin murhenäytelmä on läheisimmin ja kipeimmin koskenut: tyttöjen vanhemmat laskivat arkuille viimeiset tervehdyksensä. Ensin astuivat alttarin ääreen Eine Maria Nyysösen vanhemmat jättämään valkoisen ruusu- ja kielokimpun ainoan lapsensa paareille surun murtaman äidin lausussa jäähyväissanat. Tuskin yksikään silmä pysyi kirkossa kuivana tällä hetkellä. Saattojoukko kunnioitti seisaalleen nousten vanhempien surua. Valkoinen oli myös Riitta Aulikki Pakkasen paareille laskettu kukkakimppu, jonka viimeisenä tervehdyksenä toivat hänen vanhempansa, veli ja kaksi sisarta. ”*Herra, opeta meitä tahtoosi tyytymään*”, oli Pakkasen perheen jäähyväislause pois menneelle, kaivatulle tyttärelle... Jyväskylän Karjalakuoron laulettua opettaja Sylvi Kinasen johdolla Klementin Jerusalemin, alkoi pois menneiden tyttöjen matka kohti Vanhaa hautausmaata. Beethoovenin Surumarssin kaikuessa nostettiin valkoiset arkut alttarin edestä; lähimmät omaiset kantoivat Riitta Aulikki Pakkasen ja parit sairaanhoito-oppilaiden kantaessa Eine Maria Nyysösen parit kappelin ovelle saakka, mistä lähiomaisten muodostama saattojoukko kantoi sen edelleen.¹⁴⁰

Tunteisiin vetoava uutisointi toi henkirikokset ”*koko kansan asiaksi*”, joka osaltaan loi paineita poliisiviranomaisille rikosten selvittämiseksi. Ministeri Palovesi totesi tähän liittyen hautajaispuheessaan, että kysymys rikosten selittämisestä painaa ”*erikoisen raskaana*” viranomaisten harteilla. Palovesi lupasi, että hän henkilökohtaisesti tulisi tekemään kaikkensa, että ”*ihmispetoja kohtaan liian lempeä lainsäädäntö*” tulisi tarkistetuksi. Viranomaisten kohtaama paine ilmeni Mikkelin lääninhallituksen lupaamassa palkkiossa,

¹³⁸ Uusi Suomi 233/30.8.1959, 14.

¹³⁹ Uusi Suomi 233/30.8.1959, 1, 14-15.

¹⁴⁰ Uusi Suomi 233/30.8.1959, 15.

jonka mukaan naisten pyörien löytäjälle maksettaisiin 30000 silloista markkaa. Asiaa lienee vauhdittanut Mikkelin läänin maaherra Urho Kiukaan vierailu Tulilahdessa.¹⁴¹

Mikkelin lääninrikospoliisin päällikkö, komisario Martti Tarvainen, joka johti tutkimuksia Heinävedellä syyskuun 1959 alussa, antoi Uudelle Suomelle tietoja tutkinnan etenemisestä. Näitä tietoja julkaistiin syyskuun ensimmäisenä päivänä ilmestyneessä jutussa.¹⁴² Tarvaisen mukaan poliisi oli pidättänyt seudulla liikkuneen ompelukoneen korjaajan ja tämän liikkeisiin liittyen etsivät suorittivat tarkistuksia. Lisäksi Tarvainen kertoi, että aikaisemmin pidätetty työlaitoskarkuri oli edelleen pidätettynä tarkistustutkimuksia varten. Poliisi etsi myös tutkinnanjohtajan mukaan kahta miestä, jotka oli nähty kaupittelemassa Polvijärvellä kahta polkupyörää ja naisten rannekelloa. Tarvainen tiedotti hyvin avoimesti tutkinnan etenemisestä, josta lehdistön edustajat olivat todennäköisesti tyytyväisiä.

Uusi Suomi kertoi lehdessään¹⁴³, että yksi Kyllikki Saaren tapauksen johtavista tutkijoista, komisario Skogman oli määrätty Heinävedelle tutustumaan kaksoismurhien tutkintaan. Lisäksi lehti oli saanut tietoonsa, että Helsingistä Heinävedelle matkustivat Keskusrikospoliisin päällikkö, poliisineuvos Kosti Vasa, apulaispäällikkö Arvi Vainio ja ylietsivä Kauko Otamaa. Seuraavana päivänä lehti¹⁴⁴ tiesi kertoa, että Keskusrikospoliisi on määrätty johtamaan Tulilahden tutkimuksia. Poliisi antoi samaan aikaan tiedotteen julki, jossa se pyysi havaintoja 26.7.1959 henkilöstä, joka pyrki kolmen naisen teltaan Sammakkovaaran sekä Martovaaran välisellä alueella Polvijärven suunnalla. Samassa yhteydessä poliisi kertoi, että Riitta ja Eine Nyysösen perässä leirintäalueelle on nähty mopedilla ajava mieshenkilö. Näiden tutkintatietojen lisäksi lehti oli yllättävän hyvin perillä Tulilahden tutkimuksiin liittyvistä laboratoriotutkimuksista. Se jopa osasi kertoa, koska näytteiden tuloksia osattiin odottaa Heinävedelle.

Tulilahden tapaus oli otsikoissa etusivulla¹⁴⁵ edelleen syyskuun 4. päivänä. Aikaisemmin otsikoissa olleen vankikarkuri Lauri Haimilahden pakomatka oli nyt yhdistetty Tulilahden tapaukseen. Haimilahden jälkeensä jättäneitä tavaroita epäiltiin samoiksi, jotka olisivat olleet Tulilahden uhreilta kateissa. Seuraavan päivän numerossaan¹⁴⁶ lehti esitti listan tutkimuksissa siihen asti löydetyistä ja vielä kadoksissa olleista tavaroista. Lehden mukaan perjantaina 21.8. löydettiin suohauta, telta ja tavaralaukut, joissa oli suurin osa leirivarusteista. Lauantaina 22.8. oli löydetty tuohiset, teltan kannatintangon kappale, teltan kuudes maakiila ja keksipaketin kääre. Sunnuntaina 23.8. oli löydetty paita, rannekello, teltan kiinnitystappi ja lapio. Perjantaina eli uutisen julkaisupäivänä oli löydetty polkupyörät Kermajärvestä. Lehden mukaan julkaisuajankohtana olivat vielä kateissa teltan pohja, toinen rannekello, Altix-merkkinen kamera ja kaksi hattua, jotka olivat punainen ja vaaleansininen väreiltään. Lehden saama lista oli tarkka ja se kertoi osaltaan tutkijoiden lehdelle jakamien tietojen tarkkuudesta. Naisten pyörien löytymisen johdosta apulaispäällikkö Arvi Vainio oli kertonut lehdelle, että löytyminen ”*tuon lopullisen ratkaisun lähemmäksi*”.

¹⁴¹ Uusi Suomi 234/31.8.1959, 2.

¹⁴² Uusi Suomi 235/1.9.1959, 15.

¹⁴³ Uusi Suomi 235/2.9.1959, 1.

¹⁴⁴ Uusi Suomi 237/3.9.1959, 5.

¹⁴⁵ Uusi Suomi 238/4.9.1959, 1.

¹⁴⁶ Uusi Suomi 239/5.9.1959, 1.

Kuva 18. Uusi Suomi julkaisi henkirikostutkintaan liittyen kuvan poliisin perustamasta poliisiradioasemasta Heinävedellä. Kuvatekstissä kerrottiin, kuinka T. Säikkönen valmistautui vastaanottamaan viestiä.¹⁴⁷

Korkea-arvoiset poliisiviranomaiset olivat käyneet¹⁴⁸ 4.9.1959 esittelemässä Tulilahden murhatutkimusten tuloksia sisäministeri Eino Palovedelle. Mukana tilaisuudessa olivat poliisineuvos Kosti Vasan lisäksi ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva sekä maaherra Urho Kiukas. Keskusrikospoliisin mukaantulo tutkimuksiin vaati lehden mukaan nopeita yhteyksiä ja siksi Heinävedelle oltiin pystyttämässä poliisiradioasemaa. Lehti oli kuitenkin liittänyt uutiset ministerin luona käymiseen ja siksi toimitus ehkä epäili, että kyseessä oli muuten vaietun tapaamisen päätös. Tärkeä tieto lehdeltä lukijoille oli myös se, että komisario Haaraselta saadun tiedon mukaan, vankikarkuri Haimilahden hallussa olevat tavarat eivät välttämättä liity Tulilahden tapaukseen. Asiasta oli saatu varmuus, kun Haimilahti antautui poliiseille.

Toimittajat pääsivät seuraamaan poliisin teknistä tutkintaa lähietäisyydeltä. Uuden Suomen numerossa 240/1959¹⁴⁹ kerrottiin, kuinka Keskusrikospoliisin tutkija Vilho Vathen oli saapunut etsimään löydetyistä naisten polkupyöristä sormenjälkiä. Lehden etusivulla oli kuva, jossa Vathen oli työnsä ääressä. Lehdessä lisäksi kerrottiin, että apulaispäällikkö Arvi Vainio johti tutkimuksia erillisestä tutkimuskeskuksesta. Sieltä saadun tiedon mukaan suoritetuissa kuulusteluissa ei saatu mitään uutta selville. Poliisin erityisenä kiinnostuksen kohteena oli mopedimies, joka lukuisista vetoimuksista huolimatta ei ollut ilmoittautunut poliisille. Lehdistön mielestä tiedot eivät ilmeisesti olleet riittäviä, sillä lehdessä valiteltiin tutkijoiden vaiteliasta linjaa:

Viranomaiset ovat tutkimusten suhteen erittäin vaiteliaita. Tutkijat ja tutkimusten johto ei ole suostunut kertomaan edes sitä, onko mahdollisuuksia löytää sormenjälkiä sellaisista esineistä, jotka ovat olleet vedessä kuukauden verran, kuten surmattujen neitosten pyörien otaksutaan olleen. Tutkijat pitivät sunnuntai-iltana yhteisen parin tunnin pituisen konferenssin, johon ottivat osaa kaikki tutkimuksiin osaa ottaneet poliisit. Tämän keskustelun tarkoituksesta ei ole annettu mitään tietoja.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Uusi Suomi 241/7.9.1959, 1.

¹⁴⁸ Uusi Suomi 239/5.9.1959, 4.

¹⁴⁹ Uusi Suomi 240/6.9.1959, 1.

¹⁵⁰ Uusi Suomi 241/7.9.1959, 1.

Uuden Suomen toimittajat ilmeisesti tuskastuivat heti, kun viranomaisilta ei saatu tietoja tutkinnan etenemisestä. Ilmeisesti lukijoille haluttiin viestittää, että tutkijoiden vaitiolo oli niukan tutkintautisoinnin synä.

Lehden seuraavassa numerossa¹⁵¹ kerrottiin näyttävästi, kuinka poliisi oli tehnyt ”yöllisiä pidätyksiä”. Lehti piti tapahtunutta käänteinä henkirikostutkinnassa, mutta samalla kertoi, etteivät poliisiviranomaiset halua antaa pidätettyjen nimiä julki. Jutun mukaan ”*Uusi Suomi noudattaa tätä toivomusta*”. Lupauksen antamiseen saattoi vaikuttaa se, että Uusi Suomi oli saanut perustelut asialle ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarvalta. Hänen mukaansa poliisi ei halunnut ”*merkitä*” ketään julkisesti, ennen kuin kyseisen henkilön asianosaisasema on selvillä. Lupaukselle oli kuitenkin vain osittainen kate, sillä lehti kertoi samassa yhteydessä, että pidätykset liittyvät Tulilahden läheisiin alueisiin eikä pidätettyjen kotoa ole kilometriä enempää murhapaikalle. Pidätettyjen määräksi mainittiin viisi ja todettiin, että yksi pidätetyistä on ilmeisesti raajan veriteon suorittaja. Lehden mukaan pidätysten johdosta paikkakunnalla vallitsi ”*jännittynyt hiljaisuus*”.

Kuva 19. Uusi Suomi julkaisi kuvan Lyytikäisten talosta 8.9.1959, josta vietiin uhrien peittämisessä käytetty lapio. Kuvatekstissä kerrottiin, että talo sijaitsi ”*melko lähellä*” Tulilahden leirintäaluetta.¹⁵²

Toimittajat ilmeisesti hermostuivat viranomaisten hiljaiseloon, koska lehden numerossa 243/1959 otsikoitiin Tulilahden tutkinnasta kertova uutinen tekstillä ”*POLIISI AVUTON Heinäveden tapauksessa*”.¹⁵³ Lehden mukaan tutkijoilla ei ollut heille ”*mitään ilmoitettavaa*”, jonka seurauksena jutussa päädyttiin johtopäätökseen: ”*Poliisit eivät tiedä mitään*”. Entistä ärtyneemmän kuvan lukijat saivat erilliseen laatikkoon ladotusta jutusta, jossa kerrottiin toimittajien puhelujen salakuuntelusta:

¹⁵¹ Uusi Suomi 242/8.9.1959, 1.

¹⁵² Uusi Suomi 242/8.9.1959, 1.

¹⁵³ Uusi Suomi 243/9.9.1959, 1, 5.

Tehtäviään hoitavien itse paikalla olevien sanomalehtien reporterien keskuudessa oli eilen illalla vallalla yksimielinen käsitys, että heidän puhelujaan tavalla tai toisella, häirittiin tai kuunneltiin. Mistä tämän johtui, jää myöhemmän selvityksen varaan.¹⁵⁴

Lehden toimittajat olivat saaneet kuitenkin sen verran tietoa päivän tutkimuksista ärtymyksensä lomassa, että lehdessä kerrottiin ”*poliisien De Soton*” lähteneen kiireesti viemään näyttöä Helsinkiin.

Kuva 20. Uusi Suomi oli kuvannut, kuinka Keskusrikospoliisin auto oli saapunut Heinäveden tutkimuskeskukselle.¹⁵⁵

Toimittajien salakuuntelujupakkaan otti kantaa¹⁵⁶ itse sisäministeri Eino Palovesi, joka oli jyrkästi kieltänyt salakuuntelun. Lehdessä julkaistiin Varkauden puhelinkeskuksen kuva, jonka yhteydessä kerrottiin puhelujä välitetyn suuria määriä poliisin päämajan sijainnin vuoksi. Itse tutkinnoista lehti tiesi kertoa, että pidätysten aiheuttama toivo jutun ratkeamiseksi oli vaihtunut ”*apeaksi odotukseksi*”. Toimittajille oli järjestetty virallinen tiedotustilaisuus Varkaudessa, jossa viranomaisena esiintyi Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Arvi Vainio. Tiedotustilaisuus saattoi olla yritys rauhoittaa toimittajia, jotka kokivat olleensa tietopimennossa viranomaisten taholta. Vainio halusi korjata toimittajille lehtien uutisointia, jonka mukaan poliisia olisi johdettu harhaan väärää havaintoja antamalla. Vainion mukaan poliisia ole tahallaan johdettu harmaan, vaan ihmiset eivät enää tarkkaan muista tekemiään havaintoja.

Keskusrikospoliisi jatkoi yhteydenpitoa toimittajiin virallisella tiedonannolla¹⁵⁷, jonka mukaan viidestä pidätetystä neljä oli päästetty vapaaksi. Erityistä huomiota poliisi on kiinnittänyt mopedilla liikkuneeseen mieheen, joka oli nähty 27.7.1969 klo 20 seuraavan Nyyssöstä ja pakkasta. Sama mies oli nähty aikaisemmin klo 17 ajamassa naisten perässä lähellä Vihtarin asemaa. Miehestä annettiin tuntomerkit, joiden mukaan hän oli ”*30-40 -vuotias, keskikokoinen, mahdollisesti päivettynyt, kasvot pyöreähköt, yllään ruskehtava nahka. tai keinoahkapusero tai -takki, tummahko, pitkälippainen hellelakki.*”. Tiedotteen mukaan mies ajoi mopedilla, joka oli väriltään ”*sinertävä*”. Tiedotetietojen julkaisemisen lisäksi lehti kertoi, että STT oli uutisoinut Mikkelissä pidätetyn vankikarkurin tuotavan Heinävedelle tunnistusta varten. Tieto oli ollut lähtöisin poliisineuvos Kosti

¹⁵⁴ Uusi Suomi 243/9.9.1959, 1.

¹⁵⁵ Uusi Suomi 243/9.9.1959, 1, 5.

¹⁵⁶ Uusi Suomi 244/10.9.1959, 15.

¹⁵⁷ Uusi Suomi 245/11.9.1959, 14.

Vasalta, vaikka tutkimuksia johtava apulaispäällikkö Vainio oli aikaisemmin kieltänyt asian. Ilmeisesti lehti näki ristiriitatilanteen Vainion ja Vasan välillä, nostaessaan asian uutiseen.

Uusi Suomi¹⁵⁸ kertoi, että apulaispäällikkö Vainio oli matkustanut Helsinkiin kolmen muun tutkijan kanssa. Tarkoituksena oli yhteydenpito muihin viranomaisiin. Ikään kuin sympaattisena eleenä Vainiolle, jutussa kerrottiin, että pääkaupunkiin matkanneet poliisit saavat vaihtaa varusteita ja levätä ”erittäin rasittavien” tutkimusten jälkeen. Tutkimukset olivat kuvauksen mukaan jatkuneet ”yötäpäivää” eivätkä poliisit olleet saaneet levätä tänä aikana. Vaikka lehdistö arvostelikin aika ajoin tutkimuksia ja tutkijoita, se osasi hetken tullen myös kuvata näitä uhrautuviksi ja lepäämättömiksi sankareiksi. Toisaalta Vainion lähdön uutisointia seuraavana päivänä Uusi Suomi muisti kertoa¹⁵⁹, että tutkijat eivät olleet antaneet mitään selvitystä pidätettyinä olleiden heinäveteläisten kuulustelukertomuksista. Lehti kertoi, että myös komisario Tarvainen, joka oli ollut tutkinnan aikana lehden ilmeinen tietolähde, oli matkustanut Mikkeliin. Helsingistä toimitus oli saanut tietoonsa, että ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva, poliisineuvos Kosti Vasa ja apulaispäällikkö Arvi Vainio olivat pitäneet neuvottelutilaisuuden tutkinnan tilanteesta. Tilaisuuden sisällöstä lehti ei kuitenkaan osannut kertoa. Lehdelle oli kuitenkin tärkeää uutisoida tutkimuksista, vaikka uutta kerrottavaa ei ollut. Ilmeisesti sekin riitti yleisölle, että lehti kirjoitti jutun otsikolla ”Heinävedellä ei mitään uutta”.¹⁶⁰

Lehti muisti muistuttaa¹⁶¹, että viranomaiset eivät ole antaneet tutkimusten etenemisestä ”ainoatakaan lausuntoa”. Syyskuun puolivälissä julkaistussa jutussa todettiin uutispimennon syyksi se, että ”tutkijaviranomaiset eivät vastaa”. Ilmeisesti toimittajat olivat yrittäneet kysellä tutkinnan etenemisestä. Vainion poissaolon aikaisesta tiedotuksesta vastasi poliisineuvos Kosti Vasa, joka ei ollut ilmeisesti vastannut esitettyihin tiedusteluihin. Vasta Vainon saapuminen takaisin Heinävedelle mahdollisti lehdelle uusien tietojen saamisen.¹⁶² Poliisi oli edelleen kiinnostunut mopedimiehestä ja kertoi naisten luona vierailleiden Heikki Pelkosen ja Keijo Ruuskasen nähneet tämän noin 150 metrin päässä Tulilahden tienhaarasta. Tutkijat olivat saaneet useiden silminnäkijähavaintojen ansiosta selvitettyä mopedimiehen reittiä Heinävedelle ja pitivät tätä pääepäiltynä. Läpimurtouutisten puuttuessa toimittajat olivat haastattaneet tutkimuksia johtavaa Vainiota, jonka kerrottiin ”lakoonisesti” todenneen, ettei tutkimuksista ole uutta kerrottavaa.¹⁶³ Vainion vaikenemisesta huolimatta lehti sai uutisoitavaa, sillä tämä oli ollut haastateltavana radion Ajankohtainen studio - ohjelmassa. Radiossa Vainio oli kerrannut etsittyyn mopedimieheen liittyneitä seikkoja, joista lehti seikkaperäisesti kertoi jutussaan.

¹⁵⁸ Uusi Suomi 246/12.9.1959, 5.

¹⁵⁹ Uusi Suomi 247/13.9.1959, 6.

¹⁶⁰ Uusi Suomi 248/14.9.1959, 7.

¹⁶¹ Uusi Suomi 249/15.9.1959, 22.

¹⁶² Uusi Suomi 250/16.9.1959, 15.

¹⁶³ Uusi Suomi 251/17.9.1959, 2.

Kuva 21. Niukkasanaisesta tiedottamisesta kritisoitu Arvi Vainio, antoi toimittajille mahdollisuuden kuvata murhapaikalta löytynyttä veistä Heinäveden tutkimuskeskuksessa 21.9.1959. Kuvassa veistä esittelee itse Vainio.¹⁶⁴

Toimittajat olivat päässeet tapaamaan Vainiota Heinävedellä 17.9.1959, jolloin tämä oli kertonut¹⁶⁵ tutkijoiden tekemistä tarkistuksista ja tutkimuskeskukseen saapuneista ilmoituksista. Vainon mukaan suurin osan näistä oli ”*erilaisten ennustajien ja unennäköjoiden käsialaa*”. Lehti oli todennäköisesti tyytymätön Vainion tapaan jakaa tietoa, koska lehti puhui ”*suljettuna pidetystä uutisseulasta*”.¹⁶⁶ Eräänlaisena toimitustyön riemuvoittona lehti osasi kuitenkin seulan ohitse kertoa, että vankikarkuri Lauri Haimilahti oli tuotu tunnistettavaksi Heinävedelle. Tiedon kulkuun saattoi vaikuttaa se, että samassa yhteydessä kerrottiin komisario Tarvaisen jälleen saapuneen Heinävedelle. Vainiolta saaduista tiedoista kerrottiin se, ettei hänen mukaansa uusia pidätyksiä oltu tehty. Virallisena tiedonantona poliisi kertoi etsivänsä niitä, jotka olisivat matkustaneet Orivesi II -laivalla Savonlinnasta tai olleet Tulilahden leirintäalueella heinäkuun lopussa. Seuraavana päivänä Vainio oli todennut, ettei merkittäviä ilmoituksia toistaiseksi ole saatu.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Uusi Suomi 256/22.9.1959, 1.

¹⁶⁵ Uusi Suomi 252/18.9.1959, 17.

¹⁶⁶ Uusi Suomi 253/19.9.1959, 5.

¹⁶⁷ Uusi Suomi 254/20.9.1959, 17.

Kuva 22. Tutkimuksien etenemiselle luotiin painetta myös poliittiselta taholta. Uuden Suomen julkaisemassa kuvassa Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Arvi Vainio (kuvassa oikealla) selostaa Tulilahden tutkimusten tilannetta Mikkelin läänin maaherra Urho Kiukkaalle. Vasemmalla kuvassa läänin poliisitarkastaja Viljo Laaksonen.¹⁶⁸

Uuden Suomen mukaan lausahduksesta ”ei mitään uutta” oli tullut poliisille päivittäinen tiedonanto.¹⁶⁹ Lehti oli kuitenkin saanut perustelut vaikenemiselle. Tutkijaviranomaisten mukaan tietoa ei anneta, koska se ”häiritsee tutkimustyötä” ja voi ”aiheuttaa harhaan osuvia arvailuja”. Vainio oli kertonut lehdelle, että vaikka edistystä ei ole tapahtunut, ei ”unennäköjoiden tai ennustajien apuun” ole syytä turvautua. Ilmeisesti kuukausi ruumiiden löytymisestä oli rajapyykki, jonka äärellä toimittajat olivat haikailleet ratkaisevien tietojen perään. Jostain syystä Vainio itse esitteli tutkimuskeskuksessa Tulilahdesta löydettyä veistä toimittajille ja oli ilmeisesti kertonut avoimesti veitsen löytymiseen johtaneista tekijöistä.¹⁷⁰ Veitsen oli löytänyt nelihenkinen varkautelainen retkikunta, joka oli vierailut Tulilahden leirintäalueella. Veitsi oli paikallistettu noin 10 metrin päähän suohaudasta. Avoin tiedotuslinja jatkui seuraavana päivänä, sillä lehdelle oli kerrottu Keskusrikospoliisin kriminaalilaboratorioon lähetetyistä näytteistä. Lisäksi toimittajat olivat tietoisia löydettyyn veitseen kohdistuneista tutkijaviranomaisten teorioista. Apulaispoliisipäällikkö Vainio oli kertonut lisäksi Tulilahdesta löydettyistä pikkuesineistä, joiden yhteyttä henkirikoksiin ei oltu voitu varmistaa. Tulilahdesta löytynyttä nauhanpätkää poliisi ei ollut kyennyt yhdistämään Eine Nyysöseeseen, vaikka tällainen epäily oli olemassa. Lehti vielä spekuloi paikkakunnalta äkillisesti poistuneen maanmittausapulaisen roolia, koska tämän käytökselle oli vaikea löytää selvitystä.

Uusi Suomi kertoi¹⁷¹ Tulilahden tutkimusten tilanteesta selostaen, että salaperäinen mopedimies on ”vahvasti epäiltyjen listalla”. Poliisi kaipasikin vakavasti otettavia näkökulmia tutkintaan, kun Mikkelin läänin maaherra Urho Kiukas ja poliisitarkastaja Viljo Laaksonen saapuivat Varkauteen tutustuakseen tutkimusten

¹⁶⁸ Uusi Suomi 258/24.9.1959, 19.

¹⁶⁹ Uusi Suomi 255/21.9.1959, 1, 8.

¹⁷⁰ Uusi Suomi 256/22.9.1959, 1, 2.

¹⁷¹ Uusi Suomi 258/24.9.1959, 19.

senhetkiseen tilaan. Maaherra oli kertonut lehdelle, että vierailun tarkoituksena oli selvittää, miten tutkimuksia voitaisiin edistää. Neuvottelujen lopputuloksena selvisi, ettei suuria muutoksia ole tehtävissä. Uuden Suomen tekemästä jutusta ei selviä, oliko kyseessä vilpityn avuntarjous ja viranomaisten normaali yhteistyötunnustelu tutkimuksia suorittaneille poliiseille, vaiko oliko kyse poliittisen paineen lataaminen tutkimusten vauhdittamiseksi. Poliisilla oli samana päivänä kerrottavanaan uutinen, jonka mukaan henkirikosten uhreiksi joutuneet naiset olisivat olleet samaan aikaan Liperin kirkonkylällä kaupassa. Samaan aikaan kaupalla oli myös mies sinisellä mopedilla. Asia oli saatu lehden tietoon suoraan Vainiolta, joka ”oli maininnut” käyneensä itse tarkistamassa kyseistä vihjetietoa.

Uusi Suomi nosti¹⁷² Tulilahden tapauksen jälleen näyttävästi otsikoihin, kun se kertoi Tulilahden tapauksen käänneet uutisessaan kertauksena lukijoille. Uutisessa kerrottiin naisten kohtalon tärkeimmät vaiheet päivämäärittäin ja julkaistiin lista kateissa olleista esineistä. Jutun mukaan poliisi oli myöntänyt tehneensä virheitä tutkimuksissa. Puolustukseksi poliisin nimissä viitattiin murhaajan etumatkaan sekä Kyllikki Saaren että Tulilahden tapauksissa. Ilmeisesti osa viivytyksestä on johtunut lehden saamien tietojen mukaan siitä, että ensiksi rikosta ovat yrittäneet ratkaista paikkakunnan nimismies konstaapeleineen, sen jälkeen apuun on kutsuttu lääninrikospoliisi. Kun tapaus ei tästäkään huolimatta ole ratkennut, on mukaan tullut Keskusrikospoliisi. Lehden mukaan on ”itsestään selvää”, että sekä lääninrikospoliisin että Keskusrikospoliisin saapuessa paikalle, ovat rikospaikan jäljet ”tallatut”. Lehti esitti myös eräänlaista itsekritiikkiä todeten, että ajan kuluessa ihmiset saavat vaikutteita naapureiltaan, lehdistöstä ja radiosta. Tämä vaikeutti jutun mukaan tutkijoiden tekemää työtä.

Tutkimusten etenemiseen liittyvä analyysi jatkui sillä, että lehti kertoi Keskusrikospoliisin vaikeuksista toimia maassa. Se joutui jutun mukaan pyytämään lupia lääninhallitukselta ja joutui usein odottamaan virka-apupyynnöjä ennen kuin tutkijoita voitiin lähettää kentälle. Ongelmaksi jutussa nostettiin myös se, ettei esimerkiksi Kuopion läänin rikospoliiseja voinut käyttää vapaasti Mikkelin läänin alueella. Rikostutkijoiden yhteenkuuluvuudessakin oli Uuden Suomen mukaan parannettavaa. Inhimilliset seikat ja tiettyjen henkilöiden kunnianhimo olivat haitanneet Tulilahden tutkimuksia. Tämä oli johtanut siihen, ettei toisten tutkijoiden varpaille voinut astua. Tärkeintä lehden mukaan ei voi olla se, minkä rikospoliisin tai nimismiespiirin edustaja asiaa selvittää. Mielenkiintoiseksi jutun kommenttien julkaisuajankohdan teki se, että tutkimuksia johtanut Vainio oli ollut poissa Heinävedeltä ja oli palaamassa sinne vasta lehden ilmestymispäivän iltana.¹⁷³ Lehden saamat tiedot tutkinnallisista ongelmista olivat selvästi sisäpiiritietoa, joista paljastui tutkijoiden keskinäisten suhteiden ongelmallisuus. Oliko lehti käyttänyt tilaisuutta hyväkseen ja puhuttanut muita paikalla olleita tutkijoita vai saanut tiedot jostain muualta? Ainakin lehti tiesi kertoa, että komisario Pekuri ja ylietsivä Otanmaa olivat palanneet tutkimuskeskukseen jutuntekopäivänä.

Uutisoinnin puute purkautui lyhyenä toteamuksen lehdessä, jossa todettiin, ettei lähiaikoina ole odotettavissa rikoksen ratkaisua.¹⁷⁴ Poliittiselta taholta ei yhdytty lehden näkemykseen, sillä Karhulassa järjestetyillä Kymen läänin poliisipäällystöpäivillä pidettiin

¹⁷² Uusi Suomi 261/27.9.1959, 6.

¹⁷³ Uusi Suomi 261/27.9.1959, 6.

¹⁷⁴ Uusi Suomi 264/30.9.1959, 16.

poliisikuntaa tukevia puheenvuoroja¹⁷⁵. Mukana päällystöpäivillä oli myös sisäministeri Eino Palovesi, joka totesi tervehdyspuheessaan poliisikunnan joutuneen ”*kovalle koetukselle*”, koska ”*selittämättömien raakojen murhatapausten sarjaan on liittynyt kansamme mielialoja kovasti kuohuttanut Heinäveden tapaus*”. Uuden Suomen laatiman uutisen perusteella jäi epäselväksi, oliko ministeri tarkoittanut ”*selittämättömällä*” joko selvittämättömäksi jäävää rikostapausta vai viittasiko hän termillä tekojen raakuuteen, jota oli sellaisenaan vaikea käsittää. Mikäli ministeri olisi viitannut asiassa rikoksen selvittämättömyyteen, olisi se sellaisenaan ollut epäuskon ilmaisu poliisikuntaa kohtaan. Ministeri otti puheessaan esiin poliisikuntaan kohdistuneen arvostelun ja totesi, että poliisin koulutus on arvostelun kestävä. Lisäksi ministeri painotti, että Kuopion ja Mikkelin läänin rikospoliisit ovat riittävällä kiireellä alkaneet selvittää Tulilahden tapausta. Puheensa loppuksi ministeri toivoi, että vastaisuudessa lehtien tulisi välttää ”*sensaatioon pyrkivää kirjoittelua rikosten kohdalla*”.

Samaan aikaan Heinävedellä¹⁷⁶ tutkintaa johtanut Arvi Vainio oli kertonut lehdistölle, ettei uusia pidätyksiä ole suoritettu. Vainio kertoi myös Tulilahden leirintäalueen tutkimuksista, joissa ei oltu tehty uusia löytöjä. Laboratorioon oli lähetetty tarkistuksia varten näytteitä, mutta niillä ei Vainion mukaan ollut juurikaan merkitystä loppuratkaisua ajatellen. Uusien tutkinnallisten avausten saamiseksi tutkijat pyysivät lehdistön välityksellä apua kahden Liperissä pyöräilleen ”*neitosen*” löytämiseksi.¹⁷⁷ Seuraavakaan päivä¹⁷⁸ ei tuonut suuria uutisia, sillä lehti kertoi jo otsikossaan tilanteen: ”*Ei uutta Heinävedeltä*”. Ainoa uutisen arvoinen asia, jonka lehti tiesi kertoa, oli Hugo Nyysösen ja Antti Pakkasen lähettämä kiitos, joka kohdistettiin kaikille perheiden suruun osaa ottaneille. Kiitosten kohteina mainittiin myös poliisilaitos.

Uuden Suomen toimitus ilmaisi turhautuneisuuttaan 6.10.1959¹⁷⁹ julkaistulla jutullaan ”*Aina vain mopedi*”. Pienen jutun kirjoittanut toimittaja ei tuntunut ymmärtävän, miksi poliisia kiinnostivat mopedit. Toimittaja oli saanut tietoonsa, että poliisi oli aikaisemmin takavarikoinut sinisen mopedin, joka oli lähetetty Helsinkiin tutkimuksiin. lopulta kuitenkin selvisi, ettei kyseinen kulkuväline ollut osallinen Tulilahden tapahtumiin eikä sen omistajaa ollut syytä epäillä mistään.

Toimittaja Jussi Suomalainen kertoi lokakuun 7. päivänä ilmestyneessä jutussaan¹⁸⁰, että komisario M. Tarvainen ja ylietsivä A. Panzar olivat selvittelemässä johtolankoja Jyväskylän suunnalla. Mielenkiintoisempi osa uutisesta käsitteli kahden naisen saapumista Heinävedelle vuonna 1958 ja näiden majoittumista Tulilahteen. Naiset oli jutun mukaan herätetty yöllä kiskomalla teltan naruja irti. Alueella oli naisten havainnon mukaan kävellyt mieshenkilö alusvaatteillaan. Myös toisessa teltassa ollut pariskunta oli tehnyt tapahtuneesta samankaltaisia havaintoja. Toimittajan johtopäätös tapahtumakuvauksesta oli se, että jollakin paikkakuntalaisella oli ”*taipumuksena tyydyttää uteliaisuuttaan*” katselemalla telttoihin. Erikoista tapauksessa lehden mukaan oli se, että se oli kertojan muistin mukaan sattunut tasan vuosi ennen Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen saapumista Tulilahden alueelle.

¹⁷⁵ Uusi Suomi 265/1.10.1959, 12.

¹⁷⁶ Uusi Suomi 265/1.10.1959, 12.

¹⁷⁷ Uusi Suomi 266/2.10.1959, 5.

¹⁷⁸ Uusi Suomi 267/3.10.1959, 4.

¹⁷⁹ Uusi Suomi 270/6.10.1959, 2.

¹⁸⁰ Uusi Suomi 271/7.10.1959, 4.

Lehti uutisoi¹⁸¹ kaksipäiväisistä Uudenmaan läänin poliisipäällystöpäivistä, jossa oli läsnä maan korkeinta poliisijohtoa. Toisena kokouspäivänä ohjelmassa käsiteltiin poliisin ja sanomalehdistön välisiä suhteita. Keskusteluun johdatti alustuksellaan toimittaja Lars Bruun. Poliisien ja sanomalehdistön välisten suhteiden käsittely päällystöpäivillä oli todennäköisesti poliisikunnasta tullut aloite. On mahdollista, että poliisit kokivat suhteen sanomalehdistöön ongelmallisemmaksi, kuin lehdistö poliisia kohtaan. Asiaan palattiin vielä seuraavan päivän lehdessä¹⁸², jossa kerrottiin alustusta seuranneesta vilkkaasta keskustelusta. Toimittaja Lars Bruunin alustus oli lehden mukaan päivien ”mielenkiintoinen osa”.

Kuva 23. Poliisipäällystöpäivillä lokakuussa 1959 neuvottelivat kenraaliluutnantti K. O. E. Vaala (vas.), ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva, poliisikomentaja Erik Gabriellsson sekä poliisiylitarkastaja B. Halme sisäministeriöstä. Päivien ohjelmassa keskusteltiin myös poliisin ja sanomalehtien välisestä suhteesta.¹⁸³

Uusi Suomi tyytyi uutisoimaan¹⁸⁴ Tulilahden tutkinnoista, että ne olivat menossa ”täydellä teholla”. Mitään uutta kerrottavaa lehti ei kuitenkaan ollut saanut, koska tutkimuksia johtanut Vainio oli käymässä pääkaupungissa. Seuraava uutinen tutkimuksista julkaistiin vasta 17.10., jolloin lehti uutisoi¹⁸⁵ etusivullaan 80 ihmisen joukkokuulusteluista Heinävedellä. Viranomaisten tarkoituksena oli eliminoida mahdollisimman monta henkilöä pois listalta, jotta lopulta etsitty syyllinen saataisiin kiinni. 80 kuulusteluun kutsuttua olivat kaikki veneenomistajia Heinäveden kirkonkylää lähellä olevalta Kermajärveltä. Pientä toivoa joukkokuulustelujen alla herätti tieto, että eräs Joensuusta tavattu kulkuri oli saatu pidätettyä. Kyseinen mieshenkilö tunsi Heinäveden seudut hyvin ja siksi hänen osuuttaan tapahtumiin selviteltiin.

Manne Schulman kirjoitti Uudelle Suomelle lokakuun puolenvälin jälkeen julkaistun jutun, jossa kerrottiin Yhdysvaltojen poliisijärjestelmästä sekä paikallisesta

¹⁸¹ Uusi Suomi 272/8.10.1959, 17.

¹⁸² Uusi Suomi 273/9.10.1959, 9.

¹⁸³ Uusi Suomi 272/8.10.1959, 1.

¹⁸⁴ Uusi Suomi 275/11.10.1959, 4.

¹⁸⁵ Uusi Suomi 281/17.10.1959, 1.

liikkuvasta poliisista kuvatusta lyhytfilmeistä. Jutun pohjavire oli poliisia puoltava ja siinä pohdiskeltiin myös sitä, millainen kuilu saattaa olla poliisin julkisuuskuvan ja työhaasteiden välissä:

Tämä työ tapahtuu hiljaisuudessa ja pääsee yleiseen tietoisuuteen, lehtien palstoille vasta kun jokin rikos on tapahtunut. Useimmiten emme tiedä juuri mitään niistä problemeista, joiden parissa poliisi kamppailee. Ehkä kohautamme harteitamme tämän työskentelyn näennäiselle hitaudelle. Mielestämme sen ja sen rikoksen jo aikoja sitten olisi pitänyt olla selvitetty. Oli kysymyksessä liikennerikos, jokin henkilörikos tai jokin muu lainrikkomus, niin juuri liikkuva poliisi tarttuu tapaukseen.¹⁸⁶

Jutussa korostettiin liikkuvan poliisin roolia rikosten ratkaisijoina Yhdysvalloissa ja rinnastettiin se myös kotimaan vastaavaan työmuotoon. Ilmeisesti jutulla haluttiin toisaalta rohkaista kertomaan poliisin työstä kansalle nykyistä enemmän, mutta kehottaa ottamaan mallia Yhdysvalloissa olevista poliisiorganisaatioista.

Tulilahden tutkimuksissa oli saatu pidätettyjä henkilöitä¹⁸⁷, joiden epäiltiin syyllistyneen useisiin rikoksiin. Arvo Vainiolta saatujen tietojen mukaan henkilöt joutuvat vastuuseen teoistaan, mutta näiden yhteyttä Tulilahden tapaukseen ei voitu osoittaa. Poliisi oli kuitenkin ottanut lehdessä julkaistun jutun mukaan sen, että syyllinen on paikkakuntalainen. Tulilahden tutkimusten lisäksi lehti kertoi sisäministeri Eino Paloveden luona pidetystä tapaamisesta, johon osallistuivat ministerin lisäksi ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva, poliisineuvos Kosti Vasa ja apulaispäällikkö Arvi Vainio. Kokouksessa oli ilmeisesti päätetty, että tutkimuskeskus siirrettäisiin Varkauteen. Tutkimuskeskuksena toiminut kansakoulu ei ollut vuoden aikaan nähden ”*tarkoituksenmukainen*”. Jutussa painotettiin, että Heinävedelle jää päivystys eikä tutkinnan tehoa laske se, että tutkimuskeskuksen paikkaa siirretään.

Uusi Suomi seurasi Tulilahden tapausta lokakuun aikana lähinnä pienien uutisten avulla ja jatkoi näin myös marraskuussa. Lehti kertoi¹⁸⁸ ikään kuin tilanteen päivityksenä, että tutkimuskeskus sijaitsi Varkaudessa ja sieltä saadun tiedon mukaan tutkimukset jatkuvat täydellä teholla. Niihin oli kiinnitettyä kymmenen poliisimiestä ja tutkimuksia johti edelleen Keskusrikospoliisista Arvi Vainio. Lehti oli saanut lisäksi tietoonsa, että ”*tarkistusluonteisena*” pidätyksenä oli otettu kiinni näpistelemällä itseään elättänyt mieshenkilö. Suppeiden tutkintautuisten täydentäjänä toimi analyysi¹⁸⁹ Nuoret Lakimiehet ry:n keskustelutilaisuudesta, jonka otsikkona oli ”*Sanomalehdistön rikosreportaashi*”. Tilaisuuden alustajiksi oli kutsuttu professori Bruno A. Salmiala, oikeusneuvosmies Onni Seppä ja toimitussihteeri Pentti Kankaala. Salmiala totesi lehden mukaan alustuksessaan, että rikosuutisointia usein moititaan. Kritiikin ytimenä oli Salmialan mukaan se, että uutisointi edistäisi rikollisuutta, vaikuttaisi häiritsevästi rikosten selvittämiseen, häittäisi oikeuskäsittelyä ja loukkaisi lain suojaamia yksilön oikeuksia. Salmialan mukaan juuri uutisoinnin puuttuminen johtaa roskalehtien vahinkoa aiheuttaviin huhuihin. Toisaalta hän totesi, että lehtien uutisoinnissa on kysymys julkisesta valvonnasta. Salmialan mielestä uutisoinnilla on kuitenkin varjopuolensa, koska se saattaa vaikuttaa haitallisesti todistajiin tai paljastaa ennen aikaisesti yleisölle rikostutkimuksen tärkeitä

¹⁸⁶ Uusi Suomi 281/17.10.1959, 8.

¹⁸⁷ Uusi Suomi 291/27.10.1959, 13.

¹⁸⁸ Uusi Suomi 299/5.11.1959, 5.

¹⁸⁹ Uusi Suomi 301/7.11.1959, 8.

seikkoja. Toimitussihteeri Kankaala painotti Uuden Suomen mukaan sitä, että lehdistön tehtävänä on antaa tietoja ja muovata mielipiteitä. Tämä koski Kankaalan mukaan ennen kaikkea rikos- ja urheilujuttuja, koska näitä Suomessa luettiin eniten. Uutena avauksena alustaja ehdotti, että lehdistön autoissa voisi olla sireenit ja tunnukset poliisiautojen mukaisesti. Hänen mukaansa ulkomailla viranomaisten ja lehdistön suhteet oli toisella tavalla järjestetty. Ilmeisesti Kankaala oli kokenut, että toisaalla asiat ovat kotimaata paremmin. Uusi Suomi nosti esiin Kankaalan toteamuksen siitä, että Suomessa lehdistön oli ”*äärimmäisen hankalaa*” saada oikeita ja riittäviä tietoja rikosasioista ja siksi lehtimiesten toiminta on ”*varsin vaikeaa*”. Myönnytyksenä viranomaisten suuntaan Kankaala totesi, että julkisen sanan vastuu ”*lienee hiukan suurempi, kuin sen edustajien kyky kantaa tätä vastuuta*”. Utisointipaineeseen viitaten hän lopuksi oli todennut, että rikoksista uutisoidaan yksinkertaisesti siksi, koska ”*yleisö vaatii sitä*”. Kokonaisuudessaan lehden uutisointia tilaisuudesta voidaan pitää maltillisena, sillä siinä sekä tuotiin esille sekä lehdistön toimintaa puoltavia että kriittisesti katsovia näkökulmia. Merkittävää oli se, että Uusi Suomi julkaisi ikään kuin osana omaa itsekritiikkiään niitä esiin tuotuja seikkoja, joissa lehdistön tulisi kehittää toimintalinjojaan.

Uusi Suomi uutisoi¹⁹⁰ ensimmäisen kerran Runar Holmströmistä 8.11.1959, kun se etusivullaan kertoi ”*suurvarkaan*” pidätyksestä. Sisäsivulla jatkuneessa jutussa kerrottiin, että poliisiviranomaiset olivat järjestäneet väijytyksen Holmströmin kiinni saamiseksi. Pidätyshetkellä Holmströmillä oli ollut mukanaan Mauser -merkinen pistooli ja pitkä puukko. Kiinniotetun Holmströmin rikoshistoriasta tiedettiin se, että hän oli suorittanut lukuisia murtoja ainakin Isossakyrössä ja Ylihärmässä vuodesta 1956 alkaen. Poliisi oli jo aikaisemmin ollut lähellä Holmströmin kiinnisaamisessa, mutta tällöin Holmström oli lyönyt häntä kiinniottamassa olleen poliisimiehen tajuttomaksi. Lehden jutussa ei mainittu viittausta Tulilahteen, koska tämä yhteys selvisi poliisillekin vasta huomattavasti myöhemmin. Holmström sai palstatilaa myös oikeudenkäyntiinsä liittyen, joka seurasi tämän kiinniottoa. Uusi Suomi myöhemmin kertoi¹⁹¹ ”*suurvarkaan*” oltua vastaajana Isonkyrön käräjillä joulukuun 1959 alussa. Holmströmin jäljiltä oli löydetty useita kätköjä, joissa oli ollut varastettua tavaraa. Poliisin mukaan tekijäksi epäilty Holmström oli kiistänyt syyllisyytensä tekoihin.

Monien lyhyiden uutiskatsausten jälkeen Uusi Suomi julkaisi¹⁹² isohkon jutun Tulilahden tutkimuksista marraskuun 11. päivänä. Lehti kuvasi tunnelmaa murhatutkimusten yllä ”*miltei täydelliseksi hiljaisuudeksi*”. Lehden mukaan ”*eräät korkeassa asemassa olevat*” viranomaisetkin ovat viitanneet mahdollisuuteen, että Tulilahden tapaus liittyisi selvittämättömien henkirikosten ketjuun. Lehden mukaan ”*tahdin hiljenemiseksi*” on tulkittu se, että tutkimuksia johtanut Arvi Vainio olisi palaamassa Helsinkiin. Vainion puolesta lehdelle oli antanut kommentteja ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva, jonka mukaan tutkimukset olisivat jatkumassa entisellä teholla ja entisin voimin. Vainion siirtymisen syyksi Jarva totesi, että tämän jatkuva poissaolo Helsingistä on ”*mahdoton*”. Uusi Suomi kertasi jutussaan tutkintojen etenemistä ja kateissa olevia esineitä. Poliisin teorioista lehti mainitsi sen, että syyllisen löytymisestä pitäjän alueelta ”*ei ole luovuttu*”. Huomionarvoiseksi asiaksi lehti nosti Heinävedellä järjestetyt Kirkastusjuhlat,

¹⁹⁰ Uusi Suomi 302/8.11.1959, 1, 22.

¹⁹¹ Uusi Suomi 16/18.1.1960, 7.

¹⁹² Uusi Suomi 305/11.11.1959, 13.

jotka päättyivät vain päivä ennen rikoksen todennäköistä tapahtuma-aikaa. Lehti totesi, ettei kukaan voi tietää, kuinka paljon juhlien vieraista jäi paikkakunnalle juhlien päättymisen jälkeen. Lopuksi lehti kertoi myös sen, että poliisi on etsinyt paikkakunnan alueella liikkuneita mopedimiehiä. Murhaajan virheiksi lehti luki ne seikat, joiden mukaan hautapaikka oli valittu avoimelta suolta ja lapion kätköpaikka oli ollut lähellä hautaa. Lehti löysi haudan naamioimistavasta yhteneväisyyksiä aikaisemmin tapahtuneeseen Kyllikki Saaren murhaan. Jutussa vielä todettiin, että toisinaan henkirikosten selvittäminen on kestänyt useita kuukausia ja jopa vuosia.

Uusi Suomi julkaisi marraskuun¹⁹³ lopussa ison kuvan poliisipäällystöjoukosta, joka oli vierailmassa lehden toimituksessa ja lehtilatomossa. Kuva oli otsikoitu suurin kirjaimin: ”Poliisipäällystöä Uuteen Suomeen tutustumassa”. Vierailu liittyi järjestyspoliisipäällystön jatkokurssiin. Kuvatekstin ohessa ei ollut asiasta erillistä juttua. On mahdollista, että vierailutoive on esitetty poliisin puolelta. Uuden Suomen toimitus olisi tuskin osannut kutsua paikalle poliisikoulutuksessa olevaa ryhmää ellei poliisi itse olisi ollut vierailun suhteen aktiivinen. Riippumatta siitä, mikä tai kuka oli vierailun aloitteellinen osapuoli, poliisin ja lehdistön yhteistyöhön todennäköisesti tunnettiin molemminpuolista mielenkiintoa.

Kuva 24. Poliisipäällystön vierailusta Uuden Suomen toimituksessa kerrottiin näyttävän kuvan kera. Julkaistussa kuvassa faktori V. Reinikainen kertoo sivujen taitosta vierailijoille.¹⁹⁴

Lehti uutisoi¹⁹⁵ 16.12.1959 Sisäasiainministeriön poliisiasiainosaston virkamiesten, poliisitarkastajien ja eräiden muiden poliisiviranomaisten neuvottelupäivistä. Mukana oli myös sisäasiainministeri Eino Palovesi. Hänen mukaansa ne ”*ponnistukset*”, joita on tehty poliisivoimien vahvistamiseksi, eivät ole tuottaneet tulosta. Ylipoliisipäällikkö Jarva puolusti päivillä pitämässään puheessa rikosten selvitysprosentteja todeten, että ne

¹⁹³ Uusi Suomi 323/29.11.1959, 4.

¹⁹⁴ Uusi Suomi 323/29.11.1959, 4.

¹⁹⁵ Uusi Suomi 340/17.12.1959, 9.

olivat ”*varsin korkeita*”. Toimittaja oli saanut olla mukana seuraamassa kaksipäiväistä kokousta.

Uusi Suomi nosti Heinäveden murhatutkinnan etusivunsa uutiseksi tammikuun 1960 alkupuolella.¹⁹⁶ Lehti kertoi, että Tulilahden tapauksen vuoksi perustettu tutkintakeskus on purettu ainakin joulun ajaksi ja tutkijat ovat palanneet Keskusrikospoliisiin Helsinkiin ja lääninrikospoliisiin Mikkeliin. Poliisin ilmoituksen mukaan ennen tutkimuskeskuksen purkamista Heinävedellä oli tarkistettu lähes kaikki paikkakunnalta saadut tai sen asukkaisiin liittyvät ilmoitukset ja vihjeet. Myös muualla maassa poliisi oli tehnyt tarkistuksia. Kansalaiset olivat edelleen aktiivisia rikoksen selvittämiseen liittyvien vihjeiden antamisessa. Tämä näkyi muun muassa Keskusrikospoliisille lähetettyjen kameroiden määrässä, joiden lähettäjät ovat epäilleet niiden liittyvän henkirikoksiin. Poliisin tutkimukset lähetettyjen tavaroiden suhteen eivät olleet vahvistaneet näitä ”*epäluuloja*”.

Eero Kivikataja, joko oli joko nimi tai nimimerkki, kirjoitti¹⁹⁷ Uuteen Suomeen mielipidekirjoituksen rikospoliisin organisaatiosta. Kivikataja nosti kirjoituksessaan esiin Kyllikki Saaren, Lammin ja Heinäveden henkirikokset. Hänen mukaansa on johdonmukaista kysyä, oliko rikospoliisin organisointi asianmukaisella tasolla. Kirjoituksen mukaan maaherra K. Ignatiuksen tekemä rikostutkimuskeskuksen erottaminen paransi aikoinaan laboriotutkimusta. Muutos kuitenkin hajotti kirjoittajan mukaan poliisiorganisaatiota siten, että lääninrikospoliisi, kaupunginrikospoliisi, rikostutkimuskeskus ja valtiollinen poliisi olivat eri johdon alaisia. Tämä edelleen johti siihen, että rikospoliisilla ei ollut sellaista johtoa, taitavuutta, toimintanopeutta eikä iskuvoimaa, jota törkeiden rikosten selvittämisessä olisi tarvittu. Kirjoituksen päätti kehoitus, jonka mukaan rikospoliisin organisaatiota tulisi kehittää ja sen ”*puuttellisuudet*” korjata. Kirjoittaja saattoi olla joko ennestään tietoinen poliisiorganisaation rakenteesta tai saanut selville sen kokoonpanoa uutisia seurattessaan. Kivikatajan kritiikissä oli varmasti myös perusteita, sillä poliisiorganisaation päällekkäistaset saattoivat vaikeuttaa poliisin joustavaa toimintaa. Mielipidekirjoitukseen ei julkaistu yhtään vastinetta.

Rikospoliisien yhdistyksen vuosikokous sai palstatilaa lehdestä tammikuun 1960 viimeisenä päivänä.¹⁹⁸ Toimittaja oli ollut seuraamassa kokousta ja siellä käsiteltyjä asioita. Selostus jäi kuitenkin ikään kuin kesken, sillä seuraavan päivän lehdessä¹⁹⁹ poliisin toimien osalta suurimman huomion sai Arvi Vainion tekemä ilmoitus poliisin vankiloihin kohdistuneista tutkimuksista. Vainion mukaan poliisi oli pyrkinyt saamaan tutkinnan aikana mahdollisimman tarkkoja tietoja ”*epäilyksenalaisista*” vangeista. Tiettyjen henkilöiden kohdalta alibit oli tarkistettu. Erityisen huomion kohteeksi oli Vainion mukaan joutunut eräs Vaasan lääninvankilassa säilytetty miesvanki, joka oli pidätetty Pohjanmaalla edellisen vuoden lopulla. Häntä oli epäilty muun muassa vuonna 1958 tapahtuneesta Lahden Poikmetsän murhatutkinnassa. Tutkinnassa oli selvinnyt, että miesvanki oli liikkunut Heinävedellä ja hänen tavaroistaan oli löydetty todennäköisesti Riitta Pakkaselle kuulunut esine. Vaikka Uusi Suomi oli uutisoinut Runar Holmströmin kiinniottosta 8.11.1959, ei lehti joko osannut yhdistää tätä tekijäksi tai halunnut siitä vielä kertoa.

¹⁹⁶ Uusi Suomi 4/5.1.1960, 1.

¹⁹⁷ Uusi Suomi 6/7.1.1960, 21.

¹⁹⁸ Uusi Suomi 31.1.1960, 11.

¹⁹⁹ Uusi Suomi 30/1-2-1960, 1.

Uutisointi jatkui seuraavassa numerossa²⁰⁰, jossa syvennettiin edellisen päivän tietoja. Uusi Suomi tiesi kertoa, että vangilta oli löydetty pankin antama muovikotelo ja Sairaanhoidaja -lehden heinäkuun numerosta ilmestymisvuodelta 1959. Lehden tietolähteenä oli ollut jälleen Arvi Vainio, jonka mukaan vanki olisi kertomansa mukaan ottanut lehden sivun mukaan jostakin ”käymälästä”. Hieman erikoiselta kuulosti ilmeisesti Vainion suusta tullut toteamus, jonka mukaan löydöistä huolimatta mitään olennaisesti uutta ei jutun tutkinnasta ollut kertoa. Todennäköisesti Vainio halusi pitkän uutisointihiljaisuuden jälkeen antaa uutta tietoa, mutta oli samalla varovainen viestittäessään asiasta. Lehti ei kuitenkaan tyytynyt Vainion antamiin tietoihin, vaan oli ottanut yhteyttä Vaasan lääninrikospoliisin komisario M. Skogmaniin. Hän kertoi lehdelle, että mies oli syyllistynyt lukuisiin murtoihin. Niiden seurauksena mieheltä löydettiin ”yhtä ja toista” tavaraa. Lehti sovitteli epäiltyä jo Kyllikki Saarenkin murhan tekijäksi, mutta tähän kommenttina komisario vain valitti resurssipulaa. Lehti oli jatkanut tiedon keräämistä ja oli jutun mukaan ollut yhteydessä myös Hämeen lääninrikospoliisin komisario I. Holloon. Tämä ei juurikaan valottanut tutkintatilannetta Lahden Poikmetsän tutkinnan osalta. Sen sijaan Hollo totesi, ettei Vaasan lääninvalvonnassa olleella vangilla ollut rikoksen kanssa mitään tekemistä.

Helmikuun 3. päivänä lehti kertoi²⁰¹ julkisuuteen epäillyn nimen, joka oli Runar Holmström. Tämä ”*Munsalan kauhuksi*” nimetty mies omasi mahdollisen osuuden Tulilahden tapahtumista. Uuden Suomen mukaan 37-vuotias Holmström oli ”*suurvaras*”, joka lehden hajotti omistamansa sinisen mopedin. Tämän vuoksi miehen edesottamuksia oli syytä tutkia tarkemmin. Pankin suojakotelo, jonka aluksi luultiin kuuluneen Pakkaselle, olikin löytynyt tämän kotoa. Tutkintaa johtanut Vainio ilmoitti lehdelle pitävänsä Holmströmin syyllisyyttä epätodennäköisenä. Ilmeisesti jälleen kerran Vainio pyrki vaimentamaan Holmströmin mahdollisesta syyllisyydestä syntyneitä kohua. Lehti ei kuitenkaan tuntunut välittävän Vainion kommentteista, vaan oli jälleen pohtinut tämän osallisuutta syvällisemmin. Lehti totesi miehen herättäneen Keskusrikospoliisissa ”*erikoista kiinnostusta*”. Jutussa kerrottiin Holmströmin rikoshistoriasta ja tämän kiinniottoon johtaneista vaiheista. Lehti painotti tämän väkivaltaisuutta ja muistutti Holmströmin lyöneen poliisia kiinniottilanteessa lyijypampulla. Tämän vuoksi Holmström oli määrätty mielentilatutkimukseen.

”*Vaasan vanki*” Holmströmiä epäiltiin Tulilahden mopedimieheksi, Uuden Suomen julkaisemassa²⁰² lyhyessä uutisessa. Lehden mukaan senhetkisten lausuntojen mukaan Keskusrikospoliisi piti miehen syyllisyyttä epätodennäköisenä. Toimitus oli kuitenkin saanut tietoonsa, että Holmströmiä oli kuljetettu Itä-Suomessa ainakin Varkaudessa, Heinävedellä ja Lieksassa. Lieksassa Holmströmiä oli näytetty silminnäkijänä toimineelle avioparille, joka olisi nähnyt Heinävedellä mopedimiehen. Uuden Suomen uusintatiedusteluun Keskusrikospoliisista oli vastattu, että Tulilahden tutkimuksissa on tehty monia kuulusteluita ja asiaan liittyvät tutkimukset ovat ”*rutiininomaisia*” eikä mitään ”*käänteentekevää*” ole ilmennyt. Uuden Suomen uutisoinnista välittyi selkeä ristiriita Keskusrikospoliisin lausuntojen ja lehden välittämien uusien tietojen välillä. Lehden lukija saattoi päätellä, että Keskusrikospoliisi halusi salata meneillään olleiden tutkimusten todellisen luonteen.

²⁰⁰ Uusi Suomi 31/2.2.1960, 8.

²⁰¹ Uusi Suomi 32/3.2.1960, 13.

²⁰² Uusi Suomi 34/5.2.1960, 17.

Lehti jatkoi²⁰³ uuden käänteen tiivistä seuraamista lehdessään. Uusien tietojen mukaan Holmströmiä oli käytetty Heinävedellä tunnistamista varten. Seitsemän eri henkilöä oli nähnyt pidätetyn, joista yksi oli Lieksasta, yksi Pielisjärveltä ja viisi Heinävedeltä. Kukaan heistä ei kuitenkaan kyennyt ”vannomaan”, että Holmström ja mopedimies olivat yksi ja sama henkilö. Ari Vainio oli todennut toimittajalle, ettei Holmströmin jäljiltä löytyneitä tavaroita voinut sovittaa henkirikokseen. Tavaroiden joukosta löytyneellä puukolla sen sijaan oli tehty laboratoriossa vuolukokeita. Lehden mukaan tietyt tutkinnalliset asiat olivat antaneet poliisille aihetta jatkotutkimuksiin, mutta tämä myönnettiin poliisin taholta vain ”puolittain”. Jutun lopuksi lehti kertoi saaneensa tietoon, että jatkuvien tarkistusten eräänä syynä oli vangin vaiteliaisuus. Toisaalta hän ei ollut kyennyt selittämään, missä liikkui heinäkuun lopulla vuonna 1959. Holmströmin vaiteliaisuus oli edelleen lehden²⁰⁴ pääteemana, sen uutisoitua Holmströmin ympärille syntyneistä tutkintakäänteistä. Toistaiseksi poliisi ei ollut löytänyt mitään ratkaisevaa, joka olisi liittänyt Holmströmin Tulilahden tapaukseen. Lehden jo aikaisemmin uutisoimista vuolukokeista ei tutkintoja johtanut Arvi Vainio halunnut kertoa lehdelle mitään. Lehti nosti korostetun suurin kirjaimin esiin Holmströmin väkivaltaisuuden ja totesi tämän olevan siitä tunnettu.

Tulilahden tapaus nousi Uuden Suomen näyttävimmäksi uutiseksi²⁰⁵ 10.2.1960. Lehti uutisoi pääotsikkonsa kautta, että Holmström oli Tulilahdessa nähty mopedimies. Jutun merkittävyttä korostamaan oli liitetty Holmströmin kasvokuva. Lehden mukaan nyt oli löydetty ”mystillinen mopedimies”. Kuulustelujen perusteella epäilty oli kyetty sitovasti yhdistämään henkilöksi, joka oli seurannut Riitta Pakkasta ja Eine Nyysöstä sekä Vihtarissa että Tulilahden leirialueelle johtanutta tietä pitkin. Lehti antoi kuvan Holmströmistä vainoharhaisena henkilönä, joka oli ripotellut piilopaikkojensa lähelle esineitä, joita pystyi tarpeen vaatiessa käyttämään aseina. Lisäksi tällä oli lehden mukaan ”varaovia”, jotka johtivat tämän kotoa läheiseen metsikköön. Uuden Suomen mukaan Holmström olisi osittain myöntänyt seuranneensa naisia Tulilahteen. Merkittävä osa lehden saamista tiedoista perustui Keskusrikospoliisin julkiseen tiedotteeseen, jossa toisaalta todettiin Holmströmin seuranneen naisia, mutta samalla pyydettiin apua Holmströmin reittien selvittämiseksi. Virallisen tiedotteen innoittamana Uusi Suomi oli pyrkinyt löytämään lisää tietoa ja se tiesikin kertoa, että jo löydettyinä silminnäkijöinä oli kuultu kahta joensuulaisneitosta ja Kerosen perhettä. Pitkästä aikaa Heinäveden nimismies Ilmari Rautevakin oli antanut lehdelle haastattelun. Tämän mukaan mahdollisen mopedilla liikkuneen henkilön etsinnät olivat tutkinnan alusta alkaen olleet poliisilla työn alla. Rautevan mukaan epäluuloja asiassa herätti etenkin se, ettei mopedimies ollut ilmoittautunut tutkijoille pyynnöstä huolimatta. Holmströmin löytyminen oli vahvistanut nimismiehen mukaan eräitä muitakin todistuksia.

Lehti jatkoi samassa jutussa Holmströmin taustojen penkomista ja kertoi, että Holmströmin asettaminen epäillyn asemaan oli herättänyt hänen kotiseudullaan ”tavattoman” suurta huomiota. 26.10.1923 syntynyt mies tunnettiin pienikokoisena ja harteikkaana miehenä, jolle oli ennättänyt kertyä pitkä rikosrekisteri. Holmströmin väkivaltahistoria kerrattiin jutun yhteydessä uudelleen ja tämän todettiin olevan monen

²⁰³ Uusi Suomi 35/6.2.1960, 5.

²⁰⁴ Uusi Suomi 38/9.2.1960, 9.

²⁰⁵ Uusi Suomi 39/10.2.1960, 1, 5.

mielestä ”*hiljainen, tunteettomalta vaikuttava ja mielisairas*”. Ehkä näiden luonnehdintojen seurauksena lehti sovitteli Holmströmiä tekijäksi Kyllikki Saaren, Lahden Poik metsän ja Elli Immon murhiin sekä Sipoossa tapahtuneeseen päällekkarkaukseen. Lisäksi Holmström mainittiin mahdollisena osallisena hyrynsalmelaispariskunta Marja Saaraisen ja Veli Soukan katoamiseen.

Arne Holmströmin pidätys sai näyttävimmän paikan Uuden Suomen etusivulla²⁰⁶ helmikuun yhdenentoista päivänä. Lehti kertoi saaneensa tietoonsa, että Arne oli kuljetettu Helsinkiin Keskusrikospoliisin kuulusteltavaksi. Aiheen pidätykseen oli antanut se, että Runar Holmströmin nuorempi veli Arne oli Munsalassa kertonut veljensä syyllistyneen ”*himomurhaan*”. Lisäksi Arne oli kertonut, etteivät kaikki hänen veljensä teot ole tulleet julki. Poliisiviranomaisten ilmoitusten mukaan oli Holmströmin syyllisyydestä Tulilahden kaksoismurhaan saatu ”*sitovat ja täydelliset todisteet*”. Lehti oli kuitenkin pidättyväisempi todetessaan, että vasta tulevaisuus näyttää Holmströmin syyllisyyden tai sen, joutuuko poliisi suuntaamaan tutkintaansa toisaalle. Lehti oli kuitenkin kaivanut juttuunsa tietoja pintaa syvemältä ja lähettänyt toimittajan Munsalan Kantlaxin kylään. Tämän seurauksena lehti pystyi julkaisemaan kuvan Runar Holmströmin itselleen rakentamasta mökistä. Lehti myös kertoi, että Runarin Arne-veli oli tunnettu laveasanaisuudestaan. Veljessarjan kolmas eli Gunnar, oli lehden mukaan kahdesta muusta poiketen ”*kunnollinen*” ja teki työtään ”*ahkerasti*”. Toimittajan kertoi Gunnarin olleen kalassa jutuntekohetkellä. Tämä oli lehden mukaan ilmeisesti osoitus ahkeruudesta. Osoituksena lehden halusta saada uutisoitavaa, oli toimittaja etsinyt käsiinsä Holmströmien veljesten äidin, joka oli lehden mukaan ”*vanha*”.²⁰⁷ Toimittaja kertoi äidin suhtautuneen ”*ynseästi ja vihamielisesti*” vieraisiin ja tämä oli ”*yrittänyt joka tavalla*” puolustaa poikaansa. Äidin mukaan sodan aikana sairastettu kuumetauti oli vienyt pojalta mielenrauhan. Toimittaja oli haastatellut myös läheistä minkkitarhan omistajaa, joka kertomus Runar Holmströmin sulkeutuneisuudesta teki äidin puheet pelkäksi puolustukseksi. Toimittajan Munsalan vierailustaan laatimasta raportti oli syyttävän oloinen, joka ei säälinyt edes epäillyn vanhaa äitiä. Äidin persoona asetettiin jutussa varsin ikävään valoon.

Lehti oli jakanut mittavan juttunsa etusivun lisäksi sisäsivulle, jossa se julkaisi kuvat Runar Holmströmin mökin sisäpuolelta sekä tämän hallusta löytyneestä Sairaanhoidtolehden repäistystä sivusta. Lehti oli saanut kiinni myös Arvi Vainion, joka kertoi Keskusrikospoliisin saaneen uusia ilmoituksia Holmströmin liikkeistä. Vainion mukaan tutkintaa vaikeutti se, että epäilty oli kuulusteltavana ”*tavattoman hankala tapaus*”. Myös Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva oli jakanut tietojaan lehdelle kertoen, että hän oli saanut kolme erillistä ilmoitusta lähiseuduilta Holmströmiin liittyen. Niitä ei kuitenkaan oltu ehditty tarkistaa. Lehti pohti vielä Holmströmin mahdollista yhteyttä sekä Kyllikki Saaren että Lammin murhiin. Näiden osalta lehti ei kuitenkaan ollut saanut lisätietoa, joka olisi yhdistänyt Holmströmin henkirikoksiin.²⁰⁸

²⁰⁶ Uusi Suomi 40/11.2.1960, 1.

²⁰⁷ Uusi Suomi 40/11.2.1960, 13.

²⁰⁸ Uusi Suomi 40/11.2.1960, 13.

Kuva 25. Uusi Suomi julkaisi etusivullaan kuvan Runar Holmströmin itse itselleen rakentamasta mökistä Munsalassa. Kuva oli osoitus lehdistön halusta tuottaa lukijoita kiinnostavaa tietoa ja pyrkimyksestä hahmottaa epäillyn persoonallisuutta ja elämänhistoriaa.²⁰⁹

Lehti jatkoi Tulilahden tapauksen uusien käänteiden uutisointia näyttävällä tavalla. Sekä etu- että sisäsivulla kerrottiin tapauksesta ja siihen liittyneistä käänteistä.²¹⁰ Poliisi kiitti vihjeitä antaneita lehden välityksellä, mutta toivoi niitä edelleen lisää. Vainion lisäksi lehti oli saanut tavoitettua poliisineuvos Kosti Vasan, joka kertoi Tulilahden alueelta löydetyn mahdollisen pesumerkin olleen toistaiseksi merkityksetön löytö. Uutisessa kerrottiin Vaasan läänin rikospoliisin jatkaneen tutkimuksia Siibyssä, josta saatujen tietojen mukaan Holmström olisi liikkunut seudulla. Toimitus oli ottanut yhteyttä myös Kemiin, josta käsin komisario L. Kuivamäki kertoi Elli Immon murhasta. Myös muut rikokset nousivat lehden uutisissä. Tampereella tapahtunut autonkuljettaja Vilho Normanin murha, Lammin kaksoismurha sekä Saaraisen ja Soukan katoaminen Hyrynsalmelta olivat lehden pohdinnoissa Holmströmiin liittyen. Uuden Suomen pyrkimys liittää Holmström silloisen Suomen tunnetuimpiin rikoksiin oli jokseenkin hakuammuntaa, mutta ilmeisesti epäillyn osuus niihin nostatti spekulatioita lukijoiden mielissä. Tämä taas saattoi tehdä lehden uutisista mielenkiintoisempia ja levikin kasvua edesauttavia.

Lehti seurasi johtavien poliisivirkamiesten liikkeitä.²¹¹ Komisario Tarvainen oli lehden havaintojen mukaan saapunut pääkaupunkiin, josta oli samalla poistunut Lahden Poikmetsän murhatutkimuksia johtanut komisario Mikko Saari. Saaren liikkeiden johdosta lehti oli tarkistanut Holmströmin mahdollisia yhteyksiä Hämeen läänin rikospoliisin päällikkö R. I. Hollolta liittyen sekä Lahden Poikmetsän henkirikoksiin että Tampereella vuonna 1953 surmatun Toivo Nordmanin tapaukseen. Lisäksi lehti oli ollut yhteydessä Mikkelin ja Kuopion läänin rikospoliiseihin, joiden keskuudessa vallitsi ”*todellinen täystyöllisyys*”. Lehden yritteliäisyys tietojen saamiseksi näkyi myös siinä, että jutussa

²⁰⁹ Uusi Suomi 40/11.2.1960, 1.

²¹⁰ Uusi Suomi 41/12.2.1960, 1, 14.

²¹¹ Uusi Suomi 42/13.2.1960, 1, 8.

selviteltiin Haapavedellä, Pyhäjoella, Kalajoella ja Ylivieskassa tehtyjen varkauksien yhteyttä Holmströmiin. Tuntui, ettei lehden toimitus välttämättä itsekään luottanut mahdollisten yhteyksien olemassaoloon, mutta se halusi uutisoida kaikista mahdollisista rikoksista, jotka olisivat saattaneet liittyä Runar Holmströmiin. Lehti oli saanut jopa selville, että Holmström oli käyttänyt väärää nimeä oltuaan työssä VAPO:n tehtaalla Siipyyssä. Väärä nimi oli lehden mukaan ollut ”Anton Pontinkara”.²¹² Lehti yritti saada tietoa jatkuvasti Arvi Vainiolta, mutta tämä totesi tutkimusten etenevän ”kiiruhda hitaasti -menetelmällä”. Lausahdus saattoi olla jonkinlainen piikki lehdistölle, joka ei jättänyt Vainiota rauhaan yhtenäkkään päivänä.²¹³

Vainio kertoi toimittajille²¹⁴, että poliisille oli tullut ”täysin selväksi” se tosiasia, että Holmström oli seurannut murhattuja naisia Kolilta Tulilahdelle. Arne veljen yhteyttä seurantaan vielä selviteltiin, sillä Tulilahteen oli naisia seurannut vain yksi mopedisti. Vainio ei kuitenkaan halunnut paljastaa poliisin teoriaa siitä, kuinka monta ihmistä olisi osallistunut Tulilahden kaksoismurhaan. Vastauksena lehden turhautumiseen tiedottamisen niukkuudesta Vainio oli luvannut Keskusrikospoliisin antavan tiedotteen Holmströmin tapauksessa lehden ilmestymisviikolla. Vainion ilmoitus ei kuitenkaan luonut taukoa toimittajien yhteydenottoyrityksille. Myös seuraavana päivänä²¹⁵ lehdellä oli uutisoitavaa keskusteluista Vainon kanssa. Tältä saadun tiedon mukaan Runar Holmströmin kuulustelut lopetettaisiin lähiaikoina, koska mitään oleellisesti uutta ei enää ilmenisi. Vainion mukaan ajanmääritystä tutkimuksissa on helpottanut Heinävedellä vuorokausi ennen murhayötä pidetyt Kirkastusjuhlat.²¹⁶

Huolimatta meneillään olleista talviolympialaisista Squaw Valleysa, lehti nosti Tulilahden pääuutisaiheeksi helmikuun 20. päivänä Keskusrikospoliisin antaman tiedotteen johdosta.²¹⁷ Varsinainen tiedote annettiin Yleisradion Päivän peili -lähetyksessä, jossa haastateltavana oli Kosti Vasa. Lehden pääotsikon mukaan poliisi oli todennut Holmströmin syylliseksi Eine Nyssösen ja Riitta Pakkasen murhiin. Lehden mukaan viranomaiset olivat saaneet ”painavaa todistusaineistoa”. Tutkimusten lopputulos ei lehden mukaan enää uutisen julkaisuvaiheessa ollut yllätys. Holmström ei kuitenkaan itse ollut tunnustanut syyllisyyttä ja siksi poliisi kertoi salaavansa todistusaineistoin ja lähettävänsä asiakirjat syyttäjälle. Uusi Suomi kertoi, että jo 1.9.1959 oli tutkimusten johto päätetty siirtää Keskusrikospoliisille. Vasa oli tutkimusten tulosten sijaan kertonut radiolähetyksessä poliisin tekemän työn määrästä numeraalisesti, mainitsen muun muassa poliisiautoilla ajettujen kilometrien ja poliisimiesten matkapäivien lukumääriä. Lisäksi Vasa oli kertonut poliisin suorittamista kuulusteluista, joita oli kertynyt yli 1000 kappaletta. Varsinaisen tapauksen tutkinnasta Vasa oli kertonut, että Holmström olisi tunnustanut seuranneensa Nyssöstä ja Pakkasta Tulilahteen. Myöhemmin tämä oli kuitenkin vasan mukaan kiistänyt syyllisyytensä. Lähetyksen lopuksi Vasa oli lausunut kiitoksensa poliisin puolesta kaikille, jotka olivat auttaneet Tulilahden tapauksen selvittämisessä. Uuden Suomen jutusta sai kuvan, että poliisi oli ollut varsin itsevarma Holmströmin syyllisyydestä jo ennen varsinaista oikeudenkäyntiä. Lehdenkin tietolähteenä toiminut rikoskomisario Axel Skogman nostettiin

²¹² Uusi Suomi 43/14.2.1960, 6.

²¹³ Uusi Suomi 44/15.2.1960, 1.

²¹⁴ Uusi Suomi 45/16.2.1960, 13.

²¹⁵ Uusi Suomi 46/17.2.1960, 5.

²¹⁶ Uusi Suomi 47/18.2.1960, 5.

²¹⁷ Uusi Suomi 49/20.2.1960, 1, 11.

Tulilahden tutkinnan todelliseksi sankariksi. Erillisellä palstalla lehti kertoi, että Skogmanin käynti Heinävedellä oli auttanut tätä yhdistämään Holmströmin murhiin. Jutun mukaan Skogman itse ei tahtonut ottaa kunniaa, vaikka jutun lopullinen selviäminen näyttikin varmalta. Toimituksen mukaan tapauksen oli kuitenkin ratkaissut ”*vanhan rikoskomisarion oivallus*”. Lehti kertoi, että Skogman oli palvellut rikospoliisissa jo 30 vuotta.

Lehti jatkoi uutisointia Holmströmistä seuraavanakin päivänä²¹⁸, kertoen tämän olleen mahdollisesti myös Ivalon – Vuotson tiellä heinäkuussa 1959. ”Eräät ilmoittajat” olivat kertoneet nähneensä alueella Holmströmin näköisen miehen. Lehden julkaisemaa vihjetietoa ei perusteltu sen syvällisemmin. Arvi Vainio kertoi tietoja Holmströmin liikkeistä myös 5.3.1960 julkaistussa lehdessä²¹⁹ Vainio kertoi, että poliisin saamien tietojen mukaan Holmström poistui Heinävedeltä välittömästi Tulilahden tapauksen jälkeen, mutta palasi uudelleen Itä-Suomeen elokuussa 1959, jonka aikana hän olisi tavannut veljensä Arnen. Itse Holmströmistä lehti tiesi kertoa, että tämä odotti mielentilatutkimukseen pääsyä. Arvi Vainio oli lisäksi kertonut lehdelle, että materiaalin laajuuden vuoksi oikeudenkäynti saisi vielä odottaa. Tarkempia arvioita vainio ei osannut lehdelle antaa.²²⁰ Vainion mukaan jatkuvasti poliisille virtaavat ilmoitukset olivat merkki kansalaisten positiivisesta suhtautumisesta poliisiin työhön.²²¹ Lisätietoa lukijoille Holmströmistä annettiin,²²² kun Arvi Vainio oli kertonut lehdelle mahdollisen mielentilatutkimuksen suorittamisesta ennen oikeudenkäyntiä. Vainion tietojen perusteella lehti oli ottanut yhteyttä lääkintöneuvos Leena Sibeliukseen, joka mukaan tutkimusten suhteen oli ruuhkaa. Lääkintöneuvoksen mukaan tutkimus kestäisi kaksi kuukautta olisi perusteltua suorittaa ennen mahdollista oikeudenkäyntiä.

Tulilahden epäilty Runar Holmström pääsi Uuden Suomen etu- ja sisäsivulle, kun hänen yrityksestään myrkyttää itsensä kerrottiin lehdessä.²²³ Lehti kertoi, että Holmström oli nauttinut vahvaa unilääkettä ja hänet oli siirretty Vaasan keskussairaalaan. Lääkäri Guido Gothoni arveli, että ratkaiseva käänne potilaan tilassa tulisi tapahtumaan vuorokauden kuluessa. Syyksi Holmströmin tilaan lääkäri kertoi ”*barbituurien nauttimisen*” useiden kymmenien tablettien annoksena. Vaasan lääninvankilan johtaja L. K. Kostila kertoi Holmströmin olleen ”*valoisan oloinen*” eikä hänen käytöksessään ennen tekoa oltu havaittu mitään poikkeuksellista. Tapahtuman mahdollistajaksi johtaja kertoi rahapulan, koska tarpeeksi varoja ei ollut käytettävissä henkilökunnan palkkausta varten. Lehti kertoi, että ”*erikoista huomiota ansaitsevaa työtä Holmströmin tapauksessa*” tehnyt komisario Axel Skogman aloittaisi tapauksen tutkimisen palattuaan Vaasaan.

Jo seuraavan päivän lehdessä²²⁴ kerrottiin, että ilman komplikaatioita ”*Vaasan vanki*” parantuisi. Tosin lehti mainitsi, että Holmströmin aivojen toiminta on ”*vielä toistaiseksi verraten verukkaista*”. Tiedot lehti oli saanut lääkäri Greta Järventieltä. Mielenkiintoinen maininta oli jutussa siitä, että kaksi ”*tukevaa*” poliisimiestä vartioi Holmströmiä sairaalassa. Oli mahdollista, että toimittajat olivat yrittäneet päästä Holmströmin lähelle, mutta poliisimiehet olivat estäneet yritykset. Ainakin fyysisesti lehti

²¹⁸ Uusi Suomi 50/21.2.1960, 6.

²¹⁹ Uusi Suomi 9/6.3.1960, 9.

²²⁰ Uusi Suomi 52/23.2.1960, 12.

²²¹ Uusi Suomi 53/24.2.1960, 5.

²²² Uusi Suomi 59/1.3.1960, 8.

²²³ Uusi Suomi 66/8.3.1960, 1, 14.

²²⁴ Uusi Suomi 67/9.3.1960, 1, 14.

oli poliisimiehiä kuvaillut eli toimittajalla saattoi olla heihin näköyhteys käyntinsä yhteydessä. Skogman oli lehden mukaan kertonut, että Holmström oli jättänyt jälkeensä ruotsinkielisen kirjeen, jossa tämä kertoi itsemurha-aikomuksestaan. Kirjeen koko sisältöä ei Skogmankaan kuitenkaan toimitukselle paljastanut. Myöhemmin²²⁵ lehti vielä kertoi, että Holmströmin käyttämät lääkkeet olivat pentabromitabelleja, joita hän oli nauttinut 30-40 kappaletta. Ilmeisesti osoituksena tervehtymisestä Uusi Suomi mainitsi, että ”*kyräilevä ilme*” oli palannut Holmströmin kasvoille. Lehden saamat tiedot olivat ilmeisesti peräisin Skogmanilta, jota oli kertonut vielä, että Holmströmin siirrettäisiin Mustasaaren sairaalaan mielentilatutkimusta varten kahden päivän päästä lehden ilmestymisestä laskien.

Lehti nosti maaliskuussa 1960²²⁶ Tulilahden tapauksen vielä kerran otsikoihin, kun se julkaisi etusivullaan oikeudenkäyntiaikataulua käsittelevän kirjoituksen. Lehden mukaan Keskusrikospoliisi olisi lähettämässä huhtikuun aikana esitutkintapöytäkirjoja Mikkelin läänin poliisitarkastajalle ja Heinäveden kihlakunnanoikeudelle, jotka tämän jälkeen määräisivät syytteen nostamisesta ja mahdollisten välikäräjien pitopäivästä. Lehti olisi halunnut saada tietoonsa todistusmateriaalin sisältöä, mutta Keskusrikospoliisi ei antanut sitä lehden käyttöön. Nimismies Ilmari Rauteva kertoi lehdelle myöhemmin, että käräjien pitopaikaksi olisi valittu Heinäveden kirkonkylän vanhassa kansakoulussa.²²⁷ Toukokuun 4. päivänä julkaistussa Uuden Suomen numerossa²²⁸ Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laaksonen vahvisti, että Tulilahden tapaus tulee käsittelyyn kesäkuussa alkavilla välikäräjillä.

Uusi Suomi oli päättänyt taustoittaa mielentilatutkimuksen käytännöllisiä ja juridisia kysymyksiä julkaisemalla yhden kokosivun artikkelin aiheesta.²²⁹ Perustana artikkelille lehti kertoi se, että monet ovat pelänneet Runar Holmströmin tapaisten rikollisten tekeytyvän ”*hulluiksi*” ja vapautuvansa näin vastuusta. Lehti halusi artikkelin avulla tuoda lukijoille julki ammattilaisten näkemyksiä rikollisten mielentilatutkimuksesta. Lehden hankkimien lausuntojen mukaan Suomessa tehtiin vuositasolla 125 mielentilatutkimusta keskimäärin. Mustasaaren, Niuanniemen, Pitkäniemen ja Lapinlahden sairaaloissa tutkittiin kaikkein vaarallisimmat henkilöt. Lehti ei kyennyt artikkelissa valottamaan yksityiskohtia Holmströmin tutkimuksesta, koska lausunnon antajat eivät halunneet ottaa kantaa yksittäistapauksiin. Kukaan ei kuitenkaan julkaistun artikkelin mukaan voisi tekeytymällä saada tietynlaista lopputulosta tutkimukselle.

Tulilahden tapaus nousi kahdellakin tavalla esille kesäkuun 1960 alussa²³⁰. Bodom-järvellä surmattujen nuorukaisten tapausta kutsuttiin Uudessa Suomessa ”*Tulilahden toisinnoksi*”. Lehti näki yhtäläisyyksiä henkirikoksien välissä, koska molemmat olivat tapahtuneet telttaretken aikana öiseen aikaan. Laajan Bodom -uutisoinnin lisäksi lehti kertoi, että Heinäveden tuleville välikäräjille olisi saapumassa yli 50 lehdistön edustajaa. Toimitus oli päässyt laskelmiinsa ottamalla selville matkustajakotien varaukset sekä Heinävedellä että Varkaudessa sekä saanut tietoa yksityismajoituksen varanneista henkilöistä. Lehden mukaan oikeudenkäynti tulisi herättämään ”*erittäin suurta huomiota*”. Oikeudenkäyntiä seuraamaan lähetetyt toimittajat saapuivat Heinävedelle hyvissä ajoin,

²²⁵ Uusi Suomi 68/10.3.1960, 15.

²²⁶ Uusi Suomi 88/30.3.1960, 1.

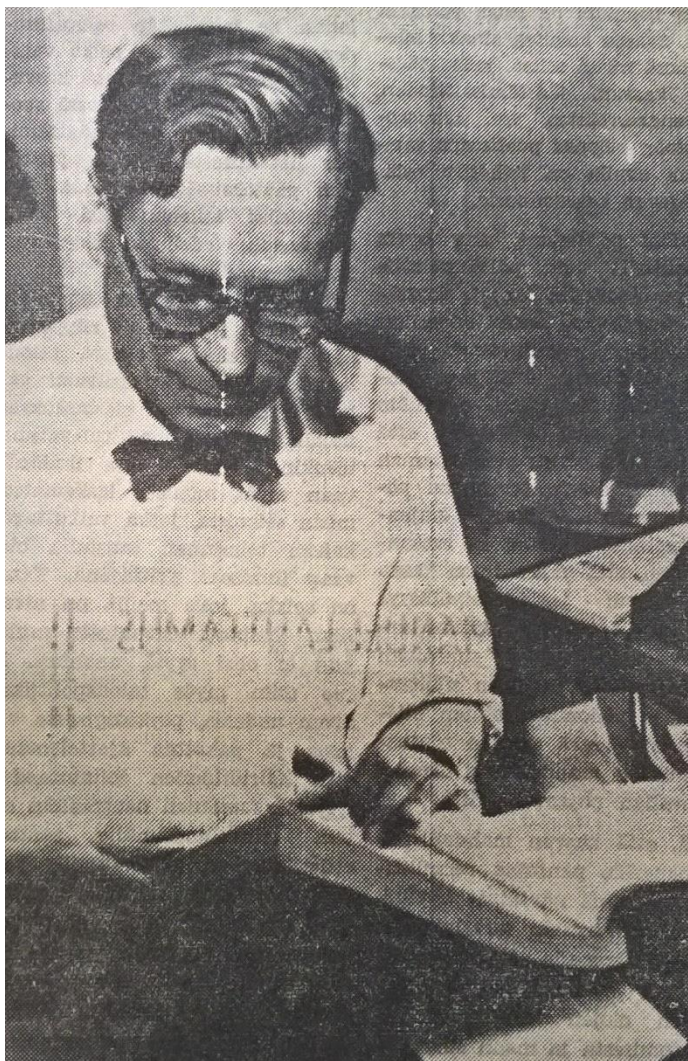
²²⁷ Uusi Suomi 105/17.4.1960, 7.

²²⁸ Uusi Suomi 120/4.5.1960, 12.

²²⁹ Uusi Suomi 109/22.4.1960, 19.

²³⁰ Uusi Suomi 152/7.6.1960, 1, 5.

josta käsin nämä lähettivät ennakkotunnelmia lukijoille.²³¹ Syyttäjänä toimivasta Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laakkosesta oli lehteä varten otettu erillinen kuva ilmeisesti Heinävedellä, joka julkaistiin 8.6.1960. Osittain syyttäjänkin roolia sivunneessa ja ennakkotunnelmia kertoneessa jutussa todettiin, että syytekirjelmä tulisi olemaan kahdeksan sivun mittainen. Uutena tietona lehdellä oli se, ettei todistajina kuultaisi paikkakuntalaisten lisäksi muita.

Kuva 26. Uusi Suomi julkaisi 8.6.1960 kuvan Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laaksosesta työnsä ääressä. Laaksonen toimi syyttäjänä Heinäveden välikäräjillä, jotka alkoivat 8.6.1960.²³²

Heinäveden välikäräjien ensimmäisen päivän jälkeisen Uuden Suomen numeron kansilehdellä²³³ julkaistiin näyttävä kuva kahleissa kulkeneesta Runar Holmströmistä ja selostettiin välikäräjien tapahtumia. Lehti oli sanasta sanaan kopioinut Heinäveden kihlakunnanoikeuden tuomarin sanat, joiden mukaan ”*Holmström, Erik Runar, talollisen poika Munsalan kunnasta, epäiltynä syylliseksi kahteen murhaan ja kahteen ryöstöön*”. Syytettynä ollutta Holmströmiä vastaan tärkeimpinä todistajina olivat lehden

²³¹ Uusi Suomi 153/8.6.1960, 5.

²³² Uusi Suomi 153/8.6.1960, 5.

²³³ Uusi Suomi 154/9.6.1960, 1.

mukaan Keskusrikospoliisin edustajat. Lehden mukaan oikeudenkäynnin seuraaminen muodostui eräänlaiseksi kansanjuhlaiksi, sillä kirkonkylään oli edellisenä iltana pystytetty peli- ja ampumateltoja ja yrittäjät olivat myymässä kansalle virvoitusjuomia.²³⁴ Itse oikeudenkäynnin osalta lehti keskittyi selostamaan syytekirjelmää, jonka syyttäjä oli antanut oikeudelle. Syytekirjelmän osalta lehti nosti esiin havainnon mopedimiehestä 24.7.1959 Kontiolahden Varparannalla klo 19 ja samana päivänä Kolin leirialueella klo 23, 27.7.1959 Liperin ja Vihtarin välisellä maantiellä klo 16:30, klo 16:45-17:00 Vihtarissa ja samana päivänä klo 20:00 aikaan Tulilahden leirialueen risteyksessä. Lehden selostuksen mukaan Holmström olisi itse myöntänyt lähteneensä seuraamaan naisia ja kertonut nähneensä kaksi nuorta miestä Tulilahden leirialueelle johtavan tien ja Heinävedeltä Varkauteen johtavan tien risteyksessä. Holmström oli lisäksi kertonut seurailleensa naisia Tulilahdessa ja todennut näiden luokse menneiden nuorten miesten käyttäytyneen väkivaltaisesti naisia kohtaan, yrittäen ”*halailta ja suudella tyttöjä*”. Holmström itse oli syytekirjelmän mukaan poistunut kertomuksensa mukaan alueelta klo 24 maissa.²³⁵

Kuva 27. Uusi Suomi esitteli Runar Holmströmiä vastaan kerättyä teknistä näyttöä myös kuvin. Lehden etusivulla julkaistiin 10.6.1960 kuva Tulilahdessa katkottujen oksien vuolujäljistä, joita verrattiin samassa kuvassa Runar Holmströmin hallusta löydetyllä puukolla tehtyihin vuolujälkiin.²³⁶

Oikeudenkäynnin seuraaminen lehdessä jatkui näyttävästi ja etusivulle nostettu uutinen oli kooltaan jopa Bodom-järven surmista kertovaa uutista suurempi.²³⁷ Etusivulle oli lisätty näyttävän otsikon ja tekstin lisäksi kuva teknisestä todisteesta, jossa oli samassa kuvassa Tulilahdesta löydettyjen oksien vuolujälkiä sekä Runar Holmströmiltä löydetyllä puukolla tehtyjä vuolujälkiä. Julkaistun kuvan perusteella lukija saattoi todeta jäljet lähes yhteneviksi. Lehden mukaan Holmström kielsi käyneensä Heinävedellä, vaikka hovioikeudenneuvos Erik Granfelt oli asiaa useamman kerran tältä kysynyt. Toisen

²³⁴ Uusi Suomi 154/9.6.1960, 13.

²³⁵ Uusi Suomi 154/9.6.1960, 14-15.

²³⁶ Uusi Suomi 155/10.6.1960, 1.

²³⁷ Uusi Suomi 155/10.6.1960, 1, 15.

oikeudenkäyntipäivän uutisselostus keskittyi niihin todistajanlausuntoihin, joiden perusteella mopedimies oli nähty Heinävedellä. Axel Skogmanin todistusvuorosta lehti kertoi, että tämän ”vakaan poliisimiehen” astuessa saliin myös syytetyn olemus muuttui valppaaksi. Skogmanin todistuksen osalta lehti kertoi, että syytetty oli kertonut naisten shortsien olleen syy heidän seuraamiseensa.

Kuva 28. Runar Holmströmin kahlekuva hallitsi Uuden Suomen etusivua 9.6.1960 ilmestyneessä numerossa.²³⁸

Lehdessä julkaistiin neljä mielipidekirjoitusta lyhyellä aikavälillä, joista ensimmäinen ilmestyi nimimerkillä ”Saraton” 15.6.1960.²³⁹ Kirjoituksen otsikossa viitattiin Tulilahteen ja kirjoituksessa peräänkuulutettiin sisäministerin lupauksia, jotka hän oli antanut ”Tulilahden verityön uhrien hautajaisissa”. Kirjoittajan mukaan hallitus oli kiinnostunut vain poliittisista virkanimityksistä sen sijaan, että antaisi poliiseille näiden ansaitseman palkan tai järjestäisi vartioinnin Suomen 236 camping-alueelle. Nimimerkki ”Sheriffi” kirjoitti pitkän mielipidekirjoituksen uuden Suomen numeroon 162/17.6.1960 otsikolla ”Törkeät rikokset ja poliisi”.²⁴⁰ Nimimerkki viittasi Sarattoman kirjoitukseen ja ikään kuin täydensi tämän kirjoitusta. Tekstin mukaan törkeät henkirikokset ovat osoitus siitä, että poliisi tarvitsee riittävät työskentelyedellytykset. Kirjoittajan mukaan etenkin kunnollinen palkka ja riittävät tekniset välineet olivat tarpeellisia poliiseille. Myös lehdistö oli vaatinut toimia poliisityön tukemiseksi, mutta ”Sheriffin” mukaan vain 46 vakinaista poliisitointa oli perustettu 15.1.1960 annetulla asetuksella. Myös poliisikoulutuksen saaneiden irrottaminen kansliatyöstä tulisi parantamaan poliisin suorituskykyä. Palkkauksen osalta kirjoittaja vaati eduskunnan myötämielisyyttä, koska ilman sitä, palkkaluokkia ei

²³⁸ Uusi Suomi 154/9.6.1960, 1.

²³⁹ Uusi Suomi 160/15.6.1960, 21.

²⁴⁰ Uusi Suomi 162/17.6.1960, 22.

voitaisi korottaa. Kirjoittaja tunsu poliisitoimen ilmeisesti hyvin, koska iso osa tämän kirjoituksesta sisälsi yksityiskohtaisia esimerkkejä poliisien palkkausjärjestelmästä. Kirjoittaja päätti kirjoituksenaan toteutukseen, että poliisin arvosteluun oli syynä yksinomaan kansanedustajien syy. Poliisin arvostelu oli ”*jokavuotista*” eikä siitä kirjoittajan mukaan päästäisi ilman hänen nostamiensa muutosehdotusten toteuttamista. Mikäli muutokset mahdollistettaisiin, olisi kirjoittajan mukaan poliisi yksin syyllinen mahdolliseen arvosteluun jatkossa. Ilmeisesti hän ajatteli, että poliisi kykenisi paremman palkkauksen ja välineistön myötä saamaan sellaisia tuloksia työssään, ettei arvosteluun olisi aiheutta. Todennäköistä oli, että nimimerkki ”*Sheriffi*” oli jokin poliisitaustainen henkilö, joka ei halunnut nimeään julki.

Kolmas mielipidekirjoitus ilmestyi 21.6.1960²⁴¹, joka oli myös otsikoitu ”*Törkeät rikokset ja poliisi*”. Kirjoittaja viittasi nimimerkki ”*Sheriffin*” tekstiin, joka totesi tekstin edustavan ”*asiantuntijan käsialaa*”. Kirjoittaja vertasi poliisin palkkausta ja asemaa yhteiskunnassa puolustuslaitokseen, joka oli saanut oman erillisen roolinsa. Tekstissä kiiteltiin poliisikunnan tasoa, joka oli onnistunut saavuttamaan hyvän luottamuksen kansalaisiin. Koulutuksen osalta kirjoittaja kritisoi sitä, että päällystövirkoihin voitiin hyväksyä henkilö pelkästään lainopillisen tutkinnon ansiosta. Tämän vuoksi päällystöltä puuttui riittävä poliisialan tuntemus. Lopuksi kirjoittaja totesi, että poliisikunta on asetettu ”*umpioon*”, jonka vuoksi sitä kohtaan osoitetaan negatiivista arvostelua. Neljäs mielipidekirjoitus julkaistiin samassa numerossa nimimerkillä ”*Vox populi*”. Kirjoittajan mukaan rikoslaista ei ole apua Tulilahden, Bodomin tai Kyllikki Saaren murhien selvittämiseksi. Kirjoituksen mukaan rikollisten ”*helliminen täyshoitoloissa*” ei auta, vaan tekstissä peräänkuulutettiin ”*jatkuvia raipparangaistuksia*” vankeusrangaistusten lisäksi. Kuolemanrangaistuksen osalta kirjoittaja totesi, että kysymyksessä on ”*liian helppo*” ratkaisu. Lopuksi kirjoittaja vaati lainmuutoksia, joiden avulla yhteiskunta voisi kamppailla ”*suurrikollisia*” vastaan. Henkirikokset nostivat tunteita kansalaisten keskuudessa, joista mielipidekirjoitukset olivat eräänlainen heijastuma.

Kuva 29. Riitta Pakkaselle ja Eine Nyysöselle kuuluneita tavaroita löydettiin

²⁴¹ Uusi Suomi 166/21.6.1960, 20.

Leppävirran maastosta heinäkuun 1960 alkupuolella.²⁴²

Tulilahden tutkimukset nousivat etusivun uutiseksi kolmessa peräkkäisessä Uuden Suomen numerossa heinäkuussa 1960.²⁴³ Leppävirralta oli löydetty Riitta Pakkaselle ja Eine Nyysöselle kuulunutta omaisuutta. Ketunpesää etsinyt maanviljelijä Gunnar Ropponen havaitsi maastossa vaatekappaleita, joista hän oli tehnyt ilmoituksen poliisille. Mikkelin lääninrikospoliisin komisario Martti Tarvainen oli käynyt tutkimaan löydöt, mutta oli kieltäytynyt antamasta lehdelle tarkempia tietoja.²⁴⁴ Lehti oli tämän vuoksi ottanut yhteyttä apulaispäällikkö Arvi Vainioon, joka kertoi, ettei ollut kuullut löydöstä mitään eikä tämän vuoksi voinut antaa asiasta lausuntoa. Lehti kertoi vaatekappaleiden sijaitsevan noin 18 kilometrin päässä Varkaudesta, joka voisi sopia Holmströmin matkareittiin. Löydöstä lehti oli kuitenkin saanut tietää, että se sisälsi naisten hellehatut, vihreät telttapussit, kahdet rintaliivit, puserot, kahdet shortsit ja kahdet naisten kengät.

Kuva 30. Apulaispäällikkö Arvi Vainio päästi toimittajat valokuvaamaan Leppävirralta löydettyjä tavaroita pian sen jälkeen, kun ne olivat saapuneet Keskusrikospoliisin laboratorioon. Vainio itse oli päässyt kuvaan tarkastellessaan löytöjä.²⁴⁵

Tulilahden tapaus oli lehden pääuutisena 6.7.1960.²⁴⁶ Etusivulla julkaistiin kuva, jossa apulaispäällikkö Arvi Vainio oli tarkastelemassa Leppävirralta löydettyjä vaatteita Keskusrikospoliisin laboratoriossa. Kuva oli otettu lehteä varten todennäköisesti heinäkuun 5. päivänä eli vain vuorokausi vaatelöydön jälkeen. Lehden mukaan vaatteet oli heti löydön jälkeen lähetetty Helsinkiin. Kuvan oton laboratoriossa oli mahdollistanut todennäköisesti Vainio itse, joka ehkä halusi vastata toimittajien tiedontarpeeseen. Lehden mukaan Vainio oli lisäksi kertonut lehdelle, että murhattujen naisten vanhemmat olivat

²⁴² Ei vanhene koskaan. Jakso 3: Tulilahden kaksoismurha - syyllinen vai syytön. YLE Kuvanauha.

²⁴³ Uusi Suomi 178/5.7.1960-180/7.7.1960.

²⁴⁴ Uusi Suomi 178/5.7.1960, 1, 8.

²⁴⁵ Uusi Suomi 179/6.7.1960, 1.

²⁴⁶ Uusi Suomi 179/6.7.1960, 1, 8.

tunnistaneet vaatteet naisille kuuluviksi. Toimitus oli ottanut yhteyttä ylietsivä Ahti Pantzariin, joka kertoi taannoisten etsintöjen pääpainopisteenä olleen tiet ja teiden varret. Tämän vuoksi vaatelöytö oli Panzarin mukaan pysynyt piilossa. Toimittajat olivat pyrkineet tavoittamaan myös löydön tehnyttä maanviljelijä Gunnar Ropposta, mutta tämä oli illalla sulkenut ovensa toimittajien edessä ja todennut ettei hänellä ole kommentoitavaa.

Kuva 31. Runar Holmström kuvattuna 6.7.1960 Heinävedellä. Kuva julkaistiin Uudessa Suomessa 7.7.1960.²⁴⁷

Oikeudenkäyntipäivän selostus nostettiin Uuden Suomen etusivulle seuraavana päivänä.²⁴⁸ Sivulla oli kuva nimeämättömästä miesryhmästä tutustumassa Tulilahden murhapaikkaan. Lehden mukaan istunnossa kuultiin 14 eri todistajaa, jonka jälkeen oikeus päätti lykätä istunnon jatkamista elokuulle. Mielenkiintoisena yksityiskohtana lehti nosti esiin etusivullaan Holmströmin itsemurhayrityksen, jolloin Holmström oli saanut vankiselliinsä kodeinifosfaatti -nimistä ainetta Gunnar -veljeltään saadun Raamatun välissä. Oikeudenkäynnin selostuksessa lehti kertoi, että omaiset olivat yhtyneet syyttäjän näkemykseen tapahtumista ja katsoivat Holmströmin olleen syyllinen tyttäriensä murhiin. Muutoin lehti kertoi maksuttomiin oikeudenkäynteihin liittyvistä keskusteluista ja todistajien antamista lausunnoista. Oikeudenkäyntiin palattiin lehdessä vielä 8.8.1960²⁴⁹, jolloin Uusi Suomi uutisoi useista epäselvistä seikoista oikeudenkäynnin aineistokokonaisuudessa. Puolustuksen mielestä Holmströmin tutkittu puukko omaa ainoastaan psykologisen vaikutuksen eikä sillä ollut tosiasiallista todistearvoa. Lisäksi lehti

²⁴⁷ Uusi Suomi 180/7.7.1960, 8.

²⁴⁸ Uusi Suomi 180/7.7.1960, 1, 8.

²⁴⁹ Uusi Suomi 181/8.6.1960, 5.

kertoi puolustuksen vetoavan epävarmoihin todistajiin ja siihen, ettei syytetyn rikoshistoriasta voitaisi päätellä tämän väkivaltaisia taipumuksia.

Tulilahden käräjien seuraava alkamisajankohta vahvistettiin elokuun 2. päivän lehdessä.²⁵⁰ Jutussa kerrottiin, että oikeuskäsittely alkaisi Heinävedellä 4.8.1960 ja tuolloin olisi mahdollista jättää asia kokonaisuudessaan oikeuden ratkaistavaksi. Loppulausunto, jonka arveltiin olevan laaja, venyttäisi käräjiä kaksipäiväiseksi. Myös todistajia lehden mukaan tulitaisiin kuulemaan oikeudenistunnossa.

Kuva 32. Kuvassa vasemmalta lukien oikeuden puheenjohtaja E. Granfelt, Heinäveden vt. nimismies Ikonen, omaisia avustanut varatuomari Nikkilä ja syyttäjä Viljo Laakkonen tutkimassa Leppävirralta tehtyä vaatelöytöä oikeussalissa. Kuva julkaistiin Uuden Suomen etusivulla 5.8.1960.²⁵¹

Tulilahden käräjät saivat varsin näyttävän osan Uuden Suomen numerossa 209/5.8.1960.²⁵² Pääotsikon mukaan syyttäjä oli kiristämässä otettaan, vaikka Holmström oli edelleen vaitelias. Lehden mukaan oikeudenkäynti herätti laajaa huomiota ja paikan päällä oli odottamassa oikeudenkäynnin alkamista lähes kaksi sataa uteliasta ihmistä ja autoja oli läheisyydessä pysäköitynä 40 kappaletta. Lehden mukaan oikeudenkäynnin aloittamispäivä oli samalla Tulilahden murhatutkimusten aloittamisen vuosipäivä. Selostaessaan oikeudenkäyntipäivän tapahtumia, lehti nosti esiin kihlakunnantuomarin ja Holmströmin välisen keskustelun. Siinä kihlakunnantuomari pohti, oliko Holmström marttyyri vai murhaaja ja kehotti tätä olemaan valehtelematta. Todistajien antamien lausuntoselontekojen jälkeen lehti kertoi keskustelusta, joka koski ylietsivä Ahti Pantzarin suunnittelemaa koetta Tulilahdessa. Kokeessa poliisimies suoritti murhaajan tekemät toimet ja sai ne loppuun klo 02:33, kun murhan oletettiin tapahtuneen viimeistään yhden aikaan yöllä.

²⁵⁰ Uusi Suomi 206/2.8.1960, 4.

²⁵¹ Uusi Suomi 209/5.8.1960, 1.

²⁵² Uusi Suomi 209/5.8.1960, 1, 8.

Myös seuraavan päivän lehden etusivua hallitsivat uutiset Heinävedellä pidetystä oikeudenistunnosta.²⁵³ Toimittajat Lauri Cederberg ja Jyri Leiwo olivat laatineet selostuksen viimeisestä oikeudenkäyntipäivästä. Jutun otsikko kertoi lukijoille oleellisimman tiedon eli sen, että Holmström määrättiin mielentilatutkimukseen ja asian ratkaisu siirtyisi keväälle 1961. Holmströmin puolustajana toiminut varatuomari Strömberg jätti oikeudelle todistuksen siitä, että hänen päämiehensä oli ollut mielisairas tai ymmärrystä vailla tehdessään ensimmäisen itsemurhayrityksensä vuonna 1943. Syyttäjä Viljo Laaksosen puheenvuorosta lehti oli nostanut esiin tämän toteamuksen, että etsitty mopedimies ja Runar Holmström olivat yksi ja sama henkilö. Lisäksi syyttäjä korosti, ettei Holmströmillä ollut minkäänlaista alibia. Epäillyn syyllisyys oli syyttäjän mukaan ratkaistava epäsuorien näyttöjen perusteella, koska murhayön tapahtumille ei ollut silminnäköjä. Rangaistukseksi syyttäjä vaati Holmströmille ”*lain ankarinta rangaistusta*”. Tulilahden tapauksen sivujuonteena puolustusasianajaja Holger Strömberg nosti esiin sen, että ”*häijyjä ja tottelemattomia*” lapsia oli peloteltu sananparrella ”...*muuten Holmström tulee*”. Tämä oli puolustuksen mukaan osoitus siitä, että laaja julkisuus myös loi ilmiöitä ja todistajia tapauksen ympärille. Strömbergin mukaan hänen päämiehensä oli leimattu etukäteen syylliseksi tekoon. Jutussa oli yllättävän vähän toimittajien omia johtopäätöksiä. Lehti ilmeisesti halusi vain selostaa esille nousseita seikkoja ilman niiden erillistä arviointia tai kommentointia.

Lehdessä julkaistiin 9.8.1960 kolumni²⁵⁴, jossa toimittaja ”*Timo*” kertoi näkemyksiään ajankohtaisista aiheista. Kirjoituksessa puututtiin poliittista tahoja moittien poliisin resurssipulaan. Toimittajan mukaan ”*pöyristyttäviä murhia*” tapahtui ”*tuon tuostakin*”. Toimittajan mielestä oli järkyttävää, että maassa oli 60000 etsintäkuulutettua, joista 5000 oli odottamassa valmis vankeustuomio. Uuden Suomen poliittinen tausta näkyi siinä, että toimittaja syytti ”*maalaisliittolaisia*” poliisivoimien lisäämisen vastustajiksi. Heidän rinnallaan toimittaja suuntasi syyttävän sormensa ”*armaisiin kommunisteihin*”. Kolumnin päätti toteamus, ettei budjettipäätöksellä poisteta rikollisuutta kädenkäänteessä. Toimittajan mukaan hallituksen oli silti pyrittävä ”*nykyisestä surkeudesta parempaan*”. Poliisien resurssit eivät olleet tutkimusajankohtana olleen näin näkyvästi poliittisena kiistakapulana. Tässä jutussa toimittaja otti kuitenkin aiheen poliittiseksi lyömäaseeksi hallitusta vastaan.

Runar Holmströmin esiintymisestä Mustasaaren käräjillä Vaasassa kerrottiin lyhyesti syyskuun alussa 1960.²⁵⁵ Lehden mukaan Holmström oli tunkeutunut kauppaliikkeisiin, apteekkiin ja TVH:n varastoon, josta hän sai saaliikseen 100 kg kloraaattia, dynamiittia, tulilankaa ja nalleja. Lehti luonnehti epäillyn käytöstä ”*suurisuiseksi*” ja kertoi tämän esiintyneen kärjäsälin ulkopuolella ”*hävittömästi*”. Holmström oli kuitenkin ollut puhelias ja tunnustanut osan rikoksista, mutta kieltänyt myös sellaisia, joista oikeudella oli olemassa varma näyttö. Asiaan ei lehden mukaan saatu ratkaisua, koska Holmströmille tehtäisiin mielentilatutkimus.

Rikospoliisien opintopäivät olivat näyttävästi esillä Uuden Suomen etusivulla 4.11.1960.²⁵⁶ Kokoontumisesta oli otettu etusivulle neljäsosasisivun kokoinen kuva poliisien

²⁵³ Uusi Suomi 210/6.8.1960, 1, 4.

²⁵⁴ Uusi Suomi 213/9.8.1960, 2.

²⁵⁵ Uusi Suomi 242/7.9.1960, 5.

²⁵⁶ Uusi Suomi 300/4.11.1960, 1.

taukokeskustelusta, jossa olivat mukana komisario Heikki Nieminen Kokkolasta, ylikonstaapeli Pauli Tarvonen Lauritsalasta, ylietsivä Evert Reponen Porista, ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva ja ylietsivä Aimo Viikari Tampereelta. Lehden sisäsivulla²⁵⁷ kerrottiin, kuinka Suomessa poliisikoulutus oli ”*tunnetusti korkealla tasolla*”. Suomalaiselle Kauppakorkeakoululle Helsinkiin oli kokoontunut lehden arvion mukaan 150 rikospoliisia eri puolilta Suomea. Poliittisen johdon tasolta tilaisuuteen olivat saapuneet sisäministeri Emil Luukka ja maaherra Väinö Meltti. Ylipoliisipäällikkö Jarva totesi läsnäolijoille, että esimerkiksi 66% selvittämisprosentti oli omaisuusrikosten osalta ”*varsin tyydyttävä*”. Opintopäivillä pidetyistä puheista Uusi Suomi nosti esiin kalusto- ja harjoitustilapuuatteen, joiden vuoksi poliisin saavuttamisessa tuloksissa oli vielä parantamisen varaa. Etenkin autojen ja teknillisten välineiden puute oli poliisille vaikea asia. Uuden Suomen laatima uutinen opintopäivistä oli kauttaaltaan positiivinen ja poliisimyönteinen. Todennäköisesti sanomalehtien edustajat oli erikseen kutsuttu opintopäiville, sillä lehtijutun asenne saattoi olla peräisin sanomalehtien edustajien saamasta erityiskohtelusta.

Uudenkaarlepyyn käräjien selostus julkaistiin lehdessä joulukuun puolivälissä.²⁵⁸ ”*Suurrikollinen*” Runar Holmström oli lehden mukaan vastaamassa kotipitäjässään ja Uudenkaarlepyyn alueella tekemistään rikoksista. Paikalla oli lehden mukaan ”*suuri joukko kansaa*”. Holmström oli oikeuden mukaan kolmesti vastustanut poliisia ja kantanut luvatta asetta mukanaan. Oikeudenkäynnissä Holmström oli tiedustellut oikeuden puheenjohtajalta, miksi hänen asioitaan ei voitaisi käsitellä yhdessä ja samassa oikeusistuimessa. Holmströmin mukaan häntä kierrätettiin pitkin maata ”*näytillä*”. Oikeudenkäynnin päätteeksi Holmström määrättiin mielentilatutkimukseen.

Runar Holmströmin tekemä itsemurha oli otsikoitu Uuden Suomen etusivulla 9.5.1961.²⁵⁹ Otsikon mukaan Holmströmin kuolema oli ”*Tulilahden dramaattinen päätös*”. Lain mukaan vastaajan kuolema aiheuttaisi jutun raukeamisen oikeusistuimissa, jutussa todettiin. Lääninvankilan vartija oli tehnyt tarkastuskäynnin Holmströmin selliin viideltä aamulla ja todennut tämän nukkuvan. Tuntia myöhemmin tehdyllä seuraavalla kierroksella vartija totesi Holmströmin hirttäytyneen lakanaansa. Paikalle saapuneiden Vaasan lääninrikospoliisin ja Vaasan rikospoliisin mukaan vangin jäämistöstä ei löytynyt itsemurhaviestiä. Lehti tavoitti edustajan myös Keskusrikospoliisista, joka ei ollut saanut ”*minkäänlaista ilmoitusta*” Holmströmin itsemurhaan liittyen. Lehden mukaan jutun tutkijat ja maan korkein poliisijohtaja olivat tapahtuneesta ”*erittäin pahoillaan*”, koska Holmströmin osoittaminen syylliseksi vaikeutui itsemurhan vuoksi oleellisesti. Lehti kertasi jutun päätteeksi rikostutkinnan vaiheet ja julkaisi sisäsivulla Holmströmin kuvan.

Holmströmin itsemurhan aiheuttamiin seuraamuksiin liittyen Uusi Suomi julkaisi pitkän uutisartikkelin lehdessä 10.5.1961.²⁶⁰ Lehden mukaan Suomen oikeushistoriassa ei ole ”*analogista tapausta*”, johon tilannetta olisi voinut verrata. Toimitus oli ottanut yhteyttä Vaasan lääninrikospoliisiin, joka oli suorittanut itsemurhaan liittyviä tutkimuksia. Lehden mukaan varsinaisen kuolemansyyn tutkinnan hoiti Vaasan kaupungin rikospoliisi eikä lehti saanut kaikkia toivomiaan tietoja lääninrikospoliisilta. Lehti oli edelleen tiedustellut Keskusrikospoliisilta sitä, miten poliisi suhtautui Holmströmin

²⁵⁷ Uusi Suomi 300/4.11.1960, 12.

²⁵⁸ Uusi Suomi 338/14.12.1960, 15.

²⁵⁹ Uusi Suomi 124/9.5.1961, 1, 22.

²⁶⁰ Uusi Suomi 125/10.5.1961, 2.

kuoleman aiheuttamaan tilanteeseen. Jutun mukaan Keskusrikospoliisissa ”oltiin sitä mieltä”, että tilanne oli aiheuttanut poliisille ikävän tilanteen. Lehden kanssa keskustelleen poliisimiehen mukaan lisänäyttöjen saaminen oli itsemurhan jälkeen hankalaa. Selventääkseen tilannetta, Uusi Suomi oli haastatellut juttuun professori Bruno Salmialaa, jonka mukaan kuollutta henkilöä ei voitu tuomita syylliseksi tapaukseen. Salmialan mukaan poliisi oli kuitenkin velvollinen suorittamaan tutkimukset päätökseen, koska asianomistajilla oli joka tapauksessa oikeus hakea vahingonkorvauksia vastaajan kuolinpesältä. Lehti jatkoi²⁶¹ Holmströmin tapauksen käsittelyä vielä seuraavassa numerossa, jossa lehti totesi Holmströmin jättäneen vastaamatta asianajajansa kirjeisiin. Vankilanjohtaja oli todennut asianajajalle Holmströmin olevan ”apaattinen”, vaikka vankilaviranomaiset olivat jälkeinpäin kiistäneet asian. Uuden Suomen kiinnostus Tulilahden tapaukseen päättyi toukokuussa 1961, eikä lehti uutisoinut sen enempää tapauksesta.

2.2 HELSINGIN SANOMAT

Helsingin Sanomat julkaisi ensimmäisen uutisensa Tulilahden tapaukseen liittyen 6.8.1959.²⁶² Jutussa ”*Kaksi neitosta kadonnut jäljettömiin*” kerrottiin Eine Nyysösestä ja Riitta Pakkasesta tarkat tuntomerkit ja julkaistiin näiden kuvat. Tuntomerkkien yhteydessä lueteltiin jopa naisten vaatekappaleet, joita heillä oli oletettavasti mukanaan. Lehti alkoi seurata naisten kohtaloa ja perjantaina 7.8.1959 julkaistiin pieni uutinen²⁶³, jossa naisten epäiltiin eksyneen Pohjois-Karjalan ”*loputtomiin erämaihin*”. Lehti spekuloi myös mahdollisuudella, että naiset olisivat menneet uimaan ja hukkuneet. Uintireissun aikana olisi lehden mukaan voinut toinen naisista joutua hukkumisvaaraan, jolloin toinen heistä olisi lähtenyt auttamaan ja hukkunut itsekin. Jutussa julkaistiin rikospoliisin numero ja kehoitus ottaa yhteyttä lähimpään poliisiin, mikäli lukijoilla olisi tietoja naisten olinpaikasta.

Lauantaina, elokuun kahdeksantena päivänä, Helsingin Sanomat julkaisi enemmän palstatilaa vaatineen jutun²⁶⁴, jonka yhteyteen oli piirretty kartta naisten oletetusta kotimatkan reitistä. Sunnuntaina 9.8. lehdessä oli kaksi neljäsosasisivun kokoista juttua²⁶⁵, jota hallitsivat kuvat Ylämyllyn jääkäreistä etsintäretkellä sekä naisten lähettämistä postikorteista. Tekstiosassa kerrottiin sanasta sanaan Einen ja Riitan lähettämän kortin kirjoitus. Havaintotietoina lehti esitti naisten yöpymisen Polvijärvellä sekä erään majurin havainnon, joka mukaan naiset olisivat ohittaneet Karvion kanavan 30.7. Helsingin Sanomat oli ollut aktiivinen ja tavoittanut Riitta Pakkasen vanhemmat näiden kotoa, jossa he olivat tutkimassa karttaa. Jutussa mainittiin myös perheen muiden lasten nimet sekä kerrottiin jopa näiden koulut sekä vuosiluokat. Naisten vanhemmat olivat suunnittelemassa yhteistä etsintäretkeä Pohjois-Karjalaan. Lehtijutun lopussa oli pohdinta siitä, nähtiinkö naiset Käsämän lossilla ja samassa kerrottiin Viinijärven poliisin tekemän tarkistuksia. Myös toista lossiin liittyvää teoriaa käytiin läpi. Lahdessa oli tehty kadonneista rikosilmoitus, jonka mukaan nämä olisivat olleet 27.7. Iitissä Mankalan lossilla. Lehti torjui väitteen aiheettomana.

²⁶¹ Uusi Suomi 126/11.5.1961, 14.

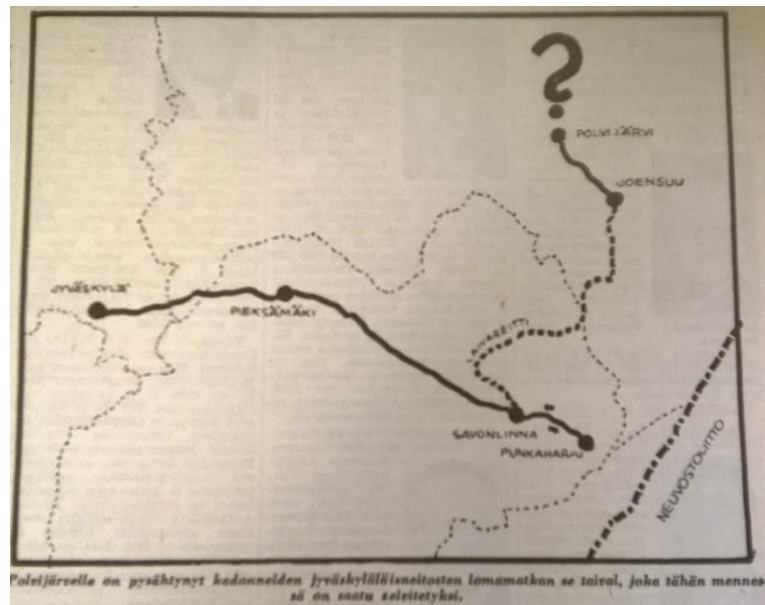
²⁶² Helsingin Sanomat 209/6.8.1959, 8.

²⁶³ Helsingin Sanomat 210/7.8.1959, 5.

²⁶⁴ Helsingin Sanomat 211/8.8.1959, 5, 8.

²⁶⁵ Helsingin Sanomat 9.8.1959/212, 7, 14.

Lehden mukaan kadonneiden naisten tapaus oli tullut ”*entistä salaperäisemmäksi*”. Lehti kuvasi jutussaan poliisin toimia ja kertoi ”*etsiskelyjen*” johtoon nimetyn Kuopion lääninrikospoliisin puolesta ylietsivä Martti Iivarisen. Jutussa vahvistettiin tieto, jonka mukaan naiset olivat käyttäneen Käsämän lossia. Helsingin Sanomat jatkoi juttuaan kertoen, että Poliisiradio oli välittänyt virheellisestä tietoa, jonka mukaan naisten omaisuutta olisi jo löydetty. Lisäksi jutussa kerrottiin, kuinka Heinävedellä eräs vanhempi nainen oli tavannut naiset ja opastanut heitä Papinniemen luostariin. Mielenkiintoinen tieto lukijoiden kannalta oli se, että naisten piti matkallaan tavata Varkaudessa asuva kauppias Nyssönen. Naiset olivat suunnitelleet poikkeavansa matkallaan hänen luonaan, mutta he eivät olleet sinne ilmaantuneet. Lehti ei viitannut jutussaan käyttämiinsä lähteisiin, mutta todennäköisesti tietoa oli saatu paljon myös poliisiorganisaation ulkopuoleltakin.

Kuva 33. Helsingin sanomat julkaisi kuvan naisten oletetusta kotireitistä lehdessä olleen jutun yhteydessä.²⁶⁶

Seuraavana päivänä lehdessä²⁶⁷ kuvailtiin paikallisten antamia havaintoja naisten matkareitistä. Lehdessä todettiin, että ”*poliisi ei tahdo sanoa vielä mitään*”. Ilmeisesti virkavallan tiedotuslinja oli niukahko, minkä vuoksi Helsingin Sanomat oli itse pyrkinyt saamaan tietoja etsintöjen etenemisestä. Lehti spekuloi jutussaan vaihtoehdoilla, jotka olisivat voineet koitua naisten kohtaloksi. Uimamatkalla hukkuminen, suoranainen rikos tai ankarien ukkosilmojen uhriksi joutuminen olivat lehden mainitsemia mahdollisuuksia. Lehti välitti yleisölle poliisin vetoamuksen vihjeiden antamisesta. Tämä ilmeisesti tuotti tulosta, sillä lehti julkaisi²⁶⁸ seuraavana päivänä varmana tiedon naisten yöpymisestä Tulilahden leirintäalueella 27.7.1959. Tieto oli tullut Keijo Ruuskaselta ja Heikki Pelkoselta, jotka olivat ilmoittautuneet Heinäveden nimismies Rautavalle ja tunnustaneet vierailleensa naisten leirillä. Jutussa kerrottiin myös lehden toimittajan

²⁶⁶ Helsingin Sanomat 211/8.8.1959, 5.

²⁶⁷ Helsingin Sanomat 10.8.1959/213, 5, 7.

²⁶⁸ Helsingin Sanomat 11.8.1959/214, 5, 10.

tavanneen etsintäalueella rikospoliiseja, joiden mukaan etsintöjen painopiste oli 35 kilometrin mittaisella tieosuudella.

Keskiviikkona 12.8.1959 Helsingin Sanomissa²⁶⁹ kerrottiin tutkimuksia suorittavien Kuopion läänin rikospoliisin ja Varkauden poliisin toiminnasta. Mikkelin rikospoliisi oli kotiutettu etsinnöistä, koska Heinävedeltä Varkauteen johtaneiden teiden pientareet oli etsitty. Poliisin mukaan naisten moraalitila oli kunnossa, sillä nämä olivat lähettäneet pojat pois sekä Tulilahden leirintä-alueelta että aikaisemmin Polvijärven lavatansseista ”*tarjokkaista huolimatta*”. Lehti kertoi toimittajiensa keskustelleen Mikkelin läänin rikospoliisin kanssa, jonka mukaan mahdolliseen liikenneonnettomuuteen ei uskota. Samoin poliisi kertoi toimittajille hylänneensä teorian hukkumisesta ja salamaniskusta.

Poliisin työstä annettiin jokseenkin hyvä kuva Helsingin Sanomien julkaisemassa jutussa ”*Tytöt ovat kadonneet kuin tuhka tuuleen*”²⁷⁰. Itä-Suomen poliisin työ oli lehden mukaan vielä vailla tavoitetta, mutta ”*määrätietoista etenemistä on tapahtunut*”. Poliisin saamien ilmoitusten käsittelijöinä mainittiin Kuopion läänin poliisin rikoskomisariat Tauno Räisänen ja Simo Väättänen. Lehden mukaan ilmoituksista on onnistuttu karsimaan oleellinen, vaikka niiden virheprosentti lähentelee toisinaan sataa. Lehti kertoi muun muassa havainnosta, jonka mukaan eräs autonkuljettaja oli nähnyt Varkaudessa verisiä housuja repivän miehen ja havainnon ulkomaisista valokuvaajista. Poliisin työlle antoi arvonantoa myös 14.8.1959 julkaistussa jutussa ”*Lentoetsinnöistä toivotaan ratkaisua katoamisjuttuun*”.²⁷¹

Korkeapaine vallitsee edelleen tutkimusten johtoportaan, eivätkä poliisimiehet tällaisen jutun yhteydessä tunnu muistavankaan käsitteitä lepo ja koti. Heidän lapsensa tuskin ehtivät nähdäkään isää näinä päivinä.²⁷²

Jutussa mainittiin uusia poliisimiesten nimiä. Tällä kertaa lehti kertoi Mikkelin läänin poliisikomisario Pantzarista, joka kollegansa ylietsivä Pakarisen kanssa teki etsintöjä liikkuvan poliisin avulla Pieksämäen Naarajärvellä.²⁷³ Lisäksi lehti kertoi, että Kuopion läänin rikospoliisi tehnyt karttaluonnoksen siihenastisista etsinnöistä. Negatiivisena etsintöihin liittyvänä seikkana Helsingin Sanomat mainitsi selvännäkijän kuljettamisesta matkareitillä. Lehden mukaan etsinnät ovat näin saaneet ”*sensaatiomaisia piirteitä*”, joista ei lehden mukaan ole ”*humpuuki*” kaukana.

Helsingin Sanomat jatkoi viranomaistahon toimien ihailua seuraavassa numerossa. Toimittaja kirjoitti puolustusvoimien asenteesta saamaansa virka-apuun:

”...eikä puolustusvoimat hetkeäkään vitkastelleet vastatessaan poliisiemme pyyntöön virka-avusta. Vajaa tunti tuskin kului, kun vastaus saatiin radioteitse. Siinä ilmoitettiin, että 78 sotilasta oli noussut kolmeen kuorma-autoon ja suunnistivat parhaillaan kohti Jäppilää...78

²⁶⁹ Helsingin Sanomat 12.8.1959/215, 5.

²⁷⁰ Helsingin Sanomat 13.8.1959/216, 5, 12.

²⁷¹ Helsingin Sanomat 14.8.1959/217, 14.

²⁷² Helsingin Sanomat 14.8.1959/217, 14.

²⁷³ Halmari 2005, 58-59. 1950-1960 -luvulla nimismiespiireillä oli helposti mahdollisuus saada virka-apua Keskusrikospoliisin etsiviltä. Nimismiespiireissä KRP:n tutkijat avustivat yleensä vakavampien rikosten tutkimisessa. Pienet poliisilaitokset yleensä kykenivät hoitamaan omat rikosasiansa, joita alueella olivat mm. Savonlinna ja Mikkeli.

Mikkelissä sijaitsevan Savon Prikaatin varusmiestä johtivat upseerikokelaat Olavi Häkli, Matti Kankkonen ja Martti Tuunanen.²⁷⁴

Helsingin Sanomat tuntui nostavan jalustalle kaikki viranomaiset, jotka osallistuivat naisten etsintätöihin. Myös varusmiesjohtajien rooli huomioitiin ja joukkueenjohtajien nimet kerrottiin lehdessä. Toimittaja pohti Eine Nyysösen kohtaloa tavalla, joka olisi sopinut hyvin myös jonkinlaiseen kaunokirjalliseen teokseen:

”Aikoinaan pikku tyttönä Eine käynyt vuoden koulua Varkaudessa ja viettänyt silloin kesäänsä juuri Ruokolahdella. Onko nyt niin, että vuosien peräiset muistot ovat saaneet neidon hakemaan kohtalonsa tuolta vesikasvien peittämältä matalalta sorsanmetsästäjien ihannejärveltä?”²⁷⁵

Vaikka edellisessä numerossa lehti oli viitannut negatiivisen oloisesti ”*humpuukilla*” etsintöjen ympärillä pyörineisiin ilmiöihin, lehti kuitenkin itse jatkoi niiden esiin tuomista myös elokuun 15. päivän numerossa:

”Kuten eilen kerroimme, alkavat unennäkijät ja ennustajat yhä enemmän sotkeutua tähän juttuun. Poliisi on saanut vastaanottaa kirjeitä ja muita tiedoksiantoja, missä ihmiset kertovat painajaisistaan. Perjantaina oli ylivoimaisesti huomiota herättävin ennustus, jonka eräs omainen oli kuullut Helsingissä Linnanmäen maksulliselta noidalta. Tämä oli kertonut asiakkaalleen, että jotakin hänen lähellään olevaa henkilöä on kohdannut onnettomuus. Paikaksi ennustaja kertoi seudun, jossa vesi, rautatie ja maantie kohtaavat. Lisäksi sukulainen oli saanut kuulla, että vie aikansa, ennen kuin tämä onnettomuuden laatu selviää.”²⁷⁶

Epäselväksi lehden jutusta jää se, että oliko toimittaja saanut tiedon poliisilta tai käyttänyt muuta tietolähdettä. Pääsääntöisesti poliisille toimitettujen vinkkien sisältö olisi pitänyt olla luottamuksellista tuolloinkin. Linnanmäen noidan luona käynyt sukulainen saattoi olla mahdollista jopa tunnistaa kuvatusta kertomuksesta.

Helsingin Sanomat julkaisi numerossaan 221/1959²⁷⁷ viimeisen kuvan elossa olevista naisista. Helsinkiläinen valokuvaaja oli ottanut naisista kuvan Orivesi II -laivan kannella, jossa nämä katselivat istuvaltaan maisemia reitillä Savonlinnasta Joensuuhun. Huomiota herättävässä jutussa kerrottiin myös varsin tarkasti Heinävedellä tutkimuksia johtaneen Mikkelin läänin lääninrikospoliisi komisario Haarasen tekemistä kuulusteluista ja tutkinnan suuntaamisesta. Ilmeisesti lehden yhteys poliisiin oli hyvä ja vastakaikuna poliisi kertoi varsin tarkasti tekemistään havainnoista, kuulusteluista ja etsintöjen etenemisestä.

Helsingin Sanomat otti pääkirjoituksessaan 21.8.1959²⁷⁸ kantaa kadonneiden naisten tapaukseen. Kirjoituksessa oli havaittavissa selkää tuskautumista siihen, että etsinnät eivät olleet tuottaneet tuloksia. Päätoimittaja moitti Suomeen pesiytynyttä liftauskulttuuria ja varoitti sen olevan vaaraksi sekä tytöille että pojille. Kirjoituksessa kulttuuria verrattiin eräänlaiseen kerjäämiseen. Toisena pääteemana kirjoituksessa oli ehdotus palkkion maksamisesta ilmiantajalle tai ratkaisevan vihjeen esittäjälle. Päätoimittaja toteaa, että ”*keinoa olisi käytettävä*” ja antaa ilmeisesti vihjeen asiasta viranomaisten suuntaan. Keinon

²⁷⁴ Helsingin Sanomat 218/15.8.1959, 10.

²⁷⁵ Helsingin Sanomat 218/15.8.1959, 10.

²⁷⁶ Helsingin Sanomat, 218/15.8.1959, 10.

²⁷⁷ Helsingin Sanomat 221/18.8.1959, 5.

²⁷⁸ Helsingin Sanomat 224/1959, 6.

tarpeellisuutta kirjoittaja perustelee sillä, että se auttaisi ”yhteiskunnan omantunnon rauhoittamisessa”.

Helsingin Sanomien numerossa 225 julkaistiin näyttävän kokoinen sivu Riitta Pakkasan ja Eine Nyysösen ruumiiden löydyttyä Tulilahden leirintä-alueelta. Lehdessä kerrottiin, että toimittaja oli paikalla parisen tuntia ruumiiden löytymisen jälkeen. Lääninrikospoliisi ylietsivä Ahti Pantzarin ”erikoisjärjestelyin” toimittaja oli päässyt suoraan löytöpaikalle.

Kuva 34. Helsingin Sanomat uutisoi näyttävästi naisten ruumiiden löytymisestä 22.8.1959.²⁷⁹

Jutussa haastateltu Mikkelin lääninrikospoliisin edustaja kertoi murhaajan toimineen ”pirullisen ovelasti” ja oli ilmeisesti antanut toimittajalle mahdollisuuden seurata yksityiskohtaisesti paikkatutkintaa. Monin kohdin lehtijutussa oli yksityiskohtaista kuvausta, muun muassa silvotusta teltan seinästä ja löydettyistä naisten tavaroista. Lisäksi jutussa oli maininta siitä, kuinka tutkimusten seuranta eteni ”siirtyessämme taas tutkijain mukana maastoon”. Hyvä kuvaus on myös maininta, jonka mukaan lehden toimittaja oli ”puhelinyhteydessä Mikkelin läänin rikospoliisikeskuksen lääninkomisario Martti Tarvaiseen.” Lehtijuttu antaa kokonaisuudessaan kuvan siitä, että Helsingin Sanomien toimittajalla oli hyvä yhteys ja luottamus poliisiin, koska tutkimuksia sai seurata yhdessä poliisimiesten kanssa. Todennäköisesti luottamusta tunnettiin molemmin puolin, koska intensiivinen tutkinnan seuraaminen oli mahdollista. Jutussa kerrottiin myös siitä, kuinka ylietsivä Veikko Peräkorpi ja etsivä Taisto Mäkinen olivat vierailleet Pakkasten perheessä Jyväskylässä. Heti poliisiin lähdettyä toimittaja oli saanut haastatella Riitta ja Antti Pakkasta

²⁷⁹ Helsingin Sanomat 225/22.8.1959, 5.

tämän tyttären kohtalosta. Ilmeisesti Keski-Suomessa yhteistyö poliisin kanssa toimi hyvin ja tietoja oli vaihdettu.²⁸⁰

Elokuun 23. päivänä julkaistussa Helsingin Sanomien jutussa kerrottiin toimittajan murhapaikalla kuulemasta selostuksesta:

Muurahaisen lailla maata ryöminyt savonlinalainen etsivä Veikko Hietalahti sai tehdä tämän kaamean murhenäytelmän sievimmän löydön. Kiven välistä sammalien alta hänen käteensä osui kaksi huolellisesti valmistettua – tosin myös yhtä huolellisesti kätettyä – tuohilippoa. Lipoissa oli selvästi näkyvissä vielä muistokirjoitukset ja nuolen lävistämä sydämen kuva. Mitä merkitsivät tuohilipot tässä jutussa? Sen kertoi ylietsivä Ahti Pantzar löydön ympärille kerääntyneille...Poikien vilpitiön kertomus, totesi ylietsivä Pantzar lopuksi.²⁸¹

Lainauksesta ilmenee, että toimittaja oli voinut olla murhapaikalla ja saanut kuulla etsivältä hyvinkin ajankohtaisia seikkoja kuulusteluista koskien telttapaikalta tehtyjä löytöjä. Ylietsivä Pantzar sai etuoikeutetusti kuvansa seuraavan päivän lehden etusivulle.²⁸² Kuvatekstissä kerrottiin, kuinka kuvassa ylietsivä tutkii Riitta Pakkasen kelloa ja muita löydettyjä esineitä. 25.9. ilmestyneessä jutussa toimittaja kykenee hyvin tarkasti kuvaamaan erilaisia tavaroita ja niiden löytöpaikkoja. Erityishuomion jutussa sai rantaliejuun sotkeutunut ”*huonomaineisen kuvalehden sivu*”, joka oli täynnä vähävaatteisten naisten kuvia. Löydöt ja yksityiskohtaiset tiedot antoivat lehdelle mahdollisuuden spekuloida tapahtumien kulkua. Samassa lehdessä julkaistiinkin piirroskartta tapahtumapaikasta, johon oli merkitty paikatutkinnan tärkeimmät löytöpaikat.²⁸³ Lehti tuntui yhtyvän poliisin ajatuksiin siitä, että uteliaiden ihmisten toiminta häiritsi murhatutkintaa Tulilahdessa:

Vastenmielisen vaikutuksen tekevät uteliaiden ihmisten sankat tuijottajalaumat, jotka kiertelevät pitkin Tulilahden tienoota. Nämä ihmiset eivät näet edes osallistu etsintöihin, vaan ovat vain paikalla tyydyttämässä pohjatonta uteliaisuuttaan. Heinäveden nimismiehen arvion mukaan voitiin aktiivisina etsijöinä pitää vain noin kahtasataa henkilöä... Kaikkialle metsään on muodostunut vahvoja polkuja ja koko rantakaista on kuin markkinatori. Tyhjiä savukekoteiloita, lehtiä, makeispakkauksia ja filmirullan koteiloita on maa kirjavanaan. Sunnuntaina joku markkinayrittäjä oli myynyt leiripaikalla 17 koria virvoitusjuomia, parikymmentäkiloa makkaraa, rinkeleitä ym.²⁸⁴

Lehtien jutuissa mainittiin, kuinka lehden edustaja oli ollut Heinävedellä tekemässä tutkimuksia. Ilmeisesti keskusteluissa nimismies Ilmari Rautevan kanssa oli ilmennyt, että kaikki läsnäolijat eivät olleet aktiivisesti osallistuneet etsintöihin poliisin apuna. Lehden paheksunta nimismiehen arviolla höystettynä kertonee hyvistä väleistä virkavallan kanssa. Edelleen Helsingin Sanomien jutuissa kerrottiin, että nimismies oli vastannut ”*kysymykseemme*” mahdollisesta pidätyksestä ja arveli sen olevan lähellä.²⁸⁵

Helsingin Sanomat sai positiivista palautetta poliisilta, jonka lehti myös julkaisi numerossaan 229/26.8.1959. Ylietsivä Penttinen kiitteli lehdistöä vuolain sanoin:

²⁸⁰ Helsingin Sanomat 225/22.8.1959, 5, 7 ja 10.

²⁸¹ Helsingin Sanomat 226/23.8.1959, 7 ja 13.

²⁸² Helsingin Sanomat 227/24.8.1969, 1.

²⁸³ Helsingin Sanomat 228/25.8.1959, 5.

²⁸⁴ Helsingin Sanomat 228/25.8.1959, 12; Helsingin Sanomat 229/26.8.1959, 12.

²⁸⁵ Helsingin Sanomat 229/26.8.1959, 5.

”On ollut ilahduttavaa todeta kaikkialla rikoksen selvittämiseen tähtäävä ihmisten auttamishalu.”, mainitsi lehdellemme poliisin ylietsivä Penttinen. ”Lehtiväen kanssa on ollut täällä miellyttävää työskennellä ja suuria sanomalehtiä saadaan kiittää hätäsanoman pikaisesta levittämisestä kaikkialle maahan ja siitä, että apua on saatu.”²⁸⁶

Ilmeisesti Helsingin Sanomien toimittajat olivat saaneet alusta alkaen hyvät suhteet poliisiin, joka sai vastakaikua ylietsivän antamassa julkisessa palautteessa.

Helsingin Sanomat kertoi syyskuun alussa, että Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen haudoilla riittää kävijöitä Jyväskylässä.²⁸⁷ Juttu korosti omalla tavallaan Heinäveden kaksoismurhan traagisuutta ja sen yhteisöllistä suruluonnetta. Saman lehtinumeron toisessa jutussa toimitus korosti, että pääasiana on pidettävä ”verityöntekijän” kiinni saamista hinnalla millä hyvänsä.²⁸⁸ Lehden mukaan poliisi oli optimistinen ja tutkintoja johtava Mikkelin lääninrikospoliisin komisario Martti Tarvainen kertoikin toimittajalle loppuratkaisun olevan mahdollisesti lähellä. On vaikea todentaa, antoiko Tarvainen lausunnon lehdelle vain lehdistön painetta keventääkseen. Helsingin Sanomat kertoi, että useimmat sanomalehdet eivät enää ole läsnä Heinävedellä, vaan tyytyvät aika ajoin tarkistamaan tutkimusten etenemisestä puhelimitse. Lehti oli kuitenkin saanut tai tehnyt sen havainnon paikan päältä, että poliisiautot ajoivat alueella ”yhtenäin”. Lehti tulkitsi tämän merkiksi siitä, että paikallisia kuultiin tapahtumista edelleen. Jutussa spekulointiin murhaajan mahdollisia etenemisreittejä alueelle ja todettiin, että hänen jättämät jälkensä tutkitaan rikoslaboratoriossa tarkkaan. Poliisi käytti lehden mukaan ”viimeisimpiä tieteen keinoja” selvittäessään rikosta. Seuraavan päivän lehdessä²⁸⁹ Helsingin Sanomat oli uudelleen soittanut Tarvaiselle, joka joutui toteamaan, että mitään uutta ei ole ilmennyt. Komisario kertoi ”tarkistusten” jatkuvan. Lehti nosti jutussa esiin jälleen yhden poliisimiehen, kun se julkaisi kuvan ”konstaapeli Moilasesta” kädessään löydettyjä esineitä.

Helsingin Sanomat korosti poliisin priorisointikykyä, kun se kertoi 3.9.1959 ilmestyneessä numerossaan²⁹⁰ Keskusrikospoliisin päällikkö, poliisineuvos Kosti Vasan saapuneen Heinävedelle vauhdittamaan tutkimuksia. Toisaalta samassa jutussa lehti kertoi kysyneensä poliisilta ns. unikirjeistä, joita tutkimuksissa mukana olleet poliisimiehet olivat avanneet:

Tiedustelumme unikirjeiden arvosta vastasi komisario Tarvainen samoinkuin nimismies Rautevakin aikaisemmin, että jokaiseen kirjeeseen tutustutaan ja ne luetaan tarkoin. Tutkijaviranomaiset eivät niistä mitenkään kiusaannu, koska ne on hyvässä auttavassa mielessä lähetettyjä. Maamme rikoshistoria tuntee tapauksia, joissa unilla on ollut merkitystä ratkaisuun pyrittäessä.²⁹¹

Lehden kommentti unien merkityksestä rikosten ratkaisussa voi olla joko toimittajan tai poliisin lausuma. Hieman erikoista on se, että 1950-luvun lopussa julkinen sana ei kyseenalaistanut unien merkitystä poliisityössä. Toisaalta jos kommentin on antanut poliisi, lehti on vain toistanut ajatuksen jutussaan. Toimitus kertoi jutussaan myös Vaasan lääninrikospoliisi Axel Skogmanin vierailusta Heinävedellä. Koska Skogman oli johtanut

²⁸⁶ Helsingin Sanomat 229/26.8.1959, 5.

²⁸⁷ Helsingin Sanomat 235/1.9.1959, 5.

²⁸⁸ Helsingin Sanomat 237/1.9.1959, 17.

²⁸⁹ Helsingin Sanomat 236/1959, 12.

²⁹⁰ Helsingin Sanomat 237/1959, 11.

²⁹¹ Helsingin Sanomat 237/1959, 11.

Kyllikki Saaren murhan tutkimuksia, epäili toimitus poliisin pohtivan näiden henkirikosten yhteneväisyyttä.

4.9.1959 Helsingin Sanomat teki näyttävän jutun²⁹² vankikarkuri Lauri Haimilahden osallisuudesta Heinäveden kaksoismurhiin. Lehti luonnehti Haimilahtea ”kovanaamaiseksi pistoolimieheksi”, joka voisi sopia murhaajaksi. Ilmeisesti lehdellä oli tarve löytää rikokselle tekijä, sillä itse jutussa ei esitetä juuri mitään liittymäkohtaa Heinävedeen. Ainoaksi mahdolliseksi todisteeksi lehti mainitsee Haimilahden kätköistä löydettyt tavarat, jotka lehden mielestä voisivat sisältää jotakin rikoksen uhreille kuulunutta omaisuutta. Lisää pontta lehden ajatuksille antoi se, että poliisimiehet olivat ”*ehdottomasti vaienneet*” kaikesta, joka liittyi vankikarkuri Haimilahden etsintöihin.²⁹³ Toimitus arveli Heinäveden rikosjutun tutkijoiden olevan ”*tulisilla hiilillä*”. Merkittävä maininta jutussa oli se, että Heinäveden nimismies oli kertonut tutkimusten tiedottamisvastuun siirtyneen toisaalle:

Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva ilmoitti kieltäytyvänsä kaikista kommentaista, koska jutun tutkimus on nyt siirretty keskusrikospoliisille, ja vain siltä taholta voidaan saada joitakin tietoja tutkimusten edistymisestä tai suunnasta. Tavoittaessamme myöhemmin illalla keskusrikospoliisin apulaispäällikön, varatuomari Arvi Vainion, hän kertoi, etteivät karkurien ajot ole mitenkään lopettaneet tutkimuksia Heinävedellä, vaan että työtä jatketaan kaikella teholla.²⁹⁴

Ilmeisesti korkeiden poliisivirkamiesten vierailun aikoihin tutkimukset keskitettiin Keskusrikospoliisille, joka todennäköisesti hankaloitti lehden tiedonsaantia. Jutun lopuksi lehti kuitenkin syytti tutkimusten hitaudesta yleisöä ja ihmetteli, miksi oleellisiakaan tietoja ei toimiteta poliisiviranomaisille.

Vankikarkuri Haimilahden pidätys ja murhattujen naisten polkupyörien uutisoitiin näyttävästi. Jutussaan 5.9. lehti uutisoi²⁹⁵ jutuista kertoen samalla, ettei Haimilahtea ole pystytty yhdistämään Heinäveden kaksoismurhaan mitenkään. On mahdollista, että Haimilahden liittäminen rikoksesta epäilyksi oli enemmän lehden, kuin poliisin ajatus. Lehden tiedusteluihin²⁹⁶ Keskusrikospoliisin apulaispoliisipäällikkö Arvi Vainio oli vastannut niukkasanaisesti ja lähinnä kumonnut lehden esittämiä spekulatioita koskien haudankaivaja Koikkalaisen veneen siirtelyä. Lehdessä kerrottiin myös siitä, että poliisiviranomaiset eivät ”*ilmoita arvelujaan*” murhaajan käyttämistä reiteistä. Lehti kuitenkin mainitsee ”*pöytäkirjan ulkopuolella käydyistä keskusteluista*”, joiden mukaan poliisilla olisi tiedossaan arvokkaita johtolankoja. Niiden perusteella lehti totesi, että poliisin toimintaan voidaan edelleen suhtautua ”*enemmän, kuin luottamuksella*”. Ilmeisesti Keskusrikospoliisi noudatti tiedotuksessaan niukempaa linjaa, kuin paikallistasolla toimivat poliisit. On vaikea sanoa, keihin pöytäkirjan ulkopuoliset keskustelut viittaavat. Toimituksella oli ilmeisesti edelleen hyvät välit poliisiin, koska se sai epävirallista tietoa tutkimusten etenemisestä. Tässä lieni syy myös siihen, että luottamista poliisiin korostettiin.

Keskusrikospoliisin niukentunutta linjaa lehti kuvasi sarkastisesti numerossaan 241/1959:

²⁹² Helsingin Sanomat 238/4.9.1959, 7.

²⁹³ Helsingin Sanomat 238/4.9.1959, 14.

²⁹⁴ Helsingin Sanomat 238/4.9.1959, 14.

²⁹⁵ Helsingin Sanomat 239/5.9.1959, 5, 10.

²⁹⁶ Helsingin Sanomat 240/6.9.1959, 14.

Keskusrikospoliisin lyhyt tiedotus tänä iltana Heinävedeltä oli jälleen ”ei mitään uutta”.²⁹⁷

Jutussa tyydyttiin kertomaan löydettyjen polkupyörien teknisestä tukinnasta, josta oli ilmeisesti saatu tietoa paikkakunnalla vierailleen asiantuntijan, laboratorioassistentti Vathenin kautta. Lehtimiesten läsnäolo Heinävedellä tuotti lisätietoa sanomalehdistölle, kun selvisi, että Tulilahden surmapaikan lähitalojen miehet oli pidätetty. Tästä oli annettu tieto Keskusrikospoliisin kautta.²⁹⁸ Lehti ilmaisi jutussaan tuskastumistaan uudesta tiedotuslinjasta:

Komisario Martti Tarvainen Heinäveden tutkimuskeskuksessa ei suostunut lehtimiehille ilmoittamaan pidätysten johdosta mitään, ei pidätysaikaa, ei pidätysperusteita, toivotuista nimistä puhumattakaan. Tutkimuskeskuksessa tekemämme kysymykset pidätettyjen säilytyspaikastakin jäivät vastausta vaille... Poliisiviranomaisia pyydettiin Heinäveden tutkimuskeskuksessa paikalle saapuneiden lehtimiesten toimesta järjestämään edes pikkuseikkoja valaisevaa tiedotustilaisuutta, mutta turhaan. Sama uusiutui Varkaudessa iltamyöhällä Keskusrikospoliisin miesten kerääntyä sinne.²⁹⁹

Tiedotuslinjan oleellinen muutos selkeästi harmitti tiedotusvälineiden edustajia. Paikallistasolla toimineita poliiseja kuvattiin ja lehti kertoi useasti heiltä saaduista tiedoista. Keskusrikospoliisi oli ottanut täysin toisenlaisen tutkintalinjauksen, josta lehti selväsanaisesti osoitti mieltään kertomalla poliisin vastaamattomuudesta.

Helsingin Sanomien harmistunut kirjoitustyyli jatkui seuraavassa numerossa toimittaja Jyrki Maunulan jutulla, jossa valitettiin poliisin vaikenavaa linjaa:

”*Ei mitään kerrottavaa*” oli tänäänkin vastaus lehtimiesten tiedusteluihin niin Heinäveden tutkimuskeskuksessa kuin Varkauden poliisilaitoksellakin. Ei edes pienimpiä yksityiskohtia voida julkaista, koska kaikki tiedotustoiminta hoidetaan Helsingistä, kertoi keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Arvi Vainio lehdellemme tiedustellessamme päivällä uutisaineistoa.³⁰⁰

Lehden uutinen vahvisti tapahtumaketjun, jossa poliisipäällystön käynnin jälkeen esitutinnan tiedotuslinja muuttui kontrolloimattomasta kontrolloiduksi sekä keskitetyksi. Tutkimusten aikaisemmassa vaiheessa lähes jokainen poliisimies oli saanut keskustella median kanssa, mutta nyt linja oli muuttunut ja alempi porras joutui jättämään tiedottamisen Keskusrikospoliisin harteille. Tämän vuoksi myös aikaisemmin tutkimusten valokeilassa paistatelleet poliisimiehet jäivät nyt julkisuuden kannalta taka-alalle. Lehden kirjoitus jatkui jälkipuolella³⁰¹, jonne oli tummennetulla tekstillä muutama virke. Niissä kerrottiin lehtimiesten toiveesta saada ”*edes vähäisiä*” tiedotuksia suoraan paikkakunnalla. Toimittaja koki nurinkuriseksi sen, että vaikenemista seuraavana päivänä keskusrikospoliisi saattoi tiedottaa tutkimusten etenemisestä.

Tiedotusvälineiden paine helpotti pian, sillä syyskuun 10. päivän lehdessä³⁰² kerrottiin varatuomari Arvi Vainion pitäen odotetun tiedotustilaisuuden Varkaudessa. Siinä lehden mukaan ”*hieman raotettiin*” tutkimuksia ja vahvisti lehden mukaan

²⁹⁷ Helsingin Sanomat 241/7.9.1959, 5.

²⁹⁸ Helsingin Sanomat 242/8.9.1959, 5.

²⁹⁹ Helsingin Sanomat 242/8.9.1959, 5.

³⁰⁰ Helsingin Sanomat 243/9.9.1959, 5.

³⁰¹ Helsingin Sanomat 243/9.9.1959, 13.

³⁰² Helsingin Sanomat 244/10.9.1959, 7.

tiedotusvälineiden sekä poliisin keskinäistä suhdetta. Lehden juttu keskittyi referoimaan Vainion pitämää tiedotustilaisuutta, jonka yhteydessä tälle Keskusrikospoliisin apulaispäällikölle annettiin kiitosta:

Apulaispoliisipäällikkö Vainio lupasi jo päivällä yrittää järjestää keskustelutilaisuuden sanomalehtien edustajille. Koska asiassa tehtiin myönteinen päätös Helsingissä hänen pyynnöstään, on syytä lausua tälle tutkijaviranomaiselle, joka muun työtaakkansa lisäksi otti myös julkisen sanan asian omakseen, tunnustus. Salamalamppujen leimahdellessa alkoi myös loputon kysymysten tulva... Samalla todettiin, ettei poliisi pitänyt suotavana tapahtunutta autojen takaa-ajoa tutkimusmatkoilla ja samoin, ettei vain kuulusteltavaksi tuotavia heinäveteläisiä ole sopivaa valokuvata, koska tällaisten kuvien julkaiseminen saattaa vahingoittaa tahattomasti jonkun mainetta... Palaverin päätteeksi apulaispoliisipäällikkö Vainio lupasi tehdä parhaansa jatkuvan päivittäisen lehdistöpalvelun hyväksi.³⁰³

Ilmeisesti Vainio oli tiedotustilaisuudessa pyrkinyt liennyttämään poliisin ja tiedotusvälineiden kiristyneitä välejä. Samalla hän kuitenkin ilmaisi poliisin näkökulman sanomalehtien liialliseen uteliasuuteen, joka oli haitannut tutkijoiden työtä. Vainio jatkoi liennytyä pitämällä seuraavana päivänä ”iltainformaatiotilaisuuden”.³⁰⁴ Samoin sanomalehdessä kuvattiin, kuinka poliisiauton risteilivät Heinävedellä alhaisemmilla nopeuksilla. Tähän oli lehden mukaan syynä se, että sanomalehtimiehet pidättäytyivät niitä seuraamasta.

Lehti uutisoi poliisin uudesta työsuunnitelmasta³⁰⁵, jota oli tarkoitus soveltaa Heinäveden kaksoismurhan tutkimuksiin. Ikään kuin kiitoksena saamastaan tiedosta se kertoi, kuinka tutkimuksiin osallistuneet poliisit ovat tehneet töitä ”työtarmolla” ja tunteja laskematta. Jutussa kuitenkin valiteltiin sitä, että Tulilahden alue oli, kuin ”markkinoiden jäljiltä” eikä sitä voinut tunnistaa lehden mukaan enää samaksi paikaksi, jollainen se oli murhien tapahtuma-aikaan. Lehden mukaan ”jotkut tahot” ovat valitelleet sitä, että alue on avattu yleisölle. Vainion ja poliisin yhteistyö jatkui myös uuden työsuunnitelman toteuttamisen alkajaisiksi, sillä lehti kirjoitti lyhyen kysymys-vastaus -mallisen jutun³⁰⁶ lehteensä syyskuun puolivälissä. Lehti pyysi tarkennuksia lähinnä epäillyn mopedimiehen löytämiseen liittyvissä kysymyksissä, joihin Vainio oli vastannut lyhyesti. Helsingin Sanomat pyrki seuraavassa numerossaan³⁰⁷ käsittelemään juuri mopedimiehen löytymiseen liittyneitä havaintoja. Jutussa ilmaistiin kuitenkin oletus siitä, ettei tutkimuksissa tulla löytämään läpimurtoa vähään aikaan. Tutkimuksissa oli lehden mukaan edessä ”pitkä tie”.

Ensimmäisen kerran poliisin tiedotuslinjan muutoksen jälkeen, myös Heinäveden nimismies kommentoi tutkimusten tilannetta lehden numerossa 254/1959³⁰⁸. Helsingin Sanomien mukaan nimismies Rauteva kertoi olevansa kykenemätön seuraamaan Tulilahden murhatutkimuksia muun työtaakkansa vuoksi, vaikka osa havainnoista kiertääkin hänen kauttaan. Rauteva ei muutoinkaan halunnut puhua asiasta, sillä ”yhteydenpito sanomalehtiin on jätetty yksinomaan keskusrikospoliisin tutkimuspäällikön käsiin”.

³⁰³ Helsingin Sanomat 244/10.9.1959, 16.

³⁰⁴ Helsingin Sanomat 245/11.9.1959, 13.

³⁰⁵ Helsingin Sanomat 247/13.9.1959, 18.

³⁰⁶ Helsingin Sanomat 250/16.9.1959, 14.

³⁰⁷ Helsingin Sanomat 252/18.9.1959, 19.

³⁰⁸ Helsingin Sanomat 254/20.9.1959, 16.

Tiedotuslinjan vastainen asenne nousikin jälleen esiin seuraavassa numerossa³⁰⁹, jossa lehti sätti poliisiin salanneen vankikarkuri Lauri Haimilahden käyttämisen Heinävedellä. Toimittajan mukaan poliisi halusi virheellisellä lausumallaan estää toimittajien ja lehtikuvaajien paikallaolon. Aikaisemmin toimittajien kanssa yhteistyötä tehnyt ylietsivä Ahti Pantzar oli myös vaitelias³¹⁰, kun lehti tiedusteli häneltä leirialueelta löydetyn veitsen yhteydestä kaksoismurhaan. Tiedottamisen keskittäminen oli ilmeisesti otettu vakavasti koko poliisiorganisaatiossa.

Tutkimusten eteneminen ilman tulosta näkyi Helsingin Sanomien numerossa 265/1959, jossa julkaistiin sisäministeri Eino Palomäen kannanotto otsikolla ”*Poliisi kesää arvostelun*”. Palomäki puolusti poliisin toimintaa julkisen arvostelun keskellä:

Osa maamme poliisikunnasta on viime aikoina joutunut kovalle koetukselle sen johdosta, että selvittämättömien raakojen murhatapausten sarjaan on liittynyt kansamme mielialoja kovasti kuohuttanut Heinäveden tapaus, sanoi sisäministeri Eino Palovesi esittäessään eilen valtiovallan tervehdyksen Kymen läänin poliisipäällystöpäivien osanottajille. Tämän johdosta on jopa eräiden sanomalehtien palstoilla kohdistettu arvostelua poliisikuntaan, ministeri jatkoi. Näissä olosuhteissa pidän velvollisuutenani huomauttaa, että maamme poliisikunta on koulutuksensa, erilaisiin rikostutkimuksiin erikoistuneisuutensa ja tunnollisuutensa puolesta kansainvälisestikin ottaen täysin arvostelun kestävä. Esimerkiksi Heinäveden tapauksessa toimitettiin kiireesti niin Mikkelin ja Kuopion läänin tutkijoista kuin myös myöhemmin keskusrikospoliisista Helsingistä parhaat miehet riittävin vahvoin voimin murhapaikalle selvittämään tapausta. Keskusrikospoliisin johdolla he ovat täysin tunnustusta ansaitsevalla tavalla ylipitkin työpäivin tehneet murhan selvittämiseksi kaiken mikä inhimillisesti katsoen on ollut mahdollista. On vain valitettavaa, että olosuhteet ovat olleet murhamiehen puolella. Lopuksi ministeri Palovesi huomautti, että julkisessa sanassa olisi vastaisuudessa vältettävä sensaatioon pyrkivää kirjoittelua rikosten kohdalla, koska se saattaa olla omiaan vaikeuttamaan rikosten selvittämistä³¹¹

Paloveden puhe oli osoitettu tueksi poliisille eikä siinä kriittisesti arvioitu poliisin toimintaa. Kyseessä oli eräänlainen ilmapiirin nostatuspuhe ja tuen osoitus poliittiselta johdolta poliisikunnalle. Poikkeuksellista oli ministerin vahva ulostulo ja se, että hän pyrki poliittisen johdon taholta ohjaamaan sanomalehtien toimintaa moittimalla sensaatiohakuista kirjoittelua. Helsingin Sanomat julkaisi ministeri Paloveden puhetta sellaisenaan eikä kommentoinut sitä lehdessä muutoin mitenkään. Lehden poliisia kohtaan osoittama arvostelu oli ollut maltillista ja todennäköisesti se ei itse katsonut edustavansa sitä osaa sanomalehdistöstä, johon ministerin kritiikki kohdistui.

Seuraavassa numerossaan Helsingin Sanomat kirjoitti³¹² kuitenkin negatiiviseen sävyyn Heinäveden tutkimusten edistymisestä. Lehden mukaan tutkimuksissa ei ollut tapahtunut olennaista edistymistä eikä tutkimuskeskus Heinävedellä ollut antanut lehdelle mitään uutta tietoa. Lehtijutussa käytiin lyhyesti läpi naisten matkareittiä Heinävedellä. Juttu päättyi kuvaamaan tutkimuksen ympärille levinnyttä pessimististä henkeä:

³⁰⁹ Helsingin Sanomat 255/21.9.1959, 3.

³¹⁰ Helsingin Sanomat 256/22.9.1959, 13.

³¹¹ Helsingin Sanomat 265/1.10.1959, 13.

³¹² Helsingin Sanomat 266/2.10.1959, 6.

Suuren yleisön mielenkiinto näyttää vähitellen laimenevan Heinäveden kaksoismurhan selvittämiseen ja yleinen pessimismi tuntuu olevan vallalla kaikkialla muualla, paitsi tutkijaviranomaisten keskuudessa.³¹³

Toimittaja nimimerkillä ”IM” oli valinnut jutun päätteeksi edellä kuvatun negatiivis-sävytteisen toteamuksen. Tutkimusten hiljaiselo merkitsi myös sanomalehdistölle uutisaiheiden puutetta, koska tutkijaviranomaisilla ei ollut uutta kerrottavaa. Todennäköisesti vaikeneva tiedotuslinja vaikeutti lehden uutisointia joka tapauksessa, koska poliisi ei tutkintojen alkuvaiheen tapaan kertonut tutkintojen edistymisestä avoimesti.

Helsingin Sanomat pyrki ottamaan murhatapauksen ratkaisun omiin käsiinsä ja uutisoi³¹⁴ 7.10.1959 saaneensa selville omien tutkimustensa kautta mahdollisen epäillyt Heinävedellä tapahtuneisiin henkirikoksiin. Lehti oli selvittänyt Eine Nyysösen tuttavaperheen poikien omistavan mopedin, jolla nämä olivat murha-aikaan tehneet retken Kuopioon. Perusteluiksi uutisoinnilleen lehti kertoi poikien oudon käytöksen. Pojat olivat lehden mukaan retkeltä tultuaan purkaneet mopedin ja mahdollisesti maalanneet sen sinisestä punaiseksi. Lehden toimittajan saamien tietojen mukaan toinen veljeksistä oli otettu kiinni. Muuta tietoa ei lehti kyennyt saamaan, sillä poliisi noudatti tutkimuksissa ”*mitä suurinta vaiteliaisuutta*”. Poliisimyönteisen oloisena asiana lehti päätti juttunsa tummennetulla kirjoitettuaan vetoomukseen, jossa se valitti eräiden asiasta tietävien henkilöiden vaienneen tiedoistaan. Vetoomuksessa lehti yritti todennäköisesti herätellä yleisää kertomaan lisää havainnoistaan. Tekstin painavampi kirjoitusmotiivi saattoi kuitenkin olla se, että lehti saisi asian tiimoilta uutisoitavaa.

Lehti jatkoi oman ilmiantonsa uutisointia seuraavassa numerossa³¹⁵, jossa se päätyi jälleen valittelemaan tiedonsaannin vaikeuksia. Lehden mukaan pidätetty mies oli poliisin tuntema rikollinen, jonka liikkeistä ei ollut täyttä varmuutta. Näin ollen mies oli joutunut ”*mitä kriittillisempään valokeilaan*”. Toimittaja oli pyrkinyt saamaan selville, millainen pidätetyn miehen alibi oli. Tämä oli kuitenkin epäonnistunut, vaikka lehden tekemät tiedustelut oli ulotettu ”*korkeimpiin portaisiin*”. Tyytymättömyys poliisiin tuli esille myös myöhemmin samassa lehdessä³¹⁶, kun Helsingin Sanomat uutisoi Uudenmaan poliisipäällystön päivistä. Jutussa lainattiin ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarvan puolustuspuhetta, jonka yhteydessä mainittiin poliisia kohtaan esitetty arvostelu ja sen tilastollinen puolustus. Lehti ei ottanut kantaa lainaamaansa Jarvan puheeseen. Lähes yhtenevä maininta Jarvan puheen kanssa julkaistiin myös seuraavan päivän numerossa³¹⁷, jossa oli lyhyt katsaus Tampereen rikospoliisin päällikkö Aarne Turusen katsauksesta koskien Tampereella järjestettäviä poliisin opintopäiviä. Ilmeisesti Helsingin Sanomat koki tarpeelliseksi poimia poliisiviranomaisten puheista juuri ne kohdat, joissa oli puolustauduttu arvostelua kohtaan.

Helsingin Sanomat joutui pian tunnustamaan lyhyessä jutussaan³¹⁸, ettei sen antama vinkkitieto pitänyt paikkaansa. Lehti yritti löytää syyllistä veljesparista, joka ei todellisuudessa ollut Eine Nyysösen tuttavina. Poliisin tutkimusten seurauksena selvisi, että veljekset eivät olleet käyneet Heinävedellä tai purkaneet mopoaan. Tutkimusten lopputulos

³¹³ Helsingin Sanomat 266/2.10.1959, 6.

³¹⁴ Helsingin Sanomat 271/7.10.1959, 7, 20.

³¹⁵ Helsingin Sanomat 272/8.10.1959, 7.

³¹⁶ Helsingin Sanomat 272/8.10.1959, 16.

³¹⁷ Helsingin Sanomat 273/9.10.1959, 6.

³¹⁸ Helsingin Sanomat 273/9.10.1959, 10.

oli näpätys lehdelle, joka yritti poliisia kohtaan esiintyneen arvostelun keskellä itse vauhdittamaan tutkimuksia löydettyään saamiensa tietojen perusteella potentiaalisen syyllisen.

Samassa lehden numerossa Helsingin Sanomat julkaisi näyttävän raportin lehdistön roolista rikosuutisoinnissa. Se pohjautui Uudenmaan poliisipäällystöpäivillä käytyihin keskusteluihin. Jutussa siteerattiin toimittaja Lars Bruunin, poliisikometaja E. Gabriessonin, ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarvan, rikospoliisin päällikkö Olof Blomin ja poliisineuvos Kosti Vasan mielipiteitä. Poliisin ja sanomalehdistön mielipiteen vaihdossa tuli esille luottamuksen tärkeys mutta samalla myös erilaiset linjaukset tiedottamistarpeesta. Jutun mukaan lehdistöllä oli suorainen velvollisuus kertoa rikostapauksista. Heinäveden henkirikostutkinta sai tilaisuudessa lehden mukaan tunteet kuumenemaan:

Eräissä puheenvuoroissa mielipiteet lehdistön ja poliisin suhteista kärjistyivät huomattavasti Heinäveden tapausten tiimoilta. Katajanokan kerhon keskustelutilaisuutta rasitti ajan henki. Ja tämän hengen rasituksen syyksi kai lienee laskettava eräät epäasiallisuudet keskustelutilaisuuden järjestelypuolessa. Mutta hyvä niinkin.³¹⁹

Jutun lainaus jätti lukijalle epäselväksi sen, miten lainauksessa mainitut epäasiallisuudet järjestelypuolessa olivat saattaneet vaikuttaa keskustelun kulkuun. On mahdollista, että poliisin ja lehdistön tapaaminen oli järjestetty alkoholitarjoilun kera, joka saattoi mahdollistaa tunteiden kuumenemisen keskustelun aikana. Lehtijuttu kuitenkin osoitti erillisellä maininnallaan, että Tulilahden tapaus oli todennäköisesti poliisin ja sanomalehdistön välejä todennäköisesti eniten hiertänyt tapaus 1950-luvun lopulla.

Uutisointi Heinäveden kaksoismurhan tutkimuksista harveni lokakuun aikana huomattavasti. Uutisoinnin tyyli ei kuitenkaan Helsingin Sanomilla juurikaan muuttunut. Toimitus oli ottanut tavakseen aloittaa asiaa käsittelevät juttunsa pessimistisellä toteamuksella ”ei uutta”. Samaan tapaan alkoi juttu myös 15.10.1959 kirjoitettu³²⁰ pieni uutinen. Tutkimuksia johtanut varatuomari Vainio oli ollut lehden tiedustelujen suhteen vaitelias eikä lehti ollut saanut juurikaan uutta tietoa. Poliisin tutkintavahvuus Heinävedellä oli saatu selville, joka lehden mukaan oli 16. Lehti vetosi poliisin suulla yleisöön, jotta nämä jatkaisivat vihjeiden antamista.

Seuraava uutinen oli Heinäveden tilanteesta kirjoitettu 25.10., jolloin uutisoinnin aiheena oli Heinäveden tutkimuskeskuksen lakkauttaminen. Uutisessa valitettiin poliisin vaikenemista ja uutinen oli kirjoitettu lehteen ”*tietämän mukaan*” eli ilmeisesti kyseessä olivat oletuksiin tai huhupuheisiin perustuneet seikat. Uutisen loppupuolella kerrottiin tutkimusten ympärillä velloneesta arvostelusta:

Juttuun on kautta sen selvittelyn liittynyt monia ikäviä lisäpiirteitä. Viime aikoina ovat monet nimettömät ja osin nimellisetkin henkilöt alkaneet lähettellä solvauskirjeitä lehti uutisissa mainituille henkilöille. Osa kirjeistä on osoitettu tutkijoille, joita vaaditaan pidättämään milloin mikin heinäveteläinen. Useimmat ilmiannot ja syytökset on tehty täysin perusteitta.³²¹

³¹⁹ Helsingin Sanomat 273/9.10.1959, 23.

³²⁰ Helsingin Sanomat 279/15.10.1959, 12.

³²¹ Helsingin Sanomat 289/25.10.1959, 7.

Yksittäisten ihmisten vahva tunneside Heinäveden kaksoismurhaan sai todennäköisesti aikaan epäterveitä reaktioita, jotka kohdistuivat pienellä paikkakunnalla poliisin kuulusteltavina olleisiin ja lehtien uutisissa mainittuihin ihmisiin. Samassa yhteydessä myös poliisi lienee saaneen osakseen arvostelua tutkimusten hitaasta etenemisestä.

27.10.1959 ilmestyneessä lehdessä kerrottiin³²² lyhyesti kolmesta pidätetystä, joiden yhteyttä Tulilahden tapaukseen tutkittiin. Lehti oli kertomansa mukaan saanut puhelinyhteyden varatuomari Vainioon, mutta tämä ei ollut ehtinyt lukea raportteja eikä täten voinut antaa lisävalaistusta toimittajalle. Lehti totesi, että pidätykset antavat koko maassa ”*paljon puheenaihetta*”. Tämä ei kuitenkaan pidentänyt uutisniukkaa juttua tutkimusten etenemisestä. Tulilahden tapauksen niukkaa uutislinjaa jatkoi runsaan viikon päästä ilmestynyt³²³ lyhyt katsaus, jossa poliisin todettiin jatkavan Heith -nimisen kulkurimiehen kuulusteluja. Samassa yhteydessä mainittiin, että tutkimuskeskus toimii kirjoitusajankohtana Varkaudessa. Uusia ilmiantoja lehden mukaan ei ollut enää poliisi tullut, vaikka näitä olikin toivottu. Heithin kuulusteluista kerrottiin lehdessä päiviä myöhemmin³²⁴ lisää. Tässä yhteydessä kuulusteltavan kerrottiin olevan Tulilahden tutkijoiden kuultavana. Miestä kuvailtiin jutussa aggressiiviseksi, hermosairaaksi ja henkilöksi, joka tekeytyy ”*hulluksi*”. Myöhemmin³²⁵ lehdessä todettiin, että tämä ”*metsäsissiksi*” nimetty henkilö oli tunnistettu väärin, koska tieto ei ollut kulkenut Vaajakosken poliisiasemalta muualle. Tästä huolimatta lehti kertoi henkilön olevan Heinäveden tutkijoiden kuultavana.

Helsingin Sanomat julkaisi uutisen 7.11.1959³²⁶, jossa käsiteltiin lehdistön asemaa rikosuutisoinnissa. Kirjoitus perustui Nuoret Lakimiehet ry:n järjestämään keskustelutilaisuuteen Satakuntalaisen Osakunnan tiloissa ja sen aiheena oli ollut ”*Sanomalehdistön rikosreportaashit*”. Lehti nosti esiin neljä ongelmaa, jota sanomalehdistön uutisointi voisi aiheuttaa. Niitä olivat jutun mukaan rikollisuuden edistäminen, rikosten selvittämisen vaikeutuminen, haitalliset vaikutukset oikeudenkäynteihin ja yksilön lain suomien oikeuksien loukkaaminen. Keskusteluun osallistuneet professori Bruno A. Salmiala ja oikeusneuvosmies Onni Seppä totesivat lehdistön olevan eräänlainen julkinen valvoja, jolla on tämän tehtävän kannalta tärkeä rooli. Poliisin roolista Seppä totesi, että poliisi on viranomaisena antanut liian herkästi arkaluontoisia tietoja lehdistölle motiivinaan säilyttää hyvät suhteet tiedotusvälineiden edustajiin. Arkaluontoisten tietojen antaminen tutkintavaiheessa saattoi keskustelijan mukaan johtaa siihen, että rikollinen saa ”*arvokkaita viitteitä*”. Juttu päättyi toteamukseen, että aiheesta syntyi vilkas keskustelu.

Helsingin Sanomat sai marraskuun puolivälin tienoilla yhteyden³²⁷ tutkimuksia johtavaan varatuomari Vainioon, joka kertoi odottavansa siirtoa takaisin Helsinkiin. Vainio kertoi, että radio- ja puhelinyhteys Heinävedelle säilyy edelleen. Lehti tiedusteli Vainiolta poliisin toimintaa koskien tutkimuksia Valamon siirtolaisuostarissa. Lehden mukaan alueen ortodoksiset asukkaat olivat ”*syvästi loukkaantuneet*” ja pitivät tapahtumia ”*skandaalin tavoitteluna*”. Lehden haastattelema Vainio totesi vain sen, että

³²² Helsingin Sanomat 291/27.10.1959, 13.

³²³ Helsingin Sanomat 300/6.11.1959, 5.

³²⁴ Helsingin Sanomat 305/11.11.1959, 14.

³²⁵ Helsingin Sanomat 306/12.11.1959, 14.

³²⁶ Helsingin Sanomat 301/7.11.1959, 4.

³²⁷ Helsingin Sanomat 307/13.11.1959, 15.

luostarissa on saatettu käydä vain ”*tiedusteluja tekemässä*” eikä niiden pitäisi heittää varjoa pyhäkköalueen ylle.

Kymenlaakson poliisin yhdistyksen opintopäivillä keskusteltiin marraskuussa 1959 poliisin ja lehdistön välisestä suhteesta. Päivillä oli mukana ”*korkeinta poliisipäällystä*”. Lehdistön ja poliisin välisistä suhteista olivat alustamassa Helsingin Sanomien mukaan³²⁸ poliisitarkastaja Olli Asteljoki ja toimitussihteeri Ynselmi Hyvärinen. Alustukset aiheuttivat jutun mukaan ”*erittäin vilkkaan*” keskustelun. Hyvärisen mukaan osa sanomalehdistöstä on nauttinut erikoisasemaa poliisin silmissä. Poliisi ei jutun mukaan ottanut tähän kantaa, vaan valitti välineistön puutetta. Se oli johtanut siihen, ettei lehdistöpalvelu voinut aina palvella asianmukaisella tavalla. Todennäköisesti aihe oli valikoitunut opintopäiville poliisikunnan omasta aloitteesta. Vilkas keskustelu antoi viitteitä siitä, että asia kuohutti poliisikuntaa vahvasti ja asiasta haluttiin käydä keskustelua.

Helsingin Sanomien uutiset Tulilahden murhatapauksesta vähenivät oleellisesti marraskuun 1959 aikana. Asiaa sivuttiin pienellä uutisella³²⁹ Riitta Pakkasen ja Eine Nyysösen muistokiven hankinnasta. Seuraava aiheeseen liittyvä juttu³³⁰ julkaistiin vasta 11. päivänä joulukuuta. Siinä käsiteltiin sotien ajan jälkeisiä ratkaisemattomia henkirikoksia, joista käsiteltiin neljää. Esiin nostettiin vuonna 1953 murhatun Kyllikki Saaren tapaus, vuonna 1955 kuolleen Elli Immon tapaus, Lammin Poikmetsän kaksoismurhatapaus vuodelta 1958³³¹ ja Heinäveden kaksoismurha lehden ilmestymisvuodelta. Lehti kertoi, että Heinäveden tutkimuksissa on muodostettu yli 1000 ihmisen kortisto ja lukuisia ihmisiä on puhutettu. Jutun sisältö oli lähinnä kertausta näistä rikostapauksista, koska uusia uutisia niiden tiimoilta lehti ei ollut saanut. Jutussa ei sellaisenaan otettu kantaa poliisin toimintaan, mutta kuvattiin tutkimusten laajuutta.

Joulukuun puolivälissä lehdessä julkaistiin lyhyt artikkeli³³² otsakkeella ”*Poliisi ja lehdistö*”. Jutun mukaan kysymys aiheessa on ensisijaisesti lehdistön ja rikospoliisin välisistä suhteista. Artikkelin oli eräänlainen referaatti Poliisimiehen joulunumerosta, jossa nimimerkki ”*Laicus*” kirjoitti³³³ samasta teemasta. Helsingin Sanomat oli muokannut alkuperäistä otsikkoa mainiten jutun sisällä muodossa ”*Ne vietävän sanomalehden*”. Poliisimiehen jutun referoinnin päätteeksi Helsingin Sanomien toimitus analysoi poliisin tiedotustilannetta ja ehdottaa poliisin tiedotuksen uudelleen organisoimista:

Meidän kolmen suurimman kaupunkimme poliisilaitokset ovat jo sitä suuruusluokkaa, ettei vasen käsi aina tiedä, mitä oikea tekee. Sen vuoksi olisi jo nyt viimeistään aika suunnitella poliisin tiedotustoiminnan tarkoituksenmukaista keskittämistä. Sanomalehtimiehet hyvin ymmärtävät sen epäröinnin, millä alemmat poliisimiehet antavat tietoja lehdille vähäpätöisimmissäkin tapauksissa. Toisaalta ne ymmärtävät senkin, ettei korkein viskaali voi tehtäviensä moninaisuuden vuoksi aina olla selvillä suurenkaan jutun kaikista vaiheista. Eikö

³²⁸ Helsingin Sanomat 311/17.11.1959, 6.

³²⁹ Helsingin Sanomat 318/24.11.1959, 14.

³³⁰ Helsingin Sanomat 334/11.12.1959, 22.

³³¹ Helsingin Sanomat 118/3.5.1961, 11. Karjanhoitaja Irma Vuorinen kertoi surmanneensa kiivastuksissaan vanhaemäntä Aleksandra Lampisen ja tämän tyttären Eeva Esteri Lampisen. Vuorinen oli lähtenyt kertomansa mukaan ostamaan talosta munia ja ottanut kirveen mukaan porrashavujen katkomista varten. Vuorinen oli viipynyt talossa pari tuntia, jonka aikana käydyissä keskusteluissa oli tullut esille Vuorisen avioton lapsi. Emäntä oli puhunut Vuorisen mukaan lapsesta loukkaavasti, joka oli johtanut sekä emännän että tämän tyttären kuolemaan.

³³² Helsingin Sanomat 338/15.12.1959, 5.

³³³ Poliisimies 23-24/1959, 889-892.

sen vuoksi voitaisi ajatella erikoista tiedotusvirkamiestä, joka tehtävässään ottaisi asiansa mahdollisimman vähän virkamiesmäisesti, mutta jolla olisi tietyt ja täsmälleen määrätyt valtuudet esimiehiltään antaa tietoja sekä aina ajan tasalla oleva aineisto, josta riittäisi sanomalehdille jaettavaksi. Eihän kysymyksessä tarvitsisi edes olla yhden päätoimisen herran, vaan tehtävä voitaisiin eri osastoilla uskoa sivutoimena hoidettavaksi.³³⁴

Helsingin Sanomat oli sanomalehtenä huomannut, kuinka tietojen saaminen poliisilta ei juurikaan keskittynyt tietylle henkilölle. Ilmeisesti toimittajat joutuivat usein etsimään käsiinsä juuri niitä henkilöitä, jotka uutisoidusta jutusta tiesivät jotain. Toisaalta toimitusta lienee harmittanut se, että esimerkiksi Tulilahden tapauksessa keskitetty tiedottaminen vaikeutti toimittajien työtä. Tutkimuksia johtanutta Vainiota oli ehkä vaikea saada kiinni ja hän omasi niukan tiedotuslinjan. Jutusta voi päätellä, että lehti ei ollut tyytyväinen poliisin jakamaan tiedon määrään. Siksi se halusi Poliisimiehen juttua mukailleen kannustaa poliisin tiedotustoiminnan uudelleen organisoimiseen. Toimitus esitti ajatuksen henkilöstä, jolla olisi jatkuvat valtuudet jakaa tietoa. Tässä kohden lehti ei ottanut huomioon sitä, että poliisin kannatti jakaa tietoa tutkinnasta harkiten. Tätä taustaa vasten mahdollisella tiedottajallakaan ei olisi ollut avoimia kortteja tiedottamisen suhteen.

Vuodenvaihteessa 1959-1960 oli lehdessä vähän viittauksia Heinäveden tapaukseen. Joulukuun numerossa 1959 oli Helsingin Sanomat nostanut kuvin kerrottuun vuosikertomukseen³³⁵ valokuvan Riitta Pakkasen ja Eine Nyysösen hautajaisista. Kuvatekstissä kerrottiin, kuinka etsinnät tuottivat järkyttävän tuloksen naisten ruumiiden löytyessä. Lisäksi tekstissä kerrottiin, että murhaajan henkilöllisyys on ”yhä selvittämättä”. Tammikuun 1960 neljännessä numerossa³³⁶ kerrottiin uusista vihjetiedoista, joita poliisi on käynyt Heinävedellä tarkistamassa. Jutun mukaan apulaispoliisipäällikkö Arvi Vainio oli saanut tapaukseen liittyvän ”ilmoituksen”, jonka vuoksi tarkistuksia tehtiin paikkakunnalla. Naisten tavaroista oli edelleen kateissa Altissa -merkkinen kamera, kello, Panama -hatut, kenkiä ja eräitä vaatekappaleita. Poliisi pohti jutun mukaan yhteyttä myös Birminghamissa sattuneisiin henkirikoksiin, joihin liittyen oli viranomaisille tulossa Interpolin kirje.

Henkirikostutkinta nousi uudelleen otsikoihin³³⁷ helmikuussa 1960, jolloin lehti uutisoi vangin kuulustelusta. Keskusrikospoliisi oli kuulustellut Vaasan lääninvankilassa säilytettyä vankia, jonka hallusta oli löytynyt Sairaanhoidajalehden heinäkuun numeron sivu. Helsingin Sanomien mukaan tutkimuksen ”nykyvaiheissa” miehestä ei voi kertoa enempää. Seuraavana päivänä lehti oli kuitenkin saanut tietoonsa, että vuonna 1923 syntyneellä vangilla oli ”suoranainen mania” kerätä haltuunsa erilaista rihkamaa. Lehden sivun lisäksi vangilta löydettiin pankin kotelo, joka myös murhatuilla naisilla oli mukanaan pyörämatkallaan. Vanki oli lehtijutun mukaan kertonut käyttävänsä lehden sivua käymäläpaperina. Toimitus oli ottanut yhteyttä vankitiedon tiimoilta myös Hämeen lääninrikospoliisikeskuksen päällikkö, komisario R. I. Holloon. Lehti halusi tietää, onko epäillyllä yhteyttä Lammin Poikmetsän vuonna 1958 tapahtuneeseen kaksoismurhaan. Poliisi kertoi lehdelle, että vangilla oli tähän surmatyöhön liittyen alibi.

Helsingin Sanomat nimesi vangin seuraavana päivänä³³⁸ ja kertoi nimeksi Runar Holmströmin. Tutkimuksia johtanut apulaispäälikkö Arvi Vainio antoi lehdelle

³³⁴ Helsingin Sanomat 338/15.12.1959, 5.

³³⁵ Helsingin Sanomat 352/31.12.1959, 10.

³³⁶ Helsingin Sanomat 4/5.1.1960, 3.

³³⁷ Helsingin Sanomat 30/1.2.1960, 3.

³³⁸ Helsingin Sanomat 32/3.2.1960, 13.

lausuman, jonka mukaan Holmströmin osuutta Tulilahden tapauksessa oli paisuteltu. Pankin kotelo, jonka arveltiin liittyvän Riitta Pakkaseen, oli löytynyt hänen kotoaan. Vainion ilmoitus ei kuitenkaan hiljentänyt asiasta noussutta pienimuotoista kohtua, sillä jo 5.2. lehti uutisoi³³⁹ vangin siirtämisestä Lieksaan rikospoliisiin saattamana. Vankia oli käytetty Heinävedellä, jossa häntä näytettiin mahdollisille silminnäkijöille. Toimittajien yhteydenottojen vuoksi Keskusrikospoliisin ylietsivä Eerola oli kertonut lehdelle, että tiedotuslinjaan ei ole tullut muutosta. Tiedotuksesta vastasi Eerolan mukaan edelleen Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö, varatuomari Arvi Vainio. Toimittaja oli kuitenkin saanut sen käsityksen Eerolan kanssa keskustellessaan, että ilmassa oli tiettyä toivekuutta. Etsivä oli vastannut toimittajalle tämän kysymyksiin ”*kaksiselitteisesti*”. Lehti ei tyytynyt tiedotuslinjaan, vaan kertoi ottaneensa selville lisää vangin kuljetusreitistä ja kertoi samalla 4-5 saattomiehen vahvuisesta poliisivartiosta. Lieksasta vanki oli kuljetettu Hattuvaaran kylään, jossa työskenteli yksi silminnäkijöistä. Lehden tavoittama silminnäkijä kertoi lehdelle tunnistaneensa vangissa samoja kasvopiirteitä, kuin hänen aiemmin havaitsemassaan miehessä. Lehden saamista tiedoista poiketen varatuomari Vainio oli ilmoittanut lehdelle, ettei edelleenkään mitään sellaista ole tullut selville, joka yhdistäisi vangin Tulilahden tapaukseen. Vainion kieltävä linja ei tuntunut uskottavalta, koska Helsingin Sanomat oli samalla saanut tietoonsa seikkoja, joiden esiintulo kertoi merkittävästä käänteestä henkirikostutkinnassa.

Runar Holmströmin kuva julkaistiin Helsingin Sanomien numerossa 37/1960.³⁴⁰ Lehti kertoi, että tutkimusten pääpaino oli siirtynyt Helsinkiin, jonne Holmström oli kuljetettu. Holmströmin Itä-Suomessa tekemien varkauksien vuoksi poliisi oli tutkimassa lehden mukaan tämän käyttämiä reittejä. Jutussa kerrottiin, että epäillyltä oli takavarikoitu puukko, jolla oli tehty vuolukokeita. Tutkimuksia johtanut Vainio ei kuitenkaan halunnut kommentoida lehdelle sen saamia tietoja. Jotain kautta toimitus oli saanut tietoonsa Holmströmin rikoshistoriaa ja tämän väkivaltaisia taipumuksia. Lisäksi lehti kertoi, että Holmström on taannoin käynyt käsiksi nuoreen naiseen. Kyseisen tapauksen osalta Holmström tuomittiin ryöstön yrityksestä 4 vuodeksi kuritushuoneeseen.

Tutkintautisointi tuli entistä näyttävämmäksi Helsingin Sanomien sivuilla, kun lehti julkaisi³⁴¹ ison otsikon kertoen, että poliisi saattaa olla Tulilahden murhaajan jäljillä. Lehti kertoi, että läpimurto on ”*räjähtänyt pommin tavoin kaikkialla maassa*”. Kahdelle sivulle jaettu juttu, oli huomattavan pitkä analyysi Holmströmin persoonasta ja mahdollisista yhteyksistä henkirikokseen. Ohessa julkaistiin myös Holmströmistä otettu sivu- ja etuprofiilikuva. Lehti kertoi, että 26.10.1923 syntynyt sekatyömies Erik Runar Holmström on sama mopedimies, joka on yhdistetty Heinäveden kaksoismurhaan. Lehti kertoi, että aavistus asiasta oli olemassa, kun ”*oli kuultu*” vangin kuljetuksista Itä-Suomeen. Lehden mukaan silminnäkijäpariskunta oli tunnistanut Holmströmin samaksi, joka oli seurannut tyttöjä Heinäveden Vihtarin suunnalla. Juttua varten lehti oli saanut Keskusrikospoliisin tiedonannon asiasta. Lehti päätteli, että tiedonantoa on edeltänyt useiden sitovien todisteiden löytäminen. Näitä lehden mukaan olivat Holmströmin purkama sininen mopedi, Sairaanhoidajalehden sivu sekä Holmströmin liikkuminen Itä-Suomessa.

³³⁹ Helsingin Sanomat 34/5.2.1960, 13.

³⁴⁰ Helsingin Sanomat 37/8.2.1960, 3.

³⁴¹ Helsingin Sanomat 39/10.2.1960, 5.

Lisäksi lehti muistutti Holmströmin väkivaltaisesta käytöksestä ja tämän sairaalahoitojatkosta Pitkäniemen sairaalassa vuonna 1949.

Kuva 36. Runar Holmström yhdistettiin Heinäveden kaksoismurhaan näyttävästi Helsingin Sanomissa helmikuun alussa 1960.³⁴²

Ainakin osa lehden saamista tiedoista oli peräisin Keskusrikospoliisilta, koska jutun ohessa julkaistiin³⁴³ poliisin vetoamus puhelinnumeroineen vihjetietojen saamiseksi. Lehti kertoi, että ”*munsalainen suurvaras*” on usean silminnäkijän tunnistama mopedimies. Uutisoinnin läpimurrosta huolimatta Helsingin Sanomat kertoi, että paikalliset viranomaiset jatkavat ”*tiettyä varovaisuutta*” lausunnoissaan. Lehti oli kuitenkin saanut juuri viranomaisilta tietoonsa, että Holmströmillä oli ”*sairaanloinen kätkemisen ja peittämisen halu*”. Lehti yhdisti tiedon siihen tosiasiaan, että murhapaikalla oli uhrien omaisuutta kätkeyty useaan eri paikkaan. Toimitus oli soittanut Heinävedelle ja tavoittanut useita paikkakuntalaisia kommentoimaan tapausta ja pyrkinyt jutussaan liittämään Holmströmin lehdelle annettujen silminnäkijälauseiden avulla henkirikoksiin. Poliisin antamat tiedot olivat todennäköisesti auttaneet lehteä laatimaan paljon palstatilaa vaatineen juttunsa. Viranomaisten roolia jutussa ei kiiteltä tai kritisoitu, vaan pääpaino oli Holmströmin persoonassa ja tämän mahdollisissa yhteyksissä Tulilahden tapaukseen.

Uutisointi jatkui seuraavana päivänä³⁴⁴ jutulla, jonka otsikossa Holmströmin todettiin olevan syytön Kyllikki Saaren murhaan. Lisäksi jutussa kerrottiin poliisin selvittävän Tulilahden tapauksen yhteyksiä Elli Immon ja Lammin Poikmetsän henkirikoksiin. Helsingin Sanomat osasi kertoa, että tutkimusten kohteena ollut

³⁴² Helsingin Sanomat 39/10.2.1960, 5.

³⁴³ Helsingin Sanomat 39/10.2.1960, 14.

³⁴⁴ Helsingin Sanomat 40/11.2.1960, 16.

Sairaanhoitajalehden sivu oli 378 ja 388. Tästä päätellen lehti on onnistunut saamaan hyvinkin tarkkoja tietoja tutkimuksista. Tätä tukee myös jutun loppupuolella esitetty kronologinen kertomus Holmströmin sijainnista ja tämän tekemistä rikoksista. Jutusta ei selviä, mitä kautta lehti on saanut tietonsa. Poliisimiehistä lehti mainitsee Heinäveden nimismies Ilmari Rautevan, joka oli jutun mukaan vastaanottanut huomattavan määrän uusia ilmoituksia rikosta koskien. Lehti intoutui myös kertomaan, kuinka ”*uskomattoman paljon*” poliisi on voinut tutkimuksissaan selvittää menneiden kuukausien aikana. Lehti mainitsi nimeltä Vaasan lääninrikospoliisin tutkijat ja lähinnä komisario Axel Skogmanin, joka oli joutunut ”*pala palalta*” luomaan kokonaisuutta Holmströmin ”*retkistä ja rikoksista*”. Lehtijutussa kuvailtiin jopa Holmströmin onnistunut murto Vöyrin nimismiehen tavaroihin, jonka seurauksena Holmström oli saanut haltuunsa nimismiehen leimoja. Näiden avulla hän oli tehtaillut itselleen uuden henkilöllisyystodistuksen. Helsingin Sanomien on täytynt saada tietojaan poliisilta. On mahdollista, että tutkimusten alkuvaiheen ”*tietolähteet*” Rauteva ja Skogmann ovat tukeneet Helsingin Sanomia jutun laadinnassa.

Helsingin Sanomat kertoi³⁴⁵, että Holmströmin veli Arne Holmström oli haettu kuulusteltavaksi Keskusrikospoliisiin tämän antamien lausuntojen vuoksi. Veljen mukaan Runarin tilillä voi olla ”*himomurha*”. Lisäksi tämä kertoi käyneensä veljensä kanssa Tulilahden suohaudalla. Lehden mukaan poliisi oli kuitenkin suhtautunut tietoihin epäillen, sillä Runar oli vaikea kuulusteltava ja Arne veli ”*sitäkin suulaampi ja laverteleväinen*”. Aikaisemmista jutuista poiketen lehdessä kerrottiin Keskusrikospoliisin antamista tiedoista. Tekstissä viitattiin murhapaikalta löytyneeseen nauhankappaleeseen, josta oli tullut tärkeä todiste. Lehti oli haastatellut ”*rikosasiointuntijoita*”, jotka antoivat toimitukselle tarkempia tietoja nauhan yhteydestä tapaukseen. Lehti oli kirjoittanut osan juttupalstoista tummennetulla. Näissä tekstiosuuksissa lehti oli kirjoittanut kysymyksen ja sanasta sanaan rikosasiointuntijan antaman vastauksen. On todennäköistä, että lehden julkaisemiin lausuntoihin oli tutkimuksia johtaneen Vainion lupa, vaikka lausunnon antajien nimiä ei julkistettu. Poliisi tuntui höllentäneen tiedonantorajoitteita saatuaan varmuuden Holmsrömin osuudesta Heinäveden kaksoismurhaan.

Keskusrikospoliisin muuttunut tiedotuslinja jatkui seuraavan päivän numerossa 42/1960, jossa lehti kertoi komisario R. I. Hollon poissulkeneen Holmströmin osuuden Lammin murhiin. Lisäksi lehti kertoi Keskusrikospoliisin antaneen tiedon, että kotiseudullaan ”*lavertelijana*” tunnettu Arne on osoittautunut niukkasanaiseksi. Helsingin Sanomat jatkoi jutussa tarkkaa analyysiään Holmströmin olinpaikoista. Ilmeisesti poliisi oli antanut lehdelle tietoja epäillyn olinpaikoista, jotta kyseisten seutujen ihmiset olisivat voineet vahvistaa tietoja tai antaa uusia. Jutussa kerrottiin myös Heinäveden tutkijaviranomaisten saaneen uusia ilmoituksia Heinävedeltä. Ilmoitusten sisältämistä silminnäkijähavainnoista lehti kertoi lyhyesti. Vainio todennäköisesti pyrki ylläpitämään uutistulvan keskellä tiedotuslinjaansa, sillä seuraavan päivän numerossa³⁴⁶ tämä kertoi, että toistaiseksi mitään uutta ilmoitettavaa ei ollut. Lehdelle kuitenkin luvattiin, että kuluvalle viikolla poliisi tiedottaisi tutkimusten yhteenvedosta koskien Tulilahden ja Runar Holmströmin juttuja, jotka poliisin mukaan voitiin ”*katsoa yhdeksi ja samaksi*”.

³⁴⁵ Helsingin Sanomat 41/12.2.1960/9.

³⁴⁶ Helsingin Sanomat 43/14.2.1960, 16.

Poliisi joutui sanomalehtien taholta päivittäisten tiedustelujen kohteeksi. 15.2.1960 lehti oli saanut tietoonsa³⁴⁷, että Juuan poliisiviranomaisille oli jätetty Holmströmistä ilmoitus, joka liittyi tämän mahdolliseen teltan sivallukseen puukkoa käyttäen. Myös Punkaharjun poliisi oli vastaanottanut mahdollisen silminnäkijähavainnon. Helsingin Sanomat kertoi, että maakuntien poliisit ovat velvoitettuja toimittamaan kaikki saamansa tiedot suoraan Keskusrikospoliisille kuulustelukertomuksineen. Siksi maakuntien poliisit eivät kykene antamaan yksityiskohtaisia tietoja. Jutun lopuksi kerrottiin, että Keskusrikospoliisi on yhteydessä maakuntien poliisiviranomaisiin ja on edelleen kiinnostunut Holmströmin reitistä, käyttäytymisestä ja luonteenpiirteistä. On mahdollista, että lehden toimitus oli pyrkinyt saamaan tietoa maakuntien poliisiviranomaisilta, mutta melko laihoihin tuloksiin. Tätä tuki maininta lehden numerossa 45³⁴⁸, jonka mukaan toimitus oli ”eri tahoilta” saamien tietojen mukaan vahvistanut mahdollisen teltan silpomisen Juuan Sammakkovaarassa. Lehden mainitsemat ”taho” saattoivat viitata joko poliisiviranomaisiin, mutta myös lehden tavoittamiin kansalaisiin. Toisaalta hankaluuksiakin toimituksella tiedonsaannissa oli. Saman jutun yhteydessä sanomalehti totesi, että asian yksityiskohtia anneta vielä julkisuuteen. Keskusrikospoliisin antamia tiedotusohjeita noudatettiin maakunnissakin melko hyvin ja siksi Keskusrikospoliisi toimi edelleen sanomalehden pää tietolähteenä.

Rauhoittaakseen sanomalehdistön tiedonjanoa, oli Keskusrikospoliisi kertonut toimittajille ”mahdollisesta” ilmoituksesta ilmestymisviikon lopulla.³⁴⁹ Lehden saamat muut tiedot rajoittuivat siihen, että Holmströmejä oli kuulustelu laihoihin tuloksiin. Kuulusteltavat olivat osoittautuneet vaiteliaksi. Helsingin Sanomat julkaisi 19.2.1960 jutun³⁵⁰, jossa epäiltiin Holmströmin olleen läsnä surmattujen naisten hautajaisissa. Jutun tärkeämpi tieto oli kuitenkin se, että Keskusrikospoliisin laatima ”lopullinen yhteenveto” olisi valmis seuraavan viikon alkupuolella. Seuraavana päivänä 20.2.21960³⁵¹ lehti julkaisi kuitenkin uutisen, jonka mukaan Holmström asetettaisiin syytteeseen Tulilahden kaksoismurhasta. Jutun mukaan Keskusrikospoliisi katsoi saaneensa niin paljon todistusaineistoa Runar Holmströmiä vastaan, että se on lehden saamien tietojen mukaan päättänyt lähettää esitutkintapöytäkirjat Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laakkoselle. Laakkonen oli kertonut lehdelle, että Heinäveden kihlakunnanoikeus käsittelisi asiaa 30 päivän kuluessa. Lehden tiedot perustuivat Keskusrikospoliisin antamaan tiedotteeseen. Tiedotteessa kerrottiin kuulustelujen sisällöstä, joiden perusteella vain Holmström saattoi olla tekijä.

Kuulusteluissa Holmström oli tiedotteen mukaan aluksi kertonut hyvin yksityiskohtaisesti tapahtuma-ajankohdasta. Myöhemmin hän oli kuitenkin perunut kertomuksensa. Lehdistölle suunnattu tiedote päättyi kiitokseen, joka kohdistettiin poliisiviranomaisille, julkiselle sanalle ja yksityishenkilöille. Tiedotetta täydensi Keskusrikospoliisin päällikön, poliisineuvos Kosti Vasan, antama lausunto. Vasan lausunnon mukaan henkirikoksen tutkinnasta vastasi ensin Mikkelin läänin rikospoliisikeskus, kunnes Sisäasianministeriö määräsi jutun siirrettäväksi Keskusrikospoliisille ja tutkimuksia johtamaan keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Arvi Vainion. Vasa halusi kuvata poliisin käyttämiä resursseja, joiksi hän mainitsi

³⁴⁷ Helsingin Sanomat 44/15.2.1960, 9.

³⁴⁸ Helsingin Sanomat 45/16.2.1960, 13.

³⁴⁹ Helsingin Sanomat 45/16.2.1960, 13.

³⁵⁰ Helsingin Sanomat 48/19.2.1960, 14.

³⁵¹ Helsingin Sanomat 49/20.2.1960, 5.

Keskusrikospoliisin osalta 7 tutkijaa, autot ja niiden kuljettajat, 550 matkapäivää, 37000 ajokilometriä. Mikkelin läänin rikospoliisikeskuksen osalta Vasa kertoi, että tutkijoita oli ollut 7, joiden matkapäiviä oli 400 ja ajokilometrejä 30000. Pidätettyjä oli lausunnon mukaan ollut ”toistakymmentä” ja kuulusteluja yli 1000 henkilön osalta. Tutkintapöytäkirjoja oli kertynyt ”*valtava määrä*”. Tutkinnan erityisenä vaikeutena Vasa mainitsi ruumiiden löytymiseen menneen ajan ja Holmströmin vaikenemisen. Poliisineuvoksen kertomien lukujen tarkoituksena oli todennäköisesti vastata kritiikkiin, jota poliisi oli saanut tutkinnan aikana. Vasa pyrki luomaan kuvaa poliisin tekemästä työn määrästä, joka oli Suomen oloissa poikkeuksellinen.

Helsingin Sanomat alkoi seuraavana päivänä³⁵² spekuloidaan oikeudenkäynnillä, jonka pitopaikkana olisi Heinävesi. Lehti tavoitti nimismies Rautevan, joka totesi päätöksentekovastuun olevan Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laakosella. Rauteva kuitenkin suostui pohtimaan lehdelle asiaa. Tavanomaisena käräjäpaikkana toiminut agronomi Viljo Holopaisen talo olisi tarkoitukseen liian pieni. Siksi paikallisen elokuvateatterin vuokraamista oli harkittu. Samoin keskusteluissa oli ollut Rautevan mukaan uuden kansakoulun vuokraaminen, mutta se tarkoittaisi koululaisille hänen mukaansa lisälomaa. Yhteydenotto Keskusrikospoliisin ulkopuolisiin poliisiviranomaisiin tuotti toimitukselle tulosta. 22.2.1960³⁵³ lehti sai kertoa Lieksan suunnalta tulleesta vinkistä, jonka mukaan Holmström olisi nähty Heinävedellä rajavartioston ylikersantin toimesta. Varsinaista lähdettä kertomukselle ei mainittu, mutta tarkka selostus saattoi olla peräisin paikallisen poliisiviranomaisen kuulustelukertomuksesta. Keskusrikospoliisi ei laajan tiedotteensa lisäksi antanut tietoa, mutta lehti oli saanut kuitenkin selvitettyä³⁵⁴ Holmströmin siirron Vaasan vankilaan.

Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laaksonen sai vastata lehden tiedusteluihin³⁵⁵ koskien Isonkyrön käräjäoikeuden päätöstä, jonka mukaan Holmström tuli lähettää mielentilatutkimukseen. Laaksonen joutui kertomaan lehdelle, ettei ole saanut Keskusrikospoliisilta tutkinta-aineistoa eikä tämän vuoksi voinut kommentoida asiaa. Ilmeisesti Laaksonen oli kertonut lehdelle syytteen nostamisen määrääjoista, sillä lehti tiesi kertoa Heinäveden talvikäräjien alkavan maaliskuun ensimmäisenä päivänä. Kevätkäräjät oli tarkoitus pitää paikkakunnalla 25.4.1960 alkaen. Lehti kertoi myös, että mahdollisena oikeuden puheenjohtajana toimisi kihlakunnantuomari Erik Granfelt.

Maaliskuun 1960 alkupuolella lehti uutisoi Runar Holmströmin ”unilääkeitsemurhayrityksestä”³⁵⁶. Lehden mukaan Holmström oli ollut kaksi päivää tajuttomana sairaalassa. Holmström oli saanut itselleen ”*barbituurihappoa*”, jonka avulla hän oli eristyssellissään pyrkinyt vahingoittamaan itseään. Lehden toimitukselle tietolähteenä tutuksi tullut Axel Skogman oli todennäköisesti kertonut lehdelle aloittavansa tutkimukset heti palattuaan Etelä-Suomesta. Lehden mukaan oli pelko, että Holmström vie menehtyessään henkirikoksen ”*salaisuudet mennessään*”. Holmströmin vointiin tuli 3 päivän kuluttua käänne ja lehti uutisoi³⁵⁷ hänen heränneen tajuttomuudesta. Muutama päivä

³⁵² Helsingin Sanomat 50/21.2.1960, 15.

³⁵³ Helsingin Sanomat 51/22.2.1960, 2.

³⁵⁴ Helsingin Sanomat 52/23.2.1960, 12.

³⁵⁵ Helsingin Sanomat 57/28.2.1960, 17.

³⁵⁶ Helsingin Sanomat 66/8.3.1960, 17.

³⁵⁷ Helsingin Sanomat 67/9.3.1960, 13.

myöhemmin lehti tiesi kertoa muutaman rivin jutussaan³⁵⁸, että Holmström siirrettiin tapauksen johdosta Turun vankilamielisairaalaan. Siirto aiheutti myöhemmin vaatimuksia vaarallisen työn lisän ottamisesta käyttöön vankilamielisairaalan henkilökunnalle. Henkilökunta katsoi Holmströmin olevan arvaamaton ja vaarallinen. Nimimerkki ”*Joukko vankilamielisairaalan hoitajia*” vaati vastaavia lisää itselleen, kuin poliiseillekin oli kirjoitusajankohtana maksettu jo useamman vuoden ajan.³⁵⁹ Lehden numerossa 102/1960³⁶⁰ nimimerkki ”*Poliisimies*” vastasi edelliseen kirjoitukseen tylyllä tavalla:

Periaatteessa yksikään poliisimies ei olisi esitystänne vastaan, mutta – sanottakoon se opiksenne – tapa millä asiaanne hoidatte on ala-arvoinen ja tuomittava. Kas kun keskittekin ryhtyä ”ratsastamaan” mustaakin mustemman menneisyyden omaavan rikollisen nimellä... Sotain jälkeen yli 2500 poliisimiestä on joutunut lääkärihoitoon tuontapaisten vammojen saamisen seurauksena ja 20 on menettänyt henkensä, entäs, montako teidän ammattialatanne? Jos olette rehellisiä, myöntänne, että kyllä vapaana lentävän linnun kiinniottaminen luonnosta on hivenen pahempi temppu, kuin suljetusta pesäpöntöstään.³⁶¹

Mikäli nimimerkin takana todella oli poliisimies, kertoo mielipidekirjoitus virkakunnan vapaudesta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. On todennäköistä, että poliisimiehille ei oltu annettu ohjeita julkisen keskustelun osalta. Kirjoittajan valitsemat sanamuodot loivat osaltaan vastakkainasettelua, joka tuki poliisille eduksi. Asiaan liittyen julkaistiin³⁶² pieni mielipidekirjoitus, jossa moitittiin kumpaakin kirjoitusosapuolta liioittelusta ja muistutettiin monista muista vaarallisista ammateista. 27.4.1960 keskustelun viimeinen kirjoitus julkaistiin³⁶³, kun ”*Joukko Vankimielisairaalan hoitajia*” vastasi asiallisella kirjoituksella perustellen kehnoa palkkaustaan ja vaarallisia työoloja. Kirjoituksessa ei nää viitattu Holmströmiin, vaan yleisesti potilaiden arvaamattomuuteen.

Holmströmin oikeudenkäynnin odottaminen ei ollut kaikille mieleen, sillä lähes viikoittaista uutisointia seurannut A. Armassalo kirjoitti Helsingin Sanomien Yleisöltä -osastolla kriittisen oloisen kirjoituksen, joka julkaistiin³⁶⁴ maaliskuun puolivälissä:

Meillä on selvittämättömiä naistenmurhia aivan tarpeeksi, eikä poliisimme kansainväliseen tasoon sentään tosissaan usko poliisit itsekään, vaikka sitä joku maaherraksi muutettu ministerikin hakshtaisi julistamaan. Nyt olisi pieni mahdollisuus poliisilla näyttää, että edes yksi rikos saadaan valkeuteen, niin virkakunnalla on varaa leikkiä kaiken maailman mielitutkimusten kanssa. Ymmärtäkää toki, että Holmströmin tyylinen mies on mielentilatutkimuksen jälkeen niin täysin hullu, ettei se edistä totuutta oikeudessa. Olen vuorenvarma siitä, että odotus on nyt ainoastaan negatiivista.³⁶⁵

Mielipidekirjoittaja viittasi maaherralla todennäköisesti Eino Paloveteen, joka sisäasianministerin paikalta siirtyi Keski-Suomen läänin maaherraksi. Palovesi oli ministerinä toimiessaan puolustanut poliisin toimia ja korostanut poliisiviranomaisten

³⁵⁸ Helsingin Sanomat 71/13.3.1960, 9.

³⁵⁹ Helsingin Sanomat 93/4.4.1960, 21.

³⁶⁰ Helsingin Sanomat 102/13.4.1960, 32.

³⁶¹ Helsingin Sanomat 102/13.4.1960, 32.

³⁶² Helsingin Sanomat 105/17.4.1960, 30.

³⁶³ Helsingin Sanomat 114/27.4.1960, 51.

³⁶⁴ Helsingin Sanomat 74/16.3.1960, 23.

³⁶⁵ Helsingin Sanomat 74/16.3.1960, 23.

ammattitaitoa³⁶⁶. Kirjoituksensa taustaksi Armassalo mainitsi Ilta-Sanomien numerot 59 ja 60, jossa asiaa oli käsitelty. Ilmeisesti kirjoittaja katsoi oikeudenkäynnin aloituksen pitkittymisen puhtaasti poliisin syyksi. Lehti julkaisi³⁶⁷ huhtikuun puolivälissä vuonna 1960 uutisen vastauksena ”*julkisuudessa lausuttuihin epäilyihin*” Holmströmin oikeudenkäynnin viipymisestä. Isonkyrön kihlakunnanoikeuden päätös ei jutun mukaan vaikuttanut oikeudenkäynnin aikaan, vaan pelkästään tuomionantoaikaan. Lehti kertoi myös, että Mikkelin läänin poliisitarkastaja Viljo Laaksonen ei ollut saanut Tulilahden tutkintamateriaalia itselleen. Syyksi lehti kertoi tutkintamateriaalin laajuuden. Toukokuussa 1960 Helsingin Sanomissa julkaistiin³⁶⁸ pieni uutinen, jonka mukaan Holmströmin oikeudenkäynti pidetään Heinäveden välikäräjillä helluntain jälkeen. Laaksonen oli saanut esitutkinta-aineiston itselleen ja oli alkanut tutkimaan sitä.

Lehden numerossa 76/1960 uutisoitiin³⁶⁹ näyttävästi poliisialan koulutuksesta. Juttu ei sellaisenaan liittynyt Tulilahden tapaukseen, mutta siinä kerrottiin tulevien poliisien koulutuksesta. Uudeksi oppiaineeksi oli lehden mukaan otettu ”*suhtautuminen yleisöön*”. Juttu päättyi lehden toteamukseen, jossa todettiin kehityksen olevan ”*reportterin kannalta mieluisaa*”. Lehti kiitti muutosta sen suhteen, että suuri yleisö otettiin entistä paremmin huomioon ja teoria on muuttunut tässä myös käytännöksi.

Suomen Kulttuurirahasto yhteistyössä lehtimies- ja kustantajajärjestöjen kanssa järjesti vuonna 1960 lehtimieskursseja, joihin liittyvässä ohjelmassa oli toukokuun puolivälissä rikosuutisointiin liittynyt luentopäivä otsakkeella ”*Rikosuutiset lehdistössä*”. Asiasta uutisoitiin Helsingin Sanomissa analyysillä, jossa oli nostettu päivän tärkeimmät aiheet esiin. Dosentti Inkeri Anttila painotti luennossaan, että sanomalehdistöllä tulee olla oikeus julkaista rikosuutisia. Niiden julkaiseminen auttoi luennoitsijan mukaan kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteutumisessa. Lehdistön tulisi Anttilan mukaan kuitenkin tehdä hyvää yhteistyötä poliisin kanssa, jotta tämä olisi mahdollista. Lehden analyysin mukaan kiistanalaiseksi kysymykseksi Anttila mainitsi rikosuutisen julkaisuajankohdan. Lehdistön kannalta uutinen menettäisi sen julkisuusarvon, jos sen julkaisua viivytellään. Toisaalta luennossa pohdittiin uutisoinnin vaikutusta uhrille sekä tämän perheelle etenkin siinä tilanteessa, jolloin mahdollinen tuomio poikkeaa ennakoidusta tai se on lievempi. Tulilahden tapaukseen Anttila viittasi todennäköisesti puhuessaan mielentilatutkimuksesta:

Usein, varsinkin suurten juttujen rikoselostuksissa nähdään varsin pitkälle menevää tunnepitoisuutta. Valitettavaan sävyyn saatetaan todeta, että syytetty määrättiin mielentilatutkimukseen tai pääsikin vain ehdollisella. Mielentilatutkimuksia suoritetaan meidän maassamme valitettavan vähän. Siinä suhteessa me olemme takapajuinen maa. Ja mielentilan tutkimukseen määrääminen on ilmaus meidän lakiemme sovituseriaatteesta. Oikeata suhtautumista rikoksen sovittuun ei voida vaatia henkilöltä, joka poikkeaa normaalista... Väritetyillä rikosuutisilla on suuri vaara. On aina muistettava, että ne vaikuttavat ratkaisevasti yleiseen mielipiteeseen.³⁷⁰

Lehdessä julkaistu analyysi oli sikäli mielenkiintoinen, että siinä nostettiin esiin lehdistöä kritisoivia näkökohtia. Rikosuutisten tunnepitoisuus ja väritetyt rikosuutiset olivat termeinä

³⁶⁶ Helsingin Sanomat 256/22.9.1959, 13.

³⁶⁷ Helsingin Sanomat 105/17.4.1960, 18.

³⁶⁸ Helsingin Sanomat 120/4.5.1960, 6.

³⁶⁹ Helsingin Sanomat 76/18.3.1960, 7.

³⁷⁰ Helsingin Sanomat 129/13.5.1960, 19.

sellaisia, jotka ilmeisesti luennoitsija Inkeri Anttilan mukaan kuvasivat ajalle tavanomaista rikosuutisoitokulttuuria.

Holmström nousi jälleen otsikoihin toukokuun loppupuolella 1960. Lapualla pidettiin oikeuden istunto, jossa Runar Holmström oli syytettynä omaisuusrikoksista Lapualla ja Jalasjärvellä. Holmström tunnusti osan tekemistään rikoksista, mutta kielsi törkeän varkauden Lapuan Matkahuoltoon. Lehdessä Holmströmistä käytettiin nimitystä ”suurrikollinen”.³⁷¹ Holmströmin nimen nouseminen otsikoihin saattoi antaa sytykkeen mielipidekirjoitukselle, joka julkaistiin Helsingin Sanomissa kuolemanrangaistukseen liittyen muutamaa päivää myöhemmin. Nimimerkillä ”Kadun mies” kirjoittanut henkilö muisteli Tulilahdessa murhattujen naisten hautajaisia, joissa sisäasianministeri oli maininnut ”rangaistusten aiheellisesta koventamisesta”. Kirjoittajan mukaan ministerin sanoista oli noussut julkisuudessa vastalauseita. Johtopäätöksen kirjoittaja totesi, että julkisuus on liian usein rikosentekijän puolella. Kirjoittaja puolsi vahvasti kuolemanrangaistusta, jonka avulla rikosentekijä voitaisiin taloudellisuudenkin nimissä ”kivuttomasti eliminoida taatusti varmaan säilytyspaikkaan”.

Kesäkuun alussa lehti tiesi kertoa³⁷², että Holmström oli siirretty Heinävedelle. Tätä edeltävän yön hän oli ollut Riihimäen vankilassa jalkarautoihin kytkettynä. Jutun mukaan 8.6.1960 klo 12 alkavien käräjien käräjäpaikkana on kansakoulu eikä sinne mahtuisi muita, kuin toimittajia. Helsingin Sanomat kirjoitti tunteellisen johdannon juttuunsa, jossa lehti alkoi selostaa tulevaa käräjäoikeusprosessia:

Tulilahden leirialueen risteyksessä on camping -alueen tienviitta poistettu kuin hiljaisena myönnytyksenä sille tosiseikalle, etteivät maamme metsät ja rannat enää ole turvallisia yksin eikä edes ryhmissä suoritetulle retkeilylle. Kun ajetaan koivikkotietä rantaan, linnut kuitenkin laulavat, kuten aina keväällä, ja portteja aukaisevat paljasjalkaiset paikkakuntalaiset ”pikkumatit”. Rantaan ehdittyä kesäinen auringonlasku päilyy lahden synkkien ääriviivojen väliin kätkeytyvän vesilakeuden yllä. Rannan poukaman suoalueella todistaa enää vain korkeista seipäistä kokoon lyöty, taivasta vasten mustana, muistuttavana sormena kuvastuva risti siitä mieliä kuohuttavasta verityöstä, joka noin vuosi sitten ilmi tultuaan vavahdutti koko Suomen kansaa.³⁷³

Lehti kertoi, kuinka ”petomaiseen kaksoismurhaan” syylistynyt ja ”mustaakin mustemman” rikoshistorian omaava Runar Holmström talutettaisiin vahakankaalla päällystetyn tuomiopöydän eteen. Jutussa kuvattiin runollisella tavalla Heinäveden kirkonkylän idylliä ja sen vaikenavia asukkaita. Lopuksi viralliseen sävyyn todettiin, että oikeuden puheenjohtajana toimisi Rantasalmen tuomiokunnan kihlakunnantuomari Grahnfeld ja virallisena syyttäjänä Mikkelin läänin poliisitarkastaja Laaksonen.

”Ennenäkemättömän julkisen huomion herättäneessä” jutussa oli Heinävedelle Helsingin Sanomien mukaan tuotu ”moninkertaisen poliisivartion saattamana ja kahlehdittuna raskaisiin, ketjulla lukittuihin jalkarautoihin” Runar Holmström. Kansakouluna toimineeseen käräjäsaliin ei mahtunut kuin pieni osa läsnäolijoista ja osa pystyi tarkastelemaan istuntoa ikkunoista käsin. Lehden näyttävässä jutussa kerrottiin, kuinka kihlakunnantuomari oli pitänyt paikalla olleelle lehdistölle puhuttelun:

³⁷¹ Helsingin Sanomat 138/22.5.1960, 14.

³⁷² Helsingin Sanomat 150/4.6.1960, 15.

³⁷³ Helsingin Sanomat 153/8.6.1960, 9.

Ennen istunnon alkua piti kihlakunnantuomari lehdistön lähes viisikymmentä henkilöä käsittävälle edustajajoukolle puhuttelun, jossa hän asiallisella tavallaan teki tiettäväksi, että sensaatiomittoihin paisuneen ja viime aikoina sattuneiden uusien murhien vieläkin kärjistämän jutun ratkaisemisessa, seuraamisessa ja selostamisessa puolueeton objektiivisuus oli ainoa mahdollinen johtotähti ja ohjenuora. Samalla hän antoi tunnustuksen lehdistön tähänastiselle suhtautumiselle. Puheenvuoro oli terävä, mutta ei loukkaava, pikemminkin sympaattinen ja siihen suhtauduttiin sen mukaisesti. Kun puheenjohtaja jutun alkaessa oli vielä luonut lyhyen, mutta paljon puhuvan silmäyksen hiljentyneeseen saliin, hän kävi kursailematta asiaan ja johti mielenkiintoisia, osittain dramaattisiakin yksityiskohtia sisältänyttä prosessia lujalla, asiantuntevalla kädellä.³⁷⁴

Lehdistön puhuttelu otettiin sanomalehtien edustajien keskuudessa ilmeisesti hyvin vastaan ja koettiin kihlakunnantuomarin puhuttelu arvonantona heitä kohtaan.

Varsinainen oikeuden istunto oli jutun mukaan alkanut oikeuden puheenjohtajan kysymyksellä ”*Jaha, mistäs sitten syytetään?*”. Tämän jälkeen Helsingin Sanomat alkoi järjestelmällisesti perata oikeuden istunnossa luettua syytekirjelmää. Siitä ilmeni, että 1.9.1959 Sisäasianministeriö oli antanut määräyksen, jonka mukaan Keskusrikospoliisi velvoitettiin tekemään tutkintaa yhdessä Mikkelin läänin rikospoliisikeskuksen kanssa. Tutkimusten johtajaksi määrättiin Keskusrikospoliisin apulaispäälikkö Arvi Vainio. Lisäksi kerrottiin, että tutkimuksiin oli osallistunut Keskusrikospoliisista komisario Eero Pekuri, ylikonstaapelit Kauko Otamaa, Harri Kautiainen, Jaakko Huvinen ja Matti Eerola. Mikkelin läänin rikospoliisikeskuksesta mukana olivat olleet komisariat Matti Tarvainen ja Lauri Haaranen sekä ylikonstaapelit Ahti Panzar, Lauri Laitinen, Mauno Liukkainen ja Viljo Nyman.³⁷⁵ Todennäköisesti syytekirjelmässä mainittiin vain päällystö- ja alipäällystötason poliisimiehet.

Kuva 38. Helsingin Sanomat uutisoi 9.6.1960 Heinäveden käräjien aloituspäivästä. Jutun yhteyteen oli liitetty kuva, jossa epäilty Runar Holmström nousee jalkarautoihin kytkettynä poliisiautosta.³⁷⁶

³⁷⁴ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 9.

³⁷⁵ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 9.

³⁷⁶ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 9.

Syytekirjelmän selostuksen mukaan poliisi oli alkanut välittömästi etsiä kadonneita naisia, kun katoamisilmoitus tehtiin 4.8.1959 poliisille.³⁷⁷ Lehtijutussa kerrottiin yksityiskohtaisesti tutkintojen etenemisestä, naisten ruumiiden löytymisestä ja ruumiiden asennosta haudassa. Kaikista alueelta tehdyistä esinelöydöistä oli tarkka kuvaus löytöaikoineen. Syytekirjelmän selostuksessa kerrottiin, että poliisi oli antanut 10.9.1959 klo 16:30 Suomen Tietotoimistolle ja maan muille poliisiviranomaisille tiedote, jossa pyydettiin havaintoja paikkakunnalla havaitusta mopedimiehestä. Lehti kertoi Holmströmin hallusta löydetyistä Sairaanhoidaja -lehdestä ja naisten alushousuista. Selostuksen lopuksi lehti referoi Holmströmin kuulustelua käräjillä, jonka yhteydessä syytetty antoi kieltävän vastauksen lähes kaikkiin kysymyksiin. Jutussa todettiin, että yleisö ja lehtimiehet olivat odottaneet päivältä paljon. Se oli kuitenkin tuottanut pettymyksen, koska todisteiden joukossa ei ollut kaivattua yllätystä. Tavallaan pettymyksen purkaminen on sikäli erikoinen yksityiskohta jutussa, koska usealle sivulle jatkuneen jutun pääotsikkona oli ”*Hätkähdyttäviä yksityiskohtia ilmi Tulilahden jutun oikeuskäsittelyssä*”. Ilmeisesti pettymyksestä huolimatta aiheelle oli haluttu laatia huomiota herättävä otsikko.³⁷⁸

Tulilahden käräjäoikeusuutisointi jatkui näyttävästi 10.6.1960. Uutisjutussa kerrottiin, kuinka Holmström kielsi sanomisensa. Hänen mukaansa puheiden motiivina oli tupakan saanti ja tiedon tavoittelu siitä, miten tutkimukset olivat edenneet. Jutussa referoitiin lyhyesti eri todistajien kertomia yksityiskohtia mopedimiehen näkemisestä.³⁷⁹ Merkittävimmän huomion todistajista sai haudankaivaja Verdi Koikkalainen, joka oli astunut oikeussaliin siniseen pyhäasuun ja värikkääseen solmioon pukeutuneena. Koska Koikkalainen oli ollut lähes kuuro, piti tälle huutaa kysymykset. Sanomalehdistön tietolähteenä toiminut lääninrikospoliisin komisario Axel Skogman kertoi, että Holmström oli tunnustanut kuljetuksen aikana olleensa Tulilahden leirintäalueella. Holmström oli kertonut, ettei pitänyt näkemiensä nuorten miesten väkivaltaisesta käytöksestä naisia kohtaan. Holmström kertoi poistuneensa Varkauteen kello 24 ja totesi, että ”*pitikin niiden tyttöjen sattua minun tielleni*”. Hänen mukaansa tytöt olivat jääneet ”*henkiin*” hänen poistuessaan alueelta. Uutinen päättyi toteamukseen, että käräjäoikeuskäsittely jatkuisi 6.7.1959.³⁸⁰

Heinäveden kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan, että Tulilahden camping-alue lakkautetaan. Helsingin Sanomat uutisoi³⁸¹ 12.6., että alue siirretään Karvion kanavan liepeille ja tästä syystä myös Tulilahden viitta on poistettu Varkauteen johtaneen tien varresta, jotta matkailijoita ei opastettaisi henkirikospaikalle. Kunnanvaltuuston päätös oli ilmeisesti seurausta siitä, että alueen asukkaan olivat kokeneet tapahtuneen erittäin raskaaksi ja ikävän muiston katsottiin tehneen alueen leirintäaluekelvottomaksi.

Suomen Poliisienliitto ry piti valtuustonsa varsinaisen kokouksen Varkaudessa, josta lehti uutisoi 12.6.1960. Varsinainen kokouspäivämäärä oli ollut 10.6. Kokouksen eräänä tärkeänä aiheena oli poliisin kenttähenkilöstön riittävyys. Kokouksessa oli vedottu viimeaikaisten henkirikosten olevan osoituksia siitä, että vaateille on

³⁷⁷ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 9.

³⁷⁸ Helsingin Sanomat 154/9.6.1960, 9, 14-15, 21.

³⁷⁹ Helsingin Sanomat 155/10.6.1960, 7.

³⁸⁰ Helsingin Sanomat 155/10.6.1960, 14.

³⁸¹ Helsingin Sanomat 157/12.6.1960, 6.

perusteita.³⁸² Samaan teemaan liittyvä mielipidekirjoitus julkaistiin³⁸³ lehdessä 30.6.1960. Kirjoittaja esitteli epäkohtia poliisitoiminnassa ja kertoi, kuinka etenkin rikospoliisi joutuu työskentelemään ylityötuntinsa palkatta vajaalla miehityksellä. Nimimerkki ”-xx-” tiesi kertoa, että rikospoliisien palkkausperusteena on samat sopimukset, kuin valtion virastoissa. Kirjoittajan mukaan rikospoliisit olivat ainoita henkilöitä Suomessa, jotka pakotettiin tekemään ilmaistyötä ja vertasi sitä orjatyöhön. Kirjoittaja päätti tekstinsä toteamalla, että kyse on yhteiskunnalle häpeällisestä asiasta. Kirjoituksen perusteella on vaikea sanoa, oliko kyse tavallisesta kansalaisesta vai poliisiasioita tuntevasta henkilöstä. Ainakin kirjoittaja tiesi poliisin palkkausperusteista ja rikospoliisin työn haasteista paljon.

Sujuvana jatkona Suomen Poliisienliitto ry:n lehden kokousuutiselle, julkaistiin ”*Pelästyneen kansalaisen*” mielipidekirjoitus samassa lehdessä. Kirjoittaja peräänkuulutti kovempaa kuria maahan:

Kysyn vain, miksi näitä alueita ei ole jo aikaisemmin puhdistettu ja aiotaanko edelleenkin jatkaa samaa löyhäkätistä komentoa? Maassa on järjestysvalta, mutta huono järjestys... Lopuksi: me tarvitsemme enemmän poliiseja ja hyviä poliiseja. Heidän työ- ja palkka-asioidensa järjestely on vihdoinkin saatava kuntoon.³⁸⁴

Kirjoittaja arvosteli järjestyksen puutetta maassa, mutta samalla hän vaati lisää poliiseja sitä ylläpitämään. Kirjoituksesta on tulkittavissa, että kirjoittaja arvosti poliisin työtä, mutta valitti heidän vähäistä lukumääräänsä. Helsingin Sanomat uutisoi laajasti muutama päivä myöhemmin ikään kuin vastauksena kirjoittajan näkemyksiin pääkaupungin bunkkeri- ja hökkeliasukkaista, jotka olivat tyypillinen esimerkki alkoholisteista ja ”*pulituurin*” juojista. Lehden mukaan he edustivat ”*outoa väkeä*”, jotka koostuivat mm. pikkuvarkaista ja näpistelijöistä. Lehden mukaan poliisin kädet olivat asiassa sidotut ja järjestyssääntöjen puutteet mahdollistivat sosiaalisesti ongelmaisen väestönosan majailun ja kuljeskelun.³⁸⁵

Helsingin Sanomat julkaisi nimimerkillä ”X” mielipidekirjoituksen koskien poliisin tutkintaa törkeiden rikoksien osalta. Kirjoittajan mukaan poliisi tuntee rikosten selvittämisen ”*arvovalta- ja kunniakysymykseksi*”. Erityiskohteeksi tekstissään kirjoittaja otti Keskusrikospoliisin tutkintamenetelmät. Esimerkkinä kirjoittaja mainitsee Bodomin surmien yhteydessä pidätetyn Luoma -nimisen miehen. Hän katsoi miehen joutuneen poliisin silmätikuksi vain huonon maineensa vuoksi. Tämän avulla poliisi viestittää kirjoittajan mukaan lehdistölle, että poliisi olisi jossakin onnistunut. Tämä taas johti kirjoittajan mukaan siihen, että myöhemmin vapautettu ja syytön mies sai murhaajan maineen. Toisena esimerkkinä nimimerkki nostaa esiin Tulilahden tutkinnan mopedimiehet:

Nyt on kysyttävä: kun käytettävissä oleva todistusaineisto on lähes olematon, niin miksi poliisi antaa melkein poikkeuksetta (näinhän tehtiin mm. Tulilahden mopedistien kohdalla, jotka kovan hälyn jälkeen pidätettiin juttuun täysin syyttöminä) kaikki aivan epävarmat tietonsa julkisuuteen? Tämä ei anna ollenkaan luotettavaa kuvaa poliisin toiminnasta näissä suurissa jutuissa. Siitä saa helposti sen käsityksen, että ikään kuin väkisin murtaen pyritään saattamaan juttu toivottuun lopputulokseen vaikka oikeusvarmuuden kustannuksella. On siis syytä huomauttaa, että poliisin – jos kenen – tulee toiminnassaan noudattaa menetelmiä, jotka

³⁸² Helsingin Sanomat 157/12.6.1960, 14.

³⁸³ Helsingin Sanomat 173/30.6.1960, 22.

³⁸⁴ Helsingin Sanomat 157/12.6.1960, 22.

³⁸⁵ Helsingin Sanomat 163/18.6.1960, 9, 14-15.

kestävät tarkastelun. Lopuksi: eikö olisi syytä kääntyä ulkomaalaisten rikostutkijain puoleen? Eikö myös olisi syytä jo ryhtyä järjestämään tämän alan tutkijain koulutusta, sillä eihän toki juristikoulutuksella ole yhtään mitään tekemistä todellisen rikostutkimuksen kanssa.³⁸⁶

On vaikea selvittää, miksi kirjoittaja halusi kritisoida nimenomaan Keskusrikospoliisin johtamaa tutkintaa.³⁸⁷ Ehkä sekä Bodomin että Tulilahden tapaukset olivat kirjoittajalle tuttuja. Molempia tutkintoja johti Keskusrikospoliisi eikä syyllistä rikoksien osalta tahtonut löytyä. Kirjoitus oli ikävää mainetta asiaa tutkiville viranomaisille.

Poliisin arvostelu jatkui mielipideosastolla 17.6.1960. Tällä kertaa pitkän mielipidekirjoituksen oli laatinut nimimerkki ”*Maan hiljainen*”. Kirjoituksen pääkritiikki oli tosin lainlaatijoissa, joiden vaikeaselkoisesti laatimat lait vaikeuttivat kirjoittajan mielestä sekä poliisin, että tavallisen kansalaisen elämää. Mutta poliisikin sai kirjoituksessa kritiikistä osansa:

Maantiegangsterismia, pöyristyttäviä väkivallantekoja, kavalluksia, julkisten varojen häikäilemätöntä kähmimistä jne. jne. yhä paisuvina kyminä, kas siinä näyttää virran suunta maassamme olevan tällä haavaa. Tarvitsematta olla mikään ”Villin lännen” asiantuntija, havaitsee helposti yhtäläisyyden noiden aikojen ja oman Suomemme nykyisen ajan elämänmenon välillä. Varsinkin lainvalvojain avuttomuus kummassakin tapauksessa on silmiin pistävänä piirteenä. Vasta kun lainvalvojiksi saatiin miehiä, jotka tarpeen tullen pystyivät kaikkein kovimpiinkin otteisiin, rauhoittui Villi Länsi normaaliksi ihmisten asuttavaksi seuduksi... Pehmeäkätisyys poliisin taholla on edistänyt gangsterismia siihen taipumusta omaavien joukossa. Ei kannata elätellä mitään toiveita siitä, että tämä masentava kehityssuunta olisi jo saavuttanut huippunsa. Miksi poliisi on näin voimaton joutuen suorittamaan vain pääasiassa rikosten luettelointia sekä kaikenlaista jonninjoutavaa paperien nuuskimista. Tilanteen hallinta on kovin monessa tapauksessa huligaaniainesten käsissä, jotka sitten rauhassa voivat valita oikean hetken konnantöilleen.³⁸⁸

Tunnepitoinen kirjoitus lieni eräänlaista ahdistuksen purkautumista uutisoituihin henkirikoksiin liittyen. Kirjoittaja ajatteli hieman yksioikoisesti, että kovemmat otteet sellaisenaan olisivat järjestyksen takuuna maassa. Kirjoituksen loppupuolella kirjoittaja syytti järjestelmää siitä, että sen vuoksi turvattomuuden tunne oli hiipimässä yhteiskuntaan ja pyysi herätystä ”*veli ja sisar Suomalaiselle*”.

Helsingin Sanomat julkaisi hyvin lyhyen ajattelman, jonka mukaan Bodominjärven surmatöistä olisi tulossa Tulilahden toisinto. Kirjoitus oli osin kehystetty ja se oli kokonaan kirjoitettu vahvennetulla tekstillä. Ilmeisesti tekstin merkitys oli herättää lukijoissa pohdintaa ja lisätä mielenkiintoa meneillään ollutta henkirikosuutisointia kohtaan.³⁸⁹ Ainakin lukijat aktivoituivat kirjoittamaan henkirikoksista, sillä kesäkuun 20. päivänä julkaistiin³⁹⁰ jälleen henkirikoksiin liittyvä mielipide. Kyseessä oli Tulilahden tapausta koskeva mielipidekirjoitus nimimerkillä ”*Maallikko*”. Sen sisältönä oli pohdinta, miksi poliisi jahtasi murhenäytelmässä ”*yksinäistä suttu*”. Kirjoittaja epäili, ettei yksi henkilö ole voinut suorittaa Tulilahden henkirikoksia ja peräänkuulutti poliisia järjestämään rekonstruktion murhaajan toiminnasta. Kirjoittaja lopetti kysyen, että onko tutkimusten

³⁸⁶ Helsingin Sanomat 160/15.6.1960, 23.

³⁸⁷ Suomen Poliisilehti 9/1960, 213. Rikostarkastaja Kyösti Jousimaa esitti Suomen Poliisilehdessä arvion, että kyse voisi olla Suomen Kuvalehden päätoimittajasta. Mikäli tämä piti paikkansa, antaa se kuvan lehdistön ja poliisin vaikeista suhteista. Asiasta lisää tämän tutkimuksen luvussa 3.1 Suomen Poliisilehti.

³⁸⁸ Helsingin Sanomat 162/17.6.1960, 28.

³⁸⁹ Helsingin Sanomat 164/19.6.1960, 6.

³⁹⁰ Helsingin Sanomat 165 /20.6.1960, 21.

epäonnistuminen kiinni liian ”yksikantaisesta” ajattelutavasta virkavallan keskuudessa. Hieman myöhemmin lehti julkaisi kirjoitukseen liittyvän vastineen³⁹¹, jossa puolusteltiin nimimerkillä ”Johannes” poliisia. Kirjoittaja vetosi vanhempiin, jotta nämä ymmärtäisivät rikollisten olleen aikoinaan ”kullanmuruja” jonkun kodissa. Ilmeisesti kirjoittajan mielestä huono kasvatusta oli syynä moniin rikollisuuden ongelmiin. Keskustelu Tulilahden tapauksesta jatkui³⁹² vielä mielipideosastolla 29.6.1960. Nimimerkki ”*Psykologiaa harrastava*” asetti kyseenalaiseksi tuomarin, Holmströmin puolustusasianajajan ja suuren yleisön luottamuksen todistajanlausuntoihin. Kirjoittaja perusteli ihmisen muistin eri teorioilla sitä, kuinka vaikeaa todellisuudessa on tarkasti muistaa kuukausien aikaisia tapahtumia.

Runar Holmströmin väitettiin paenneen vankilasta kesäkuun loppupuolella 1960. Asiasta kertovassa uutisessaan³⁹³ Helsingin Sanomat tyrmäsi huhun tuoreeltaan ja kertoi tällaisen tiedon levinneen ”*jostain käsittämättömästä syystä*”. Mikkelin lääninvankila, jossa Holmströmiä säilytettiin, kiisti liikkeelle lähteneet huhut jyrkästi. Vankilan edustaja oli vastannut lehden tiedusteluun ja kertonut, että Holmström oli ollut todistettavasti vankikopissaan 5 minuuttia ennen puhelua. Vankila kertoi lehdelle, että karkaaminen on mahdotonta, koska vanki oli ”*aivan erityisen silmälläpidon*” alaisena. Holmströmin oikeudenkäynnistä julkaistiin³⁹⁴ ennakkotietoa heinäkuun alussa. Jutun mukaan uusia todistajia kutsuttaisiin oikeudenistuntoon ja toistamiseen komisario Axel Skogman Vaasan lääninrikospoliisista. Puolustusasianajaja Holger Strömbergillä oli lehden mukaan ”*hihaässä*”, mutta tämän todistajan tuloa ei vielä voinut vahvistaa. Holmström oli joutunut ikävään valoon ennen oikeudenkäyntiä, kun lehti tiesi kertoa³⁹⁵ naisten löytyneistä tavaroista. Riitta Pakkasen ja Eine Nyysösen hellehatut, kaksi vihreää telttapussia, rintaliivit, pusero, kahdet shortsit ja kahdet naisten kengät löydettiin Leppävirran kunnan Niinimäen kylästä. Löytö oli tehty heinäkuun ensimmäisenä päivänä. Löytö sopi Holmströmin matkareittiin, sillä hän oli Heinävedeltä jatkanut kohti Varkautta. Uutisessa Keskusrikospoliisi pyysi yleisöltä apua vielä kateissa olevien tavaroiden löytymiseen. Naisten tavaroista olivat vielä kateissa teltanpohja, rannekello ja kamera.

Tulilahden murhien tutkijoita syyllistettiin mielipidekirjoituksessa, jossa otettiin kantaa Holmströmin taannoiseen itsemurhayritykseen. Nimimerkillä ”*Totuus esille*” kirjoittaja vaati tietää, mistä vanki oli saanut lääkkeitä Vaasan lääninvankilaan. Kirjoittaja valitti, että julkisuuteen oli annettu tieto tutkinnan aloittamisesta tapausta koskien. Tämän jälkeen ei asiasta kuitenkaan oltu annettu tiedotetta. Tekstinsä lopussa kirjoittaja opasti poliisiviranomaisia avoimuuteen asian suhteen:

En tiedä, onko Tulilahden juttua tutkineilla poliisiviranomaisilla jokin erikoinen syy säilyttää salaisuus kyseisestä unilääkejutusta. Ellei ole, niin uskoisin, että olisi parempi päästää totuus julki, olipa se sitten mikä tahansa. Näin loppuisivat turhat puheet kansan keskuudessa ja usko totuuden voittoon lujittuisi.³⁹⁶

³⁹¹ Helsingin Sanomat 168/23.6.1960, 24.

³⁹² Helsingin Sanomat 172/29.6.1960, 20.

³⁹³ Helsingin Sanomat 169/24.6.1960, 15.

³⁹⁴ Helsingin Sanomat 178/3.7.1960, 3.

³⁹⁵ Helsingin Sanomat 179/6.7.1959, 5.

³⁹⁶ Helsingin Sanomat 179/6.7.1960, 15.

Ilmeisesti Tulilahden tapausta ja Holmströmin oikeudenkäyntiä seurattiin lehden lukijakunnassa tiiviisti. Tapaus herätti kansalaisissa tunteita, joita yksittäiset henkilöt purkivat julkaisemalla kritisoivia kirjoituksia. Uutisointi oli synnyttänyt tiedonjonon pienempiäkin yksityiskohtia kohtaan. Kirjoittaja ei kuitenkaan kirjoituksessaan pohtinut sitä, oliko poliisilla ylipäänsä mahdollisuutta tiedottaa tapauksesta enempää lain silloisen lain sallimissa rajoissa.

Kuva 39. Runar Holmströmin oikeudenkäyntipäivänä 6.7.1960 oli käräjäpaikalle kertynyt runsaasti uteliasta väkeä.³⁹⁷

Holmströmin oikeudenkäynnistä uutisoitiin³⁹⁸ lehdessä jälleen näyttävästi 7.7.1960. Isokokoisien otsikon mukaan Holmströmin kohtalo oli ”*aivan veitsenterällä*”. Jutussa oli mainittu erikseen paikalla ollut toimittajat Pekka Hiekkala ja Mikko Saukkonen. Huomiota jutussa sai se, että rikoksesta epäilty Runar Holmströmin osalta päätettiin lakkauttaa ilmainen oikeudenkäynti. Samoin oikeus eväsi Eine Nyysösen omaisten oikeuden maksuttomaan oikeudenkäyntiin. Lehti oli ottanut selville, kuinka Holmström oli saanut unilääkkeet Vaasan lääninvankilaan. Jonkin tietolähteen kautta jutussa tiedettiin kertoa, että vanki oli saanut vastaanottaa Raamatun, jonka välissä lääkkeet olivat. Pyhän kirjan lähettäjä lehti ei osannut nimetä.³⁹⁹ Puolustusasianajaja oli huomauttanut Heikki Juhani Pelkosen ja Veli Keijo Ruuskasen häiritsevistä käyttäytymisistä naisia kohtaan. Hän piti mahdottomana ajatusta, että Holmström olisi seurailut miesten touhuja ja näiden

³⁹⁷ Helsingin Sanomat 180/7.7.1960, 5.

³⁹⁸ Helsingin Sanomat 180/7.7.1960, 5.

³⁹⁹ Helsingin Sanomat 180/7.7.1960, 10. Myöhemmin Helsingin Sanomat tiesi kertoa, että Raamatun lähettäjänä oli Runar Holmströmin veli Gunnar Holmström. Runar oli lähettänyt veljelleen postia Helsingin vankilasta, jossa hän oli pyytänyt veljeään lähettämään vanhan Raamatunsa. Vankilaviranomaisten tarkistusten perusteella Raamatusta oli löytynyt 2,266 grammaa kodeiinifosfaattia.

poistumista sekä sen jälkeen kylmäverisesti murhannut naiset. Ongelmalliseksi syytetyn puolustus näki myös lapion hakemisen koiraa herättämättä, taitavasti poispyyhityt verijäljet maastosta, ruumiiden raahaamisen haudankaivaja Ferdinand Ossian Koikkalaisen vuokraamalle ja piikkilangalla ympäröidylle suoalueelle. Outona asiana lehti nosti esiin myös sen, että jos rikoksesta epäilty olisi seurannut naisia usean päivän ajan, olisivat nämä kertoneet asiasta jollekin. Näin kuitenkin ei ollut tapahtunut.

Lehti nosti⁴⁰⁰ esiin puolustusasianajajan väitteen siitä, että poliisilla olisi edelleen epäiltyjä, joita ei ole tavoitettu ja joiden taustoja ei ole tarkistettu. Jutun mukaan tämä voisi olla osoitus siitä, ettei poliisi itsekään ole tyytyväinen senhetkiseen teoriaan. Puolustusasianajajan mukaan kyseessä olisi yhdeksäs eri teoria naisten murhiin liittyen. Arne Holmström oli saanut vapautuksen armeijasta, koska hänen älynsä oli 9-vuotiaan tasolla. Siksi tämän kertomukseen ei voinut luottaa. Lisäksi puolustus totesi, ettei poliisi ole onnistunut selvittämään, mitä venettä naisten polkupyörien kuljettamiseen käytettiin. Tulilahden rannalla ollut airoton vene siihen ei olisi kelvannut. Lehden uutisointi paljasti muitakin arkoja yksityiskohtia henkikirikostutinnan vaiheista. Teuvo Uolevi Kauhanen oli kertonut, että Tulilahdesta löytynyt Jallu-lehden sivu oli peräisin lehdestä, jonka hän oli lainannut Lyytikäsen pojille. Erikoisina piirteinä Helsingin Sanomien jutussa oli nostettu esiin myös unet, joita Holmström oli nähnyt Helsingissä. Lehden mukaan hän oli kertonut unissaan, että ”*saa koskaan Jumalalta anteeksi*”. Helsingin Sanomat toisti jutussaan arkoja yksityiskohtia, joita oikeudenistunnossa oli lausuttu. Todennäköisesti lukijakunnan mielenkiinnon tyrehtyttäminen oli lehden päällimmäinen tavoite eikä henkilöiden yksityisyyttä sellaisenaan pohdittu.

Poliisi ei säästynyt arvostelulta Holmströmin heinäkuisen oikeudenkäynnin jälkeisinäkään päivinä. ”*Ulkosuomalainen tilaaja*” kirjoitti pitkän kirjoituksen⁴⁰¹, jossa hän keskitti arvostelevaan poliisiin kysyä ratkaista rikoksia:

On huono lohdutus ja vielä huonompi itsepuolustus, jos poliisi todistelee, että sen rikostutkimus on maailman parhaita. Ja että se on kyennyt selvittämään 90% kaikista tehdyistä rikoksista. Kun samaan aikaan sanomalehdistö huutaa kaikelle maailmalle, että ne raa’at naistenmurhat Kyllikki Saaresta alkaen, Poikmetsään, Tulilahteen ja Bodomjärvellä viimeksi tapahtuneeseen kolmoismurhaan on edelleen selvittämättä. Vaikka niiden yhteydessä on tutkittu tuhansia kansalaisia - häiritsemällä ehkä ei aina kyllin harkitusti, näiden kansalaisrauhaa – ja menettämällä kallista työaikaa – joka seikka jo sellaisenaan osoittaa, että rikostutkimus Suomessa ei läheskään ole niin korkealla tasolla kuin poliisitoimien haltijat yleensä väittävät (mutta kukas kissan hännän nostaa ellei kissa itse?). Siitä syystä onkin lehdistössä hyvin usein tällaisten raakojen henkikirikosten yhteydessä esitetty kysymys. Eikö näiden selvittämiseksi olisi syytä kutsua ulkomailta joku tunnettu rikostutkija, tai kriminologi? Poliisi paremmin kuin sisäasianministeriökään eivät ole katsoneet edes aiheelliseksi vastata mainitunlaisiin esityksiin, josta päätellen poliisin itsekunnioitus on heille tärkeämpi kuin kansalaisten turvallisuuden tunne.⁴⁰²

Toimitukseen tulleiden mielipidekirjoitusten määrää on vaikea arvioida tai tietää, onko niitä jollakin osuudella jätetty julkaisematta. Lehti kuitenkin antoi tilaa useille poliisia ja poliisin toimintaa kritisoiville kirjoituksille. Negatiivisen oloisiin kirjoituksiin Keskusrikospoliisi ei

⁴⁰⁰ Helsingin Sanomat 180/7.7.1960, 10.

⁴⁰¹ Helsingin Sanomat 181/7.8.1960, 21.

⁴⁰² Helsingin Sanomat 181/7.8.1960, 21.

vastannut, jota kohtaan monet kirjoitukset osuivat. Vaikeneminen oli ilmeisesti katsottu parhaaksi suhtautumiseksi julkisen väittelyn sijaan.

Tulilahden tutkimuksia johtanut Arvi Vainio kertoi Helsingin Sanomille⁴⁰³, että naisten omaisuutta oli löydetty Leppävirralta ja se on ollut maastossa yli talven ajan. Vaikka tavaroita ei ollut kätketty, niin Vainion mukaan löytöalue on jäänyt tienvarsien etsintäalueen ulkopuolelle. Alueen tienpenkereitä oli haravoitu ennen kuin tutkimukset keskittyivät Tulilahden alueelle. Jutussa kerrottiin myös lyhyesti, että Holmströmin maksuttoman oikeudenkäynnin epäamisestä puolustus tulisi valittamaan hovioikeuteen. Lehti oli saanut myöhemmin myös tietoonsa⁴⁰⁴, että poliisi aikoi hypnoosikuulustella Holmströmiä. Menetelmä ei ollut lain tuntema ja siksi sen käyttäminen oli epävarmaa. Holmström itse oli ollut menetelmän käyttämiseen suostuvainen. Menetelmää nousi⁴⁰⁵ puolustamaan kirjoituksellaan nimimerkki ”T” 20.7.1960 julkaistussa kirjoituksessaan. Kirjoittajan mukaan tilanne oli ”kuolleessa pisteessä”, mikäli rikoksesta epäillyn suostumuksesta huolimatta menetelmää ei voida käyttää. Kirjoittajan mukaan tietoisuus menetelmän olemassaolosta saattaisi lisäksi estää rikoksia. Nimimerkki ”Pari lakimiestä” jatkoi⁴⁰⁶ menetelmän analysointia heinäkuun lopussa. Hovioikeudenneuvos Saario oli tekstin mukaan torjunut menetelmän käytön Yleisradion Päivän Peili -lähetyksessä. Kirjoittajat kritisoivat Saarion näkemyksiä ja painottivat, ettei vapaaehtoisuuteen perustuva menetelmä loukkaa ihmisarvoa. Kirjoituksen lopuksi tekstissä nostettiin esiin pohdinta, olisiko menetelmää käytettävä myös Tulilahden jutussa.

Suomen nimismiesyhdistys oli pitänyt vuosikokouksensa Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa, josta lehti uutisoi⁴⁰⁷ 24.7.1960. Kokous, jossa oli satakunta osanottajaa, oli kutsunut vieraakseen sisäministeri Emil Luukan ja oikeuskansleri Olavi Hongan. Kokous antoi julkilausuman, jossa se ilmaisi vakavan huolensa maaseutupoliisien toimintaedellytysten parantamiseksi. Julkilausumassa viitattiin koko maata järkyttäneisiin tapauksiin, joiden perusteella poliisitoimen tehostaminen oli välttämätöntä. Poliisin oheistehtävien ja kalustopuutteiden vuoksi maaseudulla ei virkavalta kyennyt kokouksen mukaan vastaavaan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä. Ratkaisuna ongelmaan vetoomuksessa esitettiin lisähenkilöstöä maaseudulle ja erillisten korvausten maksamista verojen perinnästä. Poliisipäällystö olisi voinut perustella maaseudun tilannetta viittaamalla tapahtuneisiin henkirikoksiin, mutta ilmeisesti niiden avulla pyrittiin saamaan lisäpainetta maan poliittiselle johdolle tilanteen ratkaisemiseksi.

Helsingin Sanomat kertoi numerossaan 206/1960⁴⁰⁸, että Runar Holmströmiä vastaan on löydetty uutta näyttöä. Ne koskivat Holmströmin mopedia ja Varkauteen menevän tien varresta löydettyjä naisten vaatteita. Lisäksi käräjille oli jutun mukaan tulossa silminnäkijöitä, jotka olivat nähneet Holmströmin Heinävedellä. Oikeudenkäyntiuutisointia odotellessaan lehti julkaisi pienen jutun⁴⁰⁹, jossa se kertoi sisäasiainministeri Eemil Luukan lausuneen Kouvolassa, että uusi poliisikoulu laboratorioineen tulee tehostamaan rikostutkintaa. Ministeri piti ”erittäin tärkeänä” poliisin ja lehdistön välistä hyvää suhdetta.

⁴⁰³ Helsingin Sanomat 182/8.8.1960, 10.

⁴⁰⁴ Helsingin Sanomat 192/19.7.1960, 3.

⁴⁰⁵ Helsingin Sanomat 193/20.7.1960, 14.

⁴⁰⁶ Helsingin Sanomat 199/26.7.1960, 17.

⁴⁰⁷ Helsingin Sanomat 197/24.7.1960, 11.

⁴⁰⁸ Helsingin Sanomat 206/2.8.1960, 3.

⁴⁰⁹ Helsingin Sanomat 208/4.8.1960, 3.

Tämä ei ministerin mukaan koskenut ainoastaan lehdistön ja poliisin suhteita, vaan myös lehdistön ja hallintoviranomaisten ”rakentavaa kanssakäymistä”. Jutussa jäi epäselväksi se, missä yhteydessä ministeri oli lausuntonsa antanut. Myös poliittisella taholla oli havaittu, että lehdistön ja poliisin väleissä oli parantamisen varaa. Siksi ministeri lienee korostanut hyvien suhteiden merkitystä ja näin kannustanut molempia osapuolia etsimään yhteyttä ja yhteistyötä.

Utinen oikeudenkäynnistä julkaistiin seuraavan päivän numerossa,⁴¹⁰ jossa jo otsikossa kerrottiin Holmströmin kieltävän jatkuvasti syyllisyytensä. Kyseessä oli kolmas oikeudenkäyntipäivä eikä Hasumäen vanhalle kansakoululle ei ollut saapunut yhtä paljon väkeä, kuin aikaisemmin. Oikeudenkäynnin seuraajien määrä laskettiin lehden mukaan kuitenkin sadoissa. Jutun mukaan Holmströmin vaikeneminen ja pyrkimys alibin löytämiseen puhuivat häntä vastaan. Useat todistajat kertoivat nähneensä Holmströmin joko Heinävedellä tai nähneensä hänen hallussaan sinisen mopedin. Lehden mukaan oli yllätys, että poliisi oli ylikonstaapeli Ahti Panzarin johdolla tehnyt Heinävedellä ”rikoksen suorituskokeen” 27.7.1960. Panzar kertoi, että kokeessa oli noudatettu tarkoin oletettuja tapahtumia murhayönä. Kokeessa toimi murhaajan roolissa poliisikonstaapeli, joka oli suorittanut rikoksen yksityiskohdittain. Kokeessa pyrittiin noudattamaan mieluummin hidasta kuin nopeaa aikataulua. Vastaavissa olosuhteissa poliisikonstaapeli suoritti tehtävän 2 tunnissa ja 33 minuutissa. Lapiota varastettaessa Lyytikäisten koira ei ollut haukkunut. Kokonaisuudessaan juttu sisälsi lähinnä oikeudenkäynnin selostusta, mutta siinä ei juurikaan ollut analyysia tai ennakkointia mahdollisesta tuomiosta.

Lehti uutisoi⁴¹¹ Runar Holmströmin lähettämisestä mielentilatutkimukseen 6.8.1960. Lehden mukaan ”tunnuttiin odottavan tuomiota” ja päätös aiheutti paikan päällä olleiden keskuudessa pettymystä. Lehti totesi, että Holmström on mielisairas, mutta samalla älykäs. Syyttäjän loppulausunnossa todettiin, ettei suoria näyttöjä Holmströmin osuudesta murhiin ole. Syyttäjä kuitenkin totesi, että mopedimies ja Runar Holmström ovat sama henkilö. Holmström oli kiistänyt olleensa Heinävedellä, mikä syyttäjän mukaan kertoi jostakin painavasta syystä kiistää asia. Syyttäjä kävi läpi vielä vaatelohtoa ja psykologisia syitä ja totesi, että todisteiden valossa Holmström tulisi tuomita lain sallimaan ankarimpaan rangaistukseen. Puolustusasianajaja vetosi loppulausunnossaan epävarmoihin todisteisiin, joita hänen mukaansa olivat puukon vuolujäljet ja naisten vaatteiden hyvä kunto, jotka löydettiin Varkauden tien varrelta. Oikeuden päätös määrätä Holmström mielentilatutkimukseen aiheutti käräjäpaikalla ”kuiskuttelua” ihmisten kokoonnuttua ryhmiin puimaan päätöstä. Lehden mukaan ihmiset kertoivat jopa pienestä kyttyräselkäisestä miehestä, joka oli lymyillyt kivien takana. Ilmeisesti osa läsnäolijoista ei uskonut Holmströmin syyllisyyteen ja he yrittivät pohtia vaihtoehtoisten tekijöiden mahdollisuutta.

Holmströmin tekemiä murtoja oli selvitelty⁴¹² Mustasaaren syyskäräjillä 7 tunnin ajan. Syytetty joutui vastaajana puolustautumaan syytteisiin, joissa oli lueteltu mm. 15 törkeää murtoa. Erityisen raskaana asiana nostettiin esiin Holmströmin tekemä murto Vöyrin nimismiehen kansliaan, josta anastamallaan leimoilla hän oli tehnyt itselleen Lingonblad -nimisen miehen henkilöllisyystodistuksen. Asiassa ei saatu päätöstä, koska myös tuomari Erik Cederberg määräsi epäillyn mielentilatutkimukseen. Holmström joutui

⁴¹⁰ Helsingin Sanomat 209/5.8.1960, 7, 13.

⁴¹¹ Helsingin Sanomat 210/6.8.1960, 5, 8.

⁴¹² Helsingin Sanomat 242/7.9.1960, 6.

tutkimuksiin Heinäveden, Lapuan sekä Isonkyrön ja Mustasaaren kihlakuntien oikeuksien määräämään.⁴¹³ Tutkimuksen oli määrä alkaa 1.2.1961 ja se suoritettaisiin Mustasaaren sairaalassa. Holmströmin tilannetta valotti myös uutinen⁴¹⁴, jonka mukaan Itä-Suomen hovioikeus päätti 16.9.1960 Holmströmin saavan ilmaisen oikeudenkäynnin.

Vaikka Tulilahden tapaus ei tarjonnut uutisoitavaa lehdille, Helsingin Sanomat julkaisi⁴¹⁵ kirjoituksen rikospoliisien opintopäivistä. Kirjoituksessa valitettiin rikospoliisien koulutustilojen ja koulutusvälineistön puutetta. Suomen rikospoliisienliitto ja sen jäsenyhdistyksen täydensivät opintopäivien puitteissa ”oivallisesti” koulutustaan. Sisäasiainministeri Emil Luukka totesi puheenvuorossaan, että rikospoliisien työskä on vaikea ja kehityksen kulku on nopeaa. Opintopäivillä oli esillä puhuttavia aiheita, joiden joukossa oli mm. aseiden saaminen taksikuskeille ja sterilisaation lisääminen. Viimeksi mainittu aihe joutui ajatuksesta, jonka mukaan sillä voitaisiin estää henkisesti sairauden henkirikosten tekijöiden ”*esteetön lisääntyminen*”. Tulilahden tapauksella lienee ollut vaikutusta kyseisen teeman esille nostamiseen. Toimittaja oli seurannut intensiivisesti opintopäiviä⁴¹⁶ ja kirjoitti niistä kokonaisuutena myönteiseen sävyyn. On mahdollista, että lehden toimittaja olisi erikseen kutsuttu päiville rikospoliisin julkisuuskuva parantamista silmällä pitäen. Toimittajien kanssa tehtyä yhteistyötä kuvaa myös lehdessä 2.12.1960 julkaistu⁴¹⁷ selostus Turun poliisipäällystöpäivistä. Jutussa oli maininta myös ravintola Itämeressä pidetyistä illallisista, joissa ilmeisesti myös jutun tehnyt toimittaja oli läsnä. Selostuksessa ei tullut esille Tulilahden tapaukseen viittaavia aiheita. Juttu keskittyi ruotimaan ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarvan alustusta, jonka mukaan Suomessa oli asukasta kohden laskettuna maailman toiseksi vähiten poliiseja Japanin jälkeen. 7000 poliisimiehen vahvuutta ei pidetty riittävänä, sillä 15 vuotta aikaisemmin poliisimiehiä oli laskettu olevan 8350.

Pitkän tauon jälkeen Runar Holmström pääsi otsikoihin Helsingin Sanomissa 14.12.1960.⁴¹⁸ Runar Holmström joutui oikeuden eteen Uudessakaarlepyyssä. Jutun mukaan Holmström tuotiin kahden vartijan saattamana käsi- ja jalkarautoihin kytkettynä täyteen oikeussaliin. Holmström oli paininut poliisien kanssa ja siksi häntä syytettiin poliisin vastustamisesta. Syytetyn mukaan hän luuli päälle käyneiden miesten olleen kyläläisiä, joiden aikeina olisi ollut mukiloida Holmström. Oikeuden päätöksellä Holmström määrättiin mielentilatutkimukseen ja palautettiin Vaasan lääninvankilaan. Siinä, missä Holmström oli pysynyt pois otsikoista, oli myös poliisiin liittyvä uutisointi vähentynyt. Tammikuussa 1961 lehti uutisoi⁴¹⁹ kuitenkin Keski-Suomen poliisien luentopäivistä, jossa myös poliisin ja lehdistön väliset suhteet nousivat esille. Poliisitarkastaja Aarre Saarinen piti päivillä luennon kenttätyöstä, jonka yhteydessä hän korosti yleisön ja poliisin välisiä suhteita. Saarisen mukaan niissä oli ”*suuria parantamisen mahdollisuuksia*”. Hän toivoi yleisöltä parempaa suhtautumista niissä tapauksissa, joissa ”*poliisi joutuu tekemään sen, mitä yhteiskunta häneltä vaatii*”. Lehdistön suuntaan Saarinen osoitti arvostusta ja totesi, että lehdistö toimii ”*tiedotuspalvelun hyväksi*” ja sille on annettava kaikki se apu, mikä annettavissa on

⁴¹³ Helsingin Sanomat 297/1.11.1960, 17.

⁴¹⁴ Helsingin Sanomat 255/20.9.1960, 7.

⁴¹⁵ Helsingin Sanomat 300/4.11.1960, 7.

⁴¹⁶ Helsingin Sanomat 302/7.11.1960, 8.

⁴¹⁷ Helsingin Sanomat 327/2.12.1960, 16.

⁴¹⁸ Helsingin Sanomat 338/14.12.1960, 19.

⁴¹⁹ Helsingin Sanomat 26/28.1.1961, 11.

”vaarantamatta niitä suojatoimia, jotka yhteiseksi eduksi on asetettu”. Saarisen luennon jatkoksi osallistujat saivat kuulla lääninkomisario Kalle Rauman esitelmän rikospaikan alkutoimista. Tulilahden rikospaikkatutkintaa oli arvosteltu ja todennäköisesti myös poliisi itse näki tässä ammattitaidon osa-alueessa parantamisen varaa. Lehdistön suuntaan poliisi halusi todennäköisesti parantaa välejä, jotta skandaalinhakuisilta otsikoilta olisi jatkossa vältytty. Helmikuussa 1961 Helsingin Sanomat jatkoi Tulilahden tapauksesta uutisointia kertoen⁴²⁰, että Runar Holmströmin mielentilatutkimus oli vihdoinkin alkamassa. Lehti kertoi, että ”talollisenpoika” Holmström joutui tutkimukseen viiden eri kihlakunnanoikeuden päätöksellä. Lehti tiesi kertoa, että Holmströmin mielentilaa oli aikaisemmin tutkittu Nokian kauppalan alueella sijainneessa Pitkäniemen keskuslaitoksessa vuosina 1946 ja 1949. Kummassakaan tutkimuksessa Holmströmiä ei oltu todettu ”mielenvikaiseksi”.

Helsingin Sanomat tarttui mielenkiintoiseen aiheeseen numerossaan 68/1961.⁴²¹ Lehti pyrki selvittämään, millainen on poliisiorganisaation tehtäväjako rikostutkinnassa. Lehden huomion oli kiinnittänyt tiedonanto, jonka mukaan useissa rikostapauksissa kerrottiin tutkimusten siirtyneen lääninrikospoliisille. Lehti kuvaili lääninrikospoliiseja poliiseiksi, joilta ”lehtimies ei saa mitään irti”. Vuoden 1960 keväällä oli Joensuuhun perustettu lääninrikospoliisi. Tätä ennen alue oli kuulunut Kuopion piiriin. Lehti oli haastatellut LRP:n eli Pohjois-Karjalan lääninrikospoliisin päällikkö, komisario Simo Väättästä. Tämä ei ollut lehden kuvauksen mukaan ”karhean filmirikospoliisin perikuva”. Väättäsän mukaan lääninrikospoliisi otti tutkimukset johtoonsa yleensä silloin, kun rikosasia vaati pitkiä tutkimuksia tai se laajenee useiden pitäjien alueelle. Väättänen huomautti erikseen, että kyse ei ole paikallisten poliisimiesten aliarvioinnista. Määräyksen lääninrikospoliisin osallistumisista tietyn rikoksen tutkintaan antoi poliisitarkastaja. Vuoden ajanjaksolla lääninrikospoliisi oli Pohjois-Karjalassa osallistunut sadan rikostapauksen tutkintaan, jossa kohteena oli ollut 319 eri rikosta. Helsingin Sanomat tiedusteli komisariolta suhdetta lehdistöön, joka viittasi vastauksessaan myös Tulilahden tutkintoihin:

On tosiaan joskus tavattu kireissäkin merkeissä, mitähän lie Heinävedellä, jolloin hermot olivat kireinä puolin jos toisin. Hyvin ovat asiat, vakuutetaan. Kun tietoja käytetään luottamuksellisesti ja paisuttelematta, meillä ei ole mitään sanottavaa. Tietysti joskus täytyy jotain uutista ”pihistää”, kun tutkimukset ovat kesken ja on syytä pelätä ”linnun lentävän tiehensä”, jos saa lehdestä vihiä oltavan jo jäljillä.⁴²²

Lehti jatkoi kertomalla ilmeisesti Tulilahden tutkimuksiin viitaten, että ”suurta murhajuttua” tutkittaessa lääninrikospoliisit ja keskusrikospoliisi pitivät yllä keskinäistä kilpailua. Lehti kertoi kilpailun haitanneen ”asian selviämistä”. Komisario Väättänen totesi haastattelussa KRP:n ja LRP:n keskinäisestä kilpailusta, että ”näin ei voi olla”. Hänen mukaansa päämäärä kaikilla tahoilla oli yhteinen eli saada rikos selvitettyä ja saada syyllinen kiinni. Helsingin Sanomien julkaisemassa jutussa oli havaittavissa poliisin itsekritiikkiä ja eräänlainen julkinen tunnustus Tulilahden kaksoismurhien aikaisen tutkinnan epäkohdista poliisiorganisaation sisällä. Komisario myönsi myös kireät välit poliisin ja lehdistön välillä. Ilmeisesti lääninrikospoliisin esimies halusi jättää menneet taakseen ja pyrki jatkamaan yksikkönsä työtä ”puhtaalta pöydältä”.

⁴²⁰ Helsingin Sanomat 30/1.2.1961, 7.

⁴²¹ Helsingin Sanomat 68/11.3.1961, 13.

⁴²² Helsingin Sanomat 68/11.3.1961, 13.

Helsingin Sanomat uutisoi toukokuussa 1961⁴²³ Runar Holmströmin itsemurhasta. Jutussa kerrottiin, että Holmström oli riistänyt itseltään hengen maanantaina 8.5. aamutunneilla. Vaasan vankilassa klo 04:45 tehdyllä kierroksella vartija totesi, että Holmström nukkui rauhassa vuoteessaan. Seuraavalla kierroksella klo 06 Holmström todettiin kuolleeksi. Holmström oli tehnyt lakanoista köyden ja hirttäytynyt kiinnittäen lakanaköyden toisen pään huoneensa ristikkoikkunaan. Holmströmin käyttäytymisessä ei oltu havaittu ennen itsemurhaa mitään poikkeavaa. Mustasaaren kriminaalimielisairaala oli saanut 15.5.1961 saakka aikaa lausuntoon Holmströmin mielentilasta. Holmströmin käräjien oli tarkoitus jatkaa tämän jälkeen saman vuoden kesäkuussa. Lehti tiesi kertoa, että Holmström oli yrittänyt aikaisemminkin itsemurhaa kolmesti vuosina 1953 ja 1960. Lehti oli pyrkinyt tiedustelemaan Keskusrikospoliisilta tutkimuksien jatkumisesta, mutta sieltä ei oltu kommentoitu asiaa. Holmströmin itsemurhan uutisointi oli suhteellisen pieni uutinen lehdessä, joka oli vielä jaettu kahdelle eri sivulle. Jutun ohessa julkaistiin Holmströmin kuva. Itsemurhan uutisointi jatkui seuraavan päivän lehdessä kahdella pienellä jutulla⁴²⁴, joista ensimmäisessä kerrottiin itsemurhan tutkinnasta. Lehden mukaan Holmströmin selli tutkittiin tarkoin, mutta mitään itsemurhaviestiä Holmström ei ollut jättänyt. Helsingin Sanomien mukaan maaherra Urho Kiukas oli puhunut toimittajille tiedotustilaisuudessa. Hänen mukaansa Holmströmin syyllisyyteen ei oltu saatu täyttä varmuutta. Siksi Kiukas kertoi Holmströmin sinistä mopedia etsittävänsä. Hän mainitsi myös harkinnasta, jonka seurauksena Suomeen saatettaisiin kutsua ulkomaisia asiantuntijoita selvittämään murhia. Maaherra kuitenkin puolusti kotimaista poliisia kertoen kannakseen, että tutkijat ”*ovat täysin ulkomaisten veroisia*”. Tulilahden tutkimuksia oli edellisinä kuukausina tehnyt lehden mukaan Mikkelin lääninrikospoliisikeskus. Tutkijoiden mukaan sinisellä mopedilla ajanut henkilö oli nimenomaisesti Holmström. Yhtenä tärkeimmistä todisteista mainittiin Holmströmin puukko, jota oli käytetty Tulilahdessa ”*kuusenistukkaiden*” vuolemiseen. Tavallaan oli erikoista, että käänteentekevää muutosta Tulilahden murhaajan selvittämiseksi ei ollut kommentoimassa yhtään poliisiviranmaista, vaan tiedotuksen hoiti yksin maaherra. Mikäli tiedotustilaisuudessa oli ollut virkavallan edustajia, näiden läsnäolosta tai mahdollisista kommentista lehti ei kertonut.

Lehti kertoi 11.6.1961 lyhyesti⁴²⁵, että Holmströmille oli tehty oikeuslääkeopillinen ruumiinavaus ja sen aikana otetut näytteet on lähetetty tutkittaviksi Helsinkiin. Kuolemansyyntä kerrottiin olevan ”*sinänsä selvä*”. Lehden uutisointi päättyi ruumiinavausuutiseen pitkäksi aikaa. Vasta lokakuussa 1961 lehti uutisoi⁴²⁶ näyttävämmiin aiheista, kun se toi esiin Tulilahden tapausta koskevan oikeudenistunnon. Kyseisen tiistain lehti kertoi, että torstaina syyttäjä tulisi esittämään Holmströmin kuolintodistuksen, jonka perusteella häntä vastaan ajettut syytteet raukeaisivat. Toisena asiana poliisitarkastaja Laaksosen mukaan käräjillä käsiteltäisiin omaisten korvausvaatimuksia.

Varsinainen oikeudenkäyntiuutinen julkaistiin lehden numerossa 270/1961.⁴²⁷ Jutun koko ei aikaisempaan henkirikosuutisointiin nähden ollut iso. Siinä kerrottiin oikeudenkäynnin kestäneen vajaan tunnin verran. Oikeuden puheenjohtaja, kihlakunnantuomari Erik Granfeld luki Mustasaaren mielisairaalan ylilääkäri, professori Y.

⁴²³ Helsingin Sanomat 124/9.5.1961, 9, 24.

⁴²⁴ Helsingin Sanomat 125/10.5.1961, 7, 19.

⁴²⁵ Helsingin Sanomat 126/11.6.1961, 7.

⁴²⁶ Helsingin Sanomat 267/3.10.1961, 4.

⁴²⁷ Helsingin Sanomat 270/6.11.1961, 14.

K. Suomisen lausunnon, jonka mukaan Holmström oli normaaliälyinen ja syytetty koskeneen teon aikana täydessä ymmärryksessä. Sen sijaan Lääkintöneuvos Niilo Pesosen ja tohtori Lena Sibeliuksen antamassa lääkintöhallituksen lausunnossa todettiin Holmströmin olleen tapahtuma-aikana täyttä ymmärrystä vailla. Lausuntojen lisäksi omaisten kerrottiin luopuneen korvausvaateista. Oikeudenkäynnin jälkeen poliisitarkastaja Laaksonen antoi lausunnon, jonka mukaan Tulilahden jutun tutkimuksia tullaan jatkamaan edelleen, mutta uutta oikeudenkäyntiä tuskin olisi odotettavissa. Lehti oli saanut myös lausunnon paikalla olleelta Riitta Pakkasen isältä, joka totesi, ettei raha voi korvata enää mitään ja jatkuvat oikeudenkäynnit olisivat ”järkyttävien tapahtumien” kertaamista. Tavallaan oli hämmästyttävää, että Tulilahden murhien uutisointi päättyi, kuin seinään Holmströmin kuoltua. On mahdollista, että sekä yleisö että lehdistö olivat pettyneitä tapahtuneeseen ja väsyneitä pitkään jatkuneesta uutisointikierteestä.

3.1 SUOMEN POLIISILEHTI

Suomen Poliisilehden syyskuun numerossa Tulilahden surmatekojen julkitulon jälkeen vuonna 1959, viitattiin lehdistökirjoitteluun maltillisesti. Pääkirjoituksen mukaan sanomalehdet ovat tarjonneet lukijoille viime aikoina ”*varsin surullista luettavaa*”. Kirjoituksessa ei viitata suoraan sanallisesti Tulilahden tapaukseen, mutta yhteys tähän lienee selvä. Kirjoittaja mainitsee ”*lukuisat raa’at veriteot, joihin liittyy pöyristyttäviä piirteitä ja yksityiskohtia*”. Sen sijaan, että kirjoittaja purkaisi sanallista tuskaansa näihin rikoksiin, hän ottaa silmätikukseen rattijuopot:

Tässä yhteydessä on myös syytä kiinnittää huomiota maanteitämme terrorisoivien rattijuoppojen verisiin jälkiin. On jotain ennenkuulumatonta, kun ensin ajetaan humalapäissä ihmisiä kuoliaaksi tai henkiiheveriin sekä sitten jätetään uhrin kylmästi ja harkitusti verissään virumaan tielle.⁴²⁸

Ilmeisesti kirjoittaja halusi käyttää kirjoitusajankohdan aikoihin tapahtuneita henkirikoksia siltana rattijuopumusteemaan. Kirjoituksessa rattijuoppojen ja henkirikosten uhrin samaistetaan yhtenevän kohtalon omaaviksi ihmisiksi. Kirjoituksessa viitataan myös julkisuuskeskusteluun kuolemanrangaistuksesta, johon viittaamista kirjoittaja ei näe julkisessa keskustelussa ”*ihmeeksi*”.

Poliisin ja lehdistön suhdetta puitiin nimimerkin T.T. kirjoituksessa lokakuun poliisilehdessä. Kirjoituksessa muistutetaan poliisikollegoja siitä, että poliisimiesten tulee eristää rikospaikka eikä päästää sinne lehtimiehiä. Kysymys ei kirjoittajan mukaan ole virkaintoisuudesta ja lehtimiesten tulisi käsittää tämä. Kirjoituksessa korostetaan lehdistön antaman avun arvoa rikosten tutkinnassa, mutta toisaalta heidän saamansa tietojen käyttö voi olla ”*harkinnan puutetta ja mielivaltaista vapautta*”. Lehdistön harkitsematon toiminta rikkoo kirjoittajan mukaan sellaisia ikkunoita, joiden korjaamisesta olisi maksettava liian kallis hinta. Poliisia ja lehdistöä käsittelevä kirjoitus päättyy lehdistölle suunnattuun vetoomukseen:

Poliisi ottaa mielihyvin vastaan kaiken sen avun, millä voidaan rikosselvittelyä edistää, mutta se ei milloinkaan hyväksy sitä, että lehdistö käyttää hankkimiaan tietoja uutisia niistä

⁴²⁸ Suomen Poliislehti 9/1959, 201.

julkaisemalla tutkimusten ollessa kesken ja siinä vaiheessa, jolloin ei vielä voida sanoa, millä seikalla on merkitystä, millä ei tutkinnan suuntaamisessa ja syylliseksi epäillyn etsinnässä. Poliisi katsoo luottamuksellisen yhteistoiminnan terveen lehtimiestoiminnan perustaksi ja uskoen lehtimiesten tämän ymmärtävän, se toivoo sanomalehtimiesten yhteisissä neuvonpidoissaan tekävän kaikkia lehtiä sitovan päätöksen muistaen, että poliisiviranomainen on velvollinen ehdottamaan vaihtoon yleisten asiakirjojen julkisuudesta 9.2.1951 annetun lain 4:n pykälän mukaan, jossa säädetään: poliisiviranomaiselle tai viralliselle syyttäjälle rikoksesta tulleita tietoja sekä sellaista asiaa tutkittaessa laadittuja pöytäkirjoja ei ole pidettävä julkisina ennen kuin asia on ollut esillä oikeudessa tai jätetty silleen⁴²⁹

Kirjoittajan vetoomuksessa voidaan havaita epäluottamusta lehdistöä kohtaan. Tulilahden tapauksen uutisoinnilla lienee ollut vaikutusta siihen, että kirjoittaja on halunnut esittää näin voimakkaan vetoomuksen lehdistön suuntaan. Se lienee myös vastaus lehdistön poliisia kohtaan esittämään arvosteluun. Mielenkiintoista kirjoituksessa on myös havaita se, että omille *poliisikollegoille* muistutetaan alueen eristämisestä sekä poliisin yleisestä vaihtolovelvollisuudesta.⁴³⁰ Ilmeisesti poliisikunnassa oli käyty asiaan liittyviä keskusteluja, joiden pohjalta kirjoittaja T.T. halusi ojentaa poliisikuntaa.

Suomen Poliisilehden viimeisessä numerossa vuonna 1959 oli selostus⁴³¹ Tampereen Rikospoliisikerhon järjestämien opintopäivien sisällöstä. 15.-16.10.1959 järjestettyjen päivien ohjelmassa oli Aamulehden toimittajan, maisteri Allan Liuhalan alustus, joka koski rikospoliisin ja lehdistön suhdetta. Toimittaja oli ottanut esiin viimeaikaiset tapahtumat, joiden vuoksi poliisin ja lehdistön suhde oli noussut usein keskustelunaiheeksi. Liuhala oli viitannut myös poliisin ja lehdistön ”yhteisiin keskusteluihin”. Luennoitsijan mukaan poliisin taholta oli arvosteltu lehdistöä. Ratkaisuksi Liuhala esitti, että toimittajien tulee tuntea vastuunsa eikä herkutella sensaatiojutuilla. Poliisin tulisi vuorostaan suhtautua luottamuksella lehdistöön eikä kieltää siltä niitä tietoja, joita se yleisön palvelijana haluaa. Opintopäivät pidettiin lokakuussa eli vain runsaat kaksi kuukautta Tulilahden tapauksen jälkeen. Toimittaja kutsuttiin opintopäiville järjestäjien toimesta. Poliisikunnassa oli ilmeisesti toivottu mahdollisuutta kuulla sanomalehdistön näkemyksiä poliisin ja tiedotusvälineiden yhteistyöstä.

Suomen Poliisiupseeriyhdistys ry:n toimintakertomus vuodelta 1959 julkaistiin Poliisilehdessä alkuvuonna 1960. Kertomuksen esipuheessa tuodaan esiin Tulilahden tapaus ja mainitaan lehdistön poliisia kohtaan esittämä arvostelu:

Rikollisuusrintamalla todettiin päättyneen vuoden olleen hyvin huomattavien ja törkeitten rikosten ilmitulo- ja tapahtumavuoden. Henkirikokset, etenkin Heinävedellä 21.8.1959 paljastunut jyväsyläläisten neitosten Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen murhajuttu, suurkavallukset ja pakenemiset yliajon jälkeen aiheuttivat rikospoliisille poikkeuksellisen runsaasti työtä ja yleisön taholta niin julkisessa sanassa kuin muutenkin arvostelua selvittämättä jääneiden törkeiden rikosten osalta. Julkinen sana toi tätä asiaa käsitellessään ilmi mm. epäilynsä meillä ilmoitetusta rikosten selvittelyn korkeasta tasosta selostaen sen

⁴²⁹ Suomen Poliislehti 10/1959, 230.

⁴³⁰ Arne Svensonin ja Otto Wendelin klassinen teos Rikospaikkatutkimus ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1949. Suomen Rikospoliisien Yhdistys ry:n toimesta julkaistiin vuonna 1955 siitä uusintapainos suomen kielellä. Kirjan ensimmäisessä luvussa kerrotaan, kuinka rikospaikalle ”ensiksi” saapuvan poliisin tulee menetellä. Rikospaikan eristämiseksi on luvussa osoitettu erikseen oma kappaleensa eli tutkimusajankohdan poliiseilla ainakin teoriassa on ollut ymmärrys eristämisen tärkeydestä. Tulilahtea ei ensi alkuun pidetty rikospaikkana, mutta edes naisten ruumiiden löytymisen jälkeen aluetta ei eristetty esimerkiksi toimittajilta. Svensson & Wendel 1955, 5-10.

⁴³¹ Suomen Poliisilehti 12/1959, 289.

*menettäneen osan vakuuttavuudestaan muistettaessa eräät viime aikoina selvittämättömiksi jääneet suurrikokset.*⁴³²

Poliisipäällystön keskuudessa lehdistön poliisia kohtaan esittämä arvostelu on todennäköisesti otettu vastaan harmistuneena ja asiaa lienee puitu myös yhdistyksen sisällä. Julkiseen arvosteluun viitattiin myös seuraavan vuoden toimintakertomuksessa vuodelta 1960⁴³³, jossa arvostelun syyksi suurrikokset, joiden selvittämisessä on ollut ongelmia. Vuoden 1960 toimintakertomuksesta ilmenee, että lehdistö oli otettu huomioon toiminnassa, sillä sille oli laadittu erillinen lehdistötiedote koskien poliisiopiston rakentamisen aloittamista. Tiedotteen mukaan poliisin toiminta tulee pätevöitymään uuden rakennuskannan myötä. Lehdistötiedotteen sisältö oli positiivinen ja rohkaiseva, mutta sisälsi samalla toteamuksen poliisikunnan ammattitaidon parantamisen varasta.

Julkinen arvostelu lienee ollut raskas asia poliisipäällystölle, joka oli vastuussa poliisin toiminnasta ja sen tuloksista. Poliisipäällystön osalta Suomen Nimismiesyhdistyksen vuosikokous käytti tavallaan hyväkseen negatiivista julkisuutta antaessaan vuosikokouksessaan julkilausuman⁴³⁴ vuoden 1960 heinäkuussa. Siinä vedottiin valtiovaltaan, jotta se parantaisi maaseutupoliisien toimintaedellytyksiä sekä kehittäisi niitä. Perusteena julkilausumassa käytettiin ”viimeaikaisia kaikkia kansalaispiirejä syvästi järkyttäneitä tapauksia”. Tämä saattoi viitata myös Tulilahden tapaukseen, koska se tapahtui Heinäveden nimismiespiirin alueella ja maaseudulla. Poliisipäällystön osalta keskusteluun osallistui myös ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva, joka Suomen Rikospoliisien Liitto ry:n 30-vuotisliittokokouksessa⁴³⁵ totesi etenkin rikospoliisin olleen tavallista enemmän julkisuuden valokeilassa. Näin Jarvan mukaan tuli ollakin ja hän näki julkisuuden hyvänä asiana tulevaisuutta silmällä pitäen. Jarvan kommentti pyrki ehkä tasoittamaan keskustelua omiensa joukossa ja antamalla samalla tiedotusvälineiden suuntaan positiivisen signaalin menneiden kuukausien kirjoittelusta.

Rikostarkastaja Kyösti Jousimaa, joka aikaisemminkin⁴³⁶ oli pohtinut poliisin ja tiedotusvälineiden suhdetta, kirjoitti Suomen Poliisilehteen 4/1960 pitkän artikkelin Suomen Kuvalehdestä ja Keskusrikospoliisista.⁴³⁷ Artikkelin sisältö paneutuu käsittelemään Suomen Kuvalehden poliisia kohtaan esittämää arvostelua sekä pohtimaan ratkaisuja esitettyihin ongelmakysymyksiin. Jousimaa toteaa kritiikin keskittyvän asiallisesti puutteisiin ja toimintaedellytyksiin, lukuun ottamatta yleisön osaston ”neronleimauksia”, jotka kirjoittajan mukaan on jätettävä ”painimaan omassa sarjassaan”. Artikkelin kirjoittamiselle oli Jousimaan erityinen syy, sillä Suomen Kuvalehden numerossa 32/1960 arvosteltiin poliisia kovin sanoin koskien Tulilahden, Bodomin⁴³⁸, Lammin⁴³⁹, Kemin⁴⁴⁰ ja

⁴³² Suomen Poliisilehti 2/1960, 49.

⁴³³ Suomen Poliisilehti 4/1961, 85-86.

⁴³⁴ Suomen Poliisilehti 7-8/1960, 199.

⁴³⁵ Suomen Poliisilehti 9/1960, 219.

⁴³⁶ Suomen Poliisilehti 4/1958, 114-120.

⁴³⁷ Suomen Poliisilehti 9/1960, 210-213.

⁴³⁸ Bodominjärven kolmoismurha tapahtui helluntaina 5.6.1960, jonka uhreina olivat Maili Irmeli Björklund, Anja Tuulikki Mäki ja Seppo Antero Boisman. Nils Wilhelm Gustafsson löydettiin paikalta loukkaantuneena.

⁴³⁹ Lammin kaksoismurha tapahtui 25.10.1958, jonka uhreina menehtyivät Aleksandra Lampinen ja Eeva Ester Lampinen.

⁴⁴⁰ Kemissä murhattiin kaupakoululainen Elli Maria Immo 7.12.1955.

Isojoen⁴⁴¹ tapauksia. Artikkelin kirjoittaja kuvailee Suomen Kuvalehden pääkirjoitusta poliisivastaiseksi:

*Suomen Kuvalehden tämän vuoden numerossa 32 ollut pääkirjoitus, joka sisältää suoranaisia henkilökohtaisiksi otettavia hyökkäyksiä ja myös ilmeistä paniikki – ja poliisinvastaisen mielialan tahallista tai tahatonta levittämistä. Asian tekee vielä arveluttavammaksi se, että Suomen Kuvalehteä on totuttu pitämään ehkä arvokkaimpana nykyisin ilmestyvistä vastaavanlaisista aikakauslehdistä ja tavallinen lukija ilman muuta uskoo kaiken siihen painetun olevan tarkkaa ja punnittua tekstiä – sekä myös totta.*⁴⁴²

Jousimaa lainaa artikkelinsa aluksi pääkirjoituksen kokonaan, jonka huomionarvoiset kohdat hän oli kursivoinut. Lainatussa pääkirjoituksessa poliisia kuvaillaan ”voimattomaksi” ja ”saamattomaksi”. Lainatussa pääkirjoituksessa keskitytään rikostutkinnassa tehtyihin virheisiin. Erikoista lainauksessa on se, että kritiikin kohteena on nimenomaan keskusrikospoliisi. Pääkaupungin murharyhmää sen sijaan kiitetään siitä, että viidentoista vuoden ajalta sillä oli selvittämättä vain yksi henkirikos. Kirjoitus päättyy vetoomukseen, joka on osoitettu sisäministerille. Juuri sitä ennen lainattu pääkirjoitus viittaa keskusrikospoliisin tehottomuuteen provosoivalla tavalla:

*Pian kansalaisella ei ole enää mahdollisuuksiakaan – mahdollisuuksia säilyä hengissä – jos murhaajat saavat vapaana mellastaa ja rikospoliisi on jatkuvasti yhtä tehoton.*⁴⁴³

Oman vastineena Kyösti Jousimaa aloittaa lainatun pääkirjoituksen jälkeen toteamalla, että hyökkäys kohdistuu etupäässä keskusrikospoliisia vastaan. Jousimaata näennäisesti harmittaa se, ettei Suomen Kuvalehden pääkirjoituksen kirjoittajaa ole mainittu. Hän epäilee sitä kuitenkin päätoimittajan⁴⁴⁴ laatimaksi ja viittaa aikaisemmin samassa lehdessä julkaistuun saman tyyliiseen kirjoitukseen, joka oli varustettu allekirjoituksella X. Samalla tyyllillä ja allekirjoituksella julkaistiin vuoden 1960 kesällä⁴⁴⁵ myös Helsingin Sanomissa aiheeseen liittynyt mielipidekirjoitus. Jousimaa kertoo edellä mainittujen kirjoitusten herättäneen hänet tuntemaan epäluuloa tietyille taholle, joka hän kertoo tietävänsä ”*poliisille vihamieliseksi*”. Hänen mukaansa pääkirjoitus levittää paniikkimielialaa ja poliisinvastaista henkeä, joka omalta osaltaan rohkaisee rikollisia ”*yhtä tarmokkaampaan toimintaan*”. Jousimaan mukaan tämä johtui osaltaan siitä, ettei Suomen Kuvalehti ole perillä rikoksen olemuksesta eikä ole edes yrittänyt ajatella sitä. Poliisilehden artikkeli on poikkeuksellisen kärjekäs vastakirjoitus Suomen Kuvalehden pääkirjoitukseen, jossa vastataan Jousimaan mainitsemiin ”*henkilökohtaisiksi otettaviin hyökkäyksiin*” suuntaamalla arvostelu päätoimittajan persoonaa kohtaan. Selvittyään tunnekuohuistaan, Jousimaa keskittyy arvioimaan poliisin työtä teorian ja käytännön tasoilta. Hän toteaa, että poliisin työn kehittämiseen liittyvät keskustelut ovat tervetulleita, mutta sitä tulisi Jousimaan mukaan käydä kehittävässä tai rakentavassa hengessä ”*repimisen ja halventamisen*” sijaan.⁴⁴⁶

⁴⁴¹ Auli Kyllikki Saari murhattiin Isojoella 17.5.1953.

⁴⁴² Suomen Poliisilehti 9/1960, 210.

⁴⁴³ Suomen Poliisilehti 9/1960, 210.

⁴⁴⁴ Suomen Kuvalehden päätoimittaja vuonna 1960 oli Ensio Rislakki.

⁴⁴⁵ Helsingin Sanomat 160/15.6.1960, 23

⁴⁴⁶ Suomen Poliisilehti 9/1960, 213.

Jousimaa päättää arvostelua torjuvan artikkelinsa myöntämällä, että siinäkin on käytetty kovia sanoja:

Olen ehkä joissakin kohdin ollut tarpeettoman ilkeäsanainen, mutta metsähän vastaa niin kuin sinne huudetaan... Arvostelua saa ja tulee aina esiintyä, muutenhan joudutaan kuolioon, mutta kaiken tulisi tapahtua kiihottomasti tosiasian pohjalla ja oikeita tietoja sisältäen eikä umpimähkäisenä ja epäloogillisena piruiluna... kaikkein pahinta lienee, etteivät ne edistä rikollisuuden torjuntaa, vaan päinvastoin kuten olen jo tainnut sanoakin, ne rohkaisevat yhä uusiin yrityksiin.

Jousimaan vastine Suomen Kuvalehdelle on toisaalta poliisikuntaa puolustava, mutta samalla henkilökohtaisen vihan ja pettymyksen purkaus. Jousimaa näkee vastineessaan rikostutkinnan epäonnistumisen syiksi resurssi- ja kalustovajeen, mutta tunnustaa samalla mahdolliseksi rikollisten onnen. Jousimaan vastineartikkeli tuskin onnistui lähentämään lehdistön ja poliisin välejä, sillä sen luonne oli paikoin varsin kärjekäs. Sen luonnetta voidaan poliisin kirjoittamaksi pitää poikkeuksellisen voimakkaana verrattaessa sitä muuhun aikalaiskeskusteluun poliisin ja tiedotusvälineiden suhteen.

Suomen Poliisilehdessä julkaistiin vuoden 1960 viimeisessä numerossa Tanskan rikospoliisin päällikkö A. Haslundin kaksiosaisen artikkelin⁴⁴⁷ ensimmäinen osa, joka käsitteli poliisin yleisiä ennalta estäviä tehtäviä. Artikkelien pääsisältö korosti ennaltaestävyyttä poliisin tärkeimpänä tehtävänä ja keskittyi poliisin sekä tiedotusvälineiden suhteeseen. A. Haslundin artikkeli on eräänlainen varoittava opetuskirjoitus, jota tuskin oli valittu Suomen Poliisilehden lehteen sattumalta. Artikkelissa korostetaan sen aikaisen tiedotusvälineistön hallinnan merkitystä ja sen luomia uhkia poliisin työhön:

Ellei poliisi kykene keksimään sopivia vastaotteita, se voi joutua lehdistön siekailemattoman arvostelun kohteeksi ja sen toimintakelpoisuus voidaan asettaa kysymyksen alaiseksi, mistä voi olla kaksinaista vahinkoa siten, että toiselta puolen yleisö suurella määrällä menettää luottamuksen poliisiin ja halunsa yhteistyöhön sen kanssa ja toiselta puolen rikolliset ainekset käyvät röyhkeämmäksi tuntiessaan olevansa turvassa lain kouralta. Mikään ei ole sanomalehdistölle sen helpompaa kuin poliisin nauttiman luottamuksen horjuttaminen.

Haslundin artikkelin ensimmäisessä osassa käydään läpi poliisille suunnattua propaganda-tekniikkaa ja -toimintaa, joka tulisi toteuttaa yhteistyössä erilaisten yhteisöjen kanssa. Artikkelin toisessa osassa kirjoittaja keskittyy käsittelemään eri propagandan välineitä yksityiskohtaisesti. Sanomalehdistön, radion ja television, julisteiden ja kirjasten, elokuvien ja esitelmien välineille kirjoittaja antaa jokaiselle oman kappaleen. Artikkelin päättyy tapausesimerkkeihin, jotka käsittelevät mielipidevaikuttamista kouluissa. Suomen Poliisilehden julkaisema kaksoisartikkeli oli eräänlainen epävirallinen opetuspuheenvuoro tai ohje siitä, miten tiedotusvälineet tulisi ottaa työssä huomioon ja kuinka niiden kanssa tulisi menetellä. Tätä puheenvuoroa tuki Suomen Poliisilehdessä välittömästi Haslundin artikkelin jälkeen julkaistu Aarne Swanljungin kirjoitus⁴⁴⁸, joka käsitteli oikeudenkäyntiasian käsittelyä lehdistössä. Haslundin kaksiosainen artikkeli ja Swanljungin kirjoitus kattoivat kattavan osan rikosprosessista ja sen eri vaiheista suhteessa tiedotusvälineisiin. Julkisuudessa vellonut keskustelu 1950-luvulla ja sen kärjistyminen

⁴⁴⁷ Suomen Poliisilehti 12/1960, 273-278 ja 1/1961, 8-12.

⁴⁴⁸ Suomen Poliisilehti 1/1961, 15-19.

1950-luvun lopussa ovat todennäköisesti olleen pohjana sille, miksi edellä mainitut epäviralliset ohjeet tai opetuspuheenvuorot julkaistiin.

Julkisen sanan vaikutus poliisityöhön tuli esille myös Pentti Kallion analyysissa⁴⁴⁹, joka liittyi psykologisiin soveltuvuustutkimuksiin poliiseja valittaessa. Kallion mukaan poliisin toiminta on julkista ja näkyvää, minkä vuoksi yksittäinen poliisimies on ikään kuin näyttämöllä. Poliisin henkilökohtaisten ominaisuuksien tarkastelun jälkeen Kallio vertaa suomalaista poliisipersonan vaatimustasoa ruotsalaiseen ja amerikkalaiseen malliin. Tässä yhteydessä Kallio muistuttaa lukijoita siitä, että yleisö arvostelee herkästi poliisia. Huomattavaa Kallion analyysissa on se, kuinka paljon hän painottaa poliisin ominaisuuksia suhteessa julkisuuteen ja julkisuudessa toimimiseen. Analyysi antaa ikään kuin näkemyksen, että sen hetkessä poliisikunnan julkisen toiminnan kyvyssä on huomattavaa parantamisen varaa ja siksi rekrytointivaiheessa näitä ominaisuuksia pitäisi valittavassa henkilössä painottaa. Keskustelu poliisia kohtaan esitetystä arvostelusta jatkui poliisimestari Erkki Saurin kirjoituksessa ”*Poliisi pätemätön eräiden juttujen tutkintaan! Miksi?*”, joka julkaistiin Suomen Poliisilehdessä 5/1961.⁴⁵⁰ Saurin kirjoitus nojaa Kallion ajatuksiin siitä, että poliisiksi pyrkivien tasoa tulisi nostaa. Saurin mukaan poliisin vajavaisen henkilövahvuuden vuoksi, on ”*yksilön tason korottaminen*” 1960-luvun tärkein tavoite. Tämä toteutettaisiin hänen mukaansa tiheämmällä seulalla poliisiksi pyrkivien suhteen sekä koulutusta tehostamalla ja lisäämällä. Poliisialokaskurssille, jonka pituus oli 3 kuukautta, vaadittiin hyvää terveyttä, 21-30 vuoden ikää ja pituutta vähintään 175 senttimetriä. Lisäksi edellytyksenä oli päästötodistus kansakoulusta ja suoritettu asevelvollisuus.⁴⁵¹

Kallion ja Saurin kirjoituksissa on huomattavaa se, että niissä ilmaistaan rivien välistä tyytymättömyys poliisin persoonakohtaiseen laatuun ja ominaisuuksiin. Sauri näkee ongelmaksi myös poliisin palkkakehityksen, jossa ylenemisestä saa etua vain ”*arvomerkkeinä ja rautatielipun luokan korotuksena*”. Todennäköisesti poliisikunnan sisällä on esiintynyt tyytymättömyyttä kollegojen toimintaan, sillä vaatimukset henkilökohtaisten ominaisuuksien tasosta ovat rohkeita puheenvuoroja ja kertovat ilmeisen akuutista muutostarpeesta. Aiheeseen liittyvä erikoinen puheenvuoro⁴⁵² julkaistiin vuoden 1961 viimeisessä kaksoisnumerossa. Kyllikki Oksanen arvosteli kirjoituksessaan ”*Kaunaa*” osaa poliisimiehistä:

Huomiotta ei voida jättää sitäkään, että olipa poliisilaitos kuinka hyvin tahansa järjestetty, niin aina sen piiriin eksyy yksilöitä, joiden paikka olisi ilmeisestikin jollain muulla alalla. He eivät kerta kaikkiaan osaa käsitellä ihmisiä ärsyttämättä. Heidän oma alemmuudentunteensa etsii korvausta tarpeettomastakin asioihin puuttumisesta, johon lisäksi sisältyy ylemmyydentunteen tavoittelua. Olipa tällaisia poliiseja kuinka harvassa tahansa, niin ihminen, joka hänen kanssaan joutuu tekemisiin, helposti yleistää kokemuksensa kaikkia poliiseja koskeviksi.

Oksasen puheenvuoro tuo esiin joissakin poliisin yksiköissä olleen huonon työilmapiirin. Omien joukosta nousseet julkiset syytökset kollegoiden persoonaa ja toimintaa kohtaan olivat poikkeuksellisia ulostuloja. Julkisuuden paine on mahdollisesti kiristänyt tunnelmaa

⁴⁴⁹ Suomen Poliisilehti 2/1961, 28-30.

⁴⁵⁰ Suomen Poliisilehti 5/1961, 107.

⁴⁵¹ Helsingin Sanomat 232/28.8.1960, 36.

⁴⁵² Suomen Poliisilehti 11-12, 259.

poliisiyksiköissä. Sen sijaan, että mielipiteenvaihtoa olisi käyty pelkästään poliisin ja lehdistön välillä, sitä käytiin myös poliisikunnan sisällä.

3.2 POLIISIMIES

Komisario Unto Kivisaari, joka kirjoitti poliisin suhdetoiminnasta myös Suomen poliisilehdessä⁴⁵³, oli laatinut Suomen ja Ruotsin oloja vertailevan katsauksen koskien rikospoliisin ja suuren yleisön suhteita Poliisimies-lehteen kesällä 1959.⁴⁵⁴ Kirjoitus pohjautui Suomen Rikospoliisien Liitto ry:n myöntämään apurahaan, joka koski poliisin ja yleisön välisten suhteiden selvittämistä. Kivisaaren mukaan lehdistön vaikutus poliisia koskevaan mielipiteeseen on olennainen. Samalla hän kuitenkin viittasi siihen, ettei lehdistö anna poliisista aina oikeanlaista kuvaa ja esitti tavoitteeksi yhteisymmärryksen saavuttamisen poliisin ja lehdistön välillä:

Tämä osoittanee, että sanomalehdistö – josta asianosaiset ilmeisesti ovat lähinnä käsityksensä saaneet – on antanut hiukan todellisuudesta poikkeavan kuvan rikospoliisista... Lähitulevaisuuden tavoitteiksi maassamme asettaisimme lähinnä saumattoman yhteisymmärryksen aikaansaamisen sanomalehdistön kanssa sekä nuorison sympatioiden kääntämisen nykyisin melko yleisesti rikosten ja rikoksentehtäjäin ihailusta rikospoliisille suopeiksi.⁴⁵⁵

Artikkeli oli kirjoitettu elokuun numeroon eli ennen Tulilahden murhatapauksia. Kivisaaren ajatukset osoittavat, että tiedotusvälineiden ja poliisin välit eivät olleet parhaat mahdolliset Tulilahden murhatöiden sattuessa. Etenkin poliisin puolelta tunnettiin epäluottamusta tiedotusvälineiden toimintaa kohtaan ja katsottiin yhteiskuntamoraalin olevan virkakunnan vastainen.

Suomen Poliisien liiton liittokokouksessa Vaasassa puheenjohtaja, ylikomisario Taavi Kivisen⁴⁵⁶ 25.6.1959 pitämä puhe julkaistiin Poliisimieslehdessä 13-14/1959.⁴⁵⁷ Puheessaan hän puhutteli ”*arvoisia*” julkisen sanan edustajia ja totesi näiden edustavan ”*kolmatta valtiomahtia*”. Puheessaan Kivinen korosti lehdistön merkitystä poliisin ja suuren yleisön välisen suhteiden rakentamisessa. Huomattavin Kivisen puheen osuudessa korostus, jossa hän painottaa lehtimiesten osuutta oikeanlaisen kuvan saamiseen poliisikunnasta. Ajatuksella, joka lausuttiin Kivisen taholta ennen Tulilahden surmia, on yhteys komisario Unto Kivisaaren ajatuksiin. Poliisikunnassa oli todennäköisesti koettu, että lehdistö ei ollut aina onnistunut antamaan poliisikunnasta ”*oikeanlaista kuvaa*”. Samassa tilaisuudessa ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva piti esitelmän⁴⁵⁸ ajankohtaisista asioista poliisitoimessa. Pitkässä puheessaan Jarva ei juurikaan viitannut poliisin ja lehdistön suhteisiin. Ainoana mainintana oli Jarvan toteamus ”*kovin uteliaista*” lehtimiehistä, jotka olivat yrittäneet saada tietoonsa huvilainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä. Jarva totesi, että

⁴⁵³ Suomen Poliislehti 4/1959, 122-125.

⁴⁵⁴ Poliisimies 8/1959, 286-288.

⁴⁵⁵ Poliisimies 8/1959, 287-288.

⁴⁵⁶ Jalonen 1998, 34. Taavi Kivinen aloitti poliisinuransa vuonna 1928 Helsingin poliisilaitoksen keskusosastossa. Kivinen nimettiin vuonna 1949 ylikomisarioksi ja hän toimi Kruunuhaan piirin päällikkönä vuosina 1949-1970.

⁴⁵⁷ Poliisimies 13-14/1959, 522-524.

⁴⁵⁸ Poliisimies 15-16/1959, 568-572.

nämä kysymykset tulevat pysymään vain niitä käsittelevän komitean tiedossa. Fjalar Jarvan toteamus saattoi olla viesti paikalla olleelle sanomalehdistölle siitä, ettei valmisteluvaiheessa olleita asioita ollut tapana julkistaa.

Komisario Erkki Ikäheimo pohti kirjoituksessaan ”*Vieläkö yksi erikoispoliisi?*”⁴⁵⁹ yhteiskunnan rikoslajeja, mutta puuttui myös rikospoliisin ja tiedotusvälineiden suhteisiin. Ikäheimo harmittelee, että poliisia oli arvosteltu ikään kuin tavalla, että se olisi syyllinen itse rikoksiin. Viittaamalla kirjoitusajankohdan aikaisiin talousrikoksiin, Ikäheimo pohtii, että olisiko poliisin sijasta pitänyt arvostella johtajia ja tilintarkastajia. Kirjoittaja tunnustaa sovitteluvaan sävyyn, että arvostelu on ”*kieltämättä aiheellinen*”. Kuitenkin tapa, jolla arvostelu on tuotu esille, oli Ikäheimon mukaan ”*jossain määrin epämiellyttävä*”. Komisario Ikäheimon kirjoituksessa tulee esiin, että tiedotusvälineet kohtelivat rikospoliisia kriittisemmin, kuin esimerkiksi järjestys- tai liikennepoliisia.

Poliisimieslehden pääkirjoitus oli syyskuussa 1959 otsikoitu ”*Rikostutkimukset ja lehtiutiset*”.⁴⁶⁰ Kirjoituksen alkuosassa päätoimittaja Vankka Toivonen keskittyy poliisin kiinniottoihin, jotka kohdistuvat toisinaan syyttömiinkin ihmisiin. Vaikka Toivonen ei viittaa Tulilahden tapaukseen, niin juuri siellä poliisi teki useita kiinniottoja vailla tuloksia. Lisäksi rikostapaus oli juuri tuore, koska murhatut naiset oli löydetty elokuun loppupuolella. Päätoimittaja perustelee kirjoituksessaan poliisin toimia sillä, että poliisin on rikoksia selvitellessään toimittava ”*sodan lakien mukaisesti*”. Kirjoittajan mukaan kiinniotot ovat välttämättömiä alibien selvittämiseksi, mutta kokee lehdistön antavan väärää kuvaa kansalaisille poliisin toiminnasta:

Sellaista on kuitenkin tapahtunut melko usein, aivan viime aikoinakin, erään suurta huomiota herättäneen rikosjutun yhteydessä, että lehdissä on riennetty ilmoittamaan nimettyjen henkilöiden pidättämisestä siihen sävyyn, että lukija puolestaan ehättää päättelämään: jaha, nyt poliisi on napannut syylliset. Päivän, parin päästä lehdissä kuitenkin on jouduttu kertomaan, että pidätetyt henkilöt onkin todettu syyttömiksi ja päästetty vapaalle jalalle. Nyt yleisön johtopäätös on: taitamaton poliisi – veti vesiperän! Mikä ei tee poliisille oikeutta, koska kysymyksessä oli nimenomaan vain pidätettyjen retkien selvittäminen silloin, kuin rikos oli tapahtunut ja heidän alibinsa varmistaminen.⁴⁶¹

Loppupuolella pääkirjoitustaan päätoimittaja vetoaa lehdistöön kuvailemalla kiinniotettujen tarpeetonta mustamaalausta. Utisointi tekee Toivosen mukaan henkilöstä ”*iäkseen silmätikun*”. Poliisi ei päätoimittajan mukaan halua kertoa lehdistölle kiinniotettujen nimiä, jotta näiden maine ei kärsisi. Tästä huolimatta lehdistö hankkii tiedot kiinniotetuista muuta kautta poliisin toiveista välittämättä ”*lukijainsa sensiaatiohalun tyydyttämiseksi*”. Toivonen päättää kirjoituksensa vetoamukseen, että poliisille suurarvoisia palveluksia tehnyt lehdistö malttaisi olla julkaisematta poliisin kiinni ottamien henkilöiden henkilötietoja.

Poliisin ja tiedotusvälineiden suhteiden ruotiminen jatkui Poliisimiehen seuraavassa numerossa. Päätoimittajan pääkirjoitus oli otsikoitu ”*Poliisi ja julkisuus*”.⁴⁶² Päätoimittaja Toivonen jatkoi kirjoituksessaan poliisin toimien puolustelua ja valitteli sitä, että usein poliisin toimista puhuttaessa ”*kärpänen paisutellaan härkäseksi*”:

⁴⁵⁹ Poliisimies 10/1959, 404-405.

⁴⁶⁰ Poliisimies 18/1959, 643-644.

⁴⁶¹ Poliisimies 18/1959, 644.

⁴⁶² Poliisimies 19/1959, 681-683.

Yleisön taholla tämä taas on synnyttänyt jos jonkinlaisia ”jännittäviä” huhuja toisesta jos toisestakin valonarasta seikasta, joita muka kätkeytyy tuon salaperäisyyden verhon taakse; sellainenhan on inhimillinen luonto, että salaisuuksia suurennellaan mielikuvituksessa moninkertaisiksi. Kärpänen paisutellaan härkäseksi. Ja kun otetaan huomioon vielä sekin, vaikkapa vain kuviteltukin vastakohtaisuus, joka vallitsee poliisin ja yleisön kesken, niin tuossa paisuttamisessa ei aina pidetä pahana, vaikka se saisikin poliisille epäedullista väritystä. Onpahan jännittävämpää ja antaa ravintoa yleisössä luonnostaan lankeavalle sensaationvälle.

Ilmeisesti Toivonen viittaa paisuttelulla lehtikirjoituksiin, jossa poliisin maineen huonontamista ei pidetä pahana. Päätoimittaja esittää jopa väitteen, että poliisin työssä ei julkisuuden mukaan olisi mitään sellaista, joka kestäisi ”*julkisuuden päivänvaloa*”. Lisäksi Toivonen toteaa, että tiedotusvälineiden toiminta tekee poliisin työstä työlästä, kun se yrittää pitää luottamukselliset tiedot luottamuksellisina. Päätoimittajan pääkirjoitus kuvastaa Toivosen syvää turhautumista yleisön asennetta ja tiedotusvälineiden toimintaa kohtaan. Ilmeisesti hän kirjoittaessaan koki, ettei poliisin työtä osata arvostaa julkisessa sanassa riittävästi.

Vankka Toivonen ei päästä Poliisilehden numerossa 20/1959⁴⁶³ irti kahden edellisen pääkirjoituksen aiheesta. Päätoimittaja alusti kirjoitustaan rikostorjunnan tarpeella ja korosti sen merkitystä poliisin työssä. Pian hän kuitenkin palaa poliisia kohtaan esitettyyn kritiikkiin:

Eräitten viime aikoina suurta huomiota ja mielenkuohua herättäneiden rikosten selvittämisessä koetut vaikeudet ja vastoinkäymiset ovat synnyttäneet kritiikkiä, jonka kärki on ilman muuta käännetty tutkijaviranomaisiin sekä yleensä rikosten selvityskoneistoon päin ja jossa selvänä on tuntuissa tietty epäsuopea tendenssi, elleikään asianomaisia, vaikeuksien kanssa kamppailevia henkilöitä, niin joka tapauksessa itse organisaatiota kohtaan.⁴⁶⁴

Toivonen selittää vaikeuksia osin resurssi- ja kalustopulalla. Puheenvuoro on osittain osoitettu myös valtiovallalle ajatuksena, että poliisin määrärahoja tulisi lisätä kritiikissä mainittujen ongelmakohtien poistamiseksi.

Vuoden 1959 viimeisessä Poliisimies-lehdessä⁴⁶⁵ kirjoitti nimimerkki Laicus pitkän kirjoituksen otsikolla ”*Ne vietävän sanomalehtimiehet!*”. Kirjoituksen esikuvana oli maaherra Urho Kiukaan esitelmä, joka esipuheen mukaan pidettiin muutama vuosi ennen lehden ilmestymistä. Ilmeisesti aihe oli sen verran arka, että sen kirjoittaja halusi esiintyä nimimerkillä tekstinsä kanssa. Artikkelissaan kirjoittaja kertoo ruotsalaisten ja englantilaisten poliisien suhtautumista sanomalehdistöön. Ruotsissa oli kirjoituksen mukaan aihetta käsitelty poliisialan oppikirjoissa ja englannissa oli jopa tiedotusupseerin virka Scotland Yardissa. Suomen osalta Laicus valittelee sitä, että usein rikosuutisointi on nuorten ja osaamattomien toimittajien käsissä, jotka eivät kykene edes kysymään oikeita asioita juttuja tehdessään. Kirjoittaja näkee poliisin suhtautumisen tiedotusvälineisiin varsin negatiivisena:

Sanomalehtimies edustaa suomalaisen poliisimiehen elämässä kieltämättä määrätynlaista ”*rauhattomuusmomenttia*”, jolle ei uskalleta paiskata puhelinta korvaan, mutta jolle kuitenkin hiljaisessa mielessä manaillaan. Lukuunottamatta etsintäkuulutuksia tietyissä tapauksissa, ei

⁴⁶³ Poliisimies 20/1959, 717-718.

⁴⁶⁴ Poliisimies 20/1959, 717.

⁴⁶⁵ Poliisimies 23-24/1959, 889-892.

sanomalehdistön apuun ja sen kykyyn avustaa poliisia, yleensä kovinkaan suuressa määrin luoteta... Kirjoittajan mielessä on erästä suunnatonta huomiota herättänyttä murhajuttua tutkineen poliisimiehen sanat, joilla hän manaili alimmaiseen kattilaan kaikki sanomalehdet, joista hän koko tutkimustensa ajan oli ”pääsemättömissä” ja jotka eivät suoneet hänelle kuukausikaupalla enempää yön kuin päivänkään rauhaa.⁴⁶⁶

Keskityttyään kuvaamaan poliisin sanomalehdistöön suuntautuneita mielialoja, kirjoittaja pohtii asiaa sanomalehdistön näkökulmasta. Ongelmalliseksi Laicus kokee suhteiden kannalta selvittämättömät murhajutut ja mahdollinen poliisin puolueellisuus suhteessa parempiosaisiin kansalaisiin. Viimeksi mainitun hän toteaa olevan valitettava väärinkäsitys. Toisaalta kirjoittaja olettaa sanomalehtimiesten pitävän joitain poliiseja ”hyvin vaikeina tapauksina”. Artikkelissaan Laicus esittää vaatimuksen poliisin tiedotustoiminnan keskittämisestä ja organisoimisesta, sillä hänen mukaansa kolmen suurimman poliisilaitoksen kohdalla ”vasen käsi ei aina tiedä, mitä oikea tekee”. Organisoinnin välineeksi hän tarjoaa tiedotusvirkamiehen virkaa. Maaseudun osalta hän jättäisi tehtävän nimismiehen tai apulaisnimismiehen vastuulle. Keskusrikospoliisin osalta Laicus arvelee, että juttujen merkittävyyden vuoksi vain päällikkö tai apulaispäällikkö voi vastata tiedotustoiminnasta. Hän toteaa, että ulkomailla asiat ovat jo edenneet tähän suuntaa ja siksi ”sanomalehtiattashean” rooliin pitäisi kotimaassakin kiinnittää sekä poliisia että tiedotustoimintaa tunteva henkilö.⁴⁶⁷ Nimimerkki Laicuksen kirjoitus tunnustaa realistisesti ne ongelmat, joita oli tiedotusvälineiden ja poliisin suhteissa. Syyn hän sälyttää kuitenkin ennen kaikkea poliisin oman organisaation kontolle, koska sen sisällä tiedotustoimintaa ei ole oikealla tavalla järjestetty. Tässäkin kirjoituksessa viitataan selvittämättömien murhatapausten olevan merkittävä syy poliisin ja tiedotusvälineiden suhteiden heikkenemiseen. Tulilahden tapauksella lienee tässä oleellinen osa.

Vuoden 1960 Poliisimies-lehden ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa⁴⁶⁸ pohditaan mennyttä vuotta ja sen julkista mainetta rikosten ennätysvuotena. Päätoimittaja Vankka Toivonen viittasi vuoden 1959 henkirikokseen, joka saatiin yleisön ”*sensation nälän tyydykkeeksi*”. Syynä sensaatioon oli kirjoittajan mukaan sen mieliä kuohuttanut raakuus. Oletettavasti päätoimittaja viittaa Tulilahden kaksoismurhaan. Hän toteaa tällaisten rikosten olleen sellaisia, jotka oli tehty ”*häikäilemättömästi ilman estoja*”. Linaamalla espanialaisen filosofi José Ortega y Gassetin ajatuksia, pääkirjoittaja epäilee yhteiskunnan olevan menossa barbariaa, jossa häikäilemätön ja kylmä raakuus on lisääntymässä. Päätoimittajan sanakäyttö on varsin voimakasta ja pessimististä sekä itse rikosta kohtaan, mutta myös siihen liittynyttä uutisointia kohtaan, johon hän viittaa sensaatiosta puhuessaan.⁴⁶⁹

Nimimerkki ”*yksityisajattelija*” kirjoitti Poliisimies-lehdessä⁴⁷⁰ ajatuksiaan otsakkeella ”*Onko Poliisi yleisön palveluja?*”, joka julkaistiin huhtikuussa 1960. Kirjoituksessa nimimerkki pohtii poliisin mainetta yleisellä tasolla ja harmittelee poliisin arvovallan murentumista yhteiskunnassa:

⁴⁶⁶ Poliisimies 23-24, 890.

⁴⁶⁷ Poliisimies 23-24, 892.

⁴⁶⁸ Poliisimies 1-2/1960, 3-4.

⁴⁶⁹ Poliisimies 1-2/1960, 4.

⁴⁷⁰ Poliisimies 8/1960, 308-309.

Puhumalla poliisista yleisön palvelijana tehdään solvaus poliisia kohtaan. Se on poliisin auktoriteetin halveksimista. Yhteiskuntaa koossapitävien säännösten noudattamista valvovien viranomaisten asema ei voi olla palvelijan asemaan verrattava. Yleisö on tavallaan massa, joka muodostuu epämääräisestä joukosta epämääräisiä yksilöitä. Siinä voi olla ”herroja ja narreja”, korkealla yhteiskunnallisella ja siveellisellä tasolla olevia, mutta myöskin täysin al-arvoisia yksilöitä, kuten rikollisia ja irtolaisia. Kuinka valtiovallan edustaja voisi olla tällaisen massan palvelija? ... Yksityiset poliisimiehet ovat myös osaltaan painamassa koko poliisikunnan arvoa alaspäin menemällä vapaa-aikoinaan kaikenlaisiin vahtimestarin ym. tehtäviin epämääräisiin paikkoihin. Tällöin he todellisuudessa joutuvat toimimaan yleisön palvelijoina – ja mikä pahinta: juuri sen kaikkein epämääräisimmän yleisön, joka normaalisti esiintyy poliisin asiakkaana.⁴⁷¹

Kirjoittajan asenne kertoo todennäköisesti poliisikunnassa käynnissä olleesta kulttuurin murroksesta, jonka osalta kirjoittaja edusti perinteisemmän poliisikulttuurin osaa. Yhteiskunnallisen murroksen myötä poliisi läheni kansaa, mutta osa poliisimiehistä ilmeisesti pyrki pitäytymään vanhassa ja säilyttämään poliisin etäisen sekä korkean arvovallan. Kanssakäyminen tavallisten kansalaisten kanssa oli nimimerkin ajatuksissa murros väärään suuntaan. Hän toisaalta kritisoi poliisia kansalaisten palvelijan roolissa, mutta myös moitti omia kollegoitaan mukautumisesta uudenlaiseen poliisimiehen rooliin. Kirjoitus antaa kuvan myös siitä, että poliisiorganisaation sisällä esiintyi henkistä hajanaisuutta ja todennäköisesti jopa ristiriitoja. Tämä on saattanut olla vaikuttamassa organisaation sisäiseen tiedonkulkuun ja osaltaan myös tiedotustoiminnan organisoimattomuuteen tätä kautta.

Poliisimiehen päätoimittaja otti jälleen julkisuuden esille pääkirjoituksessaan⁴⁷² elokuussa 1960 – vuosi Tulilahden surmien jälkeen. Vankka Toivonen toteaa, että poliisia on arvosteltu tavallista vilkkaammin sekä julkisessa sanassa että yksityisissä pohdinnoissa. Toisaalta pääkirjoituksessa korostetaan keskustelua käydyn asiallisesti, mutta viitataan myös ”harrastukselliseen keskusteluun” josta on puuttunut asiallisuus. Viimeksi mainitusta on päätoimittajan mukaan puuttunut hyödyllisyys, mikä asettaa keskustelun kyseenalaiseksi. Päätoimittaja kuvailee keskustelua negatiiviseen sävyyn toteamalla, että se polkee paikallaan paikalla, jossa on jo entuudestaan ”syvään poljetut jalanjäljet”. Kirjoittaja päättää toteamalla yleisestä mielipiteestä, että sen harhakäsityksille on tunnusomaista asiattomuus. Päätoimittajan mielestä tällaisesta kulttuurista olisi päästävä eroon ja palattava asianlinjalle. Kirjoituksessa ei paljasteta, missä päätoimittajan mainitsemaa harrastuksellista keskustelua on käyty. Todennäköisesti se viittaa tiettyihin sanomalehtiin tai jopa tiettyihin yksittäisiin toimittajiin. Pääkirjoituksen julkaisuajankohta tuskin on sattumaa, kun Tulilahden kohua herättäneestä tapauksesta oli ilmestymisajankohtana vuosi aikaa. Kirjoituksen sävy kertoo edelleen kirjoittamisajankohtana vallinneista ristiriitaisista väleistä tiedotusvälineiden ja poliisin välillä.

Suomen Poliisien Liitto ry:n Valtioneuvostolle osoitettu kirjelmä⁴⁷³ julkaistiin osana syyskuussa 1960 julkaistua Poliisimies-lehteä. Sen pääpaino on poliisin resurssipulauksen kuvauksessa ja vetoimuksissa poliisimiesten lisäämiseksi. Kirjoituksen alkupuolella valitellaan vallitsevaa tilannetta ja todetaan, että poliisi on saanut osakseen

⁴⁷¹ Poliisimies 8/1960, 308-309.

⁴⁷² Poliisimies 15-16/1960, 539-540.

⁴⁷³ Poliisimies 17/1960, 588-589.

aiheetonta arvostelua. Sen kärki oli kirjoituksen mukaan osunut siihen, että poliisi ei ole riittävän nopeasti saanut suoritettua tehtäviään loppuun. Kirjoituksessa todetaan arvostelun olevan osittain aiheellista ja johtuvan nimenomaan poliisin resurssipulasta. Poliisin sama arvostelu oli ilmeisesti Suomen Poliisien Liitto ry:n mielestä niin vakava asia, että se haluttiin nostaa Valtioneuvoston kirjelmässä esitettyjen vetoomusten perusteeksi. Näitä perusteiden käyttöarvoa vähensi se, että kirjelmässä todetaan osa arvostelun sisällöstä aiheettomaksi. Poliisimies-lehdessä julkaistun kirjelmän lisäksi oli syyskuun 1960 numerossa lisätty lainaus⁴⁷⁴ Aamulehden kirjoituksesta, jossa viitataan poliisin resurssipulaan ja myös sen osaksi tulleeeseen kritiikkiin. Ilmeisesti lainaus oli sen yhteneväisyyden vuoksi otettu esille tukemaan Valtioneuvostolle osoittaman kirjelmän perusteluita. Aamulehden kirjoituksen jälkeen oli kirjoitus Kotimaa-lehdestä⁴⁷⁵, josta otetussa lainauksessa painotetaan lehdistön vastuuta:

Tässä yhteydessä on samalla todettava sekin, että asiantuntijataholla ollaan vakuuttuneita siitä, että rikosten yksityiskohdilla herkuttelu lehti uutisissa saattaa erittäin haitallisesti jopa kiihottavasti – vaikuttaa sairasmielisiin yksilöihin. Pahimmassa tapauksessa se saattaa yhdessä muiden tarjolla olevien tekijöiden kanssa muodostaa jopa aiheen uuteen kauhutekoon.

Poliisimies-lehden lainaus Kotimaasta on varsin kärjekäs ja kauhukuvia maalaileva. Ilmeisesti lainauksen avulla halutaan lehden lukijoille antaa kuva siitä, kuinka moraalitonta lehdistön toiminta toisinaan on.

Syyskuussa 1960 ilmestyi Poliisimies-lehti, jossa oli Passimiehen nimimerkillä kirjoitettu pakina. Kirjoituksessa valiteltiin monen muun aikaisemmin lehdessä ilmestyneen kirjoituksen tavoin lehdistön moraalittomuutta ja sensaatiohakuisuutta:

Muutamit vuosikautia ilmestyneet ja varsin arvokkaina pidetyt lehdetkin ovat poliisista löytäneet runsaan ja varmasti yleisön hyvin suosiman aiheen aina pääkirjoituksiaan myöten ja käyttäneet tätä aihetta tavalla, jota ei kauttaaltaan voi sanoa rakentavaksi... On ymmärrettävää, että kova kilpailu sanoma- ja aikakauslehtien kesken vaatii etsimään yhä uutta ja mehevämpää tekstiä palstojen täytteeksi ja lukijan mielenkiinnon herättämiseksi, ja mitä sitä helpommin löytää kuin parhaamalla papistoa tai poliisia... Onhan nyt mukava ”kostaa” poliisille vankilassa istumiset, juopumus- ja liikenne rikkomussakot, laatimalla hurskain naamoin ja ”pyhää huolta” yhteiskunnan turvallisuudesta ja hyvinvoinnista tuntien poliisikunnan saamattomuutta ja pätemättömyyttä selventävä kirjoitus.⁴⁷⁶

Pakinassa nimimerkin takaa esitetty arvostelu oli kohtuullisen kärjekästä ja osoitti kirjoittajan kokemaa loukkaantumista ja pettymystä lehdistön esittämiin arvioihin poliisin toiminnasta. Kirjoituksen loppupuoli paneutuu asiallisemmin maaseutupoliisien työmäärään ja poliisin organisaation uudistustarpeisiin. Poliisimies-lehden toimituskunta avustajineen oli pieni joukko poliisialaan perehtyneitä henkilöitä. Kärjekkäitä vastineita lehdistön suuntaan oli kuitenkin esitetty jo aikaisemminkin. Mikäli toimituskunnan valitsema linja ei olisi miellyttänyt lukijakuntaa, olisi tuskin tiedotusvälineitä arvosteltavaa linjaa voitu jatkaa. Siksi on oletettavaa, että lehden linjaukset saivat vastakaikua myös poliisikunnan ”syvistä riveistä”.

⁴⁷⁴ Poliisimies 17/1960, 599.

⁴⁷⁵ Poliisimies 17/1960, 600.

⁴⁷⁶ Poliisimies 18/1960, 634-635.

Lehdistön ja poliisin suhteet saivat palstatilaa myös päätoimittajan arvioidessa valtion tulo- ja menoarvioesitystä pääkirjoituksessaan lokakuussa 1960.⁴⁷⁷ Kirjoituksessaan päätoimittaja Vankka Toivonen viitasi tunnettuihin viimeaikaisiin tapauksiin, joiden vuoksi poliisin työsuorituksia on arvosteltu. Erikoista päätoimittajan kirjoituksessa on se, että hän toteaa poliisin suhtautuneen arvosteluun ”*vaijeten ja arvostelusta opiksi ottaen*”. Lausahdus ei tue sitä linjaa, jota Poliisimies-lehti oli uutisoinnissaan ja kirjoituksissaan noudattanut. Lehti oli julkaissut useita kärjekkäitä vasta-arvosteluita lehdistöä kohtaan, joista osan esittäjä oli kätkeyty nimimerkin taakse. Kirjoituksessaan päätoimittaja toteaa poliisien ja kansalaisjärjestöjen olevan yhtä mieltä siitä, että poliisin mahdollinen alisuorittaminen on johtunut resurssisyistä. Tähän vedoten hän vaatii poliisin resurssien lisäämistä.

Joulukuun 1960 kaksoisnumerossa 23-24 julkaistiin apulaispoliisipäällikkö Veikko Korkealehdon esitelmä kadonneiden henkilöiden suuretsinnöistä. Julkaistu esitelmä alkaa välittömällä viitauksella sanomalehdistön poliisia kohtaan osoittaman ankaraan arvosteluun aihepiiriin liittyen. Kirjoituksessa keskityttiin jatkossa etsintöjen teknisiin seikkoihin. Tästä seuraavan kerran poliisia ja julkisuutta sivuttiin kirjoituksessa ”Malka omassakin silmässä”⁴⁷⁸, jonka oli laatinut nimimerkki ”*Vanha parta*” helmikuussa 1961 ilmestyneeseen Poliisimies-lehteen. Kirjoituksessaan nimimerkki pohti poliisin asennoitumisen merkitystä poliisin työssä ja poliisin saamaa arvostusta yhteiskunnassa. Vaikka kirjoituksen yleishenki on positiivinen, ei kirjoittaja malta olla mainitsematta poliisikunnan saamaa arvostelua:

Viime vuosina sattuneet törkeät ja vielä toistaiseksi selvittämättöminä olevat ns. suuret rikokset tosin ovat antaneet suurelle yleisölle aiheen arvostelevaan keskusteluun poliisistaan, mutta tuskin poliisikuntaa näiden juttujen selvittelyssä kohdanneet vaikeudet ja epäonnistumiset ovat aiheuttaneet ammattikunnan nauttiman todellisen arvonannon alentumista.

Erona aikaisemmin ilmestyneisiin ja julkisuusteemaa käsitteleviin kirjoituksiin on se, että tällä kertaa kirjoittaja ei näe arvostelua poliisikunnan mainetta pilaavana. Pikemminkin kirjoittaja kehottaa poliisikuntaa vaalimaan ”*veljeyden ja yhteenkuuluvuuden henkeä*” ja kehottaa istuttamaan nuoriin poliisimiehiin ”*poliisimieshenkeä*.”

Maaliskuussa 1961 ilmestyi Poliisimies-lehdessä laaja-alainen artikkeli⁴⁷⁹, joka käsitteli yleistä mielipidettä. Kirjoitus oli allekirjoitettu nimimerkillä ”*Laicus*”. Kirjoittaja aloittaa artikkelinsa vertaamalla julkisuutta Hitlerin Saksan käytäntöihin ja toteaa, ettei kaikkina aikoina ole vallinnut mielipiteenvapautta. Tämän jälkeen hän siirtyy käsittelemään yleinen mielipide -käsitteen merkitystä ja sen ilmenemistä sanomalehdistössä. Kirjoittaja on kriittinen sen suhteen, kykenevätkö tiedotusvälineet edustamaan yleistä mielipidettä lainkaan vai toimivatko ne vain omien päämääriensä mukaisesti. Lisäksi hän kritisoi sanomalehtien käyttämiä lähteitä, nimeten epäluotettavimmiksi kuitenkin yleisönosastokirjoitukset:

Huhu eli yleinen kulkupuhe sopii tällöin erinomaisesti ns. tosiseikan perustaksi. Jos sanomalehden toimittaja on tarpeeksi kykenevä, valikoi hän hänelle epämieluisan mielipiteen kannattajien lausunnoista tai teoista tilaisuuteen sopivimmat, välittämättä vähääkään siitä,

⁴⁷⁷ Poliisimies 19/1960, 661-662.

⁴⁷⁸ Poliisimies 4/1961, 117.

⁴⁷⁹ Poliisimies 5/1961, 148-152.

missä yhteyksissä lausunto on annettu tahi teko tehty. Sanomalehtien ilmoittamaan yleiseen mielipiteeseen on siis suhtauduttava kaikin mahdollisin varauksin. Ja kaikkein suurimmalla epäilyksellä on luettava niitä mielipiteen ilmaisuja, joita julkaistaan lehtien yleisön osastoissa.⁴⁸⁰

Kirjoittaja ei siis syytä epäluotettavuudesta pelkästään sanomalehtimiehiä, vaan myös tavallisia, asiasta kiinnostuneita kansalaisia. Nämä hän jakaa myöhemmin kirjoituksessaan kolmeen luokkaan: ammattilaiset, asianharrastajat ja muut kansalaiset. Muiden kansalaisten kirjoittaja epäilee olevan kiinnostuneen vain ”häly- tai hääuutisista, kuolinilmoituksista ja myytävien tavaroiden ilmoitusosastosta”. Kirjoittaja kuvaa tätä ”kolmatta säätyä” jokseenkin arvostelukyvyttömäksi kansanosaksi. Yleisen mielipiteen osalta kirjoittaja vielä toteaa, että poliisi edustaa kansaa ja toteuttaa säädettyjä lakeja. Näin ollen kirjoittaja näkee poliisin myös eräänlaisena uhrina, joka velvollisuuksia toteuttaessaan ei itse asiassa omaa valinnanvapautta. Poliisien suuntaan hän viestii, että ”*painamalla korvan tiiviisti isänmaan kamaraan*”, pystyy poliisi kuulemaan, onko yleiseksi mielipiteeksi sanotulla asialla laajempaaakin kannatusta.

Suhdetoimintaa käsittelevässä pääkirjoituksessaan⁴⁸¹ päätoimittaja Vankka Toivonen kiinnitti huomiota jo pitkään käynnissä olleeseen julkisuuskeskusteluun ja totesi, että lehdessä on poliisin ja yleisön välistä keskusteluteemaa puitu sotia seuranneista vuosista alkaen ja teemasta on tullut jo vakiintunut osa lehden sisältöä. Toivonen toteaa, että poliisin suhde yleisöön ja hyvin arkaluontoinen kysymys, joka edellyttää entistä enemmän huomion kiinnittämistä aiheeseen. Päätoimittaja viittasi lisäksi ministeri Pauli Lehtosalin Valtion työtutkijain neuvottelupäivillä pitämään puheeseen ja pohti poliisiorganisaation sisäisiä suhteita kuvaamalla ongelmia organisaation sisällä työilmapiiriä huonontaviksi virus-tartunnoiksi. Kirjoituksessa jää yhteys julkiseen sanaan epäselväksi, mutta ilmeisesti kirjoittaja näkee huonon työilmapiirin olevan yhtenä syynä poliisin ongelmiin julkisuuden kanssa.

Nimimerkki R. O-la pohti⁴⁸² elokuussa 1961 television vaikutusta poliisin maineeseen. Hänen mukaansa television vaikutus ja merkitys viestintävälineenä on kasvanut. Hän ei ollut kuitenkaan tyytyväinen television välittämien elokuvien antamaan kuvaan virkavallasta. Lisäksi hän valittaa, että elokuvia ja ohjelmia laativat poliisin työtä tuntemattomat ihmiset:

Näinhän on aina tapahtunut nimenomaan elokuvissa, poliisin osa on niissä esitetty kaikkea muuta, kuin asiallisella tavalla ja usein poliisista on aivan tahallisesti tehty pölkkypää ja tollo, jonka kustannuksella on yleisöä koetettu naurattaa – ja ehkä onnistuttukin... Sopivia aiheita kyllä löytyisi ja jutuista voisi saada hyvinkin näyttävän ja mielenkiintoisen – mikäli poliisin työtä tuntemattomat ”*asiantuntijat*” eivät pääsisi sitä pilaamaan.

Vuoden 1961 kirjoituksista saa sen kuvan, että keskustelu Tulilahden tapauksesta oli vaimentunut ja keskustelu palannut niin sanotuksi yleiskeskusteluksi poliisia ja yleisöä koskien. Huomattavaa on kuitenkin se, että tietynlainen jännite myös Poliisimies-lehdessä säilyy poliisin julkisuuteen liittyen.

⁴⁸⁰ Poliisimies 5/1961, 149.

⁴⁸¹ Poliisimies 8/1961, 245-246.

⁴⁸² Poliisimies 15-16/1961, 521-522.

Päätoimittaja Vankka Toivonen otti jälleen julkisuusteeman esiin pääkirjoituksessaan⁴⁸³ syyskuussa 1961 eli noin kaksi vuotta Tulilahden tapauksen jälkeen. Toivonen toteakin, että aihe ei menetä ajankohtaisuuttaan. Päätoimittaja viittaa kirjoituksessaan Yleisradion elokuussa 1961 lähettämään ohjelmaan, joka käsitteli poliisin ja yleisön välisten suhteiden rakentamista. Kirjoituksessaan Toivonen paneutuu pohtimaan poliisin roolia ja ilmoittaa karsastavansa humanin oloisia virkatovereja, jotka vaikuttavat ”lepusilta”. Tämän roolin sijaan Toivonen kuvaa ”jämerää poliisimiestä” monin verroin paremmaksi ja aikaansaavaksi. Poliisi ei Toivosen mukaan toimi liikealalla, jossa asiakas olisi aina oikeassa. Tästä syystä poliisin ei tule olla liian ”salonkikelpoinen” taistelussa kaikenlaista huliganismia ja maantiegangsterismia vastaan.

4. TUTKIMUSTULOKSET JA LOPPUSANAT

Uusi Suomi alkoi aktiivisesti seurata kadonneiden naisten kohtaloa elokuun alkupuolelta 1959 lähtien. Uutisointi oli alussa tiedottavaa ja poliisin tietotarvetta tukevaa. Lehti julkaisi poliisin vihjetietopyyntöjä ja kannusti yleisöä antamaan vihjetietojaan viranomaisille. Näiden saamiseksi lehti selosti poliisin tiedossa olleita naisten matkareittejä ja heidän matkapäivämääriään. Lehden kiinnostus naisten kohtaloon lisääntyi ja uutisten sisältöä laajennettiin kertomalla etsintöjen sisällöstä ja niihin osallistuvista henkilöistä. Lehti antoi myös tilaa kansalaisten kirjoituksille, jotka halusivat lausua mielipiteitään etsinnöistä. Nämä olivat ensimmäisiä viitteitä siitä, kuinka tunteikkaasti sanomalehtien lukijat seurasivat etsintä uutisointia. Elokuun puolivälin tienoilla lehden jutussa oli viitteitä siitä, että poliisiviranomaisilta tiedusteltiin yhä intensiivisemmin etsintöjen etenemisestä. Myös valokuvien lisääntyminen lehdessä osoitti, että toimitus halusi kohdistaa voimavaroja entistä enemmän naisten katoamisuutisointiin.

Todennäköisesti uutiset vaikuttivat lukijakuntaan ja aihetta seurattiin tiiviisti. Toimittajien vierailut naisten kotona ja yhteydenotot näiden työpaikoille osoittivat myös, että sanomalehdellä oli tahto laajentaa uutisointia ja tunnepitoistaa sen sisältöä. Asenne poliisia kohtaan oli lehdellä elokuun 1959 aikana positiivinen ja etsintään osallistuvien viranomaisten periksi antamatonta asennetta kuvailtiin jopa ihailevasti. Toimittajat päästettiin varsin lähelle etsintöjä ja ilmeisesti näille kerrottiin yksityiskohtaisia asioita varsin avoimesti. Naisten ruumiiden löydyttyä suohaudasta, alkoi kiinnostus poliisin tutkintatyöhön lisääntyä entisestään. Tässä yhteydessä myös yksittäiset poliisiviranomaiset nostettiin henkilöinä esiin. Esimerkiksi Mikkelin lääninrikospoliisikeskuksen päällikkö, komisario Tarvaisesta, julkaistiin kuvia 23.8.1959 ilmestyneessä lehdessä. Kuvat oli otettu, kun Tarvainen oli suorittamassa etsintöjä henkirikospaikalla Tulilahdessa. Lukijoille saattoi välittyä kuva esiin nostetuista poliisimiehistä eräänlaisina tragedian sankarihahmoina, jotka taistelivat raakaa rikoksentehtäjä kohtaan.

Sanomalehtien edustajien positiiviseen asenteeseen vaikutti todennäköisesti se, että nämä saivat olla läsnä rikoksen selvittämistä varten perustetussa tutkimuskeskuksessa. Komisario Tarvainen oli antanut tietoa toimittajille jopa ilta-aikoina. Toimittajilla ja poliisiviranomaisilla saattoi olla kanssakäymistä myös varsinaisen työajan ulkopuolella, jolloin tietoja saatiin joustavasti. Ilmeisesti tutkintaa johtaneet

⁴⁸³ Poliisimies 17/1961, 551-552.

poliisiviranomaiset, joiden tekemisiä sanomalehtien edustajat erityisesti seurasivat. Saattoi olla, että yksittäiset poliisimiehet myös nauttivat roolistaan huomiota herättävien tutkimusten keskiössä. Toisaalta toimittajat tiesivät, että juuri esimiestason poliisimiehet saattoivat mahdollistaa heille tutkintojen seuraamisen ja tietojen saamisen uutisointikäyttöön. Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Arvi Vainion saavuttua Heinävedelle, tarjottiin sanomalehtien edustajille Tulilahden etsintäalueella mahdollisuus sekä seurata etsintöjä että tehdä kysymyksiä poliisiviranomaisille. Lehdessä julkaistut uudet mielipidekirjoitukset kertoivat uutisointia seuranneiden kansalaisten tunnetaakan kasvamisesta, kun välittömiä läpimurtoja tutkinnassa ei saatu.

Lehti havainnoi tutkintailmapiirin kiristyneen elokuun lopun lähestyessä. Heinäveden nimismies ja komisario Martti Tarvainen jakoivat sanomalehdistölle edelleen tietoa tutkinnoista, vaikka orastavasti oli havaittavissa muiden johtavien poliisimiesten vähentäneen tutkintatietojen jakamista toimittajille. Syyskuun alussa poliisin tiedotuskäytäntö muuttui oleellisesti, kun tutkimusten johto siirtyi Keskusrikospoliisille. Uuden Suomen toimitus osoitti välitöntä tuskastumista avoimen tiedotuskulttuurin muutokseen ja ilmaisikin tämän sanallisesti lehdessä 7.9.1959 julkaistussa numerossa.

Syyskuun alkupuolella lehti totesi poliisin olevan avuton ja totesi, ettei poliisi tiennyt juuri mitään. Sanavalinnoilla lehti ilmeisesti protestoi sitä, ettei se saanut tutkintatietoa käyttöönsä entiseen tapaan. Niukan uutisannin lehti laittoi ikään kuin poliisiviranomaisten syyksi ja antoi lukijoille kuvan, että poliisiviranomaiset olisivat toimineet epäeettisellä tavalla sekä lehdistöä että yleisöä kohtaan. Ikään kuin tehosteena ärtymykselleen toimitus julkaisi 9.9.1959 väitteen, jonka mukaan toimittajien puhelimia olisi salakuunneltu viranomaisen toimesta. Poliisin toimia asettui tässä vaiheessa puolustamaan myös sisäministeri Eino Palovesi. Lähes välittömästi negatiivisen uutisoinnin jälkeen toimittajille järjestettiin tiedotustilaisuus Varkaudessa, jonka avulla tutkinnanjohtaja Arvi Vainio pyrki rauhoittamaan toimittajien reaktioita. Tilaisuudella oli todennäköisesti haluttu vaikutus, sillä jo 12.9.1959 julkaistussa lehdessä viranomaisten työtä kuvattiin ahkerien ja uhrautuvien poliisimiesten suorittamaksi. Positiivinen asennoituminen oli kuitenkin hetkellistä, sillä pian tämän jälkeen lehdessä viitattiin useaan otteeseen tutkijaviranomaisten vaikenemiseen.

Sanomalehdistön ja poliisin välinen tiedonvaihto oli keskitetty lähes kokonaan Arvi Vainiolle. Vainion tiedotustapa oli virallisuonteinen, mutta hän pyrki silti pitämään toimittajiin yhteyttä. 21.9.1959 otettu kuva Vainiosta ja Tulilahden alueelta löytyneestä veitsestä oli osoitus Vainion halusta ylläpitää hyviä suhteita toimittajiin. Uuden Suomen toimitus ei kuitenkaan ollut tyytyväinen hetkittäisiin vastaantuloihin, vaan lehti halusi ylläpitää jatkuvaa tietovirtaa poliisilta lehdistön suuntaan. Oletettavasti tämän vuoksi lehti julkaisi lehdessä heti toteamuksen, ettei se ollut saanut tutkijaviranomaisilta lisätietoja tutkinnan etenemisestä.

Syyskuun lopussa julkaistu analyysi henkirikostutkinnan alkuvaiheen tutkinnallisista ongelmista ja rikospoliisi työhaasteista oli poliisille ikävää julkisuutta. Lehti oli todennäköisesti saanut tietoa poliisiorganisaation sisältä, joka saattoi olla viite poliisimiesten keskinäisistä henkilösuhteista. Sanomalehdistön luoma paine vaikutti poliisikuntaan. Kymen läänin poliisipäällystöpäivillä sisäministeri Eino Palovesi puolusti tervetulo puheessaan poliisiviranomaisten työtä vahvasti. Julkisuuden paine todennäköisesti ulottui myös ministeriin itseensä. Ministeri tosin ilmaisi tilanteen vaikeuden sekä itselleen

että poliisille todeten Heinäveden tapauksen liittyneen selittämättömien henkirikosten sarjaan.

Poliisikunnan sisällä tunnettiin todennäköisesti negatiivisia tunteita sanomalehdistöä kohtaan. Uudenmaan läänin poliisipäällystöpäivistä käsiteltiin tulenarkaa aihetta toimittaja Lars Bruunin johdolla. Ilmeisesti negatiivista ilmapiiriä ei kuitenkaan haluttu pysyväksi tilaksi ja siksi asiaa puitiin yhdessä sanomalehdistön edustajien kanssa. Poliisin ja sanomalehdistön yhteistyö näkyi välittömästi lehdessä ja Uusi Suomi julkaisikin esimerkiksi Manne Schulmanin laatiman poliisimyönteisen jutun 17.10.1959. Vaikka Uudessa Suomessa mainittiin tutkintautisten hiljaiselosta, oli taustalla kuitenkin käynnissä lehdistön ja poliisin suhdetoimintaa. Tästä hyvänä yksittäisenä esimerkkinä oli poliisipäällystökurssilaisten vierailu Uuden Suomen toimituksessa marraskuun lopussa 1959.

Tutkinnanjohtaja Arvi Vainio tiedotti yllättävän nopeasti lehdistölle Vaasan lääninvankilassa säilytetystä miesvangista, joka oli joutunut poliisin tutkintatoimien kohteeksi. Vainio saattoi valita tiedotuslinjansa ikään kuin vastaiskuna pitkään jatkuneelle negatiiviselle tutkintautisoinnille. Vainio oli syyskuusta 1959 lähtien pyrkinyt tiedottamaan tutkinnan etenemisestä virallisen oloisesti. Valittuun linjaan vaikutti ilmeisesti näkemys, jonka mukaan tutkinnan turvaaminen oli etusijalla tiedotuksen avoimuuteen nähden. Poliisin kannalta valittu linja oli perusteltu, mutta ei sellaisenaan saavuttanut ymmärrystä sanomalehdistöltä.

Vainion ulostulo ei kuitenkaan ollut täysin onnistunut. Hän vähätteli asian uutisarvoa todeten, ettei tutkinnasta ollut tutkinnan uusista vaiheista huolimatta sellaisenaan kertoa mitään uutta. Vainio ei kyennyt kuitenkaan hallitsemaan sanomalehdistön tiedonsaantia, kun lehti kykeni saamaan tietoonsa tarkempia yksityiskohtia Vaasan lääninrikospoliisin komisario M. Skogmanilta. Lehti oli kyennyt selvittämään, että epäilty vanki oli Runar Holmström. Vainio pyrki uudelleen lieventämään kiinnostusta Holmströmiä kohtaan todeten, että tämän syyllisyys olisi epätodennäköinen. Vaikka lehti sai tietoonsa, että Holmströmiä oli käytetty Itä-Suomessa tunnistettavana, ei Keskusrikospoliisi suostunut edelleenkaan kommentoimaan asiaa laajemmin. Vainion mukaan kyse oli vain rutiininomaisista tutkimuksista.

Keskusrikospoliisi kuitenkin rikkoi vaitiolonsa julkaisemalla virallisen tiedotteen, jossa se totesi Holmströmin olevan poliisin etsimä mopedimies. Vainion ulostulo sai aikaan uutisjanon, jota tyydyttääkseen lehti pyrki saamaan lihaa luiden ympärille. Poliisin tietoihin perustuvien seikkojen lisäksi lehti halusi täydentää kuvaa yksityishenkilöiltä saamiensa tietojen perusteella. Holmströmin syyllisyyden tultua todennäköisemmäksi, myös Vainio alkoi antaa lehdelle tietoja. Samaan aikaan alkoi murtua myös muiden poliisimiesten vaitiolo. Esimerkiksi pitkään hiljaa ollut Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva antoi lausuntoja sanomalehdistölle. Jopa Vainiota suurempaan valokeilaan nousu poliisineuvos Kosti Vasa, joka totesi radiolähetyksessä Holmströmin olevan syyllinen Eine Nyyssösen ja Riitta Pakkasen murhiin. Poliisi oli joutunut Tulilahden murhatutkinnan aikana valtaviin paineiden kohteeksi. Tämän vuoksi Vasa painotti Holmströmin syyllisyyttä ja kertoi poliisin tapaukseen käyttämien resurssien määrästä.

Uusi Suomi luki Holmströmin kiinnisaamisen poliisin aikaansaannokseksi ja nosti uutisoinnissaan tutkinnan sankarihahmoksi rikoskomisario Axel Skogmanin. Lehden mukaan juuri Skogmanin oivallus olisi ratkaissut rikostapauksen. Tutkinnanjohtaja Arvi

Vainio pyrki esitutkinnan viimeisin kuukausien aikana palvelemaan lehdistöä antamalla toimittajille näiden kaipaamia yksityiskohtia. Uuden Suomen mielenkiinto siirtyi kevään 1960 aikana Holmströmin persoonaan, rikoshistoriaan ja tulevaan oikeudenkäyntiin. Oikeudenkäynti nousikin Uuden Suomen sivuilla näyttävään asemaan. Tapauksen uutisointi muuttui osin virallisuontoiseksi, kun lehti pyrki tekemään selkoa syytekirjelmän sisällöstä ja oikeudenkäynnin kulusta. Oikeudenkäyntimiljöö Heinävedellä, kansalaisten kiinnostus ja Holmströmin persoona toivat väriä muuten kuivahkoon oikeudenkäyntiuutisointiin. Tapauksen nouseminen otsikoihin innoitti yksittäisiä henkilöitä laatimaan mielipidekirjoituksia, joiden asenne oli vahvasti poliisimyönteinen. Näiden taustalla saattoi olla poliisimiehiä, jotka halusivat Tulilahden tapauksen näkyvyydestä hyötyä koko poliisikunnalle.

Keskusrikospoliisin apulaisjohtaja Arvi Vainio nousi tiedonantajana vielä kerran keskiöön, kun hän sai antaa tietoja ja mahdollistaa valokuvien oton Leppävirran vaatelöytöön liittyen. Vainio tuntui olevan suostuvainen siihen, että sanomalehdistö kuvasi häntä työnsä ääressä. Uuden Suomen suhtautuminen poliisiin oli peruspositiivinen, mutta tietovirran tyrehtyminen ilmaistiin lähes välittömästi lehden uutisoinnin yhteydessä poliisikriittisin kommentein. Lehti ikään kuin kiristi poliisiviranomaisilta tietoja, sillä negatiiviseen uutisointiin vastattiin poliisin taholta lähes aina sanomalehden haluaman tiedon jakamisella. Lehti tuki poliisin työtä julkaisemalla vihjetietoja etenkin tutkinnan alkuvaiheessa. Arvi Vainion ja Keskusrikospoliisin tutkintaa turvaava tiedotuslinja ei saavuttanut Uuden Suomen toimituksessa ymmärrystä. Vaikka lehti näennäisesti tuki poliisin työtä, oli lehden tarve laajojen uutiskokonaisuuksien tuottamiseen ja levikin laajentamiseen arvona tärkein.

Juuri poliisiviranomaisten ja sanomalehden intressiristiriidat olivat perustana suhteiden keskinäiselle heikkenemiselle. Poliisiviranomaiset pyrkivät kuitenkin korjaamaan tilannetta järjestämällä keskusteluja lehdistön ja poliisien välille muun muassa opintopäivillä. Yhteyden rakentaminen oli ainakin osin onnistunutta, sillä lehti kirjoitti tilaisuuksien jälkeen positiivisesti poliisiorganisaatiosta ja poliisin työstä yleensä. Toimittajia oli todennäköisesti kutsuttu seuraamaan opinto- ja päällystöpäiviä, mikä otettiin toimituksissa kiitollisena vastaan. Poliisin tiedotuslinja etenkin Keskusrikospoliisin tutkintajohdon alla oli ikään kuin haitarimaista. Aluksi poliisi vaikenä, mutta sanomalehdistön kritiikin lisääntyttyä poliisi pyrki antamaan tiedotusvälineille näiden kaipaamaa tietoa. Kuitenkin tiedonannot näyttivät olleet väliaikainen keino tyyntyttää kritiikkiä ja muuttaa kielteinen sekä poliisivastainen mieliala positiiviseksi. Poliisiorganisaatio pyrki olemaan itsestään käydyn kritiikin ulkopuolella eikä se vastannut sanomalehdissä poliisia vastaan esiintyneeseen kritiikkiin. Ammattilehtien vastinekirjoituksistakin useat kirjoitettiin nimimerkin takaa. Tutkinta-ajankohdan vuosina elettiin murrosaikaa, jolloin ”*vaikeneva poliisi*” alkoi lähestyä henkisesti kansaa ja pyrki myös sanalliseen kanssakäymiseen yleisön kanssa silloisten tiedotusvälineiden kautta. Poliisin ja sanomalehdistön välinen suhdetoiminta on tästä hyvä esimerkki.

Helsingin sanomien uutisointi oli alusta alkaen kantaaottavaa. Toimitus ei tyytynyt vain uutisoimaan naisten kohtalosta, vaan esitti omia vaihtoehtoisia näkökulmia uutisoimistaan tapahtumista. Toisaalta jutuista oli vaikea erottaa toimituksen näkökulmia. Esimerkiksi 7.8.1959 julkaistussa uutisessa naisten epäiltiin eksyneen. Ajatus naisten kohtalosta saattoi olla joko toimituksen näkökulma tai poliisimiehen sanomalehdelle

kertoma teoria tapahtumien kulusta. Helsingin Sanomat pyrki saamaan uutisoinnilleen syvyyttä, josta osoituksen oli toimittajan vierailu Riitta Pakkasen vanhempien luona hyvin aikaisessa vaiheessa.

Poliisin toiminta ja toimenpiteet kiinnostivat Helsingin Sanomia. Toimitus oli todennäköisesti aktiivinen viranomaisten suuntaan ja sai heiltä taustatietoa laatimiinsa juttuihin. Saatu tietoaineksen määrä ei ilmeisesti tyydyttänyt toimitusta. 10.8.1959 lehti ilmaisi ensimmäisen kerran, että "poliisi ei tahdo sanoa vielä mitään". Tiedonpuutteen lehti korvasi omilla teorioillaan, joissa arvuuteltiin naisten kohtaloa. 11.8.1959 lehdessä oli maininta siitä, että toimittaja oli tavannut etsintöihin osallistuneita rikospoliiseja. Toimitus arvioi ilmeisesti jutun niin kiinnostavaksi, että se halusi raportoida tapahtumista paikan päältä. Toimittajat hakeutuivat poliisien puheille ja saivat näiltä epävirallisia kommentteja etsintöjen etenemisestä, jotka myös kirjoitettiin lehteen. Jutuissa oli mainintoja myös tuoreista ilmoituksista, joita poliisi oli vastaanottanut.

Poliisiviranomaiset todennäköisesti näkivät hyödylliseksi, että tiedon nopea jakaminen eteenpäin auttaisi viranomaisia saamaan uusia ilmoituksia naisten liikkeistä. Yhteistyö poliisin ja sanomalehtien edustajien välillä heijastui poliisien ja poliisin työn kehumisena juttujen yhteydessä. Lehti nosti esiin yksittäisten poliisimiesten nimiä, jotka olivat mukana etsinnöissä. Todennäköisesti juuri esiin nostetut olivat niitä, joiden kanssa toimittajat olivat tehneet yhteistyötä ja joilta he olivat saaneet tietoja. Lehden uutisointi oli pääsääntöisesti asiapitoista, mutta tästä huolimatta lehti kertoi esimerkiksi etsintöihin liittyvistä ennustajista. Yleisöä kiinnostaneesta uutisaiheesta lehti halusi ilmeisesti kertoa kaiken mahdollisen käsiinsä saamansa tiedon.

Toimittajat työskentelivät uutisen parissa nopeatempoisesti, josta oli osoituksena toimittajan saapuminen naisten ruumiiden löytöpaikalle kahdessa tunnissa. Raportointityötä tukenut lääninrikospoliisin ylietsivä Ahti Pantzar sai lehdessä näkyvyyttä mahdollistettuaan toimittajien pääsyn rikospaikalle. Toimittajat saivat seurata poliisin työskentelyä lähietäisyydeltä, johon viittasi esimerkiksi 22.8.1959 ilmestyneessä lehdessä julkaistu kommentti tutkijoiden ja sanomalehden edustajien samanaikainen siirtyminen maastoon. Yksittäiset poliisimiehet saivat lehdessä nopeasti palstatilaa ja heistä julkaistiin kuvia työnsä ääressä. On mahdollista, että poliisimiesten saama julkisuus innoitti heitä syventämään yhteyttä sanomalehtien edustajien kanssa rikostutkinnan kustannuksella. Poliisi kiitti lehdistön kanssa tehtyä yhteistyötä, josta hyvänä osoituksena olivat 26.8.1959 ilmestyneessä lehdessä julkaistut kiitossanat. Poliisi pyrki ottamaan sanomalehtien edustajat ennalta estävästi huomioon. Konflikteja haluttiin tiedotusvälineiden edustajien kanssa todennäköisesti välttää. Toisena vaihtoehtona oli se, että yksittäisten poliisimiesten saama julkisuus oli perustana julkisille lehdistön suuntaan annetuille tunnustuksille.

4.9.1959 ilmestyneessä lehdessä kerrottiin, kuinka Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva kieltäytyi antamasta kommentteja tutkintavastuun siirryttyä Keskusrikospoliisille. Aikaisemmin tapahtumia avoimesti kommentoineen Rautevan asenne kertoi siitä, että tutkinnassa mukana olleita poliisimiehiä oli kielletty kommentoimasta tutkimuksia. Pian tämän jälkeen lehti huomioi tiedotuslinjan muutoksen toteamalla, ettei poliisi ilmoittanut lehdelle "arvelujaan". Lehti ikään kuin protestoi lukijoiden suuntaan sitä, että toimitus saanut poliisilta haluamiaan tietoja välittömästi. Helsingin Sanomat oli aikaisemmissa numeroissaan antanut positiivisen kuvan esiin nostamistaan poliisimiehistä.

Tiedon puute kuitenkin muutti linjaa. Esimerkiksi komisario Martti Tarvainen kuvattiin negatiivisessa valossa 8.9.1959 ilmestyneessä lehdessä, kun hän ei antanut tutkimuskeskuksesta lehden haluamia tietoja. Sanomalehden näkökulmasta yksittäisen poliisimiehen arvo näytti liittyvän tämän tiedonjakamäärään. Lehdessä viranomaisen rooli kuvattiin joko positiiviseksi tai negatiiviseksi sen mukaan, kuin paljon hyötyä tästä oli lehdelle ollut.

Tutkinnan johtoon valittuun Arvi Vainioon lehti suhtautui alusta alkaen varauksellisesti, mutta antoi hänestä positiivisen kuvan tämän jaettua toimittajille tietoa tutkinnan etenemisestä. Muiden poliisimiesten linja vaikenemisen suhteen piti, mistä on hyvänä osoituksena Heinäveden nimismiehen toteamus tiedottamisen keskittämisestä 20.9.1959 julkaistussa numerossa.

Avoin ja kontrolloimaton tiedotuskulttuuri oli todennäköisesti koettu ongelmalliseksi rikostutkinnan suhteen ja siksi Keskusrikospoliisi näki perustelluksi siirtää tiedottamisvastuun apulaispäällikkö Arvi Vainiolle. Keskitetty ja niukentunut tiedotuskulttuuri lisäsi poliisiviranomaisten hartioille entistä enemmän paineita, kun lehdistössä esitetty arvostelu kiihtyi. Sisäministeri Eino Palomäen puolustuspuhe Helsingin Sanomissa 1.10.1959 oli luonteeltaan poikkeuksellinen. Ministeri viittasi juuri sanomalehtien sivuilla esiintyneeseen arvosteluun, jota vastaan hän korosti poliisi ammattiaitoa ja nopeutta rikostutkintojen aloittamisessa. Eino Palomäki puuttui myös sanomalehtien sensaatiohenkistä kirjoittelua ja pyysi välttämään sitä. Ministerin mukaan se saattoi jopa vaikeuttaa rikosten selvittämistä. Helsingin Sanomat ei kommentoinut ministerin puhetta. Lehti olisi voinut lausua asiasta positiivisia kommentteja, mutta ministerin mahdollinen arvostelu olisi voinut olla maan suurimmalle sitoutumattomalle lehdelle riskialtista. Lehti todennäköisesti valitsi tiedotuslinjakseen vaihtelun ja antoi lukijoille mahdollisuuden vetää omat johtopäätöksensä Palomäen puheesta.

Helsingin Sanomat jatkoi kriittistä suhtautumistaan poliisiviranomaisten tiedotuslinjaan. Lehti pyrki jatkuvasti saamaan tietoja tutkinnoista. Viranomaisten vaiteliaisuudesta mainittiin lehdestä usein ja viitattiin jopa poliisiorganisaation "korkeimpien portaiden" vaiteliaisuuteen. Viimeksi mainittu viittaus julkaistiin lehdessä 8.10.1959, kun poliisi ei ollut kertonut Eine Nyysösen tuttavaperheen omistamaan mopediin liittyvästä pidätyksestä. Sanomalehtien ja poliisin välien kiristyminen heijastui Helsingin Sanomien jutussa, jossa kerrottiin Uudenmaan poliisipäällystöpäivistä. Katajanokan kerholla oli ilmeisesti ollut tunteikkaita purkauksia, joiden vahvuutta alkoholi saattoi tehostaa.

Lehdistön poliisia kohtaan esittämä arvostelu väheni samalla, kun yleisön kiinnostus tapausta kohtaan alkoi vähentyä. Lehdistön ja poliisien väliset suhteet olivat kuitenkin edelleen arkaluontoiset. Helsingin Sanomissa 7.11.1959 julkaistu katsaus keskustelutilaisuuteen oli mielenkiintoinen. Lehti nosti esiin oikeusneuvosmies Onni Sepän näkemyksen siitä, että poliisi oli antanut liian herkästi arkaluontoisia tietoja lehdistölle motiivinaan säilyttää hyvät välit tiedotusvälineiden edustajiin. Seppä ilmeisesti viittasi etenkin elokuuhun 1959, jolloin yksittäiset poliisimiehet jakoivat tietoa organisoimatta omista intresseistään käsin. Lehden julkaisemassa katsauksessa oli ikään kuin sanoitettuna se, miten Keskusrikospoliisi oli analysoinut menneiden viikkojen tiedotusta ottaessaan tutkimusten johdon käsiinsä syyskuun 1959 alussa.

Poliisin ja lehdistön väliset suhteet kiinnostivat uutisaiheena myös jatkossa. 17.11.1959 Helsingin Sanomat uutisoi Kymenlaakson poliisin yhdistyspäivistä, jossa aihe oli ollut jälleen esillä. Lehdistön edustajana tilaisuudessa puhunut Ynselmi Hyvärinen totesi osan sanomalehdistä olleen poliisin silmissä erikoisasemassa. Hyvärisen kannanotto oli ilmeinen osoitus lehtien välisestä kilpailuasetelmasta, jossa lehtien levikkiä ja irtonumeromyyntiä pyrittiin tehostamaan Tulilahden rikostutkintauutisoinnin avulla. Hyvärisen viittaus tiettyjen lehtien erikoisasemaan saattoi kertoa yksittäisten poliisimiesten ja tiettyjen toimittajien välisistä hyvistä suhteista. Henkilösuhteet vaikuttivat todennäköisesti siihen, kenelle yksittäinen poliisimies kertoi tutkinnan vaiheista ja poliisin selville saamista seikoista. Yksittäisten poliisimiesten muodostama tiedotuskulttuuri ei kaikkien sanomalehtien edustajien mielestä ollut tasapuolinen.

Helsingin Sanomat huomioi poliisikunnan sisäisen keskustelun, viitaten Poliisimies-lehden numeroon joulukuussa 1959. Keskustelun innoittamana toimitus ehdotti lehdessä, että poliisi perustaisi erityisen tiedotusvirkamiehen tehtävän. Perusteluiksi lehti esitti kaupungeissa toimivien poliisilaitosten suuren koon ja epäselvyydet tiedotusvastoissa. Lehti viittasi kirjoituksessaan sekä alemman että ylemmän tason poliisimiehiin. Alemmalla tasolla poliisimiehen lehden mukaan epäröivät tiedottaa, kun taas ylemmällä tasolla poliisimiehet eivät moninaisten tehtäviensä vuoksi ehtineet tiedottaa. Lehti ei jatkanut ehdotuksensa käsittelyä enää myöhemmissä numeroissaan eikä sitä kommentoitu mielipidekirjoituksissakaan.

Poliisin tiedotuskulttuurin haasteet tulivat hyvin esiin vaiheessa, jossa Keskusrikospoliisi oli tiedottanut Sanomalehdille tekemistään vangin kuulusteluista helmikuun alussa 1960. Keskusrikospoliisi antoi sanomalehdille pitkän hiljaiselon jälkeen tieto tutkimusten saamasta mahdollisesta käänteestä. Se ei ilmeisesti ollut varautunut siihen, että toimittajat tarttuivat aiheeseen hanakasti. Syynä toimittajien reaktioon saattoi olla se, että poliisilla oli kohteena tietty rikollisen taustan omaava henkilö. Arvi Vainio pyrki pari päivää myöhemmin tynnyttämään kohua eikä kertonut, että Holmströmiä oli käytetty tunnistettavana eri paikkakunnilla. Tieto tapahtuneesta vuoti lehdille muuta kautta. Lehti ei tyytynyt Vainion ilmoitukseen siitä, että Holmströmillä ei ollut todennäköistä yhteyttä murhiin. Helsingin Sanomat oli jopa saanut myöhemmin selville, että Holmström oli kuljetettu Helsinkiin ja että tämän hallussa olleella puukolla oli tehty vuolukokeita. Vasta päiviä myöhemmin lehti oli saanut Keskusrikospoliisilta tietoja, joita voitiin käyttää lehtijutun laadinnassa.

Poliisin valitsema tiedotuskuri löyhentyi, kun Holmströmin syyllisyydestä saatiin uusia todisteita. Esimerkiksi Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva ja komisario Axel Skogman antoivat lehdelle kommentteja tutkinnasta. Tutkimuksia johtanut Vainio oli sanomalehdistön suuntaan vaitelias, mutta toimittajat olivat kuitenkin saaneet yksityiskohtaistakin tietoa tutkintojen etenemisestä. On mahdollista, että uutsointi poliisin aikaansaannoksista koettiin poliisissa myönteiseksi eikä tietojen leviämällä nähty merkittäviä haittavaikutuksia. Sanomalehdille annettiin tietoa esimerkiksi laboratoriotutkimuksista ja näiden saaminen olisi tuskin ollut mahdollista ilman jonkun korkeamman tahon poliisiviranomaisen vaikutusta. Vainio ei kuitenkaan itse halunnut syystä tai toisesta olla nimeltä mainittu tiedonantokanava. Vasta helmikuun loppupuolella Keskusrikospoliisi antoi Holmströmiin liittyvän tiedonannon, jonka mukaan hänet

asetettaisiin syyteeseen murhasta. Erikoista oli se, että Vainion sijaan tiedonantoa kommentoi Keskusrikospoliisin päällikkö Kosti Vasa.

Keskusrikospoliisin tiedotteen laatijaa ei lehdessä mainita, mutta vain Kosti Vasa mainittiin tiedotteen yhteydessä annetun lausunnon antajaksi. Voi olla, että Vainio on osallistunut lausunnon laatimiseen, mutta Vasa otti tiedottamisvastuun. Vaikka rikos oli vasta syyteharkinnassa, kiitettiin tiedotteessa lehdistöä ja rikoksen ratkaisemiseen vaikuttaneita tahoja. Vasa myös kertoi numeraalisesti, kuinka paljon resursseja poliisi oli käyttänyt Holmströmin kiinni saamiseen. Ilmeisesti sekä poliittisen johdon että poliisin paine rikoksen ratkaisemiseksi oli niin suuri, että tiedotteessa haluttiin vahvalla tavalla osoittaa Holmströmin syylliseksi. Tulilahden rikostutkinnan ohella poliisilla oli edelleen työn alla mun muassa edellisen kesänä tapahtuneet Bodom-järven murhat. Helsingin Sanomat ei kyseenalaistanut poliisin ilmoitusta sellaisenaan tai sen muotoa, vaan keskittyi uutisoinnissaan tämän jälkeen selvittämään Holmströmin matkareitteihin liittyneitä yksityiskohtia ja tulevan oikeudenkäynnin ajankohtaa.

Tulilahteen liittynyt uutisointi väheni oleellisesti sen jälkeen, kun tiedonantoon liittyvät seikat oli kerrottu lukijoille. Vasta maaliskuun 1960 loppupuolella tapaus palasi otsikoihin, kun Runar Holmström oli yrittänyt itsemurhaa sairaalassa. Holmströmistä kertoneen uutisoinnin ohella Helsingin Sanomat jakoi pitää yllä keskustelua lehdistön ja poliisin välisistä suhteista julkaisemalla uutisen lehtimieskurssin luentopäivistä. Dosentti Inkeri Anttilan luento rikosuutisoinnista sai näyttävän osan lehden sivuilla. Vaikka Anttila kristisoi myös lehdistöä, oli asia teemana lehden mielestä kiinnostava ja uutiskynnyksen ylittävä.

Kesäkuussa 1960 Tulilahden tapaus nousi jälleen valtakunnan uutiseksi, kun Holmströmin oikeudenkäynti Heinävedellä alkoi. Lehden uutisointi muuttui oikeudenkäyntiprosessin selostamisen osalta varsin asiapitoiseksi, koska se oli pohjimmiltaan meneillään olleen oikeudenkäynnin selostusta. Oikeudenkäynti jatkui jälleen heinäkuussa. Toimituksen sijaan poliisi sai kritiikkiä yksityishenkilöiltä, joiden tunnepitoiset reaktiot syyttivät poliisia tutkinnan epäonnistumisesta sekä Bodomin että Tulilahden tapauksissa. Poliisiorganisaatio ei kuitenkaan katsonut aiheelliseksi vastata kriittisiin mielipidekirjoituksiin. Oikeuden välipäätöksenä oli lähettää Runar Holmström mielentilatutkimukseen, joka tiesi asian jäämistä vaille ratkaisua useiden kuukausien ajaksi. Helsingin Sanomien uutisoinnista välittyi pettymys, sillä suuret uutisotsikot jäivät lehdeltä toistaiseksi saamatta. Lehti kykeni ainoastaan kertomaan Holmströmin käräjistä Pohjanmaalla, jossa häntä syytettiin useista varkaus- ja väkivaltarikoksista.

Lehdistön ja poliisin väliset suhteet pysyivät lehdessä pinnalla, kun Helsingin Sanomat uutisoi poliisien opintopäivistä. Lehti myös julkaisi artikkelin poliisiorganisaatiosta ja sen järjestämisestä. Jutussa palattiin vielä Heinäveden tapaukseen, jonka tiimoilta Pohjois-Karjalan lääninrikospoliisin päällikkö, komisario Simo Väätäinen, muisteli poliisin ja lehdistön kireitä välejä. Haastattelu oli osoitus siitä, että tapauksen aikana kiristyneet välit olivat parantuneet ja juttu välitti sopuisuuden kuvan poliisin ja lehtimiesten välisestä yhteistyöstä.

Helsingin Sanomat uutisoi Runar Holmströmin itsemurhasta toukokuussa 1961. Itsemurhasta uutisoitiin kohtuullisen vähäeleisesti lehdessä ja uutisia aiheeseen liittyen ilmestyi vain muutamana päivänä. Vielä syksyllä 1961 lehti uutisoi Tulilahden tapauksen viimeisestä oikeudenkäynnistä sekä loka- että marraskuussa. Ilmeinen

toivottomuus tapauksen lopullisesta ratkeamisesta ja vastaajan itsemurha olivat vähentäneet aiheeseen liittyvän uutisoinnin minimiin. Poliisin edustajien haastatteluja ei lehdessä nähty kevään 1961 jälkeen.

Poliisilehti otti kantaa Tulilahden tapaukseen ensimmäistä kertaa lokakuussa 1959 ilmestyneessä numerossaan. Kirjoituksessa muistutettiin poliisikollegoja siitä, kuinka rikospaikka tulisi eristää eikä sinne tulisi päästää lehtimiehiä. Osa poliisikunnasta oli todennäköisesti arvioinut kriittisesti Tulilahden rikospaikkatutkintaa ja kirjoittaja sanoi sen ohjeellisesti ääneen tekstissään. On mahdollista, että maininta on synnyttänyt erimielisyyksiä poliisikunnan sisällä. Kollegoiden toimintaa painavammin kirjoittaja arvioi sanomalehtien edustajien toimintaa. Toimittajat olivat saaneet kerättyä tietoa sekä viranomaisilta että yksityishenkilöiltä eivätkä aikailleet niiden julkaisussa. Kirjoittajan mukaan lehdistö toimi harkitsemattomasti julkaistessaan tietoja, jotka saattoivat olla haitallisia rikostutkinnan kannalta. Poliisin tiedotuskulttuuri muuttui oleellisesti, kun Tulilahden henkirikosten tutkinta keskitettiin Keskusrikospoliisille. Lehdistö reagoi muutokseen ja osoitti asiasta mieltään lehtijuttujen yhteydessä. Poliisilehden kirjoittaja muistutti virkavallan lakiin perustuvasta velvollisuudesta, joka edellytti asiakirjojen salassapitovelvollisuuteen.

Poliisikunta ei ollut tyytyväinen lehdistön ja virkavallan välisiin suhteisiin. Poliisien järjestämille neuvottelupäiville kutsuttiin lehdistön edustajia alustamaan keskusteluja, joiden ilmeisesti toivottiin lähentävän poliisiorganisaation ja yksittäisten poliisimiesten suhdetta lehdistöön. Hyvänä esimerkkinä suhteiden liennytyksestä oli katsaus Tampereen Rikospoliisikerhon opintopäiviin, joiden yhteydessä käytiin toimittajan alustuksen johdolla keskustelua. Maisteri Allan Lihalan puheenvuorossa tuli esiin, että sanomalehdet olivat havainneet poliisin lehdistöä kohtaan esittämän kritiikin. Ratkaisuehdotuksena Lihala esitti, että poliisin tulisi tiedottaa lehdistön toivomalla tavalla ja samalla lehdistön tulisi välttää sensaatiohakuista uutisointia.

Lehdessä julkaistiin Suomen Poliisiupseeriyhdistys ry:n toimintakertomus vuodelta 1959, jonka esipuheessa nostettiin esiin esimerkki lehdistön arvostelusta. Poliisipäälylytyksessä arvostelua pidettiin todennäköisesti harmillisena. Lehtien arvostelun esiin nostamisella haluttiin ehkä tiivistää poliisikunnan rivejä sen puolustamiseksi ja toisaalta etsiä keinoja tilanteen ratkaisemiseksi. Keinoiksi lehdessä mainittiin muun muassa vetoamus maalaispoliisien aseman parantamiseksi. Poliisissa tuloksettomat tutkinta-asiat liitettiin monesti resurssikysymyksiin, joiden osalta poliisilla oli paljon puutteita.

Kyösti Jousimaa otti keväällä 1960 poikkeuksellisen kovin sanoin kantaa Suomen Kuvalehden arvosteluun, jossa hän näki jopa yksittäisiin henkilöihin kohdistuvia "hyökkäyksiä". Suomen Kuvalehden esittämä kritiikki kohdistui pääsääntöisesti Keskusrikospoliisiin ja esimerkiksi pääkaupungin murharyhmä sai sen sijaan kiitosta. Jousimaa arveli, että kirjoituksen takana olisi ollut Suomen Kuvalehden silloinen päätoimittaja Ensio Rislakki, joka oli todennäköisesti arvostellut poliisi myös Helsingin Sanomissa kesällä 1960. Jousimaa totesi, että hän tietää arvostelijan poliisille vihamieliseksi henkilöksi. Jousimaan myönsi itsekkin tekstissään, että hänen vastahyökkäyksensä oli osin "ilkeasanainen". Jousimaan ulostulon päätarkoitus oli todennäköisesti vain puolustaa poliisikuntaa eikä sen tarkoituksena ollut lehdistön ja poliisin välisen kuilun kaventaminen.

Suomen Poliisilehti haki lehdistön käsittelyyn apua jopa ulkomailta, kun se julkaisi Tanskan rikospoliisin päällikkö A. Haslundin kaksiosaisen artikkelin. Siinä lehdistö nähtiin eräänlaisena poliisin vastavoimana, jonka käsittelemiseen poliisin piti etsiä keinoja. Lehden toimitus näki kotimaan tilanteessa vastaavia ilmenemismuotoja ja siksi tanskalaisen kollegan ajatuksia haluttiin tarjota myös paikalliselle poliisipäällystölle. Kysymyksessä oli nimenomaan korkea-arvoisen poliisimiehen kirjoitus, jonka laatiman tekstin katsottiin olevan arvovaltainen näkemys ajankohtaiseen kysymykseen lehdistön ja poliisin välisistä suhteista.

Lehdistön edustajien kanssa selviäminen tuli kysymyksenä esiin myös Pentti Kallion analyysissa, jossa hän pohti poliisin uralle tehtäviä valintoja ja sitä, kuinka yksittäisten poliisimiesten tulisi selvitä julkisuuden paineissa. Kallio tarjosi näkemystä, jonka mukaan poliisin uralle valittavien henkilöiden valintakriteereitä olisi laajennettava. Kallion ajatuksia tuki myöhemmin kirjoituksellaan poliisimestari Erkki Sauri. Ikään kuin jatkona edellisten kirjoituksiin, julkaistiin lehdessä Kyllikki Oksasen näkemys siitä, että poliisikunnassa työskenteli poliisiksi sopimattomia yksilöitä. Oksasen kirjoitus antoi kuvan riitaisesta ja jakaantuneesta poliisiyhteisöstä. Oksasen näkemys oli kärjekäs, mutta osittain hänen näkemyksensä todennäköisesti piti paikkansakin.

Poliisimies -lehdessä käsiteltiin poliisin ja lehdistön välisiä suhteita jo ennen Tulilahden tapahtumia. Komisario Unto Kivisaari kirjoitti elokuun 1959 numeroon Suomen ja Ruotsin oloja vertailevan katsauksen. Lehdistökeskusteluun viitattaessaan Kivisaari ehdotti, että poliisikunta ottaisi tavoitteeksi saumattoman yhteisymmärryksen saavuttamisen lehdistön kanssa. Kivisaari todennäköisesti ajatteli, että poliisin ja lehdistön vuorovaikutus on välttämätön asia. Siksi poliisin ja lehdistön välisen hyvät suhteet tukisivat poliisin työtä. Ilmeisesti kirjoittaja ajatteli, että senhetkiset välit eivät olleen parhaalla mahdollisella tasolla. Kivisaaren tavoin poliisin ja lehdistön suhteiden parantamisen perään kuulutti myös ylikomisario Taavi Kivinen, jonka kesäkuussa 1959 pitämä puhe julkaistiin Poliisimies-lehdessä. Tarvetta tälle oli, sillä jopa ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva viittasi samassa tilaisuudessa uteliaisiin lehtimiehiin, joiden kanssa poliisilla oli ilmeisesti ollut hankaluuksia.

Komisario Erkki Ikäheimon kirjoitus lehdessä oli siitä erikoinen, että hän myönsi lehdistön esittämän kritiikin osin oikeutetuksi. Ikäheimo ei paljastanut, miltä osin hän katsoi poliisin arvostelun aiheelliseksi. Hänen näkemyksensä osoitti, että poliisikunnassa oli ilmeisiä näkemyseroja tehtävien oikeanlaisesta hoitamisesta. Päätoimittaja Vankka Toivonen puolusti hieman myöhemmin poliisin kiinniottoperiaatteita, joita oli ilmeisen laajasti arvosteltu. Ongelmaksi Toivonen totesi nimenomaan lehdistön kirjoitteen, joka turhaan mustamaalasi poliisin kiinniottamia ihmisiä. Toivosen mukaan kiinniotot olivat välttämätön osa rikostutkintaa, mutta kiinniotto ei tarkoittanut kiinniotetun syyllisyyttä. Toivosen kirjoituksen perusvire oli kuitenkin sovitteleva, sillä hän vetosi lehdistöön yksittäisten henkilöiden maineen suojelemiseksi. Sovittelevuuden sijaan hän uskalsi ilmaista myös turhautuneisuutensa sanomalehdistön ja yleisön esittämään arvosteluun, josta hyvänä osoituksena oli Toivosen pääkirjoitus lehden numerossa 19/1959. Osasyys tilanteeseen hän esitti poliisin resurssi- ja kalustopulaa. Toivonen yritti kääntää poliisin vaikeaa tilannetta voitoksi pyrkimällä saamaan valtiovallalta myönnytyksiä virkavaltaa kohtaan.

Nimimerkki Laicus kirjoitti lehden numerossa 23-24/1959 julkaistun tekstin "*Ne vietävän sanomalehtimiehet!*", josta on poimittu tämän opinnäytetyön otsikko. Laicus viittasi taannoiseen maaherra Urho Kiukaan esitelämään ja esitti näkemyksen yksittäisistä toimittajista poliisin työn haittaajina. Scotland Yardin mallin mukaisesti Laicus tosin haikaili myös Suomen virkavallalle tiedotusupseerin vakanssia, joka kirjoittajan mukaan oli eräänlainen vastaus hankalien toimittajien aiheuttamaan vaivaan. Hän moitti kotimaisen poliisiorganisaation tiedonkulkua ja totesi, ettei johtotason poliisimiehillä ole aikaa vastata tiedotuksesta muiden töidensä ohella. Laicuksen kirjoitus on sinänsä merkittävä, koska siitä ilmenee poliisikunnan kyky itsekritiikkiin ja halu kehittää kotimaista poliisiorganisaatiota. Kirjoituksesta huokuu myös näkemys, että ainakin osasyypä poliisin ja lehdistön välisille heikoille suhteille oli juuri poliisin omassa tiedotuskyvyssä ja kulttuurissa.

Poliisikunnassa oli meneillään murros, jossa se oli astumassa jalustalta kohti kansalaisten arkea. Tämä ei miellyttänyt etenkin vanhan koulukunnan poliisimiehiä. Nimimerkki "*yksityisajattelija*" kirjoitti Poliisimies-lehteen näkemyksensä, jonka mukaan poliisi ei voinut olla "ala-arvoisten yksilöiden" palvelija. Kirjoituksesta nousi esiin eräänlainen säätyajattelu, jossa poliisimies oli peruskansalaista korkeammalla tasolla.

Vuoden 1960 aikana lehdistön ja poliisin väliset suhteet olivat esillä lähes koko vuoden Poliisimies-lehdessä. Keskustelun avulla poliisialan ammattilehdessä pyrittiin vetoamaan valtioon, jotta se voisi parantaa poliisin työskentelyolosuhteita ja näin edesauttaa parempien tulosten saamista. Toisaalta lehdistön moraalittomana ja sensaatiohakuksena pidettyä kirjoittelua arvosteltiin ja puolustettiin poliisin valitsemissa työ- ja toimintamenetelmiä. Syyskuussa 1960 ilmestyi Passimies -nimimerkillä kirjoitettu teksti, jossa kirjoittaja liitti poliisin arvostelun lehdistön keskinäisen kilpailun tuotokseksi. Kirjoittajan mukaan poliisi oli helppo arvostelun kohde. Vastaukseksi myös Passimies esitti poliisin resurssien ja toimintaedellytysten parantamista.

Poliisimies-lehdessä poliisia kohtaan esitetty arvostelu pääsääntöisesti torjuttiin ja usein syyksi tarjottiin poliisin vajavaisia resursseja. Nimimerkin takaa oli helpompi esittää kritiikkiä takaisin lehdistön suuntaan. Näin teki esimerkiksi nimimerkki Laicus, jonka useista kirjoituksista yksi julkaistiin lehden numerossa 5/1961. Kirjoittaja näki lehdistön sensaatiohakuisuuden moraalittomana, mutta suhtautui myös tavallisen kansan lukutottumuksiin varsin negatiivisesti. Poliisin ammattilehdeltä oli ammattikunnan maineen kannalta riskialtista julkaista kirjoitus, jossa katsottiin osa kansasta arvostelukyvottomäksi "*kolmanneksi säädyksi*". Poliisimies-lehden päätoimittaja Vankka Toivonen halusi pitää lehdistön ja poliisin välisiin suhteisiin liittyvää teemaa yllä. Toivonen korosti teeman merkitystä ja toivoi, että asiaan kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota. Aihe oli noussut pinnalle myös Yleisradion vuonna 1961 lähettämässä ohjelmassa, jonka herättämiä ajatuksia Toivonen kommentoi lehden numerossa 17/1961. Hieman yllätyksellisesti Toivonen ilmaisee arvostavansa jämeriä poliisimiehiä humanin oloisten poliisipersonien sijaan. Toivosen mukaan poliisilta edellytettiin aikaansaavuutta eikä poliisi voisi toimia liikealamaisesti yhteiskunnassa. Ilmeisesti Toivonen näki, että poliisimiehen piti omata vain tietynlaisia luonteen ja fyysisyyden piirteitä ollakseen kelvollinen poliisi.

Tutkimusajankohdan sanoma- ja aikakauslehtiä yhdisti Tulilahden murhatutkinnan aikainen jännittynyt tunnelma poliisin ja sanomalehdistön välillä. Kaikissa tutkimukseen valituissa lehdissä Tulilahden henkirikokset tuomittiin jyrkästi eikä niiden tekijälle annettu armoa. Rikokset olivat koko Suomea yhdistävä murhenäytelmä, jota

seurattiin kaikkialla. Traagisen tapahtuman pääsyyllisen kiinnisaamisen puolesta työtä tehneet poliisit esitettiin tutkinnan alkuvaiheessa varsin positiivisessa valossa. Hyvin pian tilanne kuitenkin muuttui, kun välittömiä pidätyksiä tai tutkinnan läpimurtoa ei tapahtunut. Poliisi oli ollut sanomalehdille hyvä uutislähde, jonka avulla ne saivat kirjoitettua tunnepitoisia ja lukijakuntaa puhuttelevia uutisia. Keskusrikospoliisin valitsema tiedotuslinja oli sanomalehdille eräänlainen shokki, vaikka toimituksissa todennäköisesti ymmärrettiin tutkinnan suojaamisen tarve. Poliisia kohtaan esitetty kritiikki oli sanomalehdille eräänlainen painostuskeino, jonka avulla tutkintaviranomaisilta kiristettiin yhä uusia tietoja. Uutisoinnilla oli todennäköisesti merkittävä taloudellinen vaikutus, sillä oletettavasti lehtien irtonumero- ja tilausmyynti kasvoi laajaa huomioita herättäneen rikostapauksen yhteydessä. Poliisialan ammattilehdet tarttuivat herkästi epäoikeudenmukaiseksi koettuun kritiikkiin. Vaikka suoriakin syytöksiä osoitettiin sekä nimellä että nimimerkin takaa, ammattilehdissä muistutettiin usein sanomalehtiyhteistyön merkityksestä poliisille. Osittain poliisiorganisaatiossa pyrittiin nielemään herännyt kiukku ja pyrittiin ratkaisemaan erimielisyyksiä sovinnollisesti.

Tulilahden henkirikostutkinnan aikana tiedotusvälineiden edustajat vaikeuttivat poliisin työtä. Lehtijuttujen lisäksi sanomalehtien työntekijät aiheuttivat ongelmia myös käytännössä. Uteliaita ja tiedonhaluisia toimittajia oli liikkeellä runsaasti. On todennäköistä, että toimittajien välille syntyi ikään kuin kilpailutilanne. Toimittajat pyrkivät saamaan tietoa taloista, joissa poliisi oli juuri tehnyt omia tutkimuksiaan. Mikäli toimittajat saivat tietoa, he sen myös julkaisivat.⁴⁸⁴ Toimittajat olivat häirinneet virkavallan toimia ja lehdistö sen sijaan oli katsonut poliisin häittävän näiden tekemää työtä. Uudet kuulusteltavat olivat lukeneet aiemmin kuulusteltujen lausumia ja vastanneet itse poliisille samalla tavalla. Tavallaan voidaan ajatella, että Heinäveden surmatyön tapahtumat pakottivat poliisin viimeistään ottamaan tiedotusvälineet huomioon työtä tehdessään. Rikostoimittaja Minna Passin artikkelissa kerrotaan silloisten tiedotusvälineiden edustajien nopeitempoudesta: *“Toimittajat olivat paikalla myös vajaan puoli tuntia sen jälkeen, kun poliisi oli vienyt suruviestin toisen uhrin perheelle. He katsoivat kadulta, kun isä teki pihatöitä. Lehdessä mainittiin perheen kotiosoite.”*⁴⁸⁵ Toimittajien kilpailu uutisaiheista oli todennäköisesti yksittäisille ihmisille häiritsevää. Myös poliisi on kokenut toimittajien häittäävän ja häiritsevän sen työtä, koska nämä kertoivat saamistaan tiedoista välittömästi eteenpäin seuraavan päivän lehdessä.

Matti Paloaro ja Jorma Palo analysoivat kirjassaan⁴⁸⁶ poliisin toimintaa aikaisempina vuosikymmeninä:

Suomessa tehtiin 1950- ja 1960-luvulla useita selvittämättömiä henkirikoksia. Niitä olisi pitänyt tutkia aivan eri tavalla, kuin mitä siihen aikaan tehtiin, sillä usein lehtimiehetkin olivat paremmin perillä niihin liittyvistä yksityiskohdista kuin kyseisiä rikoksia tutkiva poliisi... Tuohon aikaan jokaiseen rikostapaukseen määrättiin eri tutkijat, jotka pitivät yhteyttä toisiinsa harvoin tai ei lainkaan. Näin kullekin heistä kertyi vain vähän tutkinnallista kokemusta. Yhteydenpitokin oli nykyaikaan verrattuna alkeellista. Maaseudulla turvaututtiin pääasiassa kaukopuheluihin, mutta ne piti tilata käsivälitteisistä keskuksista. Lisäksi ne viipyivät luvattoman kauan, vaikka poliisin virkapuheluille annettiin etusija. Rikosten

⁴⁸⁴ Markkula 1991, 44.

⁴⁸⁵ 16.11.2014 HS ja 1950-luku. Tulilahden ihmispetoja etsimässä.

<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1305897565440>

⁴⁸⁶ Paloaro & Palo 2004, 181-183.

tapahtumapaikkojen eristäminen oli huolimaton tai sitä ei tehty lainkaan. Yleisö sai tutustua niihin välittömästi rikoksen jälkeen lähes esteettä, ja tutkijat itsekin liikkuvat varomattomasti jopa tupakantumppejaan rikospaikalle heitellen... Oma lukunsa oli poliisin perisuomalainen tapa etsiä henkirikoksen syyllistä ensin mielisairaaloiden potilaista, työlaitos- ja vankikarkureista tai muista epäsosiaalisiksi leimatuista henkilöistä. Vasta kun tässä etsinnässä epäonnistuttiin, epäiltyjen piiriä laajennettiin. Ei uskottu, että tekijä voisi löytyä uhrin läheltä niin sanottujen tavallisten ihmisten joukosta.⁴⁸⁷

Analyysi on jälkiviisautta, mutta osa siitä on varmasti tottakin. Tulilahden tapauksessa tilannetta vaikeutti se, ettei Tulilahtea sellaisenaan mielletty rikospaikaksi tutkimusten alkuvaiheessa. Poliisin ja toimittajien symbioosi rikospaikkaa tutkittaessa Tulilahden leirintäalueella saattoi toki vaikeuttaa todisteiden löytämistä.

Kuva 40. Uuden Suomen mukaan Tulilahdessa saattoi olla yhdellä kertaa kolmatta sataa etsijää. Lisäksi paikalla oli uteliaita katsojia. Heikkolaatuinen kuva paljastaa, että etsijöitä oli vierekkäin tutkinta-alueella.⁴⁸⁸

⁴⁸⁷ Paloaro & Palo 2004, 181-183.

⁴⁸⁸ Uusi Suomi 225/22.8.1959, 10.

Kuva 41. Uusi Suomi pääsi seuraamaan Tulilahdesta otettujen näytteiden tutkimista jopa Keskusrikospoliisin laboratoriossa. Kuvassa neiti Salme Rehmonen mikroskoopin äärellä.⁴⁸⁹

Kuva 42. Tutkijat tarkastelevat Keskusrikospoliisin laboratoriossa Heinävedeltä lähetettyjä vaatteita. Etualalla pöydällä naisten ruumiiden kanssa suohaudasta löydettyjä sukkiä.⁴⁹⁰

Vaikka rikostekniset periaatteet olivat teoriassa olemassa, ei tutkinnan alkuvaiheessa niitä juurikaan sovellettu. Tämä vaikeutti rikoksen selvittämistä, mikä edelleen lisäksi painetta poliisia kohtaan ja purkautui negatiivisena palautteena. Poliisin tiedotuksen organisoimattomuus ei ollut valmis hallitsemaan julkisuudessa käytyä lehdistökeskustelua.

⁴⁸⁹ Uusi Suomi 228/25.8.1959, 1.

⁴⁹⁰ Uusi Suomi 230/27.8.1959, 1.

Tutkinnan alkuvaiheessa lehdistöllä oli tapana saada tietoja yksittäisiltä poliisimiehiltä, jotka nostettiin antamiensa tietojen ansiosta julkisuuden valokeilaan. Julkisuus saattoi olla poliiseille mieluista ja sitä vastaan lehdistölle myös annettiin tietoja. Toisaalta tietojen antamisella saatiin ylläpidettyä positiivista suhdetta lehdistöön. Poliisimiehet, jotka näkyvimmin antoivat lehdistölle lausuntoja tutkinnan alkuvaiheessa, olivat todennäköisesti jo aikaisemmin kuuluisuutta niittänyt komisario Axel Skogman⁴⁹¹, Mikkelin läänin rikospoliisikeskuksen komisariat Martti Tarvainen ja Lauri Haaranen sekä Heinäveden nimismies Ilmari Rauteva. Muitakin poliisimiehiä oli varmasti tietolähteenä, mutta päälylystöön kuuluvat saivat julkisuudessa näkyvimmän osan. Toisaalta juuri heillä oli valta päättää toimittajille jaettavasta tiedosta ja mahdollistaa toimittajien pääsy seuraamaan tutkimuksia. Positiivinen julkisuus oli myös toimittajien kiitos niille poliisimiehille, jotka mahdollistivat näytävien ja tutkimusten sen hetkisistä vaiheista kertovien juttujen laatimisen.

Kuva 43. Assistentit Heikki Rautavuori ja Riitta Hemmer tarkastelevat Rikospoliisin kriminaalilaboratoriossa naisten käyttämiä huopia.⁴⁹²

⁴⁹¹ Helsingin Sanomat 75/18.3.1961, 19. Komisario Axel Skogman palkittiin myöhemmin myös Rikospoliisien liiton hopeisella ansiomerkillä.

⁴⁹² Uusi Suomi 230/27.8.1959, 1.

Kuva 44. Tulilahden henkirikostutkintaa Keskusrikospoliisin osalta johtanut Arvi Vainio oli pidättäytyväinen tiedotuslinjansa suhteen ja joutui kovaan ristipaineeseen sanomalehdistön taholta. Kuvassa Vainio (siviiliasuisena, kolmas vasemmalta lukien) on osana tyypillistä tutkinta-ajankohdan kuvamateriaalia, jossa henkirikostutkintaan osallistuneet poliisit saivat usein keskeisen roolin. Kuvassa Vainio työskentelemässä Bodom-järven henkirikosten selvittämiseksi vuonna 1960.⁴⁹³

Organisoimaton tiedotus, työmäärä ja osaltaan myös poliisin puutteellinen koulutus vaikeuttivat osaltaan poliisin julkisuuskuvan ylläpitoa. Myös vuonna 1925 voimaantulleen poliisilain ajanmukaistamista kaivattiin kipeästi.⁴⁹⁴ Ministeri Eemil Luukka pyrki kiirehtimään sen saamiseksi. Laki oli myöhästynyt ministerin mukaan komiteatyön vuoksi.⁴⁹⁵ Poliisiksi valmistuneiden koulutuskurssit olivat lyhyitä eikä opetus välttämättä vastannut ajan haasteita.⁴⁹⁶ Valtion Poliisikoulun johtokunta pyysi vuoden 1961 keväällä Rikospoliisien Liittoa laatimaan kokonaisuohjelman rikospoliisikoulutuksen uudelleen järjestelyistä. Sen hetkisen koulutuksen ei katsottu vastaavan niitä tarpeita, joiden edessä poliisit olivat työelämän keskellä.⁴⁹⁷ Myös työmäärä ja työtehtävien kirjo oli poliisikunnalle suuri ongelma. Nimismiehet huolehtivat maaseudulla ulosmittauksista, verojen perimisistä ja tuomioiden täytäntöönpanosta. Nimismieheltä vaadittiin tehtävien hoitamiseen vuodesta 1952 alkaen lainopin kandidaatin tutkinto. Lisäksi virkaan vaadittiin työkokemusta ja perehtyneisyyttä hallintotehtäviin sekä poliisitoimintaan. Apulaisnimismiehet vastasivat yleensä rikosasioista, joihin kuuluivat pidätykset, vangitsemiset, kuulustelut ja jopa syyttämiset. Etenkin maaseudulla, jossa Tulilahdenkin henkirikos tapahtui, oli poliisin vaivana valtion ja ulkopaikkakuntalaisten verojäämien kerääminen. Näihin kuuluivat valtionveron, kunnallisveron ja kirkollisveron rästit. Kaupungeissa ei poliiseilla vastaavaa tehtävää ollut. Suomen nimismiesyhdistys ja Suomen poliisien liitto olivat tehneet työtä sen eteen, että ulosottopuoli erotettaisiin poliisien viranhoidosta kokonaan.⁴⁹⁸ Maaseutujen

⁴⁹³ Markkula 2005, kuvaliite.

⁴⁹⁴ Helsingin Sanomat 33/4.2.1961, 33.

⁴⁹⁵ Helsingin Sanomat 105/19.4.1961, 18.

⁴⁹⁶ Halmari 2002, 151.

⁴⁹⁷ Helsingin Sanomat 77/20.3.1961, 3.

⁴⁹⁸ Helsingin Sanomat 264/29.9.1960, 6.

poliiseilla oli perimis- ja ulosottotehtävien lisäksi henkikirjoituksen piirimiehen tehtävät, vanginkuljetustoimen hoitaminen ja esimerkiksi sosiaalihuoltoon liittyneitä virka-aputoimia.⁴⁹⁹ Näiden lisäksi koulutus myös rikosasioiden hoitoon oli usein riittämätön, koska koulutus ei antanut juridisia valmiuksia tehtävien hoitoon. Apulaisnimismiesten oli käytävä poliisikoulun II -luokka, joka oli vuodesta 1955 alkaen niin kutsuttu päällystöluokka.⁵⁰⁰

Rivipoliisien ja poliisipäällystönkin koulutus julkisuuden hallinnasta oli heikohko. Käytännössä kukin poliisipäällystön kuuluva poliisimies teki kanssakäymisestä lehdistön kanssa omat linjauksensa. Vasta tutkinnan siirryttyä Keskusrikospoliisille, tiedotustapaa pyrittiin keskittämään ja hallitsemaan. Muutos oli lehdistön näkökulmasta hankala ja samalla se sulki suut sanomalehtien aikaisemmilta tietolähteiltä. Muuttuneesta tilanteesta huomautettiin lehdessä ja lehdistön harmistuksesta kerrottiin suoraan, toisinaan jopa sarkastisesti. Keskusrikospoliisijohtoisten tutkimusten tiedotuksesta vastannut Vainio oli vaikean paikan edessä ja toimikin osittain harkitsemattomasti. Tästä on hyvä esimerkki tilanne, kun poliisi oli yhdistänyt Holmströmin Tulilahden tapaukseen. Vainio pyrki siirtämään⁵⁰¹ totuuden julkituloa kieltämällä murhien ja Holmströmin yhteyden. Todennäköisesti tässä vaiheessa poliisilla kuitenkin oli tutkinnallisesti selvää, että Holmströmin rooli saattoi liittyä tutkittaviin henkirikoksiin. Vainio olisi todennäköisesti halunnut eri tutkinnan vaiheitten julkituloa, eikä tämän toteuttaminen käytännössä ollut helppoa. Lehdistö sai tietoja myös muuta kautta, esimerkiksi haastattelemalla silminnäkijöitä henkilökohtaisesti.

Vainon ohella myös keskusrikospoliisin päällikkö poliisineuvos Kosti Vasa joutui Heinäveden murhatutkinnan aikana olemaan paljosta vastuussa, kun tutkinta siirrettiin Keskusrikospoliisiin johdettavaksi syksyllä 1959. Hänen muistelmissaan heijastuvat raskaat vaiheet, joita Vasa joutui kokemaan Tulilahden murhatapauksen tutkinnan aikana:

Rikospoliisin toiminta saa harvoin tunnustusta osakseen, koska se suurimmaksi osaksi tapahtuu huomiota herättämättä, mutta moittijoita ja arvostelijoita sitä vastoin riittää varsinkin silloin, kun poliisi ei onnistu riittävän nopeasti selvittämään jotakin tiettyä rikosta. Vaikuttaa suorastaan ihmeelliseltä, että sellaiset henkilöt, jotka eivät tunne rikospoliisin työskentelyperiaatteita eivätkä myöskään voi tietää, miten paljon uupumatonta työtä tehdään varsinkin jonkin huomiota herättäneen rikoksen selvittämiseksi, kuvittelevat olevansa jonkinlaisia asiantuntijoita jaellessaan neuvojaan ja esittäessään ehdotuksiaan juttujen ratkaisemiseksi. Ei ole vaikeaa keksiä virheitä jälkikäteen, mutta sallittaneen kysyä, mistä on löydettävissä se ihminen, joka kykenee edeltäpäin osoittamaan oikeat toimenpiteet jonkin rikostapauksen ratkaisemiseksi.⁵⁰²

On mahdollista, että Vasa ei viitannut pelkästään suureen yleisöön, vaan ”*sellaisilla henkilöillä*” hän tarkoitti joitakin yksittäisiä arvostelua osoittaneita viranomaisia, poliitikkoja tai kollegoita. Vasa pohti myös muistelmissaan problematiikkaa, joka liittyi poliisin tiedotukseen rikostutkinnan aikana:

⁴⁹⁹ Helsingin Sanomat 29/31.1.1961, 7.

⁵⁰⁰ Ylikangas 1996, 277-278.

⁵⁰¹ Helsingin Sanomat 34/5.2.1960, 13.

⁵⁰² Vasa 1967, 172.

Paljon on puhuttu Ja puhutaan edelleenkin poliisin ja julkisen sanan välisistä suhteista. Tämän asian järjestäminen tuottaa usein suuria vaikeuksia, sillä ei ole helppoa ratkaista, mitä ja missä muodossa jostakin rikoksesta voi sen tutkimuksia haittaamatta tiedottaa lehdistölle. Yksinkertaisinta olisi tietysti ilmoittaa, ettei mitään tietoja anneta, ennen kuin asia on saatu riittävästi selvitettyksi. Tästä on kuitenkin usein seurauksena, että lehdistön edustajat alkavat yleisön uutisnälkää tyydyttääkseen omien tiedustelujensa avulla hankkia selvityksiä, jotka voivat haitata jutun tutkimista monin verroin enemmän, kuin heidän poliisin välityksellä saamansa ennakkotiedot... Poliisin jyrkästi kielteistä suhtautumista uutisten antamiseen en siitäkään syystä katso voivani pitää suositeltavana, koska poliisi saa usein korvaamatonta apua työssään niistä tiedotuksista, jotka sanomalehdistössä sekä yleisradiossa ja nykyään myös televisiossa saatetaan julkisuuteen. Näiden tiedotusvälineiden ja poliisin keskinäistä yhteistyötä ja ymmärtäväistä suhtautumista toistensa vaikeuksiin on pyrittävä jatkuvasti kehittämään huolimatta usein esiintyvistä ristiriitaisuuksista ja odottamattomaltakin taholta työhömmä kohdistuvista perusteettomista hyökkäyksistä.⁵⁰³

Vasa ymmärsi poliisin ja tiedotusvälineiden välttämättömän symbioosin sekä sen kehittämisen tarpeen. Hän mainitsi kuitenkin valitettavana ilmiönä poliisiin kohdistuneen arvostelun, josta iso osa Tulilahden tutkinnan aikana oli tullut juuri lehdistön taholta. Toki Vasa puhui muistelmissaan koko uransa mittaisista kokemuksista, mutta juuri Tulilahden tutkinnan aikana poliisi joutui kohtaamaan varsin mittavan määrän julkista kritiikkiä. Keskusrikospoliisin päällikkönä Vasa joutui vastaamaan johtamansa organisaation johtamista tutkimuksista eikä poliisiin kohdistunut kritiikki ollut oletettavasti helpoimpia asioita poliisineuvoksen uran varrella. Tästä kielii se, että Vasa halusi palata aiheeseen muistelmiensa lopuksi ja viittasi useaan kertaan poliisin saamaan palautteeseen. Tulilahden julkisuuskohu sattui muutenkin vuosien 1959-1961 aikana Vasan uran loppuvuosille, sillä hän eläköityi lokakuussa 1965.⁵⁰⁴

Lehdistökeskustelun luoma paine näkyi myös uusien rikostutkimusmenetelmien kehittämisessä. Ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva oli Yhdysvalloissa tutustunut valheenpaljastuslaitteeseen, jota oli esitelty jo 1930 ammattilehdessä. Tulilahden murhatutkimusten keskiössä ollut Keskusrikospoliisin päällikkö Kosti Vasa ja rikostarkastaja Kyösti Jousimaa kannattivat Jarvan ehdotusta. Operatiivisen toiminnan ulkopuolella ajatusta kuitenkin vastustettiin eikä esimerkiksi poliisikoulun johtaja Olavi Jotuni hyväksynyt ajatusta valheenpaljastusmenetelmän käyttämisestä. Samaan kantaan päätyi professori Tauno Ellilä, vaikka lainsäädäntö olikin väljästi kirjoitettu henkilön käyvän katsastuksen osalta.⁵⁰⁵ Jarva oli aktiivinen verkostoituja kansainvälisissä poliisiyhteisöissä. Jarva oli lähdössä 1960 hallituksen edustajana Interpolin vuosikokoukseen Washingtoniin ja kansainvälisen poliisipäällystöliiton IACP:n kokoukseen, joka niin ikään pidettiin Washingtonissa. IACP:n kokouksessa Jarva oli ainoa suomalainen osanottaja.⁵⁰⁶ Sekä Jarva että Kosti Vasa edustivat Suomea myös Interpolin vuosikokouksissa. Joulukuussa 1959 heidän vierailustaan Länsi-Saksan kokouksessa uutisoitiin näyttävästi Uuden Suomen sivulla.⁵⁰⁷ Jarvan ja Vasan ohella myös muita poliisimiehiä vastuutettiin pitämään huolta kansainvälisistä suhteista. Turun rikososaston johtaja Kyösti Jousimaa ja ylikonstaapeli Artturi Risku saivat joulukuussa 1959

⁵⁰³ Vasa 1967, 172-173.

⁵⁰⁴ Vasa 1967, 175.

⁵⁰⁵ Hietaniemi 1995, 309-310.

⁵⁰⁶ HS 263/28.9.1960, 6.

⁵⁰⁷ Uusi Suomi 337/14.12.1959, 6.

mahdollisuuden tutustua FBI:n toimintaan osallistuttuaan lyhyen 120 päivän stipendiaattikoulutukseen.⁵⁰⁸

Mielenkiintoinen uutinen tutkimustyön kannalta oli tutkinta-ajankohtana myös uutinen⁵⁰⁹ hallituksen esityksestä, johon perustuva juttu julkaistiin huhtikuussa 1960. Sen mukaan henkirikoksia koskevia rangaistussäädöksiä haluttiin muuttaa. Yksi merkittävimmistä muutoksista asialistalla oli se, ettei henkilön mielenlaatu saisi vaikuttaa rikosnimikearviointiin esimerkiksi murhan ja tapon tunnusmerkistöä arvioitaessa. Lehden mukaan perustana ovat tapaukset, joissa tekijä osoittaa ”erittäin suurta vaarallisuutta ja yhteiskunnan vastaista mieltä”. Tulilahden tapauksessa rikoksesta epäilty Holmström lähetettiin mielentilatutkimukseen⁵¹⁰ Isojoen käräjäoikeuden päätöksellä. Jutun julkaisuaikana saattoi ihmisten mielissä elää pelko, että mahdolliset mielentilatutkimukset tulokset saattaisivat lieventää epäillylle tuomittavaa rangaistusta. Tulilahden tapauksen suurella julkisuusasteella on voinut olla merkitystä lakia valmistelleiden poliitikkojen ja virkamiesten tuottamaan lakiehdotussisältöön.

Tiedotusvastuun keskittäminen henkirikostutinnan aikana Keskusrikospoliisille oli verrattain uusi asia, koska se aloitti toimintansa vasta vuonna 1955.⁵¹¹ Tiedotuspäällikön tai tiedotuksesta vastaavan henkilön olemassaolo organisaatioissa ei ollut uutta esimerkiksi vuonna 1960. Helsingin Sanomissa 22.7.1960⁵¹² vastasi pappien kiireitä valittaneelle kirjoittajalle vastineella Helsingin seurakuntien tiedotuspäällikkö. Keskusrikospoliisin osalta tiedusteluihin vastasi pääsääntöisesti tutkinnanjohtaja Arvi Vainio. Lähdemateriaali ei osoittanut, että poliisiorganisaatiolla olisi sellaista tiedotusvastaavan virkaa, jolle tiedotus olisi keskitetty. Vaikka tutkinnanjohtaja olisikin vastannut tietyn rikoksen tiedottamisesta, olisi muissa poliisiin liittyvissä asioissa ollut oletettavaa, että mahdollisen tiedotusvastaavan nimi olisi tullut jossakin vaiheessa esiin.

⁵⁰⁸ Uusi Suomi 340/17.12.1959, 2.

⁵⁰⁹ Helsingin Sanomat 98/9.4.1960, 5.

⁵¹⁰ Helsingin Sanomat 57/28.2.1960, 17.

⁵¹¹ Hietaniemi 1995, 319.

⁵¹² Helsingin Sanomat 195/22.7.1960, 17.

Kuva 45. Riitta Pakkasen ja Eine Nyysösen haudalle lasketun kukkaseppeleen surunauha, johon oli kirjailtu naisten etunimet.⁵¹³

5. LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

- 1959 Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen hautajaiset. Ohjelmasta: Tulilahden murhenäytelmä. YLE kuvanauha.
- 2014 HS ja 1950-luku. Tulilahden ihmispetoja etsimässä.
<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1305897565440>. Viitattu 26.6.2015, artikkeli julkaistu internet-sivuilla 16.11.2014.
- 1997 Ei vanhene koskaan. Jakso 3: Tulilahden kaksoismurha - syyllinen vai syytön. YLE Kuvanauha.
- 2015 Murhamysteeri: Tulilahden surma pysäytti koko valtakunnan – Epäilty hirttäytyi lakanaan
<http://www.ksml.fi/uutiset/kotimaa/tulilahden-surma-toi-surun-koko-valtakuntaan/1898285>. Viitattu 16.8.2015, artikkeli julkaistu internet-sivuilla 8.2.2015
- 2008 *Teräväinen, Erkki*
 Huomioita lehdistöstä historian tutkimuksen kohteena. Artikkeleja historiasta ja lehdistöstä 1. <http://www.ango.fi/userData/ango/artikkelit/lehdisto1pdf.pdf>. Viitattu 12.12.2016.

⁵¹³ YLE kuvanauha 1959, Eine Nyysösen ja Riitta Pakkasen hautajaiset.

- 1959 Tulilahden murhenäytelmä <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/05/08/tulilahden-kaksoissurma>. Viitattu 26.6.2015, tallenne julkaistu YLE:n internet-sivuilla 8.5.2007.

Painetut lähteet

- 1971 *Dahl, Ottar*
Historian tutkimuksen metodiopin peruspiirteitä. Weilin+Göös. Tapiola.
- 1973 *Eskola, Seikko*
Yhdysvaltain lehdistö ja Suomen kriisi keväästä 1941 Pearl Harboriin. Historillisia tutkimuksia 92. Suomen historiallinen seura. Helsinki.
- 2002 *Halmari, Yrjö*
Vanha vallesmanni kertoo. Pistooli, patukka ja käsiraudat. Vaasa.
- 2005 *Halmari, Yrjö*
Vanha vallesmanni kertoo. Syyttäjä, tuomari ja lautakunta. Vaasa.
- 1995 *Hietaniemi, Tuija*
Totuuden jäljillä. Suomalaisen rikospoliisin taival. Helsinki. Kirjapaino Lasse Helle Oy.
- 1998 *Jalonen, Pentti*
Myönteiseen järjestykseen. Helsingin Poliisien yhdistys 75 vuotta 1923-1998. Turenki.
- 1993 *Jermo, Aake*
Murha ei vanhene koskaan. Reportaasi surmantöistä. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu.
- 2007 *Kangas, Lassi*
Painetun sanan elämää. Keski-Suomi ja Keski-suomalainen 1971-2007. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- 2007 *Kilpi, Timo*
Ilta-Sanomien 75 v. Uutisia, historiaa ja puheenaiheita. Porvoo: WSOY.
- 1974 *Lehtihistoria ja sen tutkimus*
Toim. Päiviö Tommila ja Kaija Keränen. Turun Yliopiston Suomen historian laitoksen julkaisuja 1.
- 2004 *Paloaro, Matti & Palo, Jorma*
Luottamus tai kuolema! Hans Assmannin arvoitus. Tammi. Jyväskylä.

- 2005 *Markkula, Hannes*
Bodomin murhat. Gummerus Kustannus Oy. Jyväskylä.
- 2007 *Markkula, Hannes*
Murha rikostoimittajan silmin. Suomalaisia rikoksia Kyllikki Saaresta Bodomiin. Gummerus Oy. Jyväskylä.
- 1991 *Markkula, Hannes*
Suomalainen murha 1953-1990. Eurooppalainen Kustannustalo Oy. Loviisa.
- 1967 *Oman ajan historia ja politiikan tutkimus*
Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki.
- 2009 *Pernaa, Ville*
Uutisista, hyvää iltaa. Ylen TV-uutiset ja yhteiskunta 1959-2009. Karisto Oy. Hämeenlinna.
- 1971 Suomen Nimismiesyhdistys 1921-1971
Toim. Hannu Rautkallio. Lakimiesliiton Kustannus Oy. Vammala.
- 1996 *Salokangas, Raimo*
Aikansa oloinen. Yleisradion historia 1949-1996. 2. osa. WSOY.
- 1977 *Rasila, Viljo*
Tilastolliset menetelmät historiantutkimuksessa. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu.
- 1973 *Ruotsalainen, Veikko*
Suomen Poliisien Liitto ry 1923-1973. Karisto Oy. Hämeenlinna.
- 1988 *Suomen lehdistön historia 3.*
Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle. Toim. Aalto, Eeva-Liisa & Ekman-Salokangas, Ulla & Salokangas Raimo. Kustannuskiila. Kuopio.
- 1985 *Suomen lehdistön historia 4.*
Paikallislehdistön historia. Toim. Aalto, Eeva-Liisa & Ekman-Salokangas, Ulla & Salokangas Raimo. Kustannuskiila. Kuopio.
- 1955 *Svensson, Arne & Wendel, Otto*
Rikospaikkatutkimus. Helsinki.
- 1977 *Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö.*
Toim. Pekka Suvanto. Oy Gaudeamus Ab. Helsinki.

- 1996 Ylikangas, Heikki
Wallesmanni. Kuusi vuosisataa kansan ja esivallan välissä. Suomen
Nimismiesyhdistys ry. Jyväskylä.
- 2007 *Wiio, Juhani*
Television viisi vuosikymmentä. Suomalainen televisio ja sen ohjelmat 1950-
luvulta digiaikaan. SKST 1145. Tammer-Paino.
- 1967 *Vasa, Kosti*
Poliisimiehen muistelmia. Porvoo. WSOY.
- Sanomalehdet*
- 1959-1961 Helsingin Sanomat
- 1959-1961 Keski-suomalainen
- 1959-1960 Länsi-Savo